

John Wesley
PRÉDIKÁCIÓK II.
A hegyi beszédről

Fordította
Bedőné Kriszt Éva

Szerkesztette és a lapalji jegyzeteket összeállította
Pásztor Péter

Szakmailag ellenőrizte
Hecker Frigyes

John Wesley

PRÉDIKÁCIÓK

II.

A hegyi beszédről

Názáreti Egyház Alapítvány

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült
The Works of John Wesley, Vol. V.
Schmul Publishers, Salem, Ohio, 1978

A szövegben előforduló versrészleteket (ha másképp nincs
feltüntetve) fordította
Petrőczy Éva

© Názáreti Egyház Alapítvány, Budapest, 2002
Hungarian translation © Bedőné Kriszt Éva, 2001

Borítóterv
Nazarene Publishing House, Kansas City, MO

A kiadvány az alábbi egyházak és missziós szervezetek közös munkája nyomán
jött létre

*Felebarát Keresztyén Alapítvány (OMS International), Free Methodist Church,
Magyarországi Metodista Egyház, Názáreti Egyház, Údvadsereg Szabadegyház,
World Gospel Mission Hungary Alapítvány*

Kiadja a Názáreti Egyház Alapítvány
Nyomdai munkák: Nyomdaipari Szolgáltató Kkt. Debrecen
Felelős vezető: Balázs Jánosné
ISBN 963 00 4777 2 ö
ISBN 963 00 4779 9

A SZERKESZTŐ JEGYZETE

Ma John Wesley világos, következetes és közérthető igehirdetési stílusát igazában csak élő mai magyar nyelven lehet visszaadni. Ez azonban azt is kívánta, hogy a bibliai idézeteknél az új protestáns fordítást használjuk. Ugyanakkor idézeteit Wesley az 1611-es *Authorized Version*-ből (Jóváhagyott változat) vette, mely felfogásában sokszor közelebb áll Károli Gáspár magyar fordításához. Így az egyes igehelyeknél az AV-nek leginkább megfelelő változatot idéztük, tehát általában az új protestáns fordítást, néha az átdolgozott Károlit (ez a ma közkezen forgó Károli), ritkán az eredeti Károlit (Tótfalusi Aranyas Bibliája) is, illetve itt-ott Wesley vagy az AV változatát magyarítottuk angolból.

Jelek és rövidítések:

() Wesley által jelölt igehelyek;

[] Wesley által jelöletlen igehelyek;

† az átdolgozott Károli;

‡ az eredeti Károli (Tótfalusi Aranyas Bibliája);

◆ Wesley tulajdon jegyzetei;

* a szerkesztő jegyzetei;

BCP: Book of Common Prayer (A közös imádság könyve [anglikán imakönyv]).

Homilies: *Certain Sermons or Homilies appointed to be read in Churches in the time of the Late Queen Elizabeth* (A megboldogult Erzsébet királynő idején a templomokban felmondásra jóváhagyott prédikációk vagy homíliák; 1623), Oxford University Press, 1840.

Előszó

Hálaadással és örömmel bocsátjuk ki Wesley tanító-prédikációinak II. kötetét (21–32-ig). A befejező III. kötet a még hátralévő prédikációkat tartalmazza majd. (33–53-ig).

Ezek a prédikációk határozták meg a metodista mozgalom, majd az ebből alakult közösségek teológiai gondolkodását és a kegyességi stílusát egyaránt. Fontosságukról, jelentőségükről részletesebben szóltunk az I. kötet előszavában.

A II. kötet a Hegyi Beszédre vonatkozó igehirdetéseket tartalmazza. Érezhető rajtuk az alapos exegetikai munka. De az is, hogy Wesley elsősorban a különböző életviteli és hitelvi témák megszólalását hallja ki a jól ismert bibliai szövegrészekből és ezekre igyekszik – rendkívül széleskörű és alapos igeismerete alapján – válaszolni.

John Wesley ugyanis a Hegyi Beszéd-ben összefoglalva látta mindazt, ami a keresztyén hit és életgyakorlat lényegéhez tartozik: „a keresztyén hit legnevesebb kompendiuma”-nak nevezi ezt az igeszakaszt (Napló, 1771. október 17-én), amit egyetlen bibliai szöveg sem tud felülmúlni. Másutt ugyanezt fejezi ki, amikor a Hegyi Beszédben „az igazi vallás lényegét” a „szív vallásának” kifejeződését látja. Ilyen módon tehát a következő 13 prédikáció egyetlen, részeiben is egymással összefüggő egységet képez, amelyet ilyen módon ajánlatos szemügyre vennünk, tanulmányoznunk.

Ehhez kívánunk lelki-szellemi örömet és hasznot minden olvasónak!

Hecker Frigyes

„Amikor meglátta a sokaságot, felment a hegyre, és miután leült, odamentek hozzá tanítványai. Ő pedig megszólalt és így tanította őket: Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa. Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak.” (Máté 5,1–4)

1. Urunk már „bejárta egész Galileát” attól az időtől fogva, hogy „Jánost fogságba vetették”, és nemcsak „tanított a zsinagógáikban, hirdette a mennyek országának evangéliumát”, hanem „gyógyított mindenféle betegséget és erőtlenséget a nép körében”. Ennek természetes következményeképpen „nagy sokaság követte Galileából, a Tízvárosból, Jeruzsálemből, Júdeából és a Jordánon túlról”. És „amikor meglátta a sokaságot” [uo.], amelyet egyetlen zsinagóga sem tudott volna befogadni, még ha lett volna is a közelben, „felment a hegyre”, ahol jutott hely mindazoknak, akik „odamentek hozzá mindenfelől”. „És miután” – a zsidók szokása szerint – „leült, [] odamentek hozzá tanítványai”. „És megnyitván száját” (a kifejezés fennkölt beszéd kezdetét jelzi), „így tanította őket...”.
2. Figyeljük meg, ki beszél itt, hogy „vigyázhassunk, hogyan hallgatjuk őt”. Tudniillik itt a menny és a föld Ura szól, mindenek Teremtője, aki ilyenképpen joggal rendelkezik minden teremtményével; az Úr, a mi Fejedelmünk, akinek királysága öröktől fogva van és aki mindenek fölött uralkodik; a nagy Törvényadó, aki betartat minden törvényét, mert „megmenthet és elveszthet”; igen, örök pusztulással büntethet jelenléte és dicső hatalma által Örök bölcsessége ez az Atyának, aki tudja, hogyan formált minket, aki érti legbensőbb valónkat, aki tudja, hogyan állunk meg a vele, az egymással, az Isten minden egyéb teremtményével való kapcsolatunkban és aki következőképp azt is tudja, hogyan kell alkalmazni minden egyes törvényt, amelyet előír ama körülményekre nézve, amelyekbe minket helyezett. Ő „jó... mindenkihez, irgalmas minden teremtményéhez”; a szeretet Istene, aki, minden dicsőségtől megüresítve magát, eljött az Atyától, hogy kijelentse akaratát az emberek fiainak, majd ismét az Atyához ment; és azért küld-

- [Jn 10,21] tett Istenhez, hogy „megnyissa a vakok szemeit”, „hogy világítson
[Lk 1,79] azoknak, akik sötétségben s a halál árnyékában lakoznak”. Ő az
Úr nagy Profétája, akiről Isten régen ünnepélyesen kijelentette:
„És ha valaki nem hallgat igéimre, amelyeket az én nevemben
[5Móz 18,19] mond, azt én felelősségre vonom”, vagy, ahogy az apostol fejezi ki:
[ApCsel 3,23] „És aki nem hallgat erre a profétára, azt ki kell irtani a nép közül.”
[Jn 3,13] 3. És mit tanít? Az Isten Fia, aki a mennyből szállt le, itt meg-
mutatja nekünk az utat a mennybe, arra a helyre, amelyet elkészít-
[Jn 14,2] tett nekünk, a dicsőséget, amely az övé volt, mielőtt még a világ
[Jn 17,5] lett. Megtanítja nekünk az igaz utat az örök életre, a királyi utat,
amely az ő országába visz. És az egyetlen igaz utat, mert nincsen
[vö. Mt 7,13] ezen kívül másik – minden más út a kárhozatba visz. A beszélő jel-
leme biztosít bennünket arról, hogy Isten teljes és tökéletes akara-
tát jelenti ki. Egyetlen jottányival sem mondott többet, semmivel
[ld. Róm 12,2] sem többet annál, amit kapott az Atyától. Kevesebbet sem mon-
[vö. Jn 10,18] dott: nem vonakodott attól, hogy hirdesse az Atya teljes akaratát.
[ApCsel 20,27] Még kevésbé mondott bármit helytelenül, bármit, ami ellenkez-
[Jn 4,34; 6,38] nék annak akaratával, aki elküldte őt. Érintsen bármit, szava min-
dig igaz és helyes, megáll örökkön-örökké.
[Jel 21,5] Hozzátehetjük ehhez azt is, hogy e megbízható és igaz monda-
sokat magyarázva és megerősítve gondosan megcáfolja nemcsak
az írástudók és farizeusok akkori tévedéseit, a hamis magyaráza-
[Gal 1,7] tokat, amelyekkel a kor zsidó tanítói Isten Igéjét elferdítették,
hanem minden olyan, az üdvösséggel ellentétes gyakorlati téve-
dést is, amely valaha felütheti fejét a keresztyén egyházban; elvet
minden olyan magyarázatot, amellyel bármely kor vagy nemzet
(úgynevezett) keresztyén tanítói elferdíthetik Isten Igéjét, és arra
taníthatják a gyanútlan lelkeket, hogy „kövessék a halált az ő éle-
[Bölcs 1,12] tüknek tévelységével”.
4. Ezek után természetesen vetődik fel a kérdés, hogy kit is
tanít itt Jézus. Nos, nem csak az apostolokat, hiszen máskülön-
[Mt 5,1] ben nem kellett volna „felmennie a hegyre”. A tizenkettő bőven
elfért volna Máté vagy bármely más tanítvány házában. Semmi
nem indokolja, hogy a tanítványokon, akik „odamentek hozzá”,
csupán a tizenkettőt értsük. Az οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ kifejezést min-
den erőltetés nélkül érthetjük úgy, hogy mindnyájan, akik „készek
[ld. 11,29] voltak tanulni tőle”. De ahhoz, hogy minden kétséget kizáróan
egyértelművé tegyünk, hogy amikor itt azt olvassuk: „megnyitván
[5,2†] száját, tanítja vala őket”, az „őket” szó magában foglalja az egész
sokaságot, amely vele együtt felment a hegyre, csupán a hetedik
fejezet befejező versét kell megfigyelnünk: „Amikor Jézus befe-
jezte ezeket a beszédeket, a sokaság, οἱ ὄχλοι, álmélkodott tanítá-

sán. Mert úgy tanította *őket* (a sokaságot), mint akinek hatalma van, és nem úgy, mint az írástudóik.”

[7,28–29]

Még csak nem is egyedül annak a sokaságnak hirdette az üdvösség útját, amely ott volt vele a hegyen, hanem minden embernek, az egész emberi nemzetnek, a még meg nem született gyermekeknek – minden eljövendő nemzedéknek egészen a világ végezetéig, akik csak hallják ennek az életnek a beszédeit.

[ld. ApCsel 16,17]

[5,20]

5. És ezt mindenki elismeri a beszéd némely részére nézve. Azt például senki nem tagadja, hogy ami a „lelki szegényekről” elhangzik, az egész emberiségre vonatkozik. Ugyanakkor sokan feltételezik, hogy más részek csak az apostolokat érintik, vagy az első keresztyéneket, illetve Krisztus szolgáit és hogy Jézus soha nem szánta őket általában az egész emberiségnek, amelynek következőképpen semmi köze ezekhez.

De vajon nem kérdezhetjük-e meg joggal, ki mondta ezt nekik – hogy ugyanis a beszéd bizonyos részei csak az apostolokat, az apostoli kor keresztyéneit vagy Krisztus szolgáit érintik? Ilyen fontos dolgot nem lehet egyszerűen állítani, bizonyítani is kell. Vajon maga az Úr tanította, hogy beszédének egyes részei nem vonatkoznak az egész emberiségre? Ha ez így volna, kétségkívül megmondta volna nekünk; erről nem hallgathatott. De mondott-e ilyet? Hol? Magában a hegyi beszédben? Nem: benne még sejtetni sem sejtet ilyesmit. Mondott-e ilyet másutt? Bármelyik másik beszédében? Egyetlen, akár a sokaságnak, akár a tanítványainak mondott szavával sem utalt soha ehhez hasonlóra. Vajon valamelyik apostol vagy más ihletett író feljegyzett-e ilyen utasítást? Soha semmit. Isten egész kijelentésében nem találunk hasonló állítást. Kik azok tehát, akik bölcsőbbek Istennél? Kik bölcselkednek „annakfelette, ami írva van”?

[IKor 4,6 †]

6. Mondhatják esetleg, hogy a dolog értelme kíván ilyen jellegű megszorítást. Ha ez így van, annak két oka lehet: ilyen megszorítás nélkül a beszéd vagy nyilvánvalóan értelmetlen lenne, vagy ellentmondana valamely más igének. Ez azonban nem így van. A részletek alaposabb megvizsgálásából világosan kiténik majd, hogy semmi képtelenség nincs abban, hogy Urunk itteni kijelentéseit az egész emberiségre vonatkoztatjuk. Ugyanakkor nem is mond ellent sem egyéb kijelentéseinek, sem a Szentírás bármely más részének. Sőt még az is nyilvánvalóvá válik majd, hogy beszédének vagy minden részét kell általában az emberekre vonatkoztatni, vagy egyetlen részét sem, mert ezek a részek olyan szorosan összetartoznak, mint boltívet alkotó kövek, egyet sem lehet közülük kivenni anélkül, hogy az egész össze ne omoljék.

7. Végül azt is megfigyelhetjük, hogy mi módon tanít itt Urunk. Alkalmasint ugyanúgy, ahogyan mindig is, de itt különösen igaz a megállapítás, hogy „ember még így soha nem beszélt, ahogyan ő”. Nem úgy beszélt, mint a régi idők szent emberei, noha ők is „a Szentlélektől indítatva szólaltak meg”. Nem úgy, mint Péter, Jakab, János vagy Pál. Ők valóban bölcs építőmesterei voltak az Úr egyházának. De a szolga ebben, a mennyei bölcsesség fokozataiban, sem lehet nagyobb az Uránál. Urunk azonban még csak nem is úgy szól most, ahogyan más alkalommal, más időben szokott. Nyilván soha máskor nem állt szándékában egyszerre felvázolni vallásának egész fundamentumát, elének tárnai a keresztyénség teljes képét, általánosan leírni azt a szentséget, amely nélkül senki sem látja meg az Urat. Ezt részleteiben valóban számtalanszor taglalta. De másutt soha nem tekintette át az egészet. Nem; ehhez fogható összefoglalás nincs az egész Bibliában, hacsak kivételnek nem tekintjük a szentség ama tömör foglatát, amelyet Isten Mózesnek adott a Sínai-hegyen ama tíz igében vagy parancsolatban. De még e kettő között is mily hatalmas különbség van! „Sőt ami ott dicsőséges volt, már nem is dicsőséges az azt felülmúló dicsőség miatt.”

8. Mindenekelőtt azonban milyen bámulatos szeretettel jelenti ki itt Isten Fia Atyja akaratát az embernek! „Nem... lángoló tűzhöz” vezet itt bennünket, „sem homályhoz, sötétséghez, szélvészhez”. Nem harsog, mint ahogy egykor „dörgött az égben, mennydörgött a Felséges [Úr] jégesővel és tüzes parázzsal.” Most halk és szelíd hangján szólít meg bennünket. „Boldogok a lelki szegények.” Boldogok a sírók, a szelídek; akik éheznek és szomjaznak az igazságot, az irgalmasok, a tiszta szívűek: boldogok a célban is, útközben is; boldogok ebben az életben és az örök életben! Mintha azt mondta volna: „Ki az az ember, akinek tetszik az élet, és szeretne jó napokat látni? Íme, megmutatom, miért sóvárog a lelketek; lássátok meg az utat, amelyet oly régóta kerestek hiába! A gyönyörűséges utat, az ösvényt, mely a boldog békecsúcsba vezet, a mennyországba idelelni és a mennyországba odafenni!”

9. Ugyanakkor micsoda hatalommal tanít! Joggal mondták: „Nem úgy, mint az írástudók”. Figyeljük meg, milyen modorban, milyen hangon beszél (habár ez szavakkal ki sem fejezhető)! Nem úgy, mint Mózes, Isten szolgája nem úgy, mint Ábrahám, Isten barátja nem úgy, mint bármelyik próféta, vagy bárki emberfia. Ebben van valami emberfölötti, ami több, mint ami valamely teremtmény sajátja lehet! Mindenek Teremtője beszél – Isten, maga Isten jelenik meg! Igen, ő Ő, a létezők létezője, Jehova,

az önmagában létező, a legfőbb lény: mindenek felett való Isten, áldott legyen mindörökké!

[Róm 9,5]

10. Ezt a legkitűnőbb módon felépített isteni beszédet, melynek minden újonnan következő része az előzőekre világít rá, általában, és nem is helytelenül, három fő részre szokták osztani: az első részt a könyv ötödik fejezete, a másodikat a hatodik, a harmadikat pedig a hetedik tartalmazza. Az első rész nyolc pontban fekteti le az igaz vallás lényegét; ezeket az ötödik fejezet hátralevő passzusai magyarázzák, illetve védik meg a hamis emberi magyarázatokkal szemben. A második leírja a helyes belső szándék szabályait, amelyeket minden külső cselekedetünkben meg kell tartanunk, tartózkodva a világi kívánságoktól, sőt még az élet-szükségletek miatti aggodalomtól is. A harmadik rész pedig a hit nagy akadályaitól óv, és végül az egész tanítás alkalmazásával zárul.

I. 1. Urunk először is nyolc pontban fekteti le az igaz vallás lényegét, ezeket elmagyarázza, illetve megvédi a hamis emberi magyarázatokkal szemben – ez tart az ötödik rész végéig.

Némelyek feltételezik, hogy Jézus itt a keresztyén élet különböző szakaszait kívánta bemutatni: azokat a lépéseket, amelyeket a keresztyén ember egymás után megtesz az ígért földje felé haladtában. Mások ellenben azt gondolják, hogy az itt lefektetett sajátosságok minden időben, minden keresztyénre vonatkoznak. És mi miért ne engedhetnénk meg mindkettőt? Miért ne férne össze a két nézet? Az kétségtől igaz, hogy mind a „lelki szegénység”, mind az összes többi, itt említett tulajdonság minden időben többé-kevésbé megtalálható minden igaz keresztyénben. Ugyanígy igaz az is, hogy az igaz keresztyénség mindig a lelki szegénységgel kezdődik, és az itt leírt sorrendben halad, míg „tökéletes” nem lesz „az Isten embere”. Isten emez ajándékai közül a legkisebbel kezdjük, ezt azonban nem kell elhagynunk, amikor Isten felszólít, hogy „üljünk feljebb”; „szilárdan megtartjuk” azt, „amire eljutotunk”, mialatt „nekifeszülve” törekszünk a még előttünk lévők felé, Isten legnagyobb áldásai felé Krisztus Jézusban.

[2Tim 3,17]

[Lk 14,10]

[Zsid 3,6]

[ld. Fil 3,14–16]

2. Mindenek alapja: „a lelki szegénység”. Ezért kezdi így Urunk: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.”

[Mt 5,3]

Nem ok nélkül való a feltételezés, hogy Urunk, midőn szénézett a körülötte levőkön, és megfigyelte, hogy gazdagok nemigen, de a világ szegényei annál inkább odasereglettek köréje, megragadta az alkalmat, hogy továbblépjen a mulandó dolgoktól a lelkiekhez. „Boldogok”, mondta, „a lelki szegények”. Nem azt mondja,

hogy azok, akik *külső körülményeik* tekintetében szegények (mivel ezek közül sokan lehetnek ugyanolyan boldogtalanok, mint egy trónján ülő király), hanem „a lelki szegények”; azok, akikben külső körülményeiktől függetlenül megvan az a szívbeli hajlandóság, hogy megtegyék az első lépést a valódi, igazi boldogság felé, akár a jelenvaló, akár az eljövendő világban.

[1Tim 6,10] 3. Némelyek úgy vélik, hogy „lelki szegényeken” itt azokat kell érteni, akik szeretik a szegénységet; akik szabadok az irigységtől, a pénz szeretetétől; akik inkább félnek a gazdagságtól, mintsem sóvárognának utána. Talán az vezette ezeket az embereket erre a véleményre, hogy csak a kifejezés körül forgott minden gondolatuk, vagy pedig Szt. Pál súlyos megállapítását vették tekintetbe, hogy „minden rossznak gyökere a pénz szerelme”. Így sokan teljesen lemondtak nemcsak a gazdagságról, hanem minden e világi javukról is. Innen látszik eredni a római egyház önkéntes szegénységi fogadalma is, mely feltételezi, hogy emez alapvető kegyelem ilyen magas fokra vitele bizonyára hatalmas lépés a mennyek országa felé.

[vö. 1Kor 3,10] Ezek az emberek alighanem figyelmen kívül hagyták először is azt, hogy Szt. Pál kijelentését bizonyos megszorítással kell értelmezni, máskülönben nem igaz. Hiszen nem a pénz szeretete „a gyökere minden rossznak” – vagyis: nem az egyetlen gyökere. A világban ezer más gyökere van a rossznak, ahogy ezt naponta szomorúan tapasztaljuk. Csak úgy értheti Pál, hogy nagyon sok rossznak a gyökere ez, talán többnek, mint bármely más bűn. Másodszor a „lelki szegénység” ilyen értelmezése sehogyan sem illik bele Urunk mostani szándékába, hogy megvesse azt az általános alapot, amelyen a keresztyénség egész épülete állhat. Márpedig ennek a szándéknak semmiképpen nem felelhet meg egy bizonyos büntől való őrizkedés: ha tehát ez az értelmezésnek részét képezné is, nem képezheti az egészet. Harmadszor aligha feltételezhetjük, hogy szándékában állt az Úrnak ilyesmi, hacsak nem vádoljuk őt nyilvánvaló szószaporítással. Hiszen ha a „lelki szegénység” csupán az irigységtől, a pénz szeretetétől vagy a bírvágytól való szabadságot jelentené, egybeesnék a később említetekkel, és csupán egyik mozzanata lenne a „tisztaszívűségnek”.

4. Kik tehát a „lelki szegények”? Kétségkívül az alázatosak: akik ismerik magukat, akik ráeszméltek a bűnre, akiknek Isten megadta, hogy megbánják bűneiket, ami megelőzi a Krisztusba vetett hitet.

Az ilyen ember már nem tudja azt mondani: „Gazdag vagyok, dúskálok a javakban, nincs szükségem semmire”, mert tudja, hogy

„nyomorult, szánalmas és szegény, vak és mezítelen”. Megbizonyosodott róla, hogy lelkileg valóban szegény, nem lakozik benne semmi lelki jó. Így szól: „énbennem nem lakik jó”, hanem csak gonosz és utálatos dolgok. Mélyen átérzi a bűn undorító poklosságát, melyet anyja méhéből hozott magával, amely átjárja egész lelkét, és tönkreteszi annak minden képességét és adottságát. Egyre több, ebből a gonosz gyökérből fakadó gonosz indulatot észlel magában: a lelki gőgöt és felfuvalkodást, az állandó hajlamot, hogy többnek gondolja magát, mint amennyinek gondolnia kell; a hiúságot, az emberek nagyrabecsülésének és tiszteletének szomjúhozását; a gyűlöletet vagy az irigységet; a féltékenységet vagy a bosszúvágyat; a haragot, a rosszakaratot vagy a keserűséget; az Istennel és emberrel szembeni természet adta és ezer formában megjelenő ellenségeskedést; a világ szeretetét, az akaratosságot, a lelkéhez tapadó sok esztelen és káros kívánságot. Tudja, hogy mennyit vétkezik nyelvével, ha nem is káromló, szemérmetlen, hazug vagy sértő szavakkal, de olyan beszéddel, amely nem „jó a szükséges építésre”, és nem „hoz áldást azokra, akik hallják”, amely következőképpen mindenestől *romlott* Isten szemében, és megszomorítja az ő Szentlelkét. Gonosz tettei sosem kerülnek el figyelmét; ezt mondja: „több van annál, amit fel tudnék sorolni”. Akár „az eső cseppjeit, a tenger fővényét és az örökkévalóság napjait” is megszámlálhatná.

[Jel 3,17]

[ld. Róm 7,18]

[12,3]

[8,7]

[1Jn 2,15]

[1Tim 6,9]

[Ef 4,29]

[30]

[vö. Zsolt 40,6]

[vö. Sirák fia 1,2]

5. Immár büntethetőségével is tisztában van: tudja, milyen büntetést érdemel, még ha csupán „a test törekvése”, természetének teljes, egyetemes romlottsága alapján is; mennyivel inkább gonosz kívánságainak és gondolatainak, bűnös szavainak és cselekedeteinek összessége alapján! Egy pillanatra sem vonja kétségbe, hogy ezek közül a legkisebb is rászolgált a pokolbeli kárhozatra, ahol „a féreg nem pusztul el, és a tűz nem alszik el”. Mindezek felett pedig súlyosan nyomasztja ama vétke, hogy „nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében”. „Hogyan menekülök meg én”, kérdezi, „ha nem törődöm ilyen nagy üdvösséggel?” „Aki nem hisz, már ítélet alatt van”, és „az Isten haragja marad rajta”.

[Róm 8,7]

[Mk 9,44–48]

[Jn 3,18]

[Zsid 2,3]

[Jn 3,18; 36]

[Mt 16,26]

[Mik 6,6]

[Mt 18,28]

6. De hát mit adhat az ember váltságdíjra a lelkéért, amelyet jogos bosszújában Isten zálogba vett? „Mivel járuljon az Úr elé?” Hogyan fizesse meg neki, amivel tartozik? Még ha ettől kezdve a legtökéletesebb engedelmisséget tanúsítaná is Isten minden parancsával szemben, azzal sem tenné jóvá egyetlen bűnét, egyetlen múltbeli engedetlen cselekedetét sem és ha most felismeri, hogy tartozik Istennek mindazzal a szolgálattal, amit e pillanattól az örökkévalóságig megtehet, és ha mindezt teljesíti is, azzal sem

tudna elégtételt adni korábbi mulasztásaiért. Ezért teljesen tehetetlennek érzi magát a tekintetben, hogy engesztelést szerezzen múltbeli bűneiért, hogy bármit jóvátegyen Isten előtt, hogy bármi-féle váltságot fizessen a maga lelkéért.

De még ha Isten megbocsátaná is neki elmúlt dolgait amaz egy kikötéssel, hogy többé nem vétkezik, hogy hátralevő idejében maradéktalanul engedelmeskedik Isten minden parancsolatának: jól tudja, hogy ezzel sem érne semmit, hiszen olyan kikötés ez, amelynek soha nem tudna eleget tenni. Tudja, érzi, hogy nem képes engedelmeskedni még Isten külső parancsainak sem, hiszen ezeknek nem lehet addig engedelmeskedni, amíg a szíve megmarad természetes bűnösségében és romlottságában – mint ahogy rossz fa sem teremhet jó gyümölcsöt. Bűnös szívét pedig nem tudja megtisztítani: embereknel ez lehetetlen. Így hát teljesen tanácstalan, még azt sem tudja, hogyan is indulhatna el Isten parancsolatainak útján. Sejtelve sincsen, hogyan tehetne meg akár egyetlen lépést is az úton. Elborítja a bűn, a bánat és a félelem, nem lát kiutat, csak felkiált. „Uram, ments meg, elveszek!”

[Mt 7,18;
Lk 6,43]
[Mt 19,26]
[Zsolt 119,35]
[Mt 8,25]

7. A „lelki szegénység” tehát, mivel maga után vonja első lépésünket az előttünk levő pálya végigfutásában, voltaképpen nem más, mint külső-belső bűneink, büntethetőségünk és tehetetlenségünk átérzése. Némelyek gyalázatos módon „az alázat erényének” nevezték ezt mintegy arra tanítva bennünket, hogy legyünk büszkék rá, hogy tudjuk: kárhozatra vagyunk méltók. Mi sem áll azonban távolabb az Urunk által használt kifejezéstől, az ugyanis nem közvetít semmi mást a hallgatónak, mint a pusztá szűkölködés, a leplezetlen bűn, a tehetetlen vétkekesség és nyomorúság gondolatát.

8. A nagy apostol, amikor bűnösöket igyekszik Istenhez vezetni, éppen ennek megfelelően beszél. „Isten ugyanis,” mint írja, „haragját nyilatkoztatja ki a mennyből az emberek minden hitetlensége és gonoszága ellen” – mely váddal mindjárt a pogány világot illeti, így bizonyítván, hogy az az Isten haragja alatt van. Azután rámutat, hogy a zsidók sem jobbak, vagyis ők is ugyanazon ítélet alatt vannak és mindez nem azért, hogy elérjék „az alázat nemes erényét”, hanem „hogy elnémuljon minden száj, és az egész világot Isten ítélje meg”.

Továbbhaladva az apostol rávilágít, hogy hallgatói nemcsak tehetetlenek, hanem ítélet alatt is állnak, hiszen nyilván ezt jelentik a kifejezések: „a törvény cselekedeteiből nem fog megigazulni egyetlen halandó sem öelötte”; „most pedig a törvény nélkül jelent meg Isten igazsága... a Krisztusban való hit által”; „hiszen

[Róm 3,20]
[21–22]

azt tartjuk, hogy hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül”. Ezek a kifejezések mind egy dologra irányulnak: hogy így „óvják az embert a kevélységtől”; hogy porig alázzák, nem pedig, hogy arra tanítsák: elmélkedjék alázatosságán, mint valami erényen; hogy eltöltsék azzal az elevenbe vágó felismeréssel, hogy mindenestől bűnös, büntetést érdemel és tehetetlen, amittől a bűnös mindentől megfosztva, elveszette és megsemmisülve egyetlen erős segítőjében kapaszkodik meg: „az igaz Jézus Krisztusban”.

[28]

[Jób 33,17]

[1Jn 2,1]

9. Lehetetlen nem észrevenni itt, hogy a keresztyénség éppen ott kezdődik, ahol a pogány erkölcsiség végződik: „a lelki szegénység”, „a bűnről való megbizonyosodás”, „önmagunk megtagadása”, hogy „nincs saját igazságunk”: ez a legelső pontja Jézus Krisztus hitének, amely maga mögött hagy minden pogány vallássságot. Az alázat eladdig rejtve volt e világ bölcsei előtt, hiszen az egész római nyelv, az augustusi aranykor minden vívmánya ellenére sem talált rá megfelelő nevet (a szó, amelyből *humility* [alázat] szavunkat kölcsönöztük, a latinban tudvalevőleg egészen mást jelentett), sőt, még a görögök gazdag nyelvében sem akadt párja, amíg a nagy apostol meg nem *alkotta*.

[vö. Jn 8,46]

[ld. Mk 8,34]

[ld. Fil 3,9]

[ld. Mt 11,25]

10. Ó, bárcsak éreznénk, amit ők kifejezni nem tudtak! Bűnös, ébredj! Ismerd meg magad! Tudd és érezd, hogy „bűnben születél, anyád vétekben fogant téged”, és hogy te magad is bűnt bűnre halmoztál, amióta csak a jót a rossztól meg tudod különböztetni. Roskadj össze Isten hatalmas keze alatt, mint aki örök halálra vagy érdemes, és vesd el, tagadd meg, irtózz a gondolatától is annak, hogy valaha is képes leszel magadon segíteni! Legyen az minden reményed, hogy megmosakodhatsz Krisztus vérében, és megújulhatsz mindenható Lelke által, mert ő „a bűneinket maga vitte fel testében a fára”. Így tanúsítod majd: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.”

[Zsolt 51,7]

[Zsid 5,14]

[1Pt 5,6]

[Jel 7,14]

[1Pt 2,24]

[Mt 5,3]

11. Ez a mennyek országa vagy Isten országa, amely „bennünk van”, amely „igazság, békesség és a Szentlélekben való öröm”. És mi az igazság, ha nem Isten élete a lélekben, az az indulat, amely Krisztus Jézusban is megvolt, Isten képének pecsétje a szívben, amely Teremtője képmására most megújult? Mi az Isten országa, ha nem az, hogy Istent szeretjük, mivel ő előbb szeretett minket, és őerte szeretjük az egész emberiséget?

[Lk 17,21 †]

[Róm 14,7]

[Fil 2,5][1Móz 1,26]

[Kol 3,10]

[1Jn 4,19]

És mi ez a békesség, az Isten békessége, ha nem a léleknek az a nyugodt derűje, a Jézus vérébe vetett drága bizalom, amely nem hagy kétséget afelől, hogy benne elfogadást nyertünk? Amely

[Fil 4,7]

kizár minden félelmet, kivéve a szerető, gyermeki félelmet, amely nem engedi, hogy megbotránkoztatassuk mennyei Atyánkat?

[Róm 14,17]

[3,24†]

[25]

[Ef 1,14]

[2Tim 4,8]

[Zsolt 36,9;

ld. 16,11]

Ez a belső ország jelenti a „Szentlélekben való örömet” is, a Szentlélekben, aki szívünkbe pecsételi „a Krisztus Jézusban való váltásunkat”, a Krisztus igazságát, amelyet nekünk tulajdonít Isten, aki „az előbb elkövetett bűnöket elnézte”, aki már most megadja nekünk „örökségünk zálogát”, azét a koronáét, amelyet az Úr, az igaz Bíró nekünk megad ama napon. És joggal nevezhetjük ezt a „mennyei országának”, hiszen a menny már megnyílt a lelkünkben, és felfakadtak az Isten jobbán örökké tartó gyönyörűség folyóvizei.

12. „Övök a mennyek országa.” Bárki vagy, ha Isten megadta, hogy „lelki szegény” legyél, hogy elveszettnek érezd magad, megillet téged ez a jog az ő kegyelmes ígérete szerint, aki nem hazudik. Ezt a Bárány a vérével vásárolta meg neked. Nagyon közel vagy hozzá a menny küszöbén állsz. Még egy lépés, és belépsz az igazság, békesség és öröm országába. Telve vagy bűnnel? „Íme az Isten Báránya, aki elveszi a világ bűnét!” Szentségtelen vagy? Nézz „pártfogódra az Atyánál: az igaz Jézus Krisztusra!” Képtelen vagy engesztelést szerezni legkisebb bűnödért is? „Ő engesztelő áldozat” minden bűnödért! Most hát higgy az Úr Jézus Krisztusban, és eltöröltetik minden bűnöd! Teljesen tisztátalan vagy testedben-lelkedben? Íme a forrás, amely „lemossa a vétket és a szennyet”! „Kelj fel [...] mosd le bűneidet”, ne tétovázz hitetlenül tovább az ígéret fölött! Adj dicsőséget Istennek ! Merj hinni! Kiálts fel szíved mélyéből:

[Tit 1,2][Jel 12,11]

[Róm 14,27]

[Jn 1,29†]

[1Jn 2,1]

[2,2]

[ApCsel 16,31]

[ApCsel 3,19]

[Zak 13,1]

[ApCsel 22,16]

*Hozzád hajlik szívem végül,
Véreddel üzensz nekem,
Végy ki bűnök sűrűjéből,
Könyörülő Istenem!**

[Mt 11,29]

13. Ezek után megtanulod Krisztustól, hogy „alázatos szívű” legyél. És ez az igazi, valóságos keresztyén alázat, amely abból az érzésből fakad, hogy szeret bennünket az Isten, aki megbékéltetett minket önmagával Krisztus által. A szónak ebben az értelmében a „lelki szegénység” ott kezdődik, ahol véget ér a vétkekességnek és Isten haragjának érzése és azt az állandó tudatot jelenti, hogy teljesen tőle függ minden jó gondolatunk, szavunk vagy cseleke-

[2Kor 5,13]

* Charles Wesley „Waiting for Christ the Prophet” (A próféta Krisztusra várva) c. himnuszából.

detünk azt, hogy teljesen képtelenek vagyunk minden jóra, ha ő nem „öntözget minket minduntalan” és azt, hogy irtózunk az emberek dicséretétől, tudva, hogy egyedül Istené minden dicsőség. Ehhez kapcsolódik egyfajta szeretetteljes szégyen, szelíd megalázkodás Isten előtt még tudvalevőleg megbocsátott bűneinkért és szívünkbe rejtett, de kárhozatosnak nem vett bűneinkért is. Mindazáltal nap mint nap egyre inkább megbizonyosodunk a velünk született bűnről: minél inkább növekszünk a kegyelemben, annál többet látunk meg szívünk kétségbeejtő gonoszságából. Minél előrébb haladunk Isten ismeretében és szeretetében a mi Urunk Jézus Krisztus által (bármily titokzatosnak tűnik is ez azok szemében, akik nem ismerik Istenünk üdvözítő erejét, annál inkább ráébredünk az Istentől való elidegenedettségünkre, a test gondolkodásának ellenségeskedésére és igazságban és valóságos szentségben való teljes megújulásunk szükségességére.

[Ézs 27,3]

[vö. 2Pt 3,18]

[Róm 1,16]

[Ef 4,18]

[ld. Róm 8,7†]

II. 1. Való igaz, csekély fogalma van erről annak, aki éppen csak kezdi megismerni a mennyeknek eme bennünk levő országát. „Míg jó dolga van, azt gondolja: Nem tántorodom meg soha. Uram, kegyelmedből hatalmas hegyre állítottál.” Lába alatt úgy megtört a bűn, hogy ő már el sem igen hiszi, maradt-e benne valamennyi egyáltalán. Még a kísértés is elhallgattatott, nem szólhat, nem közelíthet, távol tartja magát. Ő pedig az öröm és szeretet szekerén száguld, „szárnyra kel, mint a sas”. Urunk azonban tudja jól, hogy ez a diadalmas állapot többnyire nem tart sokáig. Ezért rögtön hozzáfűzi: „Boldogok, akik sírnak, mert ők megvigasztaltatnak.”

[Zsolt 30,7]

[Ézs 40,31]

[Mt 5,4]

2. Aligha képzelhetjük, hogy ez az ígéret azoknak szól, akik csak holmi világi dolog miatt sírnak, akiket csupán világi gond vagy csalódás, hírnevük vagy barátaik elvesztése, vagyoni kárvallás gyötör. Ugyanilyen kevés jogcímük van rá azoknak, akik valami e világi gonosztól való félelmükben bánkódnak, vagy akiket az aggodalmaskodás vagy a földi dolgok után való vágyakozás emészt, amely „beteggé teszi a szívet”. Ne gondoljuk, hogy az ilyen ember „bármit is kaphat az Úrtól”: nincs Isten egyetlen gondolatában sem. Ezért az effélék „árnyékként járnak-kelnek itt [...], bizony, hiába vesződnek”. És „az én kezem teszi ezt veletek, szól az Úr, kínok közé kell jutnotok”.

[Jn 3,12]

[Péld 13,12]

[Jak 1,7]

[vö. Zsolt 10,4]

[39,7]

[Ézs 50,11]

3. Azok a sírók, akikről Urunk itt beszél, egészen más oknál fogva sírnak: ők az Isten után sírnak, az után, akiben „kimondhatatlan, dicsőült örömmel örvendeztek”, amikor megadta nekik, hogy „megízleljék az Istennek felséges” megbocsátó „beszédét és a jövő világ erőit”. Most azonban „elrejtí orcáját és megrémül-

[1Pt 1,8]

[Zsid 104,29]

nek”, nem látják őt a sötét felhőn át. Látják viszont, hogy a kísértés és a bűn – amiről azt hitték, hogy örökre eltűnt – újra feltámad, követi őket vadul, és körülveszi őket minden oldalról. Nem csoda immár, ha háborog bennük a lelkük, ha aggodalom és bánat nyomasztja őket. A nagy ellenség pedig ugyancsak nem rest kihasználni az alkalmat, mindjárt megkérdezi az ilyen embertől: „Hol van a te Istened? Hova lett a te boldogságod, amiről beszéltél? [Zsolt 42,6,12; 43,5] A mennyek országának kezdete? Csakugyan azt mondta Isten: [Zsolt 42,4;11] »Megbocsáttattak a te bűneid?« Isten bizonyosan nem mondta [Gal 4,15] ezt! Álom volt csak, pusztán káprázat, saját képzeleted szüleménye! [1Móz 3,1] Ha megbocsáttattak a bűneid, miért vagy ilyen? Lehet bocsánatot nyert bűnös ilyen szentségtelen?” [Lk 5,20] És ha ez az ember ekkor, [Jón 3,8] ahelyett, hogy azonnal teljes erővel Istenhez kiáltana, elkezd vitatkozni a nála bölcsebbel, akkor csakugyan gondterhelt lesz, szívét bánat emészti, kifejezhetetlen szorongás mardossa. Még amikor Isten szeretete újra ráragyog a lélekre és elveszi az egykor megtapasztalt irgalmat illető minden kételyt, az, akinek „lekiismerete erőtlén”, akkor is kísértésbe eshet és retteghet a jövőtől, különösen, ha feléled a belső bűn, ráveti magát, és lerántja újra. Akkor ismét felkiálthat :

*Bűnöm a félsz, hogy ködként tűnök el,
Ha megfontam a végső fonalat! – **

[1Tím 1,19] Mert a hit dolgában hajótörést szenvedek, és az utolsó állapotom rosszabb az elsőnél –
[ld. Lk 11,26†]

*Bűnös félelem szorongat, hogyha éltem
Véget ér, a part sem lesz menedékem. ***

4. Ez a szenvedés persze „pillanatnyilag ugyan nem látszik örömdetesnek, hanem keservesnek, később azonban az igazság békességes gyümölcsét hozza azoknak, akik megedződtek általa”. [Zsid 12,11] „Boldogok” tehát azok, „akik” így „sírnak”, és ha várják bizonyosan az Urat***, ha nem engedik, hogy a világ „nyomorúságos [Zsolt 27,14]

* John Donne (1573-1631) „Himnusz az Atyaistenhez” c. verséből, Eörsi István fordítása.

** Charles Wesley „Groaning for Redemption” (Megváltásért sóhajtozva) c. himnuszából.

*** Wesley a Genfi Zsoltárok angol fordítását idézi, ld. Szenczi Molnár Albert változatát.

vigasztalói” letérítsék őket a jó útról, ha eltökélten elutasítják a bűn, a bolondság és a hiúság minden vigasztalását, a világ minden léha gyönyörét és szórakozását, minden olyan örömet, amely „elfogyasztva megsemmisül”, és csak a lélek elzibbasztására és elbódítására alkalmas, hogy ne legyen tudatában se magamagának, se Istennek. Boldogok, akik „törekednek megismerni az Urat”, és állhatatosan elutasítanak minden egyéb vigaszt. Enyhületet Isten Lelkének vigasztalása, szeretetének újabb megnyilvánulása, az a szilárd bizonyosság ad nekik, hogy Isten elfogadta őket szeretett Fiában, és ezt soha többé el nem veszi tőlük. Ez a „teljes hit” eloszlat minden kételyt, minden kízó félelmet, minthogy Isten immár maradandó, biztos reménységet ad nekik, és „kegyelméből örök vigasztalással ajándékozta meg” őket. Nem vitatkoznak rajta, hogy vajon lehetséges-e, hogy „akik egyszer megvilágosítottak ... és részeseivé lettek a Szentléleknek”, azok elessenek, megelégszenek azzal, hogy azt mondják a rajtuk nyugvó erő által: „Ki választana el minket a Krisztus szeretetétől? ... meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet ... sem jelenvalók, sem eljövendők, sem magasság, sem mélység ... nem választhat el minket az Isten szeretetétől, amely megjelent Jézus Krisztusban, a mi Urunkban!”

[Jób 16,2][31,7]

[Kol 2,22]

[Hós 6,3]

[Ef 1,6]

[Zsid 10,22]

[2Thessz 2,16]

[Zsid 6,4-6]

(Róm 8,35; 38-39)

5. Ez az egész folyamat, az Isten távolléte miatti sírás és az orcája örömének visszaszerzése rajzolódik ki abból, amit Urunk mondott tanítványainak a szenvedése előtti éjszakán: „Arról kérdezősködtök [...], hogy ezt mondtam: egy kis idő még, és nem láttok engem, de ismét egy kis idő, és megláttok engem? Bizony, bizony, mondom nektek, hogy ti sírni és jajgatni fogtok”, mármint amikor nem láttok engem, „a világ pedig örül”, diadalmaskodik rajtatok, mintha örömtöknek vége szakadna. „Ti szomorkodtok” a kétely, a félelem, a kísértés, a heves vágyakozás miatt, „de szomorúságotok örömmre fordul” annak visszatérésekor, akit a lelkeket szeret. „Amikor az asszony szül, fájdalma van, mert eljött az ő órája, de amikor megszülte gyermekét, nem emlékszik többé a gyötoremre az öröm miatt, hogy ember született a világra.” Így most ti is győtrődtök, sírtok és nem akartok megvigasztalódni. „De ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek” békés, belső örömmel, „és örömtöket senki nem veheti el tőletek”.

(Jn 16,19-22)

6. De bár ez a sírás véget ér, belevész a Vigasztaló visszatérése miatti szent örömbé, van egy másik, ugyancsak áldott sírás: Isten gyermekei ugyanis szakadatlan sírnak az emberiség bűne és nyomorúsága fölött; „sírnak a sírókkal”. Sírnak azokért is, akik nem sírnak saját magukért, akik saját lelkük ellen vétkeznek. Sírnak azok gyengesége és hűtlensége fölött, akik valamilyen mértékben

[Róm 12,15]

[2Kor 11,29] már megmenekültek bűneikből. „Ki erőtlen, hogy vele együtt ne volnának ők is erőtlenek? Ki botránkozik, hogy ne égnének ők is?” Szüntelen keseregnek a menny és föld Urát folyvást érő gyalázaton. Erre mindig rettenetesen érzékenyek, ami mély komolysággal tölti el lelküket, és ezt a komolyságukat nem kevéssé növeli, hogy lelki szemeik megvilágosodtak azáltal, hogy állandóan az örökkévalóság hatalmas és végtelen óceánját látják, amely már sok millió embert nyelt el, és elnyelni készül mindazokat, akik eleddig megmaradtak. Látják egyfelől Isten örökkévaló hajlékát a menyekben, másfelől a poklot és a pusztulást leplezetlenül; és így átérzik a fontosságát minden pillanatnak, amely alighogy megjelenik, tova is tűnik mindörökre.

[vö. 1Kor 3,19] 7. Istennek mindeme bölcsességét azonban bolondságnak tartja a világ. A „sírás” és a „lelki szegénységet” unalmasnak és ostobaságnak. Sőt jó, ha ily kedvező ítéletet hoz felőle, ha nem süti rá az ábrándozás és melakór bélyegét, ha ugyan nem nevezi egyenesen örülségnek és holdkórosságnak. Nincs mit csodálkoznunk, hogy az Istent nem ismerők így ítélik. Gondoljunk bele, ha két ember sétálni megy, az egyik pedig hirtelen megáll, és félelemmel és ámulattal az arcán felkiált: „Milyen szakadék előtt állunk! Nézd, mindjárt ízzé-porrá zúzódunk! Még egy lépés, és lezuhanunk a szörnyű mélységbe! Állj meg! Én nem megyek tovább a világ minden kincséért sem!” Ha a másik ember, aki magát legalább olyan jó szeműnek tartja, előrenézne és semmit sem látna ebből, mi mást gondolna társáról, mint hogy „magánkívül van”, megháborodott; hogy a túlzott vallásosság (ha ugyan nem a túlzott tanulás) „örülségbe vitte”?

[Mk 3,21] 8. De ne hagyják Isten gyermekei, „Sion sírói”, hogy ezek a dolgok megzavarják őket. Ti, akiknek szemei megnyíltak, ne zavartassátok magatokat a még mindig homályban járók miatt! Ne járjatok tovább a hiábavalóság árnyékában*: Isten és az örökkévalóság valóságos dolgok. Csakugyan nyitva áll előttetek a menny és a pokol; és ti a nagy szakadék szélén álltok! Több embert elnyelt már az, mint szavakkal kifejezhetnénk, népeket és törzseket, nyelveket és nemzeteket, és még mindig tátongva várja, hogy – akár látják, akár nem – elnyelje a szédelgő, nyomorult embereket. Ó, kiáltstok, ne sajnáljátok torkotokat! Emeljétek fel hangotok mind a magatok, mind testvéreitek nevében ahhoz, aki kezében tartja az időt és az örökkévalóságot, hogy méltókká tétessetek arra, hogy elkerüljétek a forgószelekként eljövő veszedelmet! Hogy

* Wesley a Genfi Zsoltárok angol fordítását idézi.

a hullámokon és viharokon keresztül biztonságban eljussatok a kívánt kikötőbe. Sirassátok magatokat, míg Isten le nem töröl minden könnyet szemetekről. És sírjatok még akkor is a földre bekövetkező nyomorúságok miatt, amíg a mindenek Úra véget nem vet a bűnnek és nyomorúságnak, le nem törli a könnyeket minden arcról, és teljes nem lesz a föld „az Úr ismeretével, ahogyan a tengert víz borítja”.

*[Zsolt 107,30]
[Lk 23,38][Jel 7,17;
21,4] [Jak 5,1]
[Ézs 11,9;
Hab 2,14]*

„Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet. Boldogok, akik éheznek és szomjaznak az igazságra, mert ők megelégtettek. Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek.” (Máté 5,5–7)

I. 1. Ez az ige kiváltképpen akkor teljesedik be, amikor „vége van a télnek”, amikor „itt az éneklés ideje, gerlebúgás hangzik földünkön”, amikor visszatér a gyászoló vigasztalója, „hogymind-örökké velük legyen”, amikor jelenlétének ragyogására eloszlanak a felhők, a kétely és bizonytalanság sötét fellegei, a félelem vihara elcsitul, a bánat hullámai lecsillapodnak, a sírók lelke pedig újra „ujjong Isten, az ő Megtartója előtt”, akkor bizonyosságot tehetnek a megvigasztaltak: „Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet.”

[Én 2,11–12]

[Ézs 61,2]

[Jn 14,16]

[Lk 1,47]

2. De vajon kik a szelídek? Nem azok, akik nem bánkódnak semmin, mert nem tudnak semmit, akik nem nyugtalankodnak a körülöttük lévő sok rossz miatt, mert nem tudják megkülönböztetni a jót a rossztól. Nem azok, akiket bárgyú érzéketlenségük megoltalmaz az élet megrázkódtatásaitól, akiket természet vagy fondorlat a kövek és fák erényével ruházott fel, és nem vesznek zokon semmit, mert nem éreznek semmit. A szívtelen filozófusok egyáltalán nem érintettek ebben a dologban. A szenttelenség ugyanolyan távol áll a szelídségtől, mint az emberségtől. Nehéz is felfogni, hogy tisztább napokat látott keresztyének, különösen némely egyházatya hogyan téveszthette össze ezeket, a pogányság egyik legvisszataszítóbb hibáját a keresztyénség egyik nagy igazságával.

3. A keresztyén szelídségből ugyanúgy nem következik az Isten iránti buzgóság hiánya, mint a tudatlanság vagy az érzéketlenség. Nem, minden, akár túlzásból, akár elégtelenségből fakadó szélsőségtől távol tartja magát. Nem megsemmisíti, hanem kiegyenlíti az indulatokat, amelyeket a természet Istenének terve szerint a kegyelem nem eltöröl, hanem megfelelő szabályok alá vet. Az elmét egyensúlyba hozza. Egyenlő mértékkel méri a haragot, szomorúságot és a félelmet, minden körülményben a középúton jár, nem tér el sem jobbra, sem balra.

[ld. 2Krón 29,2]

4. Olybá tetszik tehát, hogy a szelídség belső önmagunkra vonatkozik. Irányulhat azonban Istenre vagy a felebarátunkra is. Ha Istennel függ össze, ezt az illő önuralmat általában belenyugvásnak nevezzük – higgadtan, a természet ellenére is elfogadjuk Isten velünk kapcsolatos akaratát, mindig azt ismételve: „Ő az Úr. Tegyé azt, amit jónak lát.” Ha szigorúan magunkra nézve vizsgáljuk, türelemnek vagy megelégedettségnek nevezzük. Ha pedig más emberekre irányul, jók esetében, kedvességnek, gonoszok esetében barátságosságnak mondjuk.

[1Sám 3,18]

[Fil 4,11]

5. Akik valóban szelídek, azok világosan felismerik a gonoszt, és el is tudják szenvedni azt. *Érzékenyek* minden ilyesmire, mégis a szelídség tartja a gyepőlőt. Szertelenül „buzgólkodnak a seregek Uráért” buzgóságukat azonban mindig a tudás vezérli, illetve minden gondolatukban, szavukban és cselekedetükben az emberek és az Isten iránti szeretet mérsékli. Nem kívánják kioltani azokat az indulatokat, amelyeket Isten bölcs célok végett a természetükben elhelyezett. Ellenben mindegyiket kézben tartják, uralmuk alá vonják, és csakis e célok szolgálatába állítva élnek velük. Így még a nyersebb és kellemetlenebb indulatokat is alkalmazni lehet a legnemesebb célokra. Ha a bűn elleni küzdelemben használjuk, ha a hit és a szeretet által szabályozzuk, még a gyűlölet, a harag és a félelem is olyan lehet a lélek számára, mint fal és bástya: a gonosz nem tud a közelébe férkőzni, hogy kárt tegyen benne.

[vö. 2Kor 19,31†]

[Mk 12,30–31]

6. Magától értetődő, hogy ennek az isteni tulajdonságnak nemcsak megmaradnia, hanem növekednie is kell bennünk nap mint nap. Gyakorlására és növelésére mindig lesz alkalmunk, amíg a földön élünk. „Mert állhatatosságra van” szükségünk, „hogy az Isten akaratát cselekedjük” és elszenvedjük, hogy „így beteljesülhessen rajtunk az ígéret”. Szükségünk van a belenyugvásra, hogy minden körülmények között azt mondhassuk: „Ne úgy legyen, amint én akarom, hanem amint te.” És szükséges, hogy barátságosak legyünk mindenkire, különösképpen pedig a gonoszak és hálátlanok iránt, máskülönben a gonosz győz le bennünket, ahelyett, hogy a gonoszt jóval győznénk le.

[ld. Zsid 10,36]

[Mt 26,39]

[2Tím 2,24]

[Lk 6,35]

[Róm 12,21]

7. A szelídség nem is csak a külső cselekedetet zabolázza meg, ahogy az írástudók és farizeusok tanították régen, és ahogy minden korban teszik az Istentől nem tanított szálnalmas tanítók. Urunk a következő szavakkal óv bennünket ez ellen, és mutatja meg ennek valódi lényegét: „Hallottátok, hogy megmondattott a régieknek: Ne ölj, mert aki öl, méltó arra, hogy ítélkezzenek felette. Én pedig azt mondom nektek, hogy aki haragszik atyjafiára ok nélkül, méltó arra, hogy ítélkezzenek felette, aki pedig ezt

[Jn 6,45]

mondja atyjafiának: Ráka, méltó a főtörvényszéki eljárásra, aki pedig azt mondja: Bolond, méltó a gyehenna tüzére.”

(Mt 5,21-22)

[vö. †]

8. Urunk itt a gyilkossággal egy csoportba osztja még azt a haragot is, amely a szív titka marad és nem mutatkozik meg külső szeretetlenségben, még csak egy indulatos szóban sem.

„Aki haragszik atyjafiára” – bármely élő emberre, mivel mindannyian testvérek vagyunk –, aki csak rosszindulatot érez a szívében, bármely, a szeretettel ellentétes indulatot, bárki, aki „ok nélkül” haragszik – alapos ok nélkül, vagy jobban, mint amennyire az ok megkövetelné –, „méltó arra, hogy ítélkezzenek felette” εἰς τοῦτο ἔσται, abban a pillanatban Isten igazságos ítéletének teszi ki magát.

Vajon nem az εἰς κτῆ, „ok nélkül” kifejezést kihagyó kéziratok olvasatát kellene elfogadnunk? Nem teljességgel fölösleges ez? Mert ha a *személyek elleni harag* a szeretettel ellentétes indulat, hogyan lehet ennek oka, alapos oka? Olyan, amely igazolja ezt Isten szemében?

A bűn elleni haragot megengedjük. Ebben az értelemben lehetséges az, hogy ha „haragszunk is, nem vétkezünk”. Egyszer Urunkról is feljegyezték, hogy ilyenformán haragra gerjedt: „Ekkor haragosan végignézett rajtuk, és sajnálta őket szívük keménysége miatt.” Bánkódott a bűnösök miatt, és haragudott a bűnért. Ez pedig kétségkívül helyes Isten előtt.

[ld. Ef 4,26]

[Mk 3,5]

9. „Aki pedig azt mondja atyjafiának: Ráka”, vagyis aki úgyannyira enged a haragnak, hogy sértő szót ejtsen ki. A szövegmagyarázók szerint a „ráka” szír szó azt jelenti, hogy „üres, hiú, ostoba”: a kifejezés tehát elég ártalmatlannak tetszik ahhoz, hogy olyanra használhassuk, akire neheztelünk. Mégis aki ezt használja, miként Urunk biztosít róla, „méltó a főtörvényszéki eljárásra”, vagy inkább „kiteszi magát annak”. Még súlyosabb ítélet alá esik az egész föld Bírāja részéről.

[Mt 5,22†]

„Aki pedig azt mondja: Bolond”, vagyis aki úgyannyira megadja magát az ördögnek, hogy gyalázkodó, szándékosan becsmérő és szidalmazó beszédben törjön ki, az „méltó a gyehenna tüzére” – abban a pillanatban a legsúlyosabb ítélet alá esik. Figyeljük meg, hogy Urunk leírásában mindezekért halálbüntetés jár: az elsőért akasztás, amelyre általában az alsóbb bíróságok elítélteit büntették, a másodikért megkövezés, amelyre a jeruzsálemi Nagytanács ítélte gyakran az elé állított vétkeket, a harmadikért pedig tűzhálal, amellyel csak a legsúlyosabb bűnözőket sújtották a „Hinnóm

[vö. 2Krón 33,6†]

fiai völgyében” Γῆ Ειννώω, melyet gyehennaként, illetve pokolként szoktak visszaadni.*

10. És noha az emberek természetüknél fogva úgy képzelik, hogy Isten megbocsátja egyes kötelességeikben elkövetett hibáikat más kötelességeik hűséges betöltéséért, Urunk a következőkben gondosan eloszlatja ezt a hiú, ám igen elterjedt ábrándot. Rámutat annak képtelenségére, hogy akárki bűnös ember Istennel *alkudozzék*, mert ő nem fogadja el az egyik kötelesség teljesítését a másik helyett, vagy a részleges engedelmességet a teljes helyett. Figyelmeztet rá, hogy az Isten iránti kötelességünk teljesítése nem mentesít a felebarátunk iránti kötelesség teljesítése alól; hogy az úgynevezett kegyes cselekedetek távolról sem válnak dicséretünkre Istennél, ha hiányzik belőlünk a szeretet, épp ellenkezőleg: a szeretet hiánya miatt az Úr előtt utálatosak az ilyen cselekedetek.

[vö. 1Kor 13,1]

„Ha tehát áldozati ajándékodat az oltárhoz viszed, és ott jut eszedbe, hogy atyádfiának valami panasza van ellened” – mert szeretetlen voltál vele, mert „rákának” vagy „bolondnak” mondtad –, ne gondold, hogy ajándékod engesztelés lehet haragodért, vagy hogy elfogadást nyerhet Istennél mindaddig, amíg lelkiismeretedet beszennyezi meg nem bánt bűnöd. „Hagyd ott ajándékodat az oltár előtt, menj el, békülj ki előbb atyádfiával” (vagy legalábbis tégy meg mindent, ami rajtad áll, azért, hogy kibéküljete), „és csak azután térj vissza, s vidd fel ajándékodat”.

(Mt 5,23–24)

11. Ne is késlekedj olyan dologban, ami ennyire közelről érinti a lelkedet! „Békülj meg ellenfeleddel hamar” – most, itt helyben –, „amíg az úton együtt van veled”, ha lehetséges, mielőtt eltűnik a szemed elől, „hogy át ne adjon ellenfeled a bírónak”, nehogy Istenhez, mindenek bírójához forduljon, „a bíró pedig a szolgának”, Sátánnak adjon, aki az Isten haragjának végrehajtója, „és így börtönbe kerül” – azaz a pokolba, ahol fogva tartanak ama nagy napnak az ítéletére. „Bizony, mondom néked, ki nem jössz onnan, amíg meg nem adod az utolsó fillért is.” Márpedig ezt képtelen vagy valaha is megtenni, mert nincs miből megadnod. Éppen ezért, ha egyszer ebbe a börtönbe bekerülsz, „gyötrődésed füstjének örökkön-örökké kell szállnia felfelé”.

[2Pt 2,4]

[ld. Jud 6]

[Mt 5,25–26]

[Lk 7,42]

[Jel 14,11]

[Zsolt 37,11†;
Mt 5,5][1Kor 1,20]

12. Eközben „a szelídek öröklík a földet”. Ilyen bolondság a világ bölcsessége! A világ bölcsei újra meg újra figyelmeztették a szelídeket, hogy ha nem kérik ki maguknak az ilyen bánásmódot, ha békésen tűrik, hogy így kihasználják őket, akkor nem lesz

* Ti. az AV nem használja a gyehenna (*Gehenna*) szót, sem itt, sem másutt.

helyük ezen a földön, soha nem tudnak gondoskodni megélhetésükről, vagy akár megtartani azt, amijük van; hogy nem számíthatnak békességre, sem háborítatlan birtoklásra, nem lelhetnek örömet semmiben. Így igaz – feltéve, hogy nincs Isten a világon; vagy feltéve, hogy ő nem törődik az emberek fiaival. De amikor „ítéletet tart az Isten”, és „szabadulást ad a földön a szelídeknek”, megcsúfolja majd mindezt a pogány bölcsességet, és „még a haragvó emberek is magasztalni fogják őt”! Az Isten különösen nagy figyelmet fordít arra, hogy megajándékozza a szelídeket mindazzal, ami az életre és a kegyességre való. Gondoskodik róluk, az emberek minden erőfeszítése, fondorlata és rosszindulata ellenére. Amiről pedig kezeskedik, azt „bőségesen megadja nekik”. És azok örülnek neki, ha kevés, ha sok. Ahogy „állhatóságukkal nyerik meg [...] lelküket”, úgy nyernek meg igazán mindent, amit Isten adott nekik. Mindig elégedettek, mindig beérik azzal, amijük van. Tetszik nekik, mert Istennek is tetszésére van; így, bár szívük, vágyuk, örömük a mennyben van, valóban elmondható róluk, hogy „öröklük a földet”.

[vö. Zsolt 76,10-11]

[2Pt 1,3]

[1Tim 6,17]

[Lk 21,19]

[Zsid 13,5]

13. Úgy tűnik azonban, hogy van még egy további jelentésük ezeknek a szavaknak, mégpedig az, hogy ez embereket még különlegesebb rész illeti meg az új égből és új földből, „amelyben igazság lakik”, abból az örökségből, amelyről általános leírást Szt. János adott a Jelenések könyve 20. részében (a részletekről a későbbiekben szólunk). „És láttam, hogy egy angyal leszállt a mennyből..., megragadta a sárkányt, az ősi kígyót... megkötözte azt ezer esztendőre... és láttam... azoknak lelkeit, akiknek fejüket vették a Jézusról való bizonyágtételért és az Isten igéjéért; akik nem imádták a fenevadat, sem az ő képmását, és nem vették fel az ő bélyegét az ő homlokukra és kezükre: ezek életre keltek és uralkodtak a Krisztussal ezer esztendeig. A többi halott nem kelt életre, míg el nem telt az ezer esztendő. Ez az első feltámadás. Boldog és szent az, akinek része van az első feltámadásban: ezeken nincs hatalma a második halálnak; hanem az Isten és a Krisztus papjai lesznek, és vele fognak uralkodni ezer esztendeig.”

[2Pt 3,13]

[Kol 3,24]

[Jel 20,1-2, 4-6]

II. 1. Urunk eddig leginkább az igaz hit akadályainak eltávolításán fáradozott: ilyen a büszkeség, a hit első nagy akadály, amelyet a „lelki szegénység” szüntet meg; a könnyelműség és meg gondolatlanság, amely megakadályozza, hogy a hit gyökeret ereszzen a lélekben, amíg meg nem semmisíti őket a szent *sírás*; ilyen a harag, türelmetlenség, elégedetlenség, melyre mindre gyógyír a keresztyén *szelídség*. Ha pedig ezek az akadályok, a léleknek ezek a hamis vágyakozásokat keltő és beteges étvágyat gerjesztő

[Mt 5,3]

[Mt 5,4]

[Mt 5,5]

(5Móz 7,15†) gonosz nyavalyái megszűnnek, a mennyben született lélek eredeti étvágya visszatér, az igazságot fogja éhezni és szomjazni. És „boldogok, akik éheznek és szomjúhozják az igazságot, mert ők megelégtetnek”.

[Mt 5,6†]

2. Az igazság (ahogy már megfigyelhettük) nem más, mint Isten képmása, az az indulat, mely a Krisztus Jézusban megvolt, minden egyes szent és mennyei indulatot, amely valakiben megvan, és amelynek kezdete és vége az Isten, az Atyánk és Megváltónk iránti szeretet, illetve az emberek iránti szeretet képezi.

[1Móz 1,27]

[Fil 2,5]

[Mk 12,29–31]

3. „Boldogok, akik” ezt „éheznek és szomjúhozják”. Hogy ezt a kifejezést igazán megértsük, először azt kell megjegyeznünk, hogy az éhség és a szomjúság a legerőteljesebb az összes testi kívánságaink közül. Hasonlóképpen a léleknek ez az éhsége és Isten képmásának e szomjúhozása a legerősebb minden lelki kívánságaink közül, ha egyszer már feléled a szívünkben; és minden mást beolvaszt abba az egyetlen nagy vágyba, hogy teremtőnk képmására megújuljunk. Másodszor, azt kell megjegyeznünk, hogy miután éhezni és szomjúhozni kezdünk, ezek a vágyak soha nem szűnnek meg, hanem egyre győtrőbbek és csillapíthatatlanabbak lesznek, amíg nem eszünk és iszunk, vagy amíg meg nem halunk. Ugyanígy, miután elkezdjük éhezni és szomjúhozni a Krisztusban megvolt indulatot, ezek a lelki kívánságok soha meg nem szűnnek, hanem egyre mohóbban követelik táplálékukat. Nem is múlhatnak el, míg meg nem elégtetnek, amíg csak marad valami lelki élet. Harmadszor, azt is megjegyezhetjük, hogy az éhséget és szomjúságot kizárólag étellel és itallal lehet kielégíteni. Ha éhes embernek megadsz minden mást: a legdíszesebb ruhát, a legelőkelőbb pompát vagy akár a föld minden kincsét is, sok ezernyi aranyat és ezüstöt, bármilyen tisztelettel illeted is őt, ő rá sem hederítene, semmibe venné minden ajándékodat. Ő csak azt hajtogatná: „Nem ez kell nekem! Adj ennem, különben meghalok!” Így van ez minden lélekkel, amely valóban az igazságot éhezi és szomjúhozza. Vigaszt másban nem talál, más nem elégíti meg. Bármi mással kínálsz, nem sokra méltatja; legyen bár gazdagság, tisztelet vagy gyönyör, akkor is azt mondja: „Nem ez kell nekem! Adj szeretetet, különben meghalok!”

[Kol 3,10]

[Fil 2,5]

[Mt 6,19]

[Zsolt 119,72]

[Vö. 1Móz 25,
29–34;30,1]

4. És ugyanolyan lehetetlen egy lelket, egy Isten után, az élő Isten után szomjúhozó lelket megelégtíteni azzal, amit vallásosságnak nevez a világ, mint azzal, amit boldogságnak nevez. A világ szerinti vallásosság három dolgot jelent: először is azt, hogy az ember ne ártson senkinek, tartózkodjék a külső bűntől – legálábbis a botrányos bűnöktől, mint a rablás, lopás, káromkodás,

[Zsolt 42,3]

[Zsolt 107,9†]

iszákosság másodszer azt, hogy jót cselekszik –, segít a szegényeken, úgymond, jótékonykodik, harmadszer pedig azt, hogy él a kegyelmi eszközökkel – legalábbis templomba jár és úrvacsorát vesz. Aki ennek a három követelménynek megfelel, azt a világ vallásos embernek nevezi. De aki Istenre éhezik, vajon az megelégszik-e ezzel? Nem. Ez nem táplálja a lelkét. Ennél nemesebb, mélyebb és magasabb rendű vallásosság kell neki. Ez a gyarló, sekélyes és külsőséges dolog ugyanúgy nem táplálja, ahogyan „a keleti széllel sem töltheti meg a hasát”. Igaz, gondosan kerül a gonosznak még a látszatát is. Jó cselekedetekre törekszik. Részt vesz minden istentiszteleten. De mindez nem az, amire vágyik. Ez csak a külszíne annak a vallásosságnak, amelyet csillapíthatatlanul éhez. Az Isten ismerete Krisztus Jézusban; az élet, amely „el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben”; az Úrral való egyesülés, hogy egy lélek legyen övele; a „közösség az Atyával és az ő Fiával, a Jézus Krisztussal”; a világosságban járás, „ahogy ő maga a világosságban van”; önmagunk megtisztítása, „mint ahogyan ő is tiszta” – ez az a hit, az az igazság, amire szomjazik. Nem is nyugodhat addig, amíg Istenben meg nem nyugszik.*

[Jób 15,2†]
 [1Thessz 5,22]
 [Tit 2,14]
 [Zsolt 119,174]
 [2Kor 4,6]
 [Kol 3,3]
 [1Kor 6,17]
 [1Jn 1,3]
 [1Jn 1,7]
 [1Jn 3,3]

5. „Boldogok, akik” így „éhezik és szomjúhozzák az igazságot: mert ők megelégtettek”. Megelégtettek azzal, ami után annyira vágyódtak, sőt igazsággal és valóságos szentséggel is. Isten meg fogja őket elégténi jóságának áldásaival, választottainak boldogságával. Mennyei kenyérrel, szeretetének mannájával táplálja őket. Megitítja őket gyönyörűségének folyóvizéből, ama folyóból, amelyből ha valaki iszik, soha többé meg nem szomjazik – csak az élet vizéből kér mind többet és többet. Ez a szomjúság örökké megmarad.

[Mt 5,6†]
 [Ef 4,24]
 [Jn 6,58]
 [ld. Zsolt 36,8]
 [Jn 4,14]
 [Jel 21,6; 22,1,17]

*A gyötrő szomj és ártatlan öröm
 Léted csodája mellett semmi csak,
 Ám lelkem szeretet-özön
 Nélkül nem él, meg nem marad. ***

6. Bárki vagy hát, akinek Isten megadta, hogy „éhezd és szomjúhozzad az igazságot”, kiálts hozzá, hogy soha el ne veszítsd ezt a felbecsülhetetlen ajándékot, hogy ez az isteni vágyódásod soha meg ne szűnjék! Ha megdorgálnak is sokan, és nyugalomra inte-

* Lásd Augustinus, *Vallomások*, I.1. (Budapest, 1987, 23. o.)

** Charles Wesley, „Pleading the Promise of Sanctification” („Hivatkozás a megszentelődés ígéretére”) c. himnuszából.

nek, ne hallgass rájuk; sőt, annál inkább kiáltozz: „»Jézus, Mester, könyörülj rajtam!« Ne élhessek másként, csak hogy szent legyek, mivel te is szent vagy!” Többé ne adj „pénzt azért, ami nem kenyér”, ne add keresményedet „arra, amivel nem lehet jólakni”! Abban reménykedsz, hogy a földből áshatod ki boldogságodat? Hogy a világ dolgaiban találod meg azt? Ó, tipord lábbal minden gyönyörét, vedd meg tisztességét, tekintsd kárnak és szemétnak gazdagságát – igen, mindent a nap alatt – „Krisztus Jézus ismeretének páratlan nagyságáért”, és azért, hogy lelked teljesen megújulhasson Isten képmására, amelyre eredetileg teremtetett. Vigyázz, ki ne oltsa ezt az áldott éhséget és szomjúságot a világ szerinti vallásosság, a látszat, a külszín vallásossága, mely meghagyja a szívet ugyanolyan földinek és érzékinek, mint amilyen mindig is volt. Ne elégítsen meg semmi, csak a kegyesség ereje, csak az a hit, amely lélek és élet; csak az, hogy te Istenben lakozol, ő pedig tebenned; az, hogy az örökkévalóság polgára vagy, hogy a meghintés vére által behatolsz „a kárpit mögé”, és az, hogy a „mennyeiek világában ülsz Krisztus Jézussal”.

III. 1. És minél inkább betöltekeznek Isten életével, annál gyöngédebb aggodalom tölti el őket azok iránt, akik még mindig Isten nélkül élnek a világban, akik még mindig halottak vétkeik és bűneik miatt. És ez a másokkal való törődés el is nyeri méltó jutalmát. „Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek.”

Az Urunk által használt szó közelebbről a könyörületesebbekre utal, a gyengéd szívűekre, azokra, akik nem megvetik, hanem inkább bánkódnak azok miatt, akik nem éheznek Istenre. A testvéri szeretetnek ez a különleges része itt (a gyakran használt szófordulat révén) az egészet jelenti; úgyhogy az „irgalmasok” a szó teljes értelmében azok, akik úgy „szeretik felebarátjukat, mint önmagukat”.

2. Mivel páratlanul fontos ez a szeretet – amely nélkül, „ha emberek vagy angyalok nyelvén szólok is, és ha prófétálni is tudok, ha minden titkot ismerek is, és minden bölcsességnek birtokában vagyok, és ha teljes hitem van is, úgyhogy hegyeket mozdíthatok el, és ha szétozom az egész vagyonomat, és testem tűzhalálra számom, semmi hasznom abból” –, az Isten bölcsessége Pál apostolon keresztül teljes és részletes leírást adott nekünk róla, hogy figyelembevételével világosan felismerhessük „az irgalmasokat, akik irgalmasságot nyernek”.

3. A szeretet, az a szeretet, amellyel úgy szeretjük felebarátunkat, mint ahogy Krisztus szeretett minket, „hosszútűrő”, megértő minden ember iránt. Eltűri Isten gyermekeinek minden gyengesé-

gét, tudatlanságát, hibáját, gyarlóságát, minden csökönyösségét és kicsinyhitűségét, a világ fiainak minden rosszindulatát és gonoszságát. És mindezt nemcsak egy ideig, rövid ideig tűri el, hanem mindvégig: ha ellensége éheznek, ennél ad, ha szomjaznak, innál ad: a meglágyító szeretet „eleven szénét gyűjti a fejére” szüntelen.

[Róm 12,20†]

4. S midőn e kívánatos cél felé igyekeznek, hogy „a gonoszt a jóval győzze le, minden lépésében „a szeretet jóságos” (ΧΡΗΣΤΕΥΕΤΑΙ, mely szót nehéz visszaadni), szelíd, gyengéd, jóindulatú. Kerüli a mogorvaságot, a lelki keménységet és keserűséget, a szenvedőt pedig azonnal körülveszi a legszeretreméltóbb kedvességgel és a legbuzgóbb, leggyengédebb odaadással.

[21] [1Kor 13,4]

5. Ebből következik, hogy „a szeretet nem irigykedik”. Erre ugyanis teljességgel képtelen, hiszen eredendően ellentétben áll ezzel a kártékony indulattal. Lehetetlen, hogy akiben megvan ez a gyengéd szeretet mindenki iránt, aki őszintén kíván minden Isten által teremtett léleknek minden földi és lelki áldást, minden jót ezen a világon és az elkövetkezendőn, annak fájjon, ha Isten valaki ember fiát bármilyen jóval megajándékoz. Ha pedig ő maga is megkapta ugyanazt, nem bánkódik, hanem örvendezik, hogy más is részesül a közös jóból. Ha azonban nem kapta meg, áldja Istent azért, hogy legalább a testvére igen, és ennek még jobban örül, mintha saját maga kapta volna. És minél nagyobb a szeretete, annál jobban örül az emberiséget érő minden áldásnak, és annál távolabb kerül tőle a bárki iránt érzett irigység minden fajtája és foka.

[1Kor 13,4]

6. A szeretet οὐ περιπεύεται: ezt nem úgy kell visszaadni, hogy „nem kérkedik”, ami egyet jelent a következő kifejezéssel, hanem (miként a szó másik helyes jelentéséből is kitetszik) inkább úgy, hogy „nem meggondolatlan” vagy „elhamarkodott” az ítéletében. Nem kárhozza senkit megfontolatlanul. Nem mond szigorú ítéletet a dolgok felületes vagy hevenyészett vizsgálása alapján. Először mérlegel minden bizonyítékot, különösen a vádlott szempontjából kedvezőeket. Aki igazán szereti felebarátját, még csak nem is hasonlít az emberek többségére, akik még a legjóságosabb ember esetében is „keveset látnak, sokat gyanítanak, és korán ítélnék”. * Nem, ő óvatosan és körültekintően jár el, minden lépését alaposan megfontolja; készségesen magáévá teszi az ókori

[1Kor 13,4]

* John Locke aforizmája az „Of the Conduct of the Understanding” (Az értelem magatartása) c. esszé 16. bekezdésében („On Haste” [A kapkodásról]) – Wesley csak közvetve ismerte az akkor még kéziratban munkát (ld. *Works*, 1823, III. köt., 238. o.).

pogány szabályát (Ó, hol jelenik meg a mai keresztyén!): „Úgyannyira távol áll tőlem, hogy könnyűszerrel elhiggyem, amit az egyik ember a másik ellen mond, hogy könnyűszerrel még azt sem hiszem el, amit önmaga ellen mond. Mindig hagyom, hogy meggondolja magát, és sokszor még védőügyvédet is engedélyezek.”*

[1Kor 13,4]

7. Ebből következik, hogy a szeretet „nem fuvalkodik fel”. Nem túri, hogy az ember „többnek gondolja magát, mint amennyinek gondolnia kell”, hanem inkább „józanul gondolkodik”. Valóban porig alázza a lelket. Lerombolja az önhitséget, a gőg szülőatyját, és arra késztet, hogy örüljünk annak, hogy semmik vagyunk, kicsik és gyarlók, mindenki között az utolsók, és mindenki szolgálai. Akik „a testvérszeretemben... egymás iránt gyengédnek”, „megelőzik egymást a tiszteletadásban”. Akikben „ugyanaz a szeretet” van, és „egyet akarva ugyanarra törekednek”, azok egymást maguknál „alázattal különbnek” tartják.

[Róm 12,3]

[ld. Zsolt 44,26]

[Mk 9,35]

[ld. Róm 12,10]

[Fil 2,2–3]

[1Kor 13,5]

8. A szeretet „nem viselkedik bántóan”. Nem goromba senki-vel szemben, szándékosan nem sért meg senkit. Megadja „mindenkinek, amivel tartozik: akinek félelemmel, annak a félelmet, akinek pedig tisztelettel: a tiszteletet”; az udvarias, előzékeny, emberséges az egész világgal, rangja szerint „mindenkinek” megadja „a tiszteletet”. A megboldogult író** a következőképpen határozza meg a jólneveltséget, sőt, annak legmagasabb fokát, az udvariasságot: „Az egész viselkedésünkben megnyilvánuló állandó vágy, hogy örömet szerezzünk másoknak.” Ha pedig ez így van, akkor senki sem olyan jól nevelt, mint a keresztyén ember, aki az egész emberiséget szereti, mert ő „mindenkinek igyekszik kedvére”, „javára, épülésére” lenni. Ez a vágya nem rejthető el, szükségképpen megjelenik az emberekkel való érintkezésében. Mert „szeretete nem lesz képmutató” előtűnik minden cselekedetében és egész viselkedésében. Sőt, kényszeríti, bár csalárdság nélkül, hogy „mindenkinek mindenévé legyen, hogy mindenképpen megmentsen némelyeket”.

[Róm 13,7]

[1Pt 2,17]

[1Kor 10,33]

[Róm 15,2]

[12,9]

[1Kor 9,22]

9. A szeretet, miközben mindenkinek mindenévé lesz, „nem keresi a maga hasznát”. Minden embernek igyekeztén kedvére lenni, az emberiséget szerető ember nem nézi a maga földi hasznát. Senkinek ezüstjét, aranyát vagy ruháját nem kívánja: csak a lelki üdvösségét óhajtja. Sőt, bizonyos értelemben azt is mondhat-

[13,5]

[10,33]

[ApCsel 20,33]

*XXX. prédikációjában Wesley Senecának tulajdonítja ezt a mondást, ha kissé más formában idézi is. Mindenesetre sehol nem közli, hogy Senecának mely művéből vette a passzust.

** Valószínűleg Joseph Addison (1672-1719) jeles újságíróról van szó.

juk, hogy lelkileg éppúgy „nem keresi a maga hasznát”, mint a földiek tekintetében. Hiszen midőn erejét megfeszítve igyekszik megmenteni az emberek lelkét a haláltól, magáról pedig mintegy megfeledkezik. Nem is gondol magára mindaddig, amíg az Isten dicsősége iránti féltő szeretet emészti. Sőt előfordul, hogy túlzó szeretetében szinte teljesen fel akarja adni önmagát, testestől-lelkestől, miközben Mózesrel együtt így kiált: „Ó, jaj! Igen nagy vétet követett el ez a nép...! Mégis, bocsásd meg vétüket! Mert ha nem, akkor törölj ki engem könyvedből, amelyet írtál!” Vagy pedig Szt. Pállal együtt így: „Mert azt kívánom, hogy inkább én magam legyek átok alatt, Krisztustól elszakítva, testvéreim, az én test szerinti rokonaim helyett!”

[Ild. Zsolt 69,10]

[2Móz 32,31-32]

[Róm 9,3]

[IKor 13,5]

10. Nem csoda, hogy az ilyen „szeretet nem gerjed haragra”, οὐ παροξύνεται. Hadd jegyezzem meg, hogy a némely fordításba beszúrt „könnyen” szó nem szerepel az eredetiben. Szt. Pál szavai végérvényesek: „A szeretet nem gerjed haragra” – hogy megbántson bárkit is. Valóban gyakran megesik, hogy különféle külső dolgok ingerelik az embert. A szeretet azonban nem enged az ingerlésnek. Győzedelmeskedik mindenben. Minden próbában Jézusra néz, és az ő szeretete által mindenben felettébb diadalmasodik.

[Róm 8,37+]

Meglehet, fordítóink mintegy az apostol mentségére illesztették be a szót, feltételezve, hogy máskülönben úgy tetszhet, Pál valamelyest híjával volt az általa oly gyönyörűségeesen leírt szeretetnek. Úgy tűnik, az Apostolok cselekedeteiről írott könyv egyik, hasonlóképpen igen pontatlanul fordított mondatából szűrték le ezt a következtetést. Amikor Pál és Barnabás nem értettek egyet Jánossal kapcsolatban, így szól a fordítás: „Emiatt meghasonlás támadt köztük, és különváltak egymástól.” Ez természetszerűleg arra készíti az olvasót, hogy feltételezze: a meghasonlásból mindkét fél egyformán kivette a részét, s hogy Szt. Pál, akinek a szóban forgó kérdésben kétségkívül igaza volt (minthogy eléggé helytelen lett volna újra magukkal vinniük azt a Jánost, aki előzőleg cserbenhagyta őket), ugyanúgy haragra gerjedt, mint Barnabás, aki felindulásának bizonyítékaként otthagya a „munkát”, amire a Szentlélek „elhívta őket”. Az eredeti szöveg azonban nem fejez ki ilyesmit; azt sem erősíti meg, hogy Szt. Pál egyáltalán haragra gerjedt volna. Csupán ennyit mond: και ἐγένετο παροξυσμὸς, „erős fölindulás támadt”, aminek következtében Barnabás elhagyta Szt. Pált, maga mellé vette Jánost, és a maga útjára ment. „Pál pedig Szilászt választotta társául, és miután az Úr kegyelmébe ajánlották őt a testvérek” (ugyanazt Barnabásról nem mondja az Írás),

[ApCsel 15,39]

[13,2]

„útnak indult; bejárta Szíriát és Ciliciát, és erősítette a gyülekezeteket”. Térjünk azonban vissza.

[15,40–41] 11. A szeretet megakadályoz ezernyi felindulást, amely máskülönben bekövetkezne, mert „nem gondol gonosz”. Az irgalmas ember nyilván ugyancsak nem kerülheti el, hogy tudjon a sok gonosz dologról: kénytelen azokat saját szemével látni és saját fülével hallani. Mert a szeretet nem fosztja meg szeme világától, úgyhogy képtelenség nem látnia az ilyen dolgok megtörténtét. Nem homályosítja el az értelmét sem, és nem tompítja el az érzékeit sem, és ezért kénytelen-kelletlen tudomásul veszi ezeknek a dolgoknak a gonosz voltát. Például ha látja, hogy valaki ütlegeli a felebarátját, vagy hallja, hogy Istent káromolja, nem kérdőjelezheti meg a tettet vagy az elhangzott szavakat, és gonosz voltukban úgyszintén nem is kételkedhetik. De οὐ λογίζεται τὸ κακόν. A λογίζεται szó (gondol) nem a látásunkra vagy a hallásunkra utal, de nem is a megértés első, önkéntelen cselekedetére, hanem arra, hogy szándékosan olyat gondolunk, amit nem kellene; hogy gonoszra gyanakszunk ott, ahol az nem jelenik meg; hogy olyasmiről okoskodunk, amit nem látunk, vagy hogy olyat feltételezünk, amit nem láttunk és nem is hallottunk. Ezt rombolja le az igaz szeretet. Gyökerestől kiirtja az ismeretlenről való minden képzelgést. Kíűz minden féltékenykedést, minden rosszindulatú feltételezést, minden készséget arra, hogy a rosszat elhiggyük. A szeretet nyílt, őszinte, nem gyanakvó, és mivel nem tud ármánykodni, így nem is fél a gonosztól.

[1Kor 13,6] 12. „Nem örül a hamisságnak”, ha ez még oly gyakori is a Krisztus nevét viselők között, akiket nem furdal a lelkiismeret azért, mert örülnek, ha ellenségük nyomorúságba, tévedésbe vagy bűnbe esik. Valóban, milyen nehéz ezt elkerülnie azoknak, akik buzgó elkötelezettjei bármelyik oldalnak! Milyen nehéz megállniuk, hogy ne örüljenek a másik oldal képviselőiben felfedezett bármely hibának! Elveik vagy gyakorlatuk bármely vélt vagy valós makulájának! Ki az a buzgó harcosa valamely ügynek, aki ment ezektől? Igen, ki olyan békés, hogy szabad legyen ezektől? Ki nem örül annak, ha ellenfele tévesen lép, ki nem gondolja úgy, hogy ez az ő maga ügyét segíti elő? Csak a szeretet embere nem. Egyedül ő sír ellenségének bűne és ostobasága miatt, ő nem leli örömét benne, ha hallja vagy továbbadja azt, hanem inkább azt óhajtja, hogy örökre elfelejtsék.

[13,6] 13. „De együtt örül az igazsággal”, bárhol található is az, igen, [Tit 1,1] „az igazi kegyesség szerinti igazsággal”, és megtermi annak megfelelő gyümölcsét, a szívbeli és az életszentséget. Örül, ha azt látja, [Mt 21,43]

hogy akik szemben állnak vele valamely, akár elvi, akár gyakorlati kérdésben, azok is Istent szeretik, és más tekintetben nincs mit a szemükre vetni. Örül, ha jót hall felőlük, és örömmel mond jót róluk, igazság és igazságosság szerint. Ha általában valami jó történik az emberi nemzetségben, abban ő a maga dicsőségét és örömét látja. Mint a világ polgára, osztozni kíván a föld minden lakójának boldogságában. Mivel ő is ember, nem közömbös számára egyik ember jóléte sem, hanem örül mindannak, ami dicsőséget hoz Isten nevére, és elősegíti a békességet és jóakaratot az emberek között.

[ld. 1Thessz 2,20]

[Lk 2,14]

[IKor 13,7]

14. Ez a szeretet „mindent elfedez”. (Kétségkívül így kellene fordítani a πάντα στέγει kifejezést, máskülönben egyet jelentene a πάντα ὑπομένει, „mindent eltűr” szavakkal.*) Mivel az irgalmas ember „nem örül a hamisságnak”, nem is teszi szándékosan szóvá. Bármilyen gonoszt lát, hall vagy tud, eltitkolja, amíg csak lehet, de úgy, hogy „mások bűneiben ne legyen részes”. Bárhol vagy bárkivel van is, ha bármi olyat lát, amit nem helyesel, nem szól róla senkinek, hacsak az illetőnek nem, hogy esetleg megnyerje az atyjafiát. Olyan távol áll tőle mások hibáiról vagy gyengeségeiről beszélni, hogy a távollévőről nem szól egyáltalán, hacsak jót nem. A fecsegőt, a rágalmazót, a pletykást, a rossznyelvűt ő ugyanolyannak tartja, mint a gyilkost. Éppúgy soha el nem vágná felebarátja torkát, mint hogy így elpusztítsa tulajdon jó hírét. Ugyanúgy eszébe nem jutna azzal mulatni, hogy felgyűjtsa felebarátja házát, mint hogy így „tüzes és halálos nyilatkat lövöldözzék, és aztán így szóljon: hiszen csak tréfáltam”!

[13,6]

[ITim 5,22]

[Mt 18,15]

[Péld 26,18–19]

Ez alól egy kivételt tesz. Olykor juthat arra a meggyőződésre, hogy Isten dicsőségére szolgál vagy felebarátja javát munkálja (a kettő persze ugyanaz), hogy valami gonoszságot ne fedezzen el. Ebben az esetben az ártatlanok védelmében köteles felfedni a bűnöst. De még ilyenkor is meg kell felelnie a következő feltételeknek: (1) Nem szólal meg addig, amíg a szeretet, a legfőbb szeretet nem szorongatja ez irányban. (2) Nem teheti ezt a jó cselekvésének vagy az Isten dicsősége előmozdításának valamiféle általános, megfoghatatlan, zavaros nézetéből kiindulva, hanem csak valamely világos célt, meghatározott és elérendő jót szem előtt tartva. (3) Mindaddig nem szólhat, amíg teljességgel meg nem győződött róla, hogy éppen ez az eszköz szükséges a cél eléréséhez – hogy ezt a célt nem lehet semmi más úton elérni, vagy

[2Kor 5,14]

* Ti. az AV a görög eredetit a „beareth” (elvisel, elhordoz), nem pedig a „covereth” (elfedez) szóval fordítja.

legalábbis hathatósan nem. (4) Mélységes bánattal és vonakodással teszi meg, úgy használva, mint a legvégső és legrosszabb gyógyszer, mint fájdalmas gyógymódot rendkívüli esetben; mint mérget, amelyet csakis méreghajtóként szabad használni. (5) Ebből következőleg olyan takarékosan alkalmazza, ahogy csak lehet. És ezt is félelemmel és rettegéssel teszi, nehogy túl sok beszédével jobban megszegje a szeretet törvényét, mint ha egyáltalán nem szólt volna.

[Fil 2,12]

[Róm 13,10]

[1Kor 13,7]

15. A szeretet „mindent elhisz”. Mindig kész a legjobbat gondolni, a legkedvezőbb magyarázatot adni mindennek. Mindig kész elhinni bármit, ami bárki mellett szól. Könnyen meg lehet győzni (hiszen őszintén erre vágyik) bárkinek az ártatlanságáról vagy becsületességéről, vagy legalábbis bünbánatának őszinteségéről, ha egyszer már letért az útról. Örömmel megbocsát bármilyen bal lépést, nem kárhoztatja a vétkest, és figyelembe veszi az emberi gyengeséget, amennyire csak teheti anélkül, hogy Isten igazságát feladná.

16. Amikor pedig már nem tud hinni: a szeretet „mindent remél”. Rosszat hall valakiről? A szeretet reméli, hogy a hír nem igaz, hogy amiről szól, az soha nem történt meg. Valóban megtörtént? „De talán nem olyan körülmények között történt, ahogy mondják; úgyhogy e tény figyelembevételével van ok a reményre, hogy az eset nem olyan súlyos, mint ahogy leírták.” És ha a tett nyilvánvalóan, tagadhatatlanul gonosz? A szeretet reméli, hogy a szándék nem volt az. Világos, hogy az indíték is gonosz volt? – „De vajon nem lehet-e, hogy nem a szív elhatározott indulatából fakadt, hanem hirtelen felindulásból, vagy heves kísértésből, amely felülmúlta az illető erejét?” Ha pedig végképp tagadhatatlan, hogy a cselekedet, a szándék és az indulat is mind egyformán gonosz volt, a szeretet még mindig reméli, hogy Isten végül feltűri karját és szabadulást szerez, illetve hogy „nagyobb öröm lesz a mennyben ez egy megtérő bűnösön, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akinek nincs szüksége megtérésre”.

[Ézs 52,10†]

[Zsolt 98,1]

[Lk 15,7]

[1Kor 13,7]

17. Végül pedig a szeretet „mindent eltűr”. Ez teszi teljessé az igazán irgalmas ember jellemét. Ő ugyanis nemcsak néhány vagy jó néhány dolgot tűr el, nemcsak a legtöbbet, hanem teljességgel „mindent”. Bármivel sújtja az emberek igazságtalansága, rosszindulata vagy durvasága, ő elszenved. Semmire nem mondja, hogy elviselhetetlen, soha nem mondja semmiről: „Ezt nem lehet kibírni”. Az őt megerősítő Krisztusban nemcsak mindenre van ereje, hanem van ereje mindent elszenvedni is. Mi több, szenvedései nem fojtják el vagy csökkentik szeretetét. Az bizonyosággal

[Fil 4,13]

megáll minden ellenében. Láng az, mely a nagy mélységben sem huny ki. „Sok vizek el nem olthatnák e szeretetet: a folyóvizek sem boríthatnák azt el.” A szeretet minden felett diadalmaskodik. „Soha el nem múlik”, sem az időben, sem az örökkévalóságban.

[Én 8,7†]

[1Kor 13,8]

Az Ég szava szerint

Minden tudás, jövendölés, ím, eltöröltetik.

Egyedül örök csak az irgalom,

Úr pusztító időn, romboló akaraton,

Végtelen jóságát dicsérni nem szűnünk,

Boldog-dicsőn itt él, velünk.*

Így „az irgalmasok irgalmasságot nyernek”, nemcsak abban, hogy Isten minden útjukat megáldja, hogy már most visszafzeti nekik ezerszeresen a testvéreik iránt tanúsított szeretetüket, hanem a „minden mértéket meghaladó, nagy, örök dicsőségben”, amely várja őket „a világ kezdete óta számukra elkészített országban”.

[Mt 5,7]

[2Kor 4,17]

[Mt 25,34]

18. Egy darabig még mondhatod: „Jaj nekem, mert Mesekben kell tartózkodnom, Kédár sátrai közt kell laknom!” Kiöntheted a szívedet, és kesereghetsz: az igazi, valódi szeretet eltűnt a földről! Bizony eltűnt! Joggal mondhatod (de nem eredeti értelmében): „Lám, ezek a keresztyének hogy szeretik egymást!” ** Lám, ezek a keresztyén országok egymás vérét ontják, tűzzel-vassal irtják egymást! Ezek a keresztyén hadseregek egymást ezrével, tízezrével küldik elevenen a pokolba! *** Ezekben a keresztyén nemzetekben a pártütés tüze lángol! Ezekben a keresztyén városokban a csalás és ámitás, az elnyomás és a jogtiprás, sőt a rablás és gyilkosság sem húzódik vissza az utcákról! Ezeket a keresztyén családokat szétdúlja az irigység, féltékenység, harag, a számtalan és végeláthatatlan családi perlekedés! És ami a legszörnyűbb, a legsiralmasabb, ezek a keresztyén egyházak! – („Ne mondjátok el Gátban!” – de, jaj, hogyan tudnánk elrejtetni ezt akár a zsidók, törökök vagy a pogányok elől?) Ezek az egyházak a Krisztus, a „békesség fejedelme” nevét viselik, mégis állandóan háborúznak egymással! Úgy térítik meg a bűnösöket, hogy elevenen elégetik őket; és „részegek a szentek véréből”! Vajon ez a dicséret csak a „nagy Babilont”, „a föld paráznáinak és undokságainak anyját”

[Zsolt 120,5]

[62,9]

[Zsolt 55,16†]

[2Sám 1,20]

[Ézs 9,6]

[Jel 17,6]

* Matthew Prior „Charity” (Szeretet) című költeménye.

** Utalás Tertullianus mondására, *Apologeticum* 39,7.

*** Ti. így az AV.

[17,5] illeti meg? Nem, bizony mondom, nem. Az (ügynevezett) reformált egyházak is jól megtanulták, hogyan lépjenek az ő nyomdokaiba. Hatalomhoz jutva, a protestáns egyházak is eltanulták, hogyan kell üldözni a másikat, akár vérét is ontva. Miközben ők is kiátkozzák egymást! A pokol fenekére kívánják egymást! Milyen harag, széthúzás, milyen rosszindulat és keserűség dül mindenütt közöttük! Még ha a lényeket illetően egyetértenek is, és csak mellékes vagy a külsőségeket illető kérdésekben térnek el egymástól. Ki törekszik ma csak „azokra a dolgokra, amelyek a békességet és egymás építését szolgálják”? Ó, Istenem! Meddig még? Meddig marad el ígéreted? Ne félj, te kicsiny nyáj! Reménység ellenére is reménykedve higgy! Úgy tetszett a ti Atyátoknak, hogy újjá tegye a földnek színét! Bizonyára véget vet mindezeknek, és igazságot megtanulják a földnek lakosai. „Nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul”. „Az Úr házának hegye kimagaslik a halmok közül”, és e világnak országai a mi Urunkéi lesznek. Akkor majd „nem árt és nem pusztít” senki szent hegyén, „Isten szabadítását nevezik kőfalaiknak, és dicséretét kapuiknak”. Mindnyájan hibátlanok és szeplőtlenek lesznek, szeretni fogják egymást, ahogy Krisztus szeretett minket. Tartsz te is az első zsengehez, ha még nincs itt az aratás ideje. Szeresd felebarátodat, mint magadat! Az Úr Isten töltsé be szívedet olyan szeretettel minden lélek iránt, hogy kész legyél értük adni az életedet is! Lelked teljen meg csordulásig szeretettel, nyeljen el minden szeretetlen és szentségtelen indulatot, amíg fel nem hív téged az Úr a szeretet birodalmába, hogy ott uralkodj vele örökkön-örökké!

[Róm 14,19]

[Lk 12,32]

[Róm 4,18]

[Lk 12,32]

[Zsolt 104,30†]

[Zsolt 7,10]

[Ézs 26,9‡]

[2,4] [2,2]

[Jel 11,15†]

[Ézs 11,9] [60,18]

[1Pt 1,19] [Jn 15,12]

[Jak 1,18]

[Mt 22,39]

[Jn 15,13]

[Jel 22,5]

„Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent. Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek. Boldogok, akiket az igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa. Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket, és mindenféle rosszat hazudnak rólatok. Örüljetek és ujjongjatok, mert jutalmatok bőséges a mennyekben, hiszen így üldözték a prófétákat is, akik elöttetek éltek.” (Máté 5,8–12)

I. 1. Milyen nagyszerű dolgokat mond az Írás a felebaráti szeretetről! Az ugyanis „a törvény betöltése”, „a parancs célja”. Nélküle mindaz, amink van, amit teszünk, amit elszenvedünk, mit sem ér Isten szemében. Csakhogy a felebaráti szeretet Isten szeretetéből fakad, máskülönben önmagában semmit sem ér. Illik tehát alaposan megvizsgálunk, milyen alapon nyugszik a felebaráti szeretetünk: hogy valóban Isten szeretetére épül-e; hogy azért szeretjük-e Istent, „mert ő előbb szeretett minket” hogy „tiszta szívűek” vagyunk-e. Hiszen ez az alap soha nem rendül meg: „Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent.”

[Róm 13,10]

[1Tim 1,5]

[1Jn 4,19]

2. A „tiszta szívűek” azok, akiknek szívét Isten megtisztította, „mint ahogyan ő is tiszta”; akiket a Jézus vérében való hit megtisztított minden szentségtelen indulattól, akik megtisztítva magukat „minden testi és lelki tisztátalanságtól”, Isten szerető „félelmében teszik teljessé megszentelődésüket”. Isten kegyelmének ereje által a mélységes lelki szegénység megtisztította őket a büszkeségtől a szelidség és jószág minden szeretetlen és féktelen indulattól az igazságnak az egész lényüket eltöltő szomjúhozása és éhezése pedig minden egyéb kívánságtól azon az egyen kívül, hogy Isten tetszését keressék és benne gyönyörködjenek, hogy őt egyre jobban megismerjék és szeressék, úgyhogy most már teljes szívűekkel, teljes lelkűekkel, teljes elméjükkel és minden erejükkel szeretik az Urat, az ő Istenüket.

[1Jn 3,3]

[Róm 3,25]

[2Kor 7,1]

[Mt 5,3]

[5,5]

[5,6]

[Mk 12,30;

Lk 10,27]

[2Pt 2,1]

3. De hogy lebecsülték ezt a „tiszta szívűséget” a hamis tanítók minden korban! Arra tanították az embereket, hogy pusztán azoktól a külső tisztátalanságoktól tartóztassák meg magukat, amelyeket Isten név szerint megiltott. A szívét azonban nem célozták

meg így azzal, hogy nem óvtak a belső romlottságtól, tulajdonképpen szentesítették azt.

[Mt 5,27†][15,14] Figyelemre méltó példát hozott fel erre Urunk, amikor így szólt: „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek: Ne paráználkodjál!” Amikor a világtalanok vak vezetői ezt magyarázzák, csak ahhoz ragaszkodnak, hogy az ember tartózkodjék a külső cselekedettől. „Én pedig azt mondom nektek: aki kívánsággal tekint egy asszonyra, már paráznaságot követett el vele szívében.” Mert Isten a szívben levő igazságot kedveli. Ő a szívek fürkészője és a vesék vizsgálója. És „ha álnok szándék van szívedben, nem hallgat meg az Úr”.

[5,28]

[Zsolt 51,8]

[Jer 17,10†]

[Zsolt 66,18]

(Mt 5,29) 4. Isten előtt nincs mentség arra, ha megtartunk bármit, ami alkalmat ad a tisztátalanságra. Ezért, „ha a jobb szemed visz bűnre, vágd ki és dobd el magadtól, mert jobb neked, ha egy vész el tagjaid közül, mintha egész tested vettetik a gyehennára”. Ha vannak, akik olyan kedvesek neked, mint a saját jobb szemed, de alkalmat adnak rá, hogy így vétkezz Isten ellen, ha szentségtelen kívánságot keltenek a lelkedben, ne késlekedj – erővel is szakítsd el magadtólük. „Ha pedig jobb kezed visz bűnre, vágd le és dobd el magadtól, mert jobb neked, ha egy vész el tagjaid közül, mintha egész tested vettetik a gyehennára.” Ha valaki olyan fontos neked, mint a jobb kezed, de alkalmat ad a bűnre, a tisztátalan vágyakozásra, még ha az szíved titka marad is, soha nem nyilvánul meg szavakban vagy tettekben, kényszerítsd magad teljes és végleges szakításra: egyetlen csapással szakítsd el magad tőlük; add át őket Istennek. Bármilyen veszteség – akár örömök, akár anyagiak, akár barátok elvesztése – jobb annál, semhogy lelkedben vallj kárt.

[5,30]

[16,26]

[17,21]

[Gal 1,16]

[2Thessz 2,11]

Két dolgot azonban talán nem árt megtenni ilyen teljes és végleges szakítás előtt. Először próbáld meg a tisztátalan lelket kiűzni könyörgéssel és böjtöléssel, illetve azzal, hogy óvakodsz minden olyan cselekedettől, szótól és pillantástól, amely megítélésed szerint alkalmat adhat a rosszra. Másodszor ha így nem szabadultál meg, a szakítás időpontjára és módjára nézve kérj tanácsot lelked őrizőjétől, vagy legalább olyanoktól, akik régóta járnak Istennel. Ne tanácskozz azonban testtel és vérrel, nehogy ki légy szolgáltatva „a tévelygés hatalmának, hogy higgy a hazugságnak”.

[Mt 5,31] 5. Tiszteletre méltó és szent lévén, maga a házasság sem szolgálhat ürügyül arra, hogy szabadjára engedjük vágyainkat. Valóban „megmondatott az is: aki elbocsátja feleségét, adjon neki válólevelet”. És ezzel minden rendben volt, noha a férfi semmi másra nem hivatkozott, mint hogy már nem tetszik a felesége, vagy egy másik nő jobban tetszik neki. „Én pedig azt mondom nek-

tek, hogy aki elbocsátja feleségét, parázناسág esetét kivéve” (azaz a házasságtörését, mivel a *πορνεία* szó általánosságban parázناسágot jelent, akár házasságon belül, akár kívül), „az házasságtörővé teszi őt”, amennyiben az újra férjhez megy, „és aki elbocsátott aszszonyt vesz feleségül, az házasságtörést követ el”.

[5,32]

Ezek a szavak világosan megtiltják a többnejűség minden fajtáját; Urunk itt határozottan kijelenti, hogy ha egy nő, akinek még él a férje, újból férjhez megy, házasságtörést követ el. Ugyanez oknál fogva, házasságtörést követ el az a férfi is, akinek a felesége még életben van, de újranősül. Igen, még akkor is, ha elváltak – hacsak nem házasságtörés miatt. Ebben az egyetlen esetben nem tiltja a Szentírás az újraházasodást.

6. Ilyen szívbeli tisztaságot kíván Isten, és munkál azokban, akik hisznek szeretett Fiában. És „boldogok” az ilyen „tisztá szívűek, mert ők meglátják az Istent”. Ő pedig „kijelenti magát” nekik, és nemcsak nem úgy, ahogy a világnak nem, hanem ahogy még gyermekeinek sem mindig. Megáldja őket Szentlelkének világos közléseivel, az „Atyával és az ő Fiával” való legbensőségesebb „közösséggel”. Szüntelenül előttük jár majd az orcája, és rájuk ragyog orcájának világossága. Ők pedig szakadatlan így könyörögnek szívükben: „Mutasd meg nekem dicsőségedet!” – és ő megadja nekik szívük kérését. Most már hit által meglátják őt (mivel a test kárpítja mintegy átlátszóvá vált) még legegyszerűbb művében is, minden őket körülvevő dologban, mindabban, amit Isten teremtett és alkotott. Meglátják őt a magasban fent és a mélységben lent; látják, hogy ő tesz „teljessé mindent mindenekben”. A tiszta szívűek mindent olyannak látnak, mint amely telve van Istennel. Őt látják meg az ég boltozatában, a pompával haladó holdban, a napban, amikor örül, mint egy hős, hogy futhat pályáján. Látják, hogy „a felhőket tette kocsijává, szelek szárnyán száll”. Látják, hogy „esőt bocsát a földre”, és „megáldja növényzetét”; hogy „füvet sarjaszt az állatoknak, növényeket a földművelő embernek”. Látják, hogy a Teremtő mindent bölcsen igazgat, és „hatalma szavával fenntartja a mindenséget”. „Ó, Urunk, mi Urunk! Mily felséges a te neved az egész földön!”

[5,8]

[Jn 14,21–22]

[1Jn 1,3]

[ld. 2Móz 33,14]

[Zsolt 4,7]

[2Móz 33,18]

[Zsid 10,20]

[Ézs 7,11][Ef 1,23]

[Jób 31,26]

[Zsolt 19,6]

[104,3]

[147,8]

[104,14]

[Zsid 1,3†]

[Zsolt 8,2]

7. A tiszta szívűek kiváltképpen abban látják meg Istent, ahogyan gondját viseli lelküknek-testüknek, egész valójuknak. Látják, hogy óvó keze fölöttük van mindenkor; hogy bőségesen megad nekik mindent, még hajuk szálait is mind számon tartja; oltalmazza őket, házukat és mindenüket, amijük csak van és életük minden körülményét bölcsességének és irgalmasságának mélységéhez képest igazgatja.

[Mt 10,30]

[Jób 1,10]

8. Még különlegesebb módon látják meg Istent a rendelkezéseiben. Akár elmennek a nagy gyülekezetbe, hogy „megadják az Úrnak neve dicsőségét, meghajoljanak az Úr előtt szent ékességben”, akár visszavonulnak „a belső szobájukba”, hogy ott „titokban” öntsék ki szívüket Atyjuknak akár kutatják Isten kijelentését, akár hallgatják az üdvösség örömhírét mondó Krisztus-követeket, akár esznek abból a kenyérből, és isznak abból a pohárból, hogy „az Úrnak halálát hirdessék, amíg eljön” az ég felhőin. Emez Isten rendelte módokon az ő kifejezhetetlen közelségét tapasztalják meg. Mintegy színről színre látják meg őt, és úgy beszélnek vele, „ahogy egyik ember beszél a másikkal” – alkalmas előkészület ez a mennyei hajlékra, ahol „olyannak fogják őt látni, milyen valójában”.

[Zsolt 96,8–9]
[Mt 6,6]
[2Kor 5,20]
[1Kor 11,26]
[Mt 24,30]
[1Kor 13,12]
[2Móz 33,11]
[1Jn 3,2]

9. Milyen messze vannak azonban Isten látásától azok, akik amikor „hallották, hogy megmondatták a régieknek: Ne esküdj hamisan, az Úrnak pedig add meg, amit esküvel fogadtál”, ezt így magyarázták: akkor nem esküdsz hamisan, ha Jehova Istenre esküdsz; „az Úrnak pedig add meg, amit így fogadtál”, de ami a többi esküt illeti, azokat az Úr nem veszi figyelembe.

(Mt 5,33)

Így tanították a farizeusok. Nemcsak hogy megengedtek mindenféle esküdözést a köznapi beszédben, de még a hamis esküvést is apróságnak tartották, ha nem Isten tulajdon nevére esküdtek.

Urunk azonban itt teljességgel megtilt minden esküdözést, beleértve a hamis esküvést is; és azzal a félelmetes megfontolással mutat rá förtelmességére, hogy minden teremtmény Istené, aki mindenütt jelen van, mindenben és mindenképpen felett.

„Én pedig azt mondom nektek, hogy egyáltalán ne esküdjétek: se az égre, mert az az Isten királyi széke” – és ezért ez ugyanolyan, mintha arra esküdnétek, aki ott trónol a föld pereme fölött –, „se a földre, mert az lábainak zsámolya” – és ugyanolyan közvetlenül jelen van a földön is, mint az égben –, „se Jeruzsálemre, mert az a nagy Király városa”, és „palotáiban ismerik Istent”. „De ne esküdj saját fejedre sem, hiszen egyetlen hajad szálát sem tudod fehérré vagy feketévé tenni”, mert nyilvánvalóan még az sem a tiéd, hanem Istené, aki egyedül rendelkezik mindennel égen és földön. „Ellenben a ti beszédeitekben” – az egymással való társalgásokban, értekezésekben – „az igen legyen igen, a nem pedig nem” – tiszta, komoly állítás vagy tagadás –, „ami pedig túlmegy ezen, az a gonosztól van” – ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστίν („az maga a gonosz”, az ördögtől származik, és az ő gyermekeinek sajátossága).

(5,34)
[Ézs 40,22]
[Mt 5,35]
[Zsolt 48,2]
[Mt 5,36]
[5,37]

10. Hogy Urunk itt nem tiltja meg „a törvénynek és igazságnak megfelelő eskütételt” * bírói felszólítás esetén, ez több dologból is kitűnik: (1) Abból, hogy Urunk beszédének ezt a részét az általa mélyen elítélt visszaélés: a hamis esküvés és a közönséges esküdözés váltotta ki, a bíróság előtt tett esküt szóba sem hozta. (2) Abból, hogy miként fogalmazta meg a végkövetkeztetést: „A ti beszédekben az igen legyen igen, a nem pedig nem.” (3) Saját példájából, hiszen ő maga is eskü alatt válaszolt, amikor a törvényszék ezt követelte tőle. „A főpap ekkor azt mondta neki: »Az élő Istenre kényszerítelek, mondd meg nekünk, vajon te vagy-e a Krisztus, az élő Istennek Fia!«” Jézus azonnal igenlően felelt: „Te mondtad” (mármint az igazat). „Sőt azt mondom nektek: mostantól fogva meglátjátok az Ember Fiát, amint a Hatalmas jobbján ül, és eljön az ég felhőin.” (4) Istennek, magának az Atyának a példájából, aki „mivel még teljesebben akarta megmutatni az ígéret örökösének, hogy elhatározása változhatatlan, esküvel vállalt kezességet”. (5) Szt. Pál példájából, akiről „hisszük, hogy benne is az Isten Lelke van”, és jól ismerte Mesterének gondolkodását. „Tanúm az Isten” – mondja a rómaiaknak –, „hogy szüntelenül megemlékezem rólatok imádságaimban”. A korinthusiaknak pedig: „Én pedig az Istent hívom tanúbizonyosságul magam mellett, hogy irántatok való kíméletből nem mentem még el Korinthusba”. És a filippieknek: „Tanúm az Isten, mennyire vágyódom mindnyájatok után a Krisztus Jézus szeretetével”. (Ebből világosan látszik, hogy ha az apostol ismerte Ura szavainak értelmét, akkor azok nem tiltják a komoly esetekben, de az egymás, sőt a bíróság előtt való esküvést sem!) Végül pedig világossá válik ez a nagy apostolnak általában az ünnepélyes esküvésre vonatkozó megállapításából (ezt aligha tehetné volna meg anélkül, hogy a szemére vessék, ha az Úr teljesen megtiltotta volna): „Mert az emberek önmaguknál nagyobbra esküsznek, és náluk minden ellenvetésnek véget vet, és mindent megerősít az eskü”.

[Ild. Jer 4,2]

(Mt 26,63–64)

(Zsid 6,17)

[IKor 7,40]

(Róm 1,9)

(2Kor 1,23)

(Fil 1,8)

(Zsid 6,16)

11. Mindazonáltal áldott Urunk mostani nagy tanítása, melyet az iménti példával világított meg, éppen abban áll, hogy Isten mindenkben ott van, és hogy meg kell látnunk a Teremtőt minden teremtménye tükrében, hogy semmit nem szabad úgy használnunk, és semmire úgy tekintenünk, mintha el volna szakítva Istentől – ez ugyanis egyfajta gyakorlati ateizmus lenne. Igaz, fennkölt gondolkodással úgy tekintünk az eget és a földet és mindent,

[IKor 15,28]

* Ld. 19. tétel, „Of a Christian Man’s Oath” (A keresztyén ember esküjéről), „Thirty-nine Articles” (Harminckilenc vallástétel), in: BCP.

[2Móz 20,11] ami azokban van, mint amelyet tenyerén hordoz Isten, aki közvetlen jelenléte által tartja fenn mindezeket, aki eltölti és működteti a teremtés egész művét, és ebben az értelemben valóban a világmindenség lelke.

II. 1. Idáig Urunk főképpen azzal foglalatzkodott, hogy a szív vallásáról tanítson. Megmutatta, hogy milyenek legyenek a keresztyének. Most továbbhalad, hogy megmutassa azt is, mit tegyenek: hogyan nyilvánuljon meg a belső szentség külső magatartásukban. „Boldogok” – folytatja –, „a békességre igyekezők, mert ők az Isten fiainak mondatnak.”

[Mt 5,9†]

2. „A békességre igyekezők” kifejezés az eredetiben így szól: οἱ εἰρηνοποιοί. Az εἰρήνη szó a szent írásokban köztudomásúlag mindenféle jót jelöl – a testre vagy lélekre, időre vagy örökkévalóságra vonatkozó minden áldást. Ennek megfelelően, amikor a levelei megszólításában Szt. Pál „kegyelmet és békességet” kíván a rómaiaknak vagy a korinthusiaknak, ezzel mintha azt mondaná: „Örvendjete minden lelki és földi áldásnak, Isten ingyen, meg nem érdemelt szeretete és kegyelme gyümölcseinek; mindama jó dolgoknak, amiket »elkészített az Isten az őt szeretőknek.«”

[Róm 1,7; 1Kor 1,3]

[1Kor 2,9]

3. Ebből könnyen megtudhatjuk, milyen tág jelentése van „a békességre igyekezők” kifejezésnek. Szó szerinti értelmében azokra az Istent és embert szerető személyekre utal, akik szívből megvetnek és utálnak minden viszályt, vitát, meghasonlást és versengést és ennek megfelelően teljes erejükből azon igyekeznek, hogy megakadályozzák a pokol eme tüzének felszítását, vagy ha már felszították, kitörését, vagy ha már kitört, tovaterjedését. Megpróbálják lecsendesíteni az emberek viharos lelkét, lecsillapítani heves indulataikat, enyhíteni a peres felek haragján, és amennyire lehetséges, kibékíteni őket egymással. Élnek minden ártatlan fortélyal, és latba vetik minden erejüket, minden Istentől kapott tehetségüket, hogy megtartsák a békét, ahol béke van, illetve hogy helyreállítsák ott, ahol nincs béke. Abban lelik örömeiket, hogyha elősegíthetik, erősíthetik és növelhetik a jóakaratot az emberek között, különösképpen pedig Isten gyermekei között, akik mindazáltal kevésbé fontos dolgokban különböznek tőlük, mégpedig azért, hogy amiképpen mindnyájuknak „egy az Ura, egy a hite”, amiképpen mindannyian „egy reménységre kaptak elhívást”, úgy mindnyájan „ahhoz az elhíváshoz méltón éljenek, amellyel elhívtak: teljes alázatossággal és szelídséggel és türelemmel”, igyekezve „megtartani a Lélek egységét a békesség kötelékével”.

[5Móz 7,26†]

[Ef 4,1–5]

4. Teljes értelmében pedig „a békességre igyekező” kifejezés olyan emberre vonatkozik, aki lehetőségeihez mérten „jót tesz

mindenkivel” akit annyira betölt az Isten és minden ember iránt érzett szeretet, hogy képtelen ennek kifejezését csupán saját családjára, barátaira, ismerőseire, környezetére vagy a vele egyetértőkre, sőt a „vele együtt ugyanabban a drága hitben részesülőkre” korlátozni, hanem átlépi ezeket a szűk határokat, hogy mindenkiel jót tehessen: hogy így vagy úgy kimutathassa szeretetét szomszédainak és az idegeneknek, barátainak és ellenségeinek. Mindnyájukkal jót tesz, ahogy teheti, azaz minden adandó alkalmammal, évégett „áron is megveszi az időt”, megragad minden lehetőséget, nem szalaszt el egyetlen percet sem, hogy hasznára váljék valaki másnak. Jót tesz, nem egy bizonyosfajta jót, hanem jót általában: minden lehetséges módon, felhasználva ehhez mindenféle képességét, minden testi-lelki erejét és tehetségét, teljes vagyonát, befolyását és jó hírét; azzal az egyedüli vággal a szívében, hogy Ura, amikor eljön, azt mondhassa neki: „Jól van, jó és hű szolgám!”

[Gal 6,10]

[2Pét 1,1]

[Ef 5,16†]

[Mt 25,23]

5. Minden erejével jót tesz az emberekkel, még testükkel is. Örömmel „osztja meg kenyérét az éhezővel”, és „ha mézítelent lát, felruhazza”. Jövevény valaki? Ő befogadja, és szüksége szerint segít rajta. Beteg valaki, vagy börtönben van? Ő meglátogatja, és olyan segítséget nyújt neki, amire annak leginkább szüksége van. És mindezt nem úgy teszi, mintha emberekkel tenné, hanem megemlékezik arról, aki ezt mondta: „Amikor megtettétek ezeket akár csak eggyel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tettétek meg.”

[Ézs 58,7]

[Mt 25,38–39]

[Mt 25,40]

6. Annál inkább örül, ha egy ember lelkével tehet valami jót! Ehhez az erő egyedül Istennél van. Csak ő az, aki megváltoztatja a szívet, e nélkül pedig minden más változás „alábbvaló a semminél”. Mindazáltal annak, aki mindezt véghezviszi mindenkiben, tetszik, hogy az embernek főként ember által segítsen; hogy az egyik embernek a másikon keresztül adja át erejét, áldását és szeretetét. Éppen ezért, noha bizonyosan Isten „a segedelem mindenben”*, egy embernek sem szükséges emiatt tétlenül állnia az Úr szőlőskertjében. A békességre igyekező nem is tud így tenni: szüntelen munkálkodik, és mint eszköz Isten kezében, előkészíti a talajt Mestere számára, vagy elveti Isten országának magvait, vagy öntözgeti a már elvetett magot, hogy Isten hátha megadja majd a növekedést. A kapott kegyelem mértéke szerint teljes buzgalommal inti az elvetemült bűnöst, vagy téríti jó útra azokat, akik

[Zsolt 62,10†]

[1Kor 12,6]

[vö. Zsolt 74,12]

[Mt 20,3]

[ld. 1Kor 3,6–7]

[Ef 4,7]

* Wesley a. Genfi Zsoltárok angol fordítását idézi (ez Szenczi Molnár Albert változata).

[Mt 7,13] hanyatt-homlok rohannak a kárhozatba vezető széles úton, vagy
 [Lk 1,79] „világít azoknak, akik sötétségben lakoznak” és elvesznek, „mivel-
 [Hós 4,6†] hogy tudomány nélkül valók” vagy „felkarolja az erőtlenekeket”,
 [1Thessz 5,14] megerősíti „a lankadt kezeket és a megroskadt térdeket” vagy visz-
 [Zsid 12,12] szahozza és meggyógyítja a sántát, aki megbotlott. Ugyanilyen buz-
 [Zsid 12,13] gón erősíti azokat, akik már igyekeznek bemenni a szoros kapun,
 [Lk 13,24] bátorítja őket, akik felálltak, hogy „állhatatossággal fussák meg
 [Zsid 12,1][Júd 20] az előttük levő pályát”, építi „szentséges hitükben” azokat, akik
 [2Tim 1,12] tudják, kiben hisznek figyelmezteti őket, hogy gerjesszék fel az
 [1,6] Istennek bennük levő ajándékát, hogy naponta „növekedjenek a
 [2Pt 3,18] kegyelemben”, és „így dicsőségesen” mehessenek be „a mi Urunk
 [1,11] és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába”.

7. Boldogok, akik így szüntelenül serénykednek a hit munkájá-
 [1Thessz 1,3†] ban és a szeretet fáradozásában „mert ők Isten fiainak neveztet-
 [Mt 5,9] nek” – vagyis „Isten fiai lesznek” (minthogy ezt jelenti ez a gyakori
 [Róm 8,15] hebraizmus). Isten továbbra is adja nekik a fiúság Lelkét, sőt, még
 bőségesebben kitölti szívükbe. Megáldja őket az ő gyermekeinek
 minden áldásával. Fiainak ismeri el őket az angyalok és az embe-
 rek előtt; „ha pedig gyermekek, akkor örökösök is, örökösei Isten-
 [Róm 8,17] nek, és örököstársai Krisztusnak”.

III. 1. Azt gondolhatnók, hogy egy olyan ember, akit az
 iméntiekben leírtunk, aki ennyire telve van őszinte alázattal, ilyen
 színlelés nélküli komolysággal, aki ilyen szelíd és jóságos, ennyire
 mentes minden önző szándéktól, ennyire odaszánta magát Isten-
 nek, és ilyen cselekvő szeretettel viseltetik az emberek iránt, bizo-
 nyára az emberiség kedvence. Urunk azonban jobb ismerője volt
 az ember jelenlegi természetének. Éppen ezért az Isten emberé-
 ről szóló leírás zárásaképpen bemutatja, hogy az milyen bánás-
 módra számíthat a világ részéről. „Boldogok”, mondja, „akiket az
 igazságért üldöznek, mert övék a mennyek országa”.

2. Ahhoz, hogy ezt teljességében megértsük, nézzük meg elő-
 szőr, kiket üldöznek. Ezt könnyen megtudhatjuk Szt. Páltól: „De
 [Gal 4,29] amint akkor a test szerint született üldözte a Lélek szerintit, úgy
 [2Tim 3,12] van ez most is.” És azt is mondja az apostol: „mindazokat, akik
 kegyesen akarnak élni Krisztus Jézusban, szintén üldözni fogják”.
 Ugyanezt tanítja Szt. János is: „Ne csodálkozzatok, testvéreim, ha
 [1Jn 3,13–14] gyűlöl titeket a világ. Mi tudjuk, hogy átmentünk a halálból az
 életbe, mert szeretjük testvéreinket.” Mintha ezt mondta volna: a
 testvéreket, a keresztyéneket nem szeretheti, csak az, aki átment
 a halálból az életbe. Leghatározottabban pedig maga a mi Urunk
 mondta ki: „Ha gyűlöl titeket a világ, tudjátok meg, hogy engem
 előbb gyűlölt, mint titeket. Ha e világból valók volnátok, a világ

szeretné a magáét, de mivel nem e világból valók vagytok, azért gyűlöl titeket a világ. Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek: Nem nagyobb a szolga az Uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.”

[Jn 15,18–20]

Mindezekből az ígéből nyilvánvalóvá válik, hogy kiket üldöznek: az igazakat. Akik „a Lélek szerint” születtek; „akik kegyesen akarnak élni Krisztus Jézusban”; akik „átmentek a halálból az életbe”; akik „nem e világból valók”; mindazok, akik szelídek és alázatos szívűek, akik Isten után sírnak, a képmását éhezik; mindazok, akik szeretik Istent és felebarátjukat, és ezért, amikor csak lehetőségük van rá, mindenkivel jót tesznek.

[Gal 4,29]

[2Tim 3,12]

[1Jn 3,14]

[Jn 15,19]

[Gal 6,10]

3. Ha másodszor megkérdézzük, miért üldözik őket, arra is ugyanilyen világos és egyértelmű választ kapunk. „Az igazságért”; azért, mert igazak; mert „a Lélek szerint” születtek; mert „kegyesen akarnak élni Krisztus Jézusban”; mert „nem e világból valók”. Minden más csak ürügy, ez a valódi ok: legyenek akármilyen kisebb vagy nagyobb hitványságaik, ha nem ilyenek volnának, elviselnék őket, és a világ szeretné a magáét. Azért üldözik őket, mert „lelki szegények”: vagyis, mondja a világ, „félénk, középszerű, hitvány lelkek, nem jók semmire, nem valók erre a világra”. Mert „sírnak”: „Olyan nehézkes, buta, tunya teremtmények, egyből kedvét szegik annak, aki csak meglátja is őket! Olyanok, mint holmi halálfejek: elrontják az ártatlan vigasságot, megkeserítik a társaságot, ahol csak megfordulnak!” Mivel *szelídek*: „Erélytelen, tehetetlen bolondok, csak arra jók, hogy eltíporják őket.” Mivel „éhezik és szomjúhozzák az igazságot”: „Egy csomó forrófejű rajongó, aki nem is tudja, mi után tátog, nem érve be az ésszerű vallásossággal, eszelősen futkosnak elragadtatást és belső érzelmeket hajszolva.”

[Mt 5,10]

[Gal 4,29]

[2Tim 3,12]

[Jn 15,19]

[15,19]

Mivel „irgalmasok”, mindenkit szeretnek, a gonoszokat és hálátlanokat is: „Mindenféle latorságot bátorítanak sőt, kísértik az embereket, hogy büntetlenül tehetnek gonoszt, ráadásul (tartani lehet tőle) még a saját hitüket is keresniük kell, módfelett szabadosak elveikben.” Mivel „tisza szívűek”: „Szeretetlen teremtmények, akik kárhozzátják az egész világot, csak azokat nem, akik hozzájuk tartoznak! Istenkáromló gazemberek, úgy tesznek, mintha Isten hazug volna, mintha bűn nélkül élhetnének!” És mindenekfelett azért, mert „békességre igyekezők”, mert megragadnak minden alkalmat arra, hogy jót tegyenek mindenkivel. Ez a legfőbb oka annak, hogy mindig is üldözték és üldözni fogják őket, mígnem újjáteremtetnek mindenek.

[Mt 5,3–9]

[Apcsel 3,21†]

„Ha legalább megtartanák maguknak a vallásosságukat, még elviselhető lenne. De az már tűrhetetlen, hogy téveszméiket ter-

jesztik is, temérdek embert megfertőzve! Olyan sok bajt okoznak a világon, hogy nem szabadna tovább túrni őket. Igaz, egy s más jót is tesznek: segítenek a szegényeken. De ezt is csak azért teszik, hogy még több embert behálózhassanak és így valójában még több kárt tegyenek.” Őszintén így gondolkoznak és beszélnek a világ emberei. És minél inkább felülkerekedik Isten országa, minél inkább tudják terjeszteni a békességre igyekezők az alázatot, a szelídséget és az összes többi isteni indulatot, annál inkább elburjánzik a gonoszság – mondják a világ emberei. Következésképpen annál inkább feldühödnek e dolgok szerzői ellen, és annál hevesebben üldözik őket.

4. Harmadszor kérdezzük meg, kik az üldözők. Szt. Pál így válaszol: az, aki „a test szerint született” mindenki, aki nem „a Lélek szerint” született, vagy legalábbis nem akar azzá lenni, aki nem is igyekszik „kegyesen élni Krisztus Jézusban”, mindenki, aki nem ment át „a halálból az életbe”, és következésképpen nem is tudja „szeretni testvéreit”, „a világ”, vagyis Megváltónk szavaival, azok, akik „nem ismerik azt, aki elküldött engem”, akik nem ismerték meg Istent, a szerető, bűnbocsátó Istent Szentlelkének tanításából.

[Gal 4,29]
[2Tim 3,12]
[1Jn 3,14]
[Jn 15,21]

Az ok nyilvánvaló. A világ lelke szöges ellentétben áll Isten Lelkével. A világból valók tehát szükségképpen szemben állnak az Istentől valókkal. Végző ellentmondás feszül közöttük minden véleményük, kívánságuk, szándékuk és indulatuk tekintetében. Eközben „a párdúc” nem heverhet „a gödölyével”. A büszkék éppen azért, mert büszkék, csakis üldözhetik az alázatosokat, a könnyelműek és léhák pedig a sírókat: és így (ha más nem is) a különféle emberek eltérő hajlamai mindig okot adnak az ellenségeskedésre. Ezért (ha másért nem is) az ördög minden szolgálja üldözni fogja Isten gyermekeit.

[Ézs 11,6]

5. Ha pedig negyedszer az a kérdés merül fel, hogy mi módon üldözik Isten gyermekeit, erre általánosságban a következőképpen válaszolhatunk: pontosan olyan módon és olyan mértékben, amiképpen a mindennel bölcsen rendelkező a maga dicsőségére, gyermekeinek a kegyelemben való növekedésére és saját országának terjedésére nézve leginkább jónak látja. Nincsen Isten világkormányzásának még egy olyan területe, amely ennyire ámulatba ejtethet minket. Az ő füle soha nem süket meghallani az üldöző fenyegetéseit vagy az üldözött segélykiáltását. Szeme mindig nyitva, keze kinyújtva, hogy a legapróbb körülményeket is eligazgassa. Hogy mikor kezdődjék a vihar, mennyire tomboljon, merre vegye útját, mikor és hogyan üljön el: ezt mind ő határozza

meg tévedhetetlen bölcsességében. Az istentelenek csupán kard a kezében: eszközök, amelyeket kedve szerint használ, és végül kegyelmes szándékának teljesültekor a tűzbe vet.

Nagy ritkán, mint a keresztyénség első ültetésekor, amikor az éppen gyökeret kezdett eresztetni a földben, vagy mint amikor Krisztus tiszta tanítását újraplántálták országunkban, Isten megengedte, hogy hevesen tomboljon a vihar, gyermekeit pedig arra hívta, hogy egészen vérig álljanak ellen. Külön oka van annak, hogy miért engedte ezt meg az apostoloknál – hogy ugyanis bizonyosságuk annál megcáfолhatatlanabb legyen. Az egyház krónikáiból viszont tudjuk, hogy egészen más oka volt annak, hogy megengedte az üldözést a második és harmadik században: mégpedig az, hogy az álnokság titka oly erőteljesen cselekedett, oly borzalmas romlottság uralkodott akkor az egyházban és Isten ezeket büntette, egyszersmind igyekezte gyógyítani a súlyos, ámde szükséges meglátogatásokkal.

[Zsid 12,4]

[2Thessz 2,7†]

Talán ugyanez a megállapítás érvényes az országunkban bekövetkezett nagy üldözésre nézve is.* Isten nagyon kegyelmesen bánt nemzetünkkel: bőséges áldást árasztott reánk. Békét adott országunk határain belül és kívül, és egy korát meghazudtolón bölcs és jóságos királyt.** Mindenekelőtt pedig megadta, hogy evangéliumának tiszta világossága tündököljön fel rajtunk. De milyen viszonzást talált? „Igazságra várt, de csak jajkiáltást hallott!”*** Jajkiáltás az elnyomás és igazságtalanság, a becsvágy és jogtalanság, rosszindulat, csalárdság és kapzsiság miatt. Igen, azoknak kiáltása, akik a lángokban lehelték ki lelküket, eljutott a seregek Urának fülébe. Akkor felkelt az Isten, hogy győzelemre vigye ügyét azokkal szemben, akik gonoszságukkal feltartóztatták az igazságot. Odaadta őket üldözőik kezébe, irgalommal elegy ítélettel, büntetéssel sújtva, de egyben gyógyírt nyújtva népének szörnyű hitszegésére.

[Ézs 5,7]

[Jak 5,4]

[Róm 1,18]

6. Ritkán engedi azonban Isten, hogy a vihar így dühöngjön, hogy kínzás, halál, fogság vagy börtön legyen belőle. Ugyanakkor gyakran hívja arra gyermekeit, hogy elviseljék az üldözés könnyebb fajtáit: gyakran kell elszenvedniük rokonaik elidegenedését,

* Wesley itt főként a Tudor „Véres” Mária (1553–58) alatti protestáns- és az I. Erzsébet (1558–1603) alatti puritánüldözésekre gondol, de nem szabad megfeledkezni a korszak több száz római katolikus vértanújáról sem.

** Ti. a reformációt nagyban előmozdító VI. Edwardot (1547–1553), aki tízévesen lépett apja, VIII. Henrik örökébe.

*** Ti. így az AV.

[ld. 5Móz 13,7] testi-lelki jó barátok elvesztését. Megtapasztalják Uruk szavainak igazságát (habár eljövételének eseményére, nem pedig szándékára vonatkozólag): „Azt gondoljátok, azért jöttem, hogy békeséget hozzak a földre? Nem – mondom nektek –, hanem inkább meghasonlást.” Ebből pedig természetyszerűleg következik a válalkozásuk vagy munkájuk, és ezért megélhetésük elvesztése. De Isten ezeket a körülményeket is mind bölcsen igazgatja, mindenki-ről belátása szerint gondoskodva.

[Mt 5,11] 7. Azt az üldözést pedig, amely Isten minden gyermekének kijár, Urunk a következő szavakkal írja le: „Boldogok vagytok, ha énmiattam gyaláznak és üldöznek titeket (vagy gyalázkodással üldöznek), és mindenféle rosszat hazudnak rólatok.” Ez nem maradhat el: ez tanítványságunknak a jegye, elhívásunk egyik pecsétje. Biztos rész ez, amelyből jut Isten minden gyermekének; [Zsid 12,8] ha nem kapunk belőle, fattyak vagyunk, nem pedig fiak. Az Isten országába vezető egyetlen úthoz egyenesen át kell vágni mind a [2Kor 6,8] „rossz híren”, mind pedig a „jó híren”. Az Istent és embereket szerető szelíd, komoly, alázatos és buzgó emberek jó hírben állnak testvéreik, de rosszban a világ előtt, amely „a világ szemetjének” és „mindenek söpredékének” tartja őket, és akként is bánik velük.

[1Kor 4,13] 8. Valóban sokan feltételezték, hogy mielőtt a pogányok teljes számban bejutnak, megszűnik a kereszt botránya hogy Isten megadja, hogy szeressék és becsüljék a keresztyéneket azok is, akik még bűneikben vannak. Igen, minden bizonnal ma is időről időre felfüggeszti Isten az emberek gyalázkodását és dühöngését. Egy időre „még ellenségeivel is összebékíti” az övéit, és kedvessé teszi őket legádázabb üldözőik előtt is. Az ilyen kivételes esetektől eltekintve azonban nem szűnt meg „a kereszt botránya”, ellenben most is mondhatja azt valaki: „Ha még mindig embereknek akar-nék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgája.” Ne vegye hát senki figyelembe azt a kellemes (a test és vér számára csakugyan kellemes) feltevést, mely szerint „a rossz emberek csak úgy tesznek, mintha gyűlölnék a jókat, de igazából a szívük mélyén szeretik és megbecsülik őket”. Nem így van: meglehet, igénybe veszik őket néha, de csakis a saját hasznukra. Talán meg is bíznak bennük, mert tudják, hogy nem olyanok, mint más emberek. De attól még nem szeretik őket, hacsak olyan mértékben nem, amennyire Isten [Gal 1,10] Leuke már tusakodik velük. Urunk szavai világosak: „Ha e világból valók volnátok, a világ szeretné a magáét, de mivel nem e világból valók vagytok, azért gyűlöl titeket a világ.” Igen (eltekintve az esetleges kivételektől, amelyeket Isten megelőző kegyelme vagy

különleges intézkedése hoz létre), a világ ugyanolyan szívből és őszintén utálja őket, mint utálta Mesterüket annak idején.

9. Már csak az a kérdés van hátra: „Hogyan viseljék magukat Isten gyermekei az üldözésekben?” Először is tudatosan, szándékosan ne vonják azt magukra. Ez ellenkezne mind Urunknak, mind apostolainak példájával és tanácsával. Ők ugyanis arra tanítanak bennünket, hogy ne csak ne keressük a háborúságot, hanem amennyire rajtunk áll, kerüljük is, ha anélkül tehetjük ezt, hogy lelkiismeretünk megsérülne, vagy feladnánk bármit is az igazságból, melyet az életünknel is előrébb kell tartanunk. Urunk kifejezetten azt mondta: „Ha pedig üldöznek az egyik városban, meneküljétek a másikba” – ami, ha megtehető, az üldözés elkerülésének valóban kifogástalan módja.

[Mt 10,23]

10. Ne gondoljátok azonban, hogy mindig el tudjátok majd kerülni, akár így, akár más módon. Ha valaha is belopakodna a szívetekbe ez a hiú gondolat, úzzétek el ezzel a komoly figyelmeztetéssel: „Emlékezzetek arra az ígére, amelyet én mondtam nektek: nem nagyobb a szolga az Uránál. Ha engem üldöztek, titeket is üldözni fognak.” „Legyetek okosak, mint a kígyók és szelídek, mint a galambok.” De megvéd ez benneteket valaha is az üldözéstől? Nem, hacsak bölcsőbbek nem vagytok Mestereteknél vagy ártatlanabbak nem vagytok az Isten Bárányánál.

[Jn 15,20]

[Mt 10,16]

Ne is kívánjátok, hogy teljesen elkerüljétek, megmenekedjétek tőle; mert ha így tesztek, nem vagytok az övéi. Ha elszöktök az üldözés elől, elszöktök az elől, hogy boldogok lehessetek, mert boldogok, akiket az igazságért üldöznek. Ha nem üldöznek titeket az igazságért, nem mehettek be a mennyek országába. „Ha tűrünk, vele együtt fogunk uralkodni is, ha megtagadjuk, ő is megtagad minket.”

[5,10]

[2Tim 2,12]

11. Nem, sőt inkább „örüljétek és ujjongjatok”, amikor az emberek üldöznek titeket érte, „amikor mindenféle rosszat hazudnak rólatok” (üldözőitek erről még véletlenül sem fognak megfélemlíteni: be kell feketíteniük titeket, hogy önmagukat mentegessék): „hiszen így üldözték a prófétákat is, akik előttetek éltek”, akiknek szíve és élete a legteljesebb mértékben tiszta volt, és így üldöztek minden igaz embert, aki csak élt a világ kezdete óta. Örüljétek, mert az ő jeléről tudjátok, hogy kihez tartoztok. És azért is, mert „jutalmatok bőséges a mennyekben”, az a jutalom, amelyet a szövetség vérével vásárolt meg számotokra, és amelyet szenvedéseitek mértéke, valamint szívetek és életetek szentsége szerint ingyen ad nektek. „Ujjongjatok”, tudva, hogy „a ti pilla-

[Mt 5,12]

[uo.]

natnyi könnyű szenvedésetek minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget szerez nektek”.

[2Kor 4,17]

12. Eközben pedig ne hagyjátok, hogy bármilyen üldözés eltérítsen benneteket az alázat és szelídség, a szeretet és jóindulat útjáról. „Hallottátok, hogy megmondatott: szemet szemért, fogat fogért.” És százalmas tanítóitok ettől kezdve megengedik nektek, hogy bosszút álljatok magatokért, a rosszért rosszal fizetve.

(Mt 5,38)

„Én pedig azt mondom nektek, hogy ne szálljatok szembe a gonosszal” – ne úgy, hogy hasonlóért hasonlóval fizettek. „Hanem” (inkább) „annak, aki arcul üt jobb felől, tartsd oda másik arcodat is. Ha valaki pereskedni akar veled, és el akarja venni az alsó ruhádat, engedd át neki a felsőt is. Ha pedig valaki egy mérföldnyi útra kényszerít, menj el vele kettőre”.

(Mt 5,39–41)

Ilyen legyőzhetetlen legyen a szelídségetek. Hasonlóképpen a szeretetetek is. „Aki kér tőled, annak adj, és aki kölcsön akar kérni tőled, attól ne fordulj el.” Csak azt ne add oda, ami a másé, ami nem a tiéd. Ezért: (1) senkinek se tartozz semmivel, mert amivel tartozol, az nem a tiéd, hanem a másé; (2) gondoskodj a házad népéről, Isten is ezt várja el tőled, ami pedig ahhoz szükséges, hogy őket megtartsa az életben és a kegyességben, az szintén nem a tiéd; továbbá (3) adj oda vagy adj kölcsön mindent, ami napról napra vagy évről évre megmarad neked, csak, látván, hogy nem tudsz mindenkinek adni, először azoknak adj, akik testvéreid a hitben!

[5,42]

[Róm 13,8]

[1Tim 5,8]

[Gal 6,10]

13. Hogy milyen szeretetet és szelídséget kell éreznünk, és milyen kedvességet tanúsítanunk azok iránt, akik az igazságért üldöznek bennünket, ezt a következő versekben írja le Urunk. Bárcsak mélyen a szívünkbe vésnénk ezeket a verseket!

„Hallottátok, hogy megmondatott: szeresd felebarátodat, és gyűlöld ellenségedet.” (Isten ennek valójában csak az első felét mondta: „Szeresd felebarátodat”, a második felét pedig az ördög gyermekei tették hozzá: „Gyűlöld ellenségedet!”) „Én pedig azt mondom nektek”: (1) „Szeressétek ellenségeiteket.” Legyetek gyöngéd jóakarattal azokhoz, akik keserű lélekkel viseltetnek irántatok, és akik mindenféle rosszat kívánnak nektek. (2) „Áldjátok azokat, akik átkoznak titeket.” Vannak-e olyanok, akiknek lelki keserősége keserű szavakban tör elő? Akik folyvást átkoznak és szidalmaznak titeket, amikor jelen vagytok, és „mindenféle rosszat hazudnak rólatok”, amikor távol vagytok? Annál inkább áldjátok őket. Ha beszélgettek velük, szóljatok szelíd, kedves szókkal. Úgy feddjétek meg, hogy jóra tanítjátok őket, megmutatva, hogyan kellett volna szólniuk. Amikor pedig róluk beszéltek, mondjátok el

[Mt 5,43]

[3Móz 19,18]

[1Jn 3,10]

[Mt 5,44]

[uo.]

[5,11]

minden jót, amit tudtok, anélkül hogy megszegnétek az igazság és igazságosság szabályait. (3) „Jót tegyetek azokkal, akik gyűlölnék titeket.” Mutassák meg a cselekedeteitek, hogy bennetek ugyanolyan valóságos a szeretet, mint bennük a gyűlölet. A rosszat viszonozzátok jóval. „Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a rosszat a jóval.” (4) Ha semmi mást nem tehettek, legalább „imádkozzatok azokért, akik háborgatnak és kergetnek titeket”. Ebben soha nem akadályozhatnak meg, soha nem gátolhat meg sem a rosszindulatuk, sem a durvaságuk. Öntsétek ki lelketeket Isten előtt, és nem csak azokért, akik egyszer elkövették, majd pedig megbánták azt. Ez csekélység lenne. „Ha vétkezik ellened atyádfia naponta hétszer, és hétszer tér vissza hozzád ezt mondva: Megbántam” – vagyis ha bármennyi visszaesés után is okot ad rá, hogy elhidd, igazán és ténylegesen megváltozott –, akkor „bocsáss meg neki” úgy, hogy bízzál is benne, zárd is a szívedbe, mintha soha nem is vétkezett volna ellened. De imádkozz, harcolj Istennel azokért, akik nem térnek meg, akik most is háborgatnak és kergetnek. Addig is bocsáss meg nekik, „nem hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is”. Akár megbánják, akár nem, sőt, még ha úgy tűnik is, hogy egyre távolabb kerülnek a megbánástól, mutassatok nekik kedvességből példát: „hogy mennyei Atyátnak lehettek fiai”, hogy valóban bizonyíthatóak, gyermekei vagytok Istennek, aki úgy mutatja meg jóságát, hogy áldásokat ad még legmakacsabb ellenségeinek is, aki „felhossa napját gonoszokra és jókra, és esőt ad igazaknak és hamisaknak”. „Mert ha azokat szeretitek, akik titeket szeretnek, mi a jutalmatok? Nem ugyanezt teszik a vámszedők is?” – akik még csak nem is színlelik a vallásosságot, akik, ti magatok is elismeritek, Isten nélkül vannak a világban. „És ha csak atyátokfiat”, barátaitokat, rokonaitokat „köszöntitek”, nekik kedveskedtek szóban vagy cselekedetben, „mennyivel tesztek többet másoknál”? A hitetleneknél? „Nem ugyanezt teszik-e a pogányok is?” Nem, ti jobb mintát kövessetek, mint ők! A türelemben, hosszútűrésben, irgalmasságban, mindenfajta jóindulatban mindenki iránt, még üldözőitek iránt is „legyetek tökéletesek”, ti keresztyének, ha nem is ugyanannyira, de ugyanolyan módon, „mint ahogy mennyei Atyátok tökéletes”.

[5,44]

[Róm 12,21]

[Mt 5,44f]

(Lk 17,3–4)

(Mt 18,22)

[5,45]

(Mt 5,46)

(Mt 5,47)

(Mt 5,48)

IV. Íme a keresztyénség, eredeti formájában, ahogy nagy Szerzője közölte! Ez Jézus Krisztus igazi vallása. Így mutatja be ő annak, akinek nyitva a szeme. Lásd meg Isten képét, már ha utánozhatja őt ember! Íme a kép, melyet Isten rajzolt saját kezével! „Lássátok meg, ti gúnyolódók, és ámuljatok el, és semmisüljétek meg!” Vagy inkább, ámuljatok el, és imádjátok őt! Inkább kiáltsa-

[ApCsel 13,41] tok fel: „Ez a názáreti Jézus vallása? Az a tanítás, amelyet üldöz-
 [22,4] [5,39] tem! Ne legyek többé olyan, mint aki Isten ellen harcol. Uram, mit
 [9,6†] akarsz, hogy cselekedjem?” Micsoda szépséget tükröz az egész!
 Milyen tökéletes szimmetriát! Milyen pontos arányokat minden
 részletében! Mennyire óhajtani való az itt leírt boldogság! Milyen
 tiszteletreméltó, milyen gyönyörűséges az a szentség! Ez a vallás
lelke-lényege, kvintesszenciája. Valóban ezek a keresztyénség *alap-
 [Jak 1,22] jai*. Ó, ne csak hallgatói legyünk! „Mint az az ember, aki a tükör-
 [1,23–24] ben nézi meg az arcát. Megnézi ugyan magát, de elmegy, és
 nyomban el is felejt, hogy milyen volt.” Nem, tekintsünk bele foly-
 [1,25] ton „a szabadság tökéletes törvényébe”, és maradjunk meg mel-
 [Mk 14,38] lette! Ne nyugodjunk, amíg annak minden sora bele nem vésődik
 [1Kor 9,25] a szívünkbe! Vigyázzunk és imádkozzunk, higgyünk és szeressünk,
 úgy „fussunk, hogy elnyerjük” a díjat, amíg minden része meg
 nem jelenik a lelkünkben, Isten ujja által belevésve; amíg szentek
 [1Pt 1,15] leszünk, „amiképpen szent az, aki elhívott minket”, és „tökélete-
 [Mt 5,48] sek, mint ahogy mennyei Atyánk tökéletes”!

„Ti vagytok a föld sója. Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épült város. A lámpást sem azért gyújtják meg, hogy a véka alá, hanem hogy a lámpatartóra tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Máté 5,13–16)

1. A szentség szépsége, a szív Isten képmására megújult belső emberének ékessége feltűnik minden szemnek, amelyet Isten megnyitott, minden értelemnek, amelyet Isten megvilágosított. A szelíd, csendes, szeretetteljes lélek díszé legalább helyeslésre ösztönzi mindazokat, akik bármilyen mértékben alkalmasak a lelki jó és rossz megkülönböztetésére. Attól az órától kezdve, hogy az ember elkezd kiemelkedni a könnyelmű, meggondolatlan világot beborító sötétségből, csak azt látja, hogy milyen kívánatos dolog átformálódni Teremtőnk képére. Ez a belső hit olyan feltűnően magán viseli Isten képének nyomát, hogy ahhoz a léleknek teljesen át kell adnia magát testnek és vérnek, hogy kételkedni bírjon isteni eredetében. Másodlagos értelemben azt is mondhatjuk, hogy akárcsak maga Isten Fia, ez a belső hit nem más, mint „Isten dicsőségének a kisugárzása és lényének képmása”: ἀπαύγασμα τῆς δόξης [...] αὐτοῦ, örök „dicsőségének tündöklése”, ámde annyira enyhítve és mérsékelve, hogy az emberek fiai megláthatják benne Istent anélkül, hogy menten elvesznének: χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, vagyis magán viseli „a jellemét, bélyegét, élő lenyomatát Isten személyének”, a szépség és a szeretet forrásának, minden kiválóság és tökéletesség eredetének.

2. Ha tehát a hit nem kívánna ennél többet, az embereknek nem volna semmi kételyük vele kapcsolatban – nem lenne semmi kifogásuk az ellen, hogy lelkük teljes buzgóságával kövessék azt. De miért, kérdik, tapad hozzá mindenféle más? Mi szükség megterhelniük *cselekvéssel* meg *szenvedéssel*? Ez fojtja el a lélek lángolását, ez rántja azt vissza a földre. Vajon nem elég „törekedniük

[1Kor 14,1] a szeretetre”? A szeretet szárnyain repülünk? Nem elegendő-e
 [Jn 4,24] Istent, aki Lélek, elménk lelkével imádni, anélkül hogy külső dol-
 [ld. Ef 4,23†] gokkal terhelnénk meg magunkat, vagy egyáltalán ezekre gondolnánk? Nem jobb-e, ha minden gondolatunkat a magasztos mennyei elmélkedés foglalja le? És ha ahelyett, hogy egyáltalán külső dolgokkal törődnénk, csak a szívünkben lennénk közösségben Istennel?

3. Sok kiválóság mondotta, tanácsolta, hogy „szűnjünk meg minden külső cselekvéstől”, vonuljunk teljesen vissza a világtól, hagyjuk magunk mögött a testet, távoztassunk el magunktól minden érzéki dolgot – egyáltalán ne törődjünk a külső vallásossággal, hanem „minden erényt az akaratban munkáljunk ki”, mert ez a legkiválóbb út, tökéletesebbé teszi a lelket, ugyanakkor Isten előtt is kedvesebb.

[ld. 1Kor 12,31]

4. Nem volt szükség rá, hogy bárki beszéljen Urunknak az alantól jött bölcsességek eme remekművéről, amaz eszközök legszébbikéről, amellyel a Sátán valaha is megpróbálta elferdíteni az Úr egyenes útjait! És, ó, micsoda eszközöket talált időnként, amelyeket szolgálatába állíthatott! Hogy a pokolnak ezt a hatalmas gépezetét Isten legfontosabb igazságai ellen fordítsa! Olyan embereket talált, akik „megtévesztik,” ha lehet, „magukat a választottakat is”, a hit és szeretet embereit. Igen, ezek egy ideig nem kevés embert vezettek félre meg azok közül, akik beleestek az aranyas csapdába, és csak foguk húsával menekültek meg.

[ApCsel 13,10]

[Mt 24,24]

[Jób 19,20†]

5. De vajon Urunk részéről történt-e mulasztás? Nem óvott-e bennünket kellőképpen ettől a kellemes megtévesztéstől? Nem fegyverzett-e fel bennünket itt a bizonyíték fegyvereivel a Sátán ellen, aki „a világosság angyalának adja ki magát”? De bizony felfegyverzett. A lehető legvilágosabb és legerőteljesebb módon veszi itt védelmébe a cselekvő, türelmes hitet, melyet az imént írt le. Lehet-e teljesebben és világosabban fogalmazni annál, mint amikor a cselekvésről és szenvedésről mondottakat kiegészíti? „Ti vagytok a föld sója. Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek. Ti vagytok a világ világossága. Nem rejtethető el a hegyen épült város. A lámpást sem azért gyújtják meg, hogy a véka alá, hanem hogy a lámpatartóba tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban. Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék mennyei Atyátokat.”

[2Kor 11,14]

Ahhoz, hogy a maguk teljességében elmagyarázzam és megerősítsem ezeket a fontos ígéket, először is arra kívánok rámu-

tatni, hogy a keresztyénség lényegében véve társas vallás, és ha a magukba zárkózók vallásává tesszük, el is pusztítjuk; másodszer, hogy ezt a vallást elrejtteni lehetetlen, és ez teljesen ellenkezik szerzőjének szándékával. Harmadszor megválaszolok néhány kifogást, végül az egészet egy gyakorlati alkalmazással zárom.

I. 1. Először tehát arra kívánok rámutatni, hogy a keresztyénség alapvetően társas vallás, és ha a magukba zárkózók vallásává tesszük, azzal tulajdonképpen elpusztítjuk.

Keresztyénségen Isten imádatának azt a módját értem, amelyet Jézus Krisztus jelentett ki az embereknek. Amikor pedig alapvetően társas vallásnak mondom, ezen nem csupán azt értem, hogy nemigen tud meglenni, hanem egyáltalán nem tud meglenni emberi közösség nélkül, a másokkal való együttélés és érintkezés nélkül. Ennek bizonyítása közben azokra a megfigyelésekre szorítok, amelyek alapigénkből egyenesen következnek. Ha azonban ezt bebizonyítom, az kétségkívül azt jelenti, hogy ezt a vallást a magukba zárkózók vallássá tenni annyi, mint elpusztítani.

Nem mintha bármiképpen elítélhetnénk a részleges magányt, az emberi közösségtől való visszavonulást. Ez nemcsak megengedhető, hanem ajánlatos is; sőt, egyenesen szükséges, ahogy a mindennapi életben megtapasztalhatja mindenki, aki már valóban keresztyénné lett, vagy az szeretne lenni. Aligha lehetséges egy teljes napot az emberekkel való szüntelen társalkodásban tölteni úgy, hogy lelkünkben kárt ne valljunk, és valamilyen mértékben meg ne szomorítsuk Isten Szentlelkét. Naponta szükséges félrevonulnunk a világtól, legalább reggel és este, hogy Istennel társalogjunk, hogy szabadabban közeledjünk Atyánkhoz, aki titkon van. Tapasztalt ember nem ítélné el még a hosszabb vallásos visszavonulásokat sem, amennyiben ezek nem jelentik az isteni gondviselés által ránk rótt világi foglalatosságaink elhanyagolását.

[ld. Mt 16,26]

[Ef 4,30]

[Mt 6,6,18†]

2. Az ilyen visszavonulás azonban nem emésztheti fel minden időnkét; nem előre, hanem éppen a pusztulásba vinné az igaz valóságosságot. Hiszen az, hogy az Urunk szavaival imént leírt vallás nem lehet meg emberi közösség, a másokkal való együttélés és társalkodás nélkül, abból is nyilvánvaló, hogy a legfőbb elemeinek nincs létjogosultsága, ha nem érintkezünk a világgal.

3. Példának okán a keresztyénség számára nincsen még egy olyan fontos tulajdonság, mint a szelídség. Nos ez, bár létezhet a sivatagban is, egy remete cellájában, teljes magányban, ha Istenben való megnyugvást vagy fájdalom és betegség idején tanúsított türelmet jelent, de ha gyöngédséget, kedvességet és hosszútűrést jelent (márpedig szükségképpen jelenti ezt is), akkor nem létez-

het, nem lehet helye az ég alatt sehol a másokkal való érintkezés nélkül. Ha tehát megpróbálnánk a szelídséget a magukba zárkózók erényévé változtatni, azzal eltörölnénk a föld színéről.

4. Az igaz keresztyénség egy másik nélkülözhetetlen tulajdonsága a békességre igyekvés vagy a jó cselekvése. Hogy ennek ugyanolyan lényeges szerepet tulajdonított Jézus Krisztus, mint vallása bármely más elemének, arra aligha lehet felhozni annál erőteljesebb érvet (ennélfogva dőreség lenne más érvek után kutakodni), mint azt, hogy ezt ő maga foglalta bele vallása fundamentumairól mondott vázlatába. Ha tehát ezt mellőznénk, ez ugyanolyan vakmerő meggyalázása lenne nagy Mesterünk tekintélyének, mintha kiiktatnánk az irgalmasságot, a szív tisztaságát vagy az általa létrehozott intézmény bármely más elemét. Mégis nyilvánvalóan ezt teszik mindazok, akik a pusztaságba hívnak bennünket, akik teljes magukba zárkózást ajánlanak akár a Krisztusban kisdedeknek, akár az ifjaknak, akár az atyáknak. Mert állíthatja-e bárki, hogy a magányos keresztyén (úgymond, mit sem törődve az önellentmondással) lehet irgalmas – azaz olyan, aki minden alkalmat megragad, hogy jót tegyen mindenkivel? Mi lehet világosabb annál, hogy Jézus Krisztus hitének ez az alapvető tulajdonsága nem létezhet az emberi közösség nélkül, a másokkal való együttélés és érintkezés nélkül?

5. Nem ajánlatos-e azonban (kérdzhetné valaki természetesen), hogy csak jó emberekkel társalkodjunk? Csak olyanokkal, akikről tudjuk, hogy szelídek és irgalmasok, szent szívű és szent életű emberek? Nem tanácsos-e tartózkodni minden társalkodástól vagy társalgástól az ellentétes jellemű emberekkel? Az olyan emberektől, akik nem engedelmeskednek a mi Urunk Jézus Krisztus evangéliumának, és talán nem is hisznek benne? Szent Pálnak a korinthusi keresztyénekhez írt tanácsa mintha ezt támasztaná alá: „Levelemben már megírtam nektek, hogy nem szabad kapcsolatot tartani paráznákkal.” Persze, minden bizonnyal nem tanácsos szorosabb vagy baráti kapcsolatot tartani velük vagy bármilyen más gonosztevőkkel. Az ilyen emberekkel szoros ismeretséget kötni vagy fenntartani semmiképpen nem ajánlatos keresztyén ember számára. Ez szükségképpen számos veszélynek és csapdának tenné ki őt, amelyből reménye sem lenne a kimenekedésre.

Azt azonban nem tiltja meg az apostol, hogy egyáltalán szóba álljunk, akár azokkal is, akik nem ismerik Istent. Hiszen akkor, mondja, „ki kellene mennetek a világból”, ezt pedig soha nem tanácsolhatná nekünk. Hozzáteszi viszont: „Most tehát azt írom nektek, hogy ne éljetez közösségben azzal, akit bár testvérnék

[1Jn 2,12–14]

[1Kor 5,9]

[Lk 13,27]

[1Kor 5,10]

neveznek”, aki keresztyénnek vallja magát, „de parázna vagy nyereszkedő, bálványimádó vagy rágalmazó, részeges vagy harácsoló. Az ilyennel még együtt se egyetek”. Ez szükségképpen azt jelenti, hogy megszakítunk minden szoros kapcsolatot vele. „De ne tekintések ellenségnek”, mondja másutt az Apostol, „hanem intsétek, mint testvéreket”, világosan rámutatva, hogy még ilyen esetben sem kell megtagadnunk minden közösséget vele; nincs tehát itt olyan tanács, hogy teljesen különüljünk el, akár még a gonosz emberektől is. Sőt, ezek a szavak maguk épp az ellenkezőjére tanítanak.

[1Kor 5,11]

[2Tessz 3,15]

6. Urunk szavai még inkább erre tanítanak, hiszen őtőle végepp távol áll, hogy arra utasítson bennünket, hogy minden kapcsolatunkat szakítsuk meg a világgal; a keresztyénségről mondott tanítása szerint e nélkül nem is lehetünk keresztyének egyáltalán! Könnyű bizonyítani, hogy még az istentelen és szentségtelen emberekkel való valamelyes érintkezés elengedhetetlenül szükséges ahhoz, hogy teljességgel megnyilvánulhassanak mindazok az indulatok, amelyek meglétét ő az Isten országába vezető úttal azonosított. Az istentelennel való társalkodás nélkülözhetetlen a lelki szegénység, a sírás és minden egyéb, olyan hajlandóság teljes gyakorlásához, amelynek itt a helye Jézus Krisztus valódi vallásán belül. Bizony, nélküle nem is létezhetnék eme tulajdonságok közül több is: a szelídség például, amely ahelyett, hogy követelné: „szemet szemért, fogat fogért”, nem „száll szembe a gonosszal”, hanem inkább arra indít bennünket, hogy „annak, aki arcul üt jobb felől, tartsuk oda a másik arcunkat is”. Hozzá tartozik az irgalmassághoz az is, hogy „szeretjük ellenségeinket, áldjuk azokat, akik minket átkoznak, jót teszünk azokkal, akik minket gyűlölnek, és imádkozunk azokért, akik háborgatnak és kergetnek minket”; vagy a szeretethez és minden más szent indulathoz, amelyet aközben gyakorolhatunk, midőn az igazságért üldöznek minket. Világos, hogy mindezek nem is létezhetnének, ha kizárólag igaz keresztyénekkal érintkezünk.

[Mt 5,38–39]

[ld. 5,44]

[5,10]

7. Csakugyan, ha teljesen elkülönülnénk a bűnösöktől, hogyan felelhetnénk meg annak az ismérvnek, amelyet Urunk ezekkel a szavakkal ír le: „Ti” (keresztyének, ti, akik alázatosak, komolyak és szelídek vagytok; ti, akik éhezitek az igazságot, akik szeretitek Istent és az embereket, akik jót tesztek mindenkivel, és ezért gonoszságot kell elszenvednetek: ti) „vagytok a föld sója”. Beálítottságotoknál fogva mindent megfűszereztek magatok körül. A bennetek levő isteni íz, természetének köszönhetőn, áterjed mindenre, amihez hozzáértetek; hogy szétáradjon minden oldalra,

[5,13]

mindazokra, akik között vagytok. Ez a nagyszerű oka annak, hogy az isteni gondviselés így összekevert benneteket más emberekkel, hogy valamilyen kegyelemben részesített benneteket Isten, azt rajtatok keresztül másokkal is közölni tudja azért, hogy minden szent indulatotok, szavatok és cselekedetetek hasson rájuk. Így valamegyest megfékezhető a világban levő romlottság, és legalább egy kis rész kimenthető az általános fertőből, szentté és tisztává tehető Isten előtt.

8. Hogy még buzgóbban munkálkodjunk azon, hogy lehetőleg mindent megfűszerezzünk a szent és mennyei indulatokkal, Urunk a továbbiakban bemutatja azok kétségbeejtő állapotát, akik nem terjesztik a hitet, amelyet megkaptak, amelyet pedig képtelenség nem terjeszteniük, ha az megmarad a szívükben. „Ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltapossák az emberek.” Ha bennetek, akik szentek és az égre tekintők voltatok, és így jó cselekedetekre törekedtetek, nincs már meg az az íz, és ezért nem ízesíttek meg másokat; ha ellaposodtatok, unalmasok lettetek, és halottak, saját lelketekkel nem törődtek, mások lelkének meg nem használtok, „mivel lehetne” ízeteket „visszaadni”? Hogyan gyógyulhatnátok meg? Hol a segítség? Hol a remény? Vissza lehet adni az ízetlenné vált só ízét? Nem; „semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják”, mint az utca sarát, „és eltapossák az emberek”, hogy örök gyalázat borítsa be. Ha soha nem ismertétek volna az Urat, még volna remény – ha soha nem „találtattatok volna őbenne”. De mit tudtok szólni az Úrnak a mostanival párhuzamos, komor kijelentéséhez: „Azt a szőlővesszőt, amely nem terem gyümölcsöt énbennem, lemetszi [az Atya]... Aki énbennem marad, és én őbenne, az terem sok gyümölcsöt... Ha valaki nem marad énbennem” (vagy nem terem gyümölcsöt), „kivetik, mint a lemet-szett vesszőt, és megszárad, összegyűjtik valamennyit” (nem elültetik, hanem) „tűzre vetik és elégnék”.

9. Azok iránt, akik még nem ízlelték meg az Isten felséges beszédét, ő valóban irgalmas és könyörületes. De igazságot tesz azokon, akik megízlelték kegyelmét, és utána „elfordultak a nekik adott szent parancsolattól”. „Lehetetlen ugyanis, hogy akik egyszer megvilágosítottak”, akiknek szívében felfénylett Isten, hogy akik előtt felragyogott Isten dicsőségének ismerete Krisztus arcán; akik „megízlelték a mennyei ajándékot”, a megváltást, a bűnök bocsánatát az ő vére által; „és részeseivé lettek a Szentléleknek” – az alázatnak, a szelídségnek és az Isten és az emberek iránti szeretetnek, mely a nekik adott Szentlélek által a szívükbe áradt – „de

[5,13]

[Tit 2,14]

[Mt 5,13]

[Fil 3,9†]

(Jn 15,2, 5–6)

[ld. Zsid 6,5;

Jak 5,11]

[2Pt 2, 21]

[2Kor 4,6]

[Zsid 6,4]

[Ef 1,7]

[Róm 5,5]

elestek”, καὶ παραπεσόντας (ez itt nem feltételezés, hanem a tény egyértelmű kinyilvánítása), „azok ismét megújuljanak és megtérjenek; hiszen újra megfeszítik önmaguknak az Isten Fiát és meggyalázzák őt”.

[Zsid 6,4–5]

De hogy senki félre ne értse ezeket a rettentő szavakat, figyeljük meg gondosan, (1) kikről van itt szó: azokról, és csakis azokról, „akik egyszer” így „megvilágosítottak”, csakis azokról, akik „megízlelték a mennyei ajándékot, és” így „részeseivé lettek a Szentléleknek”. Akik tehát ezeket nem tapasztalták meg, azokat ez az ige egyáltalán nem érinti. (2) Mi az az elesés, amiről itt szó van? Végső, teljes hithagyás. A hívő megbotolhat, de így nem esik el. Felbukhat, de újra lábra áll. És még ha bűnbe esik is, bármily szörnyű is állapota, mégsem veszít el minden reményt. Hiszen „van pártfogó az Atyánál: az igaz Jézus Krisztus, mert ő engesztelő áldozat a mi bűneinkért”. Vigyázzon azonban mindenekelőtt arra, „hogy meg ne keményedjék... a bűn csábításától”; nehogy egyre mélyebbre és mélyebbre süllyedjen, amíg teljesen el nem esik, míg ízét vesztett só nem lesz belőle. „Mert ha szándékosan vétkezünk az igazság teljes megismerése után, nincs többé bűneinkért való áldozat, hanem az ítéletnek valami félelmes várása, amikor a tűz lángja fogja megemészteni az ellenszegülőket”.

[Jn 2,1–2]

[Zsid 3,13]

[Zsid 10,26–27]

II. 1. „Jóllehet nem szabad teljesen elkülönülnünk az emberiségtől, jóllehet át kell adnunk nekik Isten szívünkben munkált válásának ízét, vajon nem tehetjük-e ezt észrevétlenül? Vajon nem adhatjuk-e át azt másoknak titokban, alig észlelhető módon? Úgy, hogy alig tudja bárki is megfigyelni, mikor vagy hogyan tesszük? Ahogy a só is hangtalan adja át ízét az ételnek anélkül, hogy ez kívülről megfigyelhető lenne. Ha pedig ez így van, bár nem vonulunk ki a világból, elrejtőzhetünk benne. Megtarthatjuk hitünket magunknak, és így nem bántjuk meg azokat, akiknek nem tudunk segíteni”.

2. Urunk tisztában volt test és vér emez ésszerűnek tetsző okoskodásával is. De maradéktalan meg is cáfolta a mindjárt vizsgálendő igékben: ezek magyarázata során igyekszem másodsorban bemutatni, miként ígértem, hogy amíg csak megmarad az igaz hit a szívünkben, azt elrejtteni lehetetlen, illetve hogy ez teljességgel ellenkezik is a hit nagy szerzőjének szándékával.

Először is lehetetlenség tehát, hogy akiben megvan Jézus Krisztus hite, eltitkolja azt. Urunk ezt kettős hasonlattal teszi minden kétséget kizáróan egyértelművé: „Ti vagytok a világ világossága. Nem rejthető el a hegyen épített város.”

[Mt 5,14]

Keresztyének, „ti vagytok a világ világossága” mind indulataitokat, mind cselekedeteiteket tekintve. Szentségeitektől úgy tündököltök, mint a nap az égbolt közepén. Amiképpen nem mehettek ki a világból, úgy nem is maradhattok meg benne anélkül, hogy meg ne jelennétek az emberek előtt. Nem menekülhettek el az emberek elől, amíg pedig közöttük vagytok, lehetetlen elrejtetni alázatosságotokat, szelídségeket és a többi hajlandóságot, amelyel arra törekedtek, hogy tökéletesek legyetek, ahogy a ti mennyei Atyátok is tökéletes. A szeretetet ugyanúgy nem lehet elrejtetni, mint a fényt legkevésbé pedig akkor, amikor cselekedetekben ragyog fel, amikor a szeretet fáradozását és a jótéteményeket gyakoroljátok. Ha az emberek egy keresztyént akarnának elrejtetni, akár egy várossal is próbálkozhatnak; igen, hegyen épült várost ugyanúgy nem lehet elrejtetni, mint egy szent, buzgó, cselekvő, Istent és embert szerető keresztyént.

[5,48]

[1 Thessz 1,3;
Zsid 6,10]

3. Igaz, hogy azok, akik jobban szeretik a sötétséget, mint a világosságot, mivel cselekedeteik gonoszak, mindent megtesznek azért, hogy bebizonyítsák: a benned levő világosság valójában sötétség. Mindenféle rosszat hazudnak a benned lévő jóról, olyasmivel vádolnak, ami még gondolatban is távol áll tőled, ami az ellenkezője mindannak, ami vagy, és amit teszel. De az, hogy türelmesen kitartasz a jó cselekvésében, az Úrért szelíden mindent elszenvedsz, nyugodtan, alázatosan örvendezel az üldözések között is, fáradhatatlanul törekszel rá, hogy a rosszat jóval győzd le, még láthatóbbá és tündökletesebbé tesz téged, mint azelőtt.

[1d. Jn 3,19]

[Mt 5,11]

[Róm 12,21]

4. Ennyire lehetetlen eltitkolnunk a hitünket, hacsak el nem vetjük; ennyire hiú a gondolat, hogy elrejtethjük a világosságot, hacsak ki nem oltjuk. Egészen bizonyos, hogy Jézus Krisztus válása nem lehet titkos, észrevétlen vallás. Az a vallás, amelyet el lehet titkolni, nem keresztyénség. Ha egy keresztyén elrejtőzhet, nem lehet hegyen épített városhoz hasonlítani, vagy a világ világosságához, a naphoz, amely az égből ragyog le és az egész világon jól látható. Akinek elméjét tehát Isten megújította, az soha ne adjon helyet szívében a gondolatnak, hogy elrejtse azt a fényt, s hogy magának tartsa meg a hitét; különösen, ha figyelembe veszi azt, hogy a valódi keresztyénség nemcsak eltitkolhatatlan, hanem ellenkezik is nagy szerzőjének szándékával.

[Mt 5,14] [Ef 4,23]

5. Nyilvánvaló ez a következő szavakból is: „A lámpást sem azért gyújtják meg, hogy a véka alá” tegyék. Mintha ezt mondta volna Urunk: „Ahogy az emberek sem azért gyújtanak gyertyát, hogy elrejtse vagy eltitkolják, úgy Isten sem azért világosít meg dicsőséges ismeretével és szeretetével valamely lelkeket, hogy

[Mt 5,15]

hamis óvatosságból vagy szégyenből, önkéntes alázatból eltitkolják azt, s hogy elrejtsek a pusztaságban vagy a világban, akár az embereket elkerülve, akár velük érintkezve. »Hanem hogy a lámpatartóba tegyék, és akkor világít mindenkinek a házban.«” [uo.]
 Ugyanígy Isten szándéka az, hogy minden keresztyén jól lássék, hogy fényt árásszon mindenkire maga körül, és láthatóan kifejezze Jézus Krisztus vallását.

6. Így szólt Isten minden korban a világhoz, nemcsak utasítások, hanem példák által is. „Nem hagyta magát bizonyosság nélkül” egyetlen nemzetben sem, amelyben felhangzott az evangélium, olyanok nélkül, akik életükkel is bizonyosságot tettek az igazságról, nem csak szavaikkal. „Mint sötét helyen világító lámpások”, olyanok voltak ők. És időről időre ők voltak az eszközök némelyek megvilágosításában, „az Úrnak szolgáló” maradék, kevés utód megtartásában. * Néhány szegény juhok kivezettek a sötét világból, és „lábukat a békesség útjára” igazították. [ApCsel 14,17]

7. Azt gondolná az ember, hogy ha a Szentírás és az értelem egyaránt ilyen világosan és határozottan foglal állást, akkor nem sok mindent lehet felhozni a másik oldalon, vagy legalábbis nem az igazság igényével. Aki azonban ezt gondolja, keveset tud a Sátán mélységeiről. Mindazok ellenére, amit az Írás és az értelem elmond, olyan hihetőnek tetszik mindaz, amit ürügyül felhoznak a magányos vallás: a keresztyénnek a világból való kivonulása vagy legalábbis a benne való elrejtőzése mellett, hogy Isten minden bölcsességére szükségünk van ahhoz, hogy átlássunk a csapdán, és Isten minden erejére, hogy megmeneküljünk tőle – olyan sok, erőteljes kifogást emelnek az ellen, hogy társas, nyitott, tevékeny keresztyének legyünk. [2Pt 1,19]

III. 1. Ezek megválaszolását tűztem ki harmadik céloomul. Először is gyakori kifogás, hogy a vallás nem a külső dolgokban áll, hanem a szívben, a lélek bensejében rejlik, hogy a vallás nem más, mint a lélek egyesülése Istennel, Isten élete az ember lelkében, és hogy a külső vallásosság semmit sem ér, mivel Isten „nem gyönyörködik az égőáldozatban”, a külső szolgálatokban, ő a tiszta és szent szívet „nem veti meg”. [Jel 2,24]

Erre azt válaszolom, hogy valóban igaz: a hit gyökere a szívben van, a lélek bensejében, és hogy ez nem más, mint a léleknek Istennel való egyesülése, az Istennek az emberi lélekben való élete. Ha azonban ez a gyökér valóban ott van a szívben, ágakat is kell hajtania. Ezek az ágak pedig a külső engedelmesség esetei, amelyek [Zsolt 51,16–17]

* Wesley a Genfi Zsoltárokat idézi (ld. Szenczi Molnár Albert fordítását).

egy, közös természetben osztoznak a gyökérrel, következőképpen nem csupán jeleit vagy jegyeit, hanem lényegi részét képezik a valásnak.

Az is igaz, hogy a pusztá, külső vallásosság, amely nem a szívben gyökerezik, fabatkát sem ér; hogy Isten nem gyönyörködik jobban az *ilyen* külső szolgálatokban, mint a zsidó nép égőáldozataiban, és hogy a tiszta és szent szív áldozatában mindig kedvét leli. Kedves előtte azonban minden szívből fakadó külső szolgálatunk: (nyilvános vagy magányos) imádságunk, dicséretünk és hálaadásunk áldozata, a javainkból neki alázattal felajánlott és egyedül az ő dicsőségére hozott áldozatunk, továbbá testünk általa kifejezetten megkövetelt odaszánása, erre szólít fel bennünket az apostol is: „az Isten irgalmára, szánjuk oda testünket élő és szent áldozatul, amely tetszik az Istennek”.

[Zsolt 50,14]

[Róm 12,1]

2. A második szorosban kapcsolódó kifogás, hogy a szeretet minden: „a törvény betöltése”, „a parancsolatnak”, Isten minden parancsolatának „végcélja”; hogy bármit teszünk vagy szenvedünk, ha nincs bennünk szeretet, semmi hasznunk belőle; éppen ezért szólít fel minket az apostol, hogy „törekedjünk a szeretetre”, és ezt nevezi a „legkiválóbb útnak”.

[13,10; 10,4]

[1Kor 13,3]

[14,1; 12,31]

Erre ez a válaszom: bizonyos, hogy a „képmutatás nélküli hitből” fakadó Isten és emberek iránti szeretet valóban a „törvény betöltése”, Isten minden parancsolatának a végcélja. Való igaz, hogy ha nincs bennünk szeretet, tehetünk bármit, elszenvedhetünk bármit, semmi hasznunk belőle. Ebből azonban nem következik, hogy a szeretet minden abban az értelemben, hogy felülmúlja akár a hitet, akár a jó cselekedeteket. Nem azért a „törvény betöltése”, mert felold alóla, hanem azért, mert arra indít, hogy engedelmeskedjünk annak. A szeretet „a parancsolat végcélja”, mert minden parancsolat hozzá vezet és benne összpontosul. Nyilvánvaló, hogy szeretet nélkül bármit teszünk vagy szenvedünk, semmi hasznunk belőle. Amit azonban szeretetben teszünk vagy szenvedünk el, még ha Krisztusért csupán némi gyalázkodást viselünk is el, vagy csak egy pohár vizet adunk is az ő nevében, semmiképpen nem veszítjük el jutalmunkat.

[Tim 1,5]

[Róm 13,10]

[Mt 10,42]

3. „De hát nem arra buzdít az apostol, hogy »törekedjünk a szeretetre«? És nem ezt nevezi a »legkiválóbb útnak«?” Igen, buzdít arra, hogy törekedjünk a szeretetre, de nem csak erre. Szó szerint ezt mondja: „törekedjétek a szeretetre, buzgón kérjétek a lelki ajándékokat”. Igen, „törekedjétek a szeretetre”, és kívánjátok, hogy áldozatok és áldozatul essetek testvéreitekért. „Töre-

kedjete a szeretetre”, és lehetőségeitekhez mérten tegyetek jót mindenkivel.

[Gal 6,10]

Abban a versben, amelyben a szeretet útját „a legkiválóbb útnak” nevezi az apostol, arra is buzdítja a korinthusiakat, hogy emellett más ajándékokat is kívánjanak, még hozzá buzgón kívánják őket. „Buzgón kérjétek”, mondja, „a fontosabb kegyelmi ajándékokat. Ezen felül megmutatom nektek a legkiválóbb utat”. Kiválóbbat, mint mi? Mint az előző versben említett „gyógyítás”, „nyelveken szólás” és „magyarázás” ajándéka. Nem kiválóbb azonban, mint az engedelmesség útja. Nem erről beszél az apostol, a külsődleges vallásosságot szóba sem hozza. Ez az ige tehát nem is igazán kapcsolódik a kérdéshez.

[1Kor 12,31]

[12,30†]

Tegyük fel mégis, hogy az apostol a belső és külső vallásosságról beszélt, és ezeket hasonlította össze; tegyük fel azt is, hogy az összehasonlítás során az utóbbit részesítette előnyben minden tekintetben; tegyük fel (aminthogy lehetséges is), hogy jobbnak tartotta a szeretetteljes szívet mindenféle külső cselekedetnél. Még ebből sem következnek azonban, hogy akár egyiket, akár másikat el kellene vetnünk. Nem; Isten ezeket egybekötötte a világ kezdetétől fogva. Ember pedig el ne válassza őket.

[Mt 19,6; Mk 10,9]

4. „De »Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk«. Ez vajon nem elegendő? Vajon nem erre kellene fordítanunk elménk minden erejét? A külső dolgokkal való foglalkozás nem gátolja-e lelkünket abban, hogy szent elmélkedésben szárnyaljon? Nem béklyózza-e le gondolataink erejét? Természeténél fogva nem hajlamos-e megterhelni és összezavarni az elmét? Ezzel szemben Pál éppen azt szeretné, hogy »gond ne terheljen« minket, és »osztatlan szívvel ragaszkodjunk az Úrhoz«.”

[Jn 4,24]

[1Kor 7, 32,35]

Erre így felelek: „Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.” Igen, és ennyi elég: erre kell fordítanunk elménk minden erejét. Csakhogy kérdezem én: „Mit jelent Istent, aki Lélek, lélekben és igazságban imádni?” Nos, azt jelenti, hogy lelkünkkel imádjuk őt, úgy, ahogy csak a lélek képes. Azt jelenti, hogy hiszünk benne, mint bölcs, igazságos és szent lényben, akinek tisztábbak szemei, hogysen nézhetné a gonoszt, ugyanakkor irgalmas, kegyelmes, és hosszútűrő; megbozsát bünt, hitszegést és vétet, háta mögé veti minden bűnünket, és elfogad bennünket szeretett Fiában. Azt jelenti, hogy szeretjük őt, benne gyönyörködünk, utána kívánczunk, teljes szívünkéből, elménkéből, lelkünkéből és teljes erőnkéből, hogy hasonlítani akarunk rá, akit szeretünk, és megtisztítjuk magunkat, amiképpen ő is

[Hab 1,13†]

[2Móz 34,6–7]

[Ézs 38,17][Ef 1,6]

[Mk 12,30]

[1Jn 3,3] tiszta, és hogy engedelmeskedünk neki, akit szeretünk, és akiben hiszünk, úgy gondolatainkban, mint szavainkban és tetteinkben. Következésképpen Isten lélekben és igazságban való imáadásának egyik eleme az, hogy betartjuk a külső parancsolatait. Őt dicsőíteni tehát testben és lélekben, külső cselekedeteinket őhozzá emelt szívvel végezni, a mindennapi foglalatosságunkat Istennek szóló áldozattá tenni, az ő dicsőségére kereskedni, enni és inni: ez legalább annyira jelenti Isten lélekben és igazságban való imádatát, mint hozzá fohászzkodni valahol künn a pusztában.

[1Kor 10,31]

5. Ha azonban ez így van, akkor az elmélkedés csak egyik módja annak, hogy Istent lélekben és igazságban imádjuk. Éppen ezért, ha teljesen ennek adjuk át magunkat, megannyi más módját leromboljuk a lelki istentiszteletnek, amely egyformán kedves Isten előtt, és egyaránt hasznos, nem pedig ártalmas a léleknek. Mert súlyos hiba azt feltételezni, hogy azokkal a külső dolgokkal foglalkozni, amelyekre Isten gondviselése elhívott bennünket, akadály lehet egy keresztyén embernek, vagy bármilyen mértékben

[Zsid 11,27]

meggátolná, hogy mindig lássa a láthatatlant. Ez egyáltalán nem béklyózza meg gondolatait, nem terheli meg és nem zavarja össze elméjét, és nem is sújtja nyomasztó, ártalmas gonddal azt, aki mindezt az Úrnak teszi; aki megtanulta, hogy bármit szól vagy cselekszik, mindent az Úr Jézus nevében tegyen; és csak egyik szemét tartsa a külső dolgokon, a másikat függessze mozdíthatatlanul Istenre. Tanuljátok meg, hogy ez mit jelent, ti szegény világtól elzárkózók, hogy világosan meglássátok kishitúségeteket. Igen, hogy többé ne magatokhoz mérten ítéljetek meg másokat, menjetek és tanuljátok meg, mit jelent ez:

[Kol 3,17]

[Mt 9,13]

*Ó, Uram, gyöngéd szerelmed
Elhordozza terheim,
Gyermekednek szíve repdes,
Száll a mennynek térein.
Zúgó zajban ülök csendben,
Nyüzsgő sokaság között,
Lábaidnál hadd lehessen
Az, kit szent parancs kötöz. **

6. Hátravan azonban a legfőbb kifogás. „Hadd hivatkozzunk”, mondják, „a tapasztalatra. Ragyogott a világosságunk: évekig hasz-

* John Wesley „For a Believer in Worldly Business” (Egy e világon serény hívőnek) c. himnuszából.

náltak a külső dolgokat, mégsem lett semmi hasznunk belőlük. Részt vettünk minden istentiszteleten, megtartottunk minden rendelést, mégsem lett tőle jobb semmi – se nekünk, se másoknak. Sőt, még rosszabbra fordult minden. Mert így cselekedve, kereszténynek képzeltük magunkat, holott mit sem tudtunk a kereszténység lényegéről”.

Elfogadom, hogy ez így van. Elhiszem, hogy ti és még tízezer nyien mások is így hamisan éltek az istentiszteleti rendelkezésekkel, összetévesztve az eszközt a céllal, ezek vagy más külső dolgok megtételét azonosítva Jézus Krisztus vallásával, de legalábbis elfogadható pótlékának tartva azokat. De éljünk velük hamisság nélkül. Használjátok a külső dolgokat, de folyvást tartsátok szem előtt, hogy lelketek megújuljon valóságos igazságban és szentségben.

[Ef 4,24]

7. Ez azonban nem minden. Azt állítják: „A tapasztalat is azt mutatja, hogy hiába próbálkozunk a jó cselekedetekkel. Mire jó felruházni vagy jóllakatni az emberek testét, ha már zuhannak alá az örök tűzbe? És mi jót tehet bárki is a lelkükkel? Ha az megváltozik, azt Isten maga viszi véghez. Ráadásul az emberek vagy jók, legalábbis igyekeznek jónak lenni, vagy pedig megrögzötten gonoszak. Nos, az előbbieknél semmi szükségük ránk. Hadd kérjenek ők maguk segítséget Istentől, és megadatik nekik. Az utóbbiak pedig nem fogadják el a segítségünket. Sőt, az Úr is megparancsolta, hogy »gyöngyeinket ne dobjuk oda a disznók elé«”.

[Mt 7,7]

[7,6]

A válaszom ez: (1) akár elvesznek, akár üdvözülnek végül, határozott parancsunk van rá, hogy enni adjunk az éhezőknek, és felruházzuk a mezítelent. Ha megtehethéd és nem teszed, akármi lesz velük, te az örök tűzre jutsz. (2) Habár egyedül Isten változtathatja meg a szíveket, ezt általában embereken keresztül teszi. A mi részünk megtenni mindent, ami rajtunk áll, olyan buzgósággal, mintha mi magunk meg tudnánk őket változtatni, és aztán Istenre hagyni a beteljesítést. (3) Imádságaikra válaszolva, Isten egymás által építi gyermekeit minden jó ajándékban, táplálva és erősítve „az egész testet a különféle kapcsok segítségével”. Úgyhogy „nem mondhatja a szem a kéznek: »Nincs rád szükségem«, vagy a fej a lábaknak: »Nincs rátok szükségem!«” Végül pedig honnan tudhatod bizonyosan, hogy az előtted álló személyek kutyák-e, vagy disznók? Ne ítéld meg őket, amíg meg nem próbálkoztál velük. „Mit tudod te, vajon megmentheted-e a testvéredet”, megmentheted-e Isten segítségével lelkét a haláltól? Ha elutasítja szeretetedet, és káromolja a jó szót, akkor kell átadnod őt Istennek.

[25,35–36]

[Ef 4,16]

[1Kor 12,21]

[1Kor 7,16]

8. „Mi próbálkoztunk velük. Fáradoztunk a bűnösök megjavításán. És mire mentünk vele? Sokukra egyáltalán nem voltunk hatással. Néhányan pedig, ha megváltoztak is egy időre, jóságuk olyan volt csupán, mint a korán tűnő harmat: rövidesen ugyanolyan rosszak, sőt rosszabbak lettek, mint azelőtt. Úgyhogy mi csak ártottunk nekik – és magunknak szintén; mert zavaros, kusza gondolataink támadtak; esetleg harag töltött el bennünket szeretet helyett. Magyarán szólva jobb lett volna megtartanunk magunknak hitünket.”

[Hós 6,4]

[Mt 12,45]
[10,24]

[2Pt 2,22]

[Mk 7,37]
[Préd 11,6]

Meglehet, valóban így történt: megpróbáltál jót cselekedni és nem sikerült; akik pedig, úgy tetszett, megjavultak, újra bűnbe estek, és utóbbi állapotuk rosszabb lett az előbbinél. De mit csodálkozol? Feljebbvaló-e a szolga az uránál? És ő hányszor igyekezett megmenteni bűnösöket! De azok nem hallgattak rá; vagy ha követték is egy ideig, utána visszafordultak, ahogy a kutya viszsztatér a maga okádására. Ő azonban nem hagyott fel a jóra való törekvésével. Neked sem szabad, bármilyen eredménnyel jársz is. A te dolgod az, hogy tégy a parancsolat szerint: a beteljesítés Isten kezében van. Azért nem te vagy felelős: hagyd arra, aki mindent helyesen cselekszik. „Reggel fogj a magvetéshez, és ne pihentesd a kezed este sem, mert nem tudod, melyik sikerül.”

„De a próbálkozás talán tulajdon lelkedet zaklatja fel, nyugtalanítja!” Talán éppen azért, mert azt gondoltad, hogy rajtad múlik a beteljesítés – pedig erről senki ember nem tehet. Vagy esetleg azért, mert óvatlan voltál: tulajdon lelkedre nem ügyeltél. Ez azonban nem ok arra, hogy ne engedelmeskedj Istennek. Próbálkozz újra; de elővigyázatosabban, mint eddig. Tégy jót (bocsáss is meg) nemcsak „hétszer, hanem még hetvenszer hétszer is”. Csakhogy minél tapasztaltabb vagy, annál óvatosabb legyél: minden alkalommal körültekintőbben próbálkozz, mint előtte. Légy alázatosabb Isten előtt, legyen még mélyebb a meggyőződés benned, hogy magadtól semmit sem tudsz cselekedni. Féltőbben óvd a saját lelkedet, légy szelídebb, és légy józan, hogy imádkozhass. Így „vesd a te kenyeredet a víz színére, mert sok nap múlva megtalálod azt”.

[Mt 18,22]

[Jn 15,5]
[1Pt 4,7]
[Préd 11,1†]

IV. 1. Az elrejtésére felhozott mindeme hihető ürügy ellenére „úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsóítsék a ti mennyei Atyátokat”. Ezt a gyakorlati alkalmazást maga az Úr írja elő az iméntiekben ismertetett megfontolásai alapján.

[Mt 5,16]

[ld. 2Kor 10,1]

„Úgy ragyogjon a ti világosságotok” – a ti szívbeli alázatotok, a ti bölcsességetek szelídsége és gyöngédsége; az örökkévalóság dolgaival való komoly és kitartó törődésed, az emberek bűnei

és nyomorúságai miatti bánkódásokat, az Istenben való teljes boldogság és egyetemes szentség utáni őszinte vágyakozásokat, az emberiség iránti szerető jóindulatotok és fenséges jótevőtök iránti buzgó szereteteket. Ne akard eltitkolni a fényt, mellyel Isten megvilágosította lelkedet, hanem hagyd „ragyogni az emberek előtt”; *[Mt 5,16]* mindenki előtt, akivel együtt vagy, egész magatartásodban. Hagyd, hogy ragyogjon még fényesebben cselekedeteidben, abban, hogy mindenkivel minden lehetséges jót megteszel, és az igazságért való szenvedésedben, mialatt „örülsz és ujjongsz, mert jutalmad bőséges a mennyekben”. *[Mt 5,12]*

2. „Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket”: ilyen távol álljon egy keresztyéntől, hogy valaha is el akarja vagy el kívánja titkolni hitét. Ellenkezőleg: az legyen a kívánságod, hogy ne titkold el, hogy ne tedd „a véka alá”. Legyen gondod rá, hogy „a lámpatartóba” tedd, hogy így „világítson mindenkinek a házban”. Csak arra vigyázz, hogy ne keresd ebben a magad dicséretét, ne kívánj magadnak semmilyen tisztességet. Egyedüli célod az legyen, hogy mindenki, aki látja jó cselekedeteidet, „dicsóítse a te mennyei Atyádat”. *[5,16]* *[5,15]* *[Mt 5,16]*

3. Ez legyen az egy, végső célod mindenben. Erre való tekintettel legyél egyenes, nyílt, őszinte. A szereteted ne legyen képmutató. Miért rejtened el tiszta és önzetlen szeretetedet? Szádban ne találtassék hazugság; szavaid híven tükrözzék szíved tartalmát. Ne légy másokkal homályos vagy zárkózott, óvakodj a titkolózástól. Hagyd ezt azokra, akiknek más szándékaik vannak – olyan szándékaik, amelyek nem tűrik a világosságot. Legyél mesterkéletlen és nyílt mindenkivel, hogy mindenki megláthassa Isten kegyelmét benned. És bár lesznek olyanok, akik megkeményítik a szívüket, mások viszont felismerik, hogy Jézussal voltál, és maguk is megtérve „lelkük felvigyázójához”, „dicsóítják mennyei Atyádat”. *[Róm 12,9]* *[Jel 14,5]* *[ApCsel 4,13]* *[1Pt 2,25]* *[Mt 5,16]*

4. Azt az egy célt követve, menj tovább az Úr nevében és hatalmas erejében, hogy az emberek „dicsóítsák az Istent teérted”. Ne szégyelld még azt sem, hogy egyedül maradsz, ha az Isten útját járod. Hadd ragyogjon a szívedben levő fény minden jó cselekedetben, mind a kegyes, mind pedig az irgalmas cselekedetekben. Ahhoz pedig, hogy még több jót tehess, mondj le minden felesleges dologról. Szükségtelen dolgokra ne költs, sem ételben, sem bútorban, sem öltözékben. Légy jó sáfára Isten sokféle kegyelmének, még a legkisebbeknek is. Szabadulj meg minden felesleges időtöltéstől, minden szükségtelen vagy haszontalan foglalatosságtól. És „tedd meg mindazt, ami kezed ügyébe esik, és amihez erőd van”. Egyszóval töltsön be a hit és a szeretet, tégy jót, szenvedd *[Ef 6,10]* *[Gal 1,24]* *[1Pt 4,10]* *[Préd 9,10]*

el a gonoszt. És ebben legyél „szilárd, rendíthetetlen, buzgólkodj mindenkor az Úr munkájában, hiszen tudod, hogy fáradozásod nem hiábavaló az Úrban”.

[1Kor 15,58]

„Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat. Mert bizony mondom nektek, hogy amíg az ég és a föld el nem múlik, egy ióta vagy egy vessző sem vész el a törvényből, míg minden be nem teljesedik. Tehát ha valaki a legkisebb parancsolatok közül akár csak egyet is eltöröl, és úgy tanítja az embereket, az a legkisebb lesz a mennyek országában; ha pedig valaki ezeket megtartja és tanítja, nagy lesz az a mennyek országában. Mert mondom nektek, ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókét és farizeusokét, akkor semmi-képpen sem mentek be a mennyek országába.” (Máté 5,17–20)

1. A „megvetettet és emberektől elhagyatottat” szemrehányások tömkelege érte, és közülük aligha hiányozhatott a vád, hogy újdonságokat tanít, új vallást akar bevezetni. Ezt annál inkább alátámaszthatta az, hogy Urunk számos, a megszokástól eltérő kifejezéssel élt: a zsidók vagy egyáltalán nem használták ezeket, vagy pedig nem ebben az értelemben, nem ilyen tartalmas és erőteljes jelentéssel. Ehhez adódik még az is, hogy az Isten „lélekben és igazságban” való imádása mindig új vallásnak tűnik azok szemében, akik addig semmi mást nem ismertek, csak a külsődleges istentiszteletet, csak a „kegyesség látszatát”.

[Ézs 53,3]

[Jn 4,24]

[2Tim 3,5]

2. Alkalmassint néhányan valóban azt remélték, hogy Jézus eltörli a régi vallást, és egy másikat hoz létre, olyat, ami, áltatták magukat, könnyebb út lesz a mennybe. Ezekkel az igékkel azonban Urunk megcáfolja egyfelől a hiú reményeket, másfelől az alap-talan rágalmakat.

Ezeket vizsgálom meg az alábbiakban, abban a rendben, ahogyan egymás után következnek, mindegyiket külön szakaszban.

I. 1. Először tehát: „Ne gondoljátok, hogy azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem a törvényt vagy a próféták tanítását. Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltssem azokat.”

Hogy érvénytelenné tegye, megsemmisítse és eltörölje a rituális vagy szertartási törvényt, melyet Izráel népe Mózes révén

kapott, és amely a régi templomi áldozatokra és szolgálatra vonatkozó összes rendelkezést és előírást tartalmazta, valóban ezért jött Urunk. Erről tett bizonyosságot minden apostol: nemcsak Barnabás és Pál, aki hevesen ellenállt azoknak, akik azt tanították, hogy a keresztyének „tartsák meg a Mózes törvényét”, nemcsak Szent Péter, aki a rituális törvény betartásához való ragaszkodásról azt mondta: „kísértitek azzal Istent, hogy olyan igát tegyetek a tanítványok nyakába, amelyet sem atyáink, sem mi nem tudtunk elhordozni”, hanem „az apostolok és a vének, az egész gyülekezettel együtt” kijelentették, hogy akik ennek a törvénynek a betartását megparancsolják, azok „feldőlják lelketeket”, és hogy „a Szentlélek jónak látta, és vele együtt mi is úgy láttuk jónak, hogy ne tegyünk több terhet rátok annál, ami föltétlenül szükséges”. A mi Urunk „eltörölte a követelésével minket terhelő adóslevelet”, és odaszegezte azt a keresztfére.

(ApCsel 15,5)
 (15,10)
 [15,22]
 (15,24)
 [15,28]
 [Kol 2,14]

2. Az erkölcsi törvényt azonban, amelyet a Tízparancsolat tartalmaz és a próféták megerősítettek, nem vette el. Nem avégre jött, hogy ebből bármit is visszavonjon. Ez olyan törvény, amit soha nem lehet semmissé tenni, ami „megmarad örökre mint a fellegek között lakó igaz tanú”. Az erkölcsi törvény egészen más alapon nyugszik, mint a szertartásos vagy rituális törvény, emezt ugyanis Isten csak ideiglenes korlátozásként szándékozta alkalmazni egy engedetlen és keménynyakú néppel szemben, míg amaz a világ kezdete óta létezik, és „nem kőtáblára” „van felírva”, hanem minden emberi szívre, amikor az kikerül Teremtője kezéből. És noha az egyszer Isten ujjával írt betűk már nagyon elhalványodtak a bűn miatt, teljesen nem lehet kitörölni őket, amíg valamennyire is tudatában vagyunk jónak és rossznak. E törvény minden egyes részének érvényben kell maradnia, mindenkire és minden korra nézve mert nem időtől, helytől vagy bármi más változó körülménytől, hanem Isten és ember természetétől, Isten és ember változhatatlan viszonyától függ.

[Zsolt 89,36]
 [2Kor 3,3]
 [2Móz 31,18]

3. „Nem azért jöttem, hogy érvénytelenné tegyem, hanem hogy betöltsem azokat.” Némelyek azt gondolták, Urunk ezt így értette: azért jöttem, hogy teljes és tökéletes engedelmességgemmel betöltssem a törvényeket. És nem is vonható kétségbe, hogy ebben az értelemben be is töltötte a törvény minden részét. Csakhogy nem ez látszik itt szándékában állani, mivel nem illik bele mostani gondolatszövésébe. Ahhoz kétség nem férhet, hogy e helyütt Urunk a következőket mondja (a megelőző és rá következő részekkel összhangban): azért jöttem, hogy a maga teljességében szilárdítsam meg a törvényt az emberek minden magyarázkodása ellené-

ben, és tökéletes fényébe helyezzem mindazt, ami eddig sötét vagy homályos volt benne; azért jöttem, hogy kijelentsem minden egyes részének valóságos és teljes jelentőségét; hogy megmutassam minden egyes parancsolat hosszúságát, szélességét és teljes terjedelmét, és minden egyes elemének magasságát és mélységét, felfoghatatlan tisztaságát és lelkiségét.

[Ef 3,18]

4. Nos, ennek Urunk bőségesen eleget tett beszéde ezt megelőző és követő részeiben, amelyekben nem új vallást vezetett be a világnak, hanem ugyanazt mutatta fel, ami kezdettől fogva volt: azt a vallást, amelynek lényege kétségkívül „egyidős a teremtéssel”, egyidős az emberrel, és akkor született Istentől, amikor az ember „élő lélekke lett”. (A lényege, mondom, mert néhány részlete már az emberre mint bukott teremtményre vonatkozik.) Azt a vallást mutatta fel, amelyről nemzedékről nemzedékre bizonyosságot tett mind a törvény, mind a próféták. Mégsem magyarázta el ilyen teljességgel, és nem értette meg ilyen mélységben senki, amíg nagy Szerzője maga alá nem szállt, hogy ezt a hiteles magyarázatot nyújtsa az embereknek a vallás minden egyes eleméről, ugyanakkor kijelentse, hogy az soha nem változik meg, hanem érvényben marad a világ végéig.

[IMóz 2,7†]

II. 1. „Mert bizony mondom néktek” (az ünnepélyes bevezetés jelzi a mondandó fontosságát és bizonyosságát is), „hogy amíg az ég és a föld el nem múlik, egy ióta vagy egy vessző sem vész el a törvényből, míg minden be nem teljesedik”.

[Mt 5,18]

„ Egyióta”, azazszószertingyetlenióta, mégalegjelentéktlenebb magánhangzó sem; „vagy egy vessző sem”, μία κεραία, egy mássalhangzó szarvacskája vagy pontocskája sem. Ez a szólás azt fejezi ki, hogy az erkölcsi törvényben foglalt egyetlen parancsolat vagy annak egyetlen része sem veszíti érvényét soha, bármilyen jelentéktelennek tűnik is.

„Sem vész el a törvényből”: οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου. Az eredetiben használt kettős tagadás megerősíti a kijelentés értelmét, kizárva minden ellentmondást. A παρέλθῃ szó pedig, ha megfigyeljük, nem pusztán jövő idejű, közölve, hogy mi lesz, hanem felszólító is, megparancsolva, hogy mi legyen. A hatalom szava ez, mely kifejezi annak mindenható akarát és tekintélyét, aki szól, akinek szava az ég és föld törvénye, akinek beszéde örökre megmarad.

[Ézs 40,8]

„Amíg az ég és a föld el nem múlik, egy ióta vagy egy vessző sem vész el a törvényből”, vagy, ahogy rögtön hozzátesszi, ἕως ἂν πάντα γένηται, „míg minden” (vagy inkább minden dolog) „be nem teljesedik”, míg minden dolog végleg el nem enyészik.

Nincs tehát helye annak a gyatra kibúvónak (amelyben egyesek nagy gyönyörűségüket lelték), hogy „a törvény egy része sem múlhat el addig, amíg az egész törvény be nem teljesedik; mivel azonban Krisztusban immár beteljesedett, el kell múlnia ahhoz, hogy érvényt szerezhessünk az evangéliumnak”. Nem úgy van az: a „minden” szó nem az „egész törvényt” jelenti, hanem minden dolgot a világegyetemben, ahogyan a „beteljesedik” szó sem a törvényre utal, hanem mindenre égen és földön.

[vö. Róm 3,31]

2. Mindebből megtudhatjuk, hogy nincs semmi ellentét a törvény és az evangélium között, hogy nem szükséges a törvénynek megszűnnie az evangélium érvényesítése végett. Valójában egyik sem hatálytalanítja a másikat, hanem tökéletes összhangban állnak egymással. Sőt, egyazon, habár különféleképp tekintett szakasz részét képezik mind a törvénynek, mind az evangéliumnak. Ha parancsolatnak vesszük őket, a törvényhez tartoznak, ha pedig ígéretnek, akkor az evangéliumhoz. Így azt, hogy „szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből”, felfoghatjuk parancsolatnak, és akkor a törvénynek része, ha pedig ígéretnek fogjuk fel, akkor nélkülözhetetlen alkotóeleme az evangéliumnak – hiszen az evangélium nem tesz mást, mint hogy ígéretként ajánlja föl a törvény parancsait. Ennek megfelelően a lelki szegénység, a tisztaszívűség és minden más, amire Isten szent törvénye utasít bennünket, az evangélium fényénél nézve nem más, mint számos nagy és becses ígéret.

[5Móz 6,5; Mk 12,30]

[2Pt 1,4†]

3. Ezért a lehető legszorosabb kapcsolat áll fenn a törvény és az evangélium között. Egyfelől a törvény szakadatlan készíti az evangélium útját, és bennünket arra terel, másfelől az evangélium szüntelenül a törvény még hívebb betöltésére vezet bennünket. A törvény például megköveteli, hogy szeressük Istent, szeressük felebarátunkat, legyünk szelídek, alázatosak és szentek. Érezzük, hogy ezekre nem vagyunk alkalmasak, sőt, hogy „embereknél ez lehetetlen”. Látjuk azonban Isten ígéretét, hogy ő megadja nekünk ezt a szeretetet, és ő alázatossá, szelíddé és szentté tesz minket. Élünk az evangéliummal, az örömhírel: hitünk szerint lesz velünk, és „a törvény követelése teljesül bennünk” a Krisztus Jézusba vetett hit által.

[Mk 12,30]

[2Kor 2,16]

[Mt 19,26]

[8,13; 9,29]

[Róm 8,4]

Megfigyelhetjük továbbá, hogy a Szentírás minden parancsa voltaképpen leplezett ígéret. Hiszen annak ünnepélyes kijelentésével, hogy „ez az a szövetség, amelyet kötök velük ama napok múltán, így szól az Úr: Törvényemet szívükbe adom, és elméjükbe írom”, Isten elkötelezte magát arra, hogy megadja nekünk, amit csak megparancsol. Megparancsolja-e tehát, hogy „szüntel-

[Zsid 10,16]

lenül imádkozzunk”, hogy „mindenkor örüljünk”, hogy „szentek legyünk, mert ő szent”? Ez elég. Ő maga munkálja bennünk ezeket. Az ő beszéde szerint történik velünk.

[ITessz 5,16]

[IPt 1,16]

[Lk 1,38]

4. Ha viszont mindez így van, aligha bizonytalankodhatunk azok tekintetében, akik az egyházban minden korban azon igyekeztek, hogy saját állításuk szerint Isten Lelkének külön útmutatása alapján megváltoztassák vagy hatálytalanítsák Isten némely parancsát. Krisztus ezzel olyan tévedhetetlen szabályt adott a kezünkbe, amely alapján megítélhetjük az ilyen törekvéseket. Isten a keresztyénséget, melybe utasítások és ígéretek formájában belefoglalta teljes erkölcsi törvényét (ha hajlandók vagyunk meghallani), intézményesített az utolsóképpen. Utána már nem lesz újabb. Ez megmarad minden dolog végső elmúlásáig. Következésképpen minden ilyen új kinyilatkoztatás a Sátántól ered, nem pedig Istentől, és valamely tökéletesebb intézményre való törekvés természetesen kudarcba fullad. „Az ég és a föld elmúlik, de az én beszédeim nem múlnak el.”

[Mt 24,35]

III. 1. „Tehát ha valaki a legkisebb parancsolatok közül akár csak egyet is eltöröl, és úgy tanítja az embereket, az a legkisebb lesz a mennyek országában; ha pedig valaki ezeket megtartja és tanítja, nagy lesz az a mennyek országában.”

[Mt 5,29]

Kik vagy mik teszik gyalázkodássá „a törvény tanítását”? Nem látják, kire hullnak szidalmaik? Hogy kinek a fejére szállnak végül? Aki ez alapon utasít el bennünket, azt utasítja el, aki elküldött bennünket. Mert tanított-e valaha valaki a törvényről úgy, mint ő? Még ha „nem azért jött is, hogy elítélje a világot, hanem azért, hogy megmentse”; ha azzal a céllal jött is, hogy „az evangélium által világosságra hozza az elmúlhatatlan életet”. Taníthatja-e bárki a törvényt határozottabban, szigorúbban, mint Krisztus teszi ezekben az igékben? És ki módosítaná őket? Ki oktatná ki Isten Fiát arról, hogyan tanítson? Ki mutat neki jobb módot arra, hogy átadja az Atyától kapott üzenetet?

[Lk 10,16]

[Jn 3,17]

[2Tim 1,10]

„Ha valaki a legkisebb parancsolatok közül akár csak egyet is eltöröl”, vagy ezen parancsolatok közül akár az egyik legkisebbet is eltörli. Ha megfigyeljük, „a parancsolatok” szót Urunk „a törvény” vagy „a törvény és a próféták” kifejezések megfelelőjeként használja, melyek egyet jelentenek, tekintve, hogy a próféták semmit nem tettek hozzá a törvényhez, csak kinyilatkoztatták, elmagyarázták, vagy érvényre juttatták azt a Szentlélektől indítva.

[2Pt 1,21]

„Ha valaki a legkisebb parancsolatok közül akár csak egyet is eltöröl”, különösen, ha szándékosan vagy szégyentelenül teszi azt. Akár csak *egy* – hiszen „aki valamennyi törvényt megtartja, de

[Jak 2,10]

[Jn 3,36]

akár csak egy ellen is vét, az valamennyi ellen vétkezett”, és Isten haragja ugyanúgy rajta marad, mintha az összes ellen vétett volna. Nincs engedmény valamely kedvenc bűnre, nincs helye akár csak egy bálványnak is, nincs mentség valamely kebelbéli bűnünkre, még ha minden mástól tartózkodunk is. Isten teljes engedelmességet követel, nekünk pedig minden parancsolatát figyelembe kell vennünk, máskülönben odavész néhányuk megtartására való igyekezetünk és nyomorult lelkünk is örökre.

„A legkisebb parancsolatok közül akár csak egyet is”, vagy ezen parancsolatok közül akár csak az egyik legkisebbet is. Ezzel egy másik kifogás is megsemmisül, mellyel azok, akik Istent nem tudván becsapni, saját lelküket csapják be siralmasan. Így okoskodnak ezek magukban: „Ez a bűn hát nem apróság csupán? E csekélységért az Úr csak megkímél? Nem esik olyan túlzásba, hogy ezt vegye figyelembe, amikor a törvény nagyobb dolgait nem szegem meg!” Hiú remény! Emberi módon szólva nevezhetjük ezeket kisebb, azokat pedig nagyobb parancsolatoknak. Valójában azonban nem ilyenek. Ha helyesen akarjuk mondani, nincs olyan, hogy kis bűn, mert kivétel nélkül minden bűnünkkel megszegjük a szent és tökéletes törvényt, meggyalázzuk a mennyei felséget.

3. „És úgy tanítja az embereket” – bizonyos értelemben mondhatjuk, hogy aki nyíltan megszegi valamelyik parancsolatot, az arra tanít másokat, hogy tegyenek szintúgy, mert a példa beszél, sokszor még hangosabban is, mint a tanítás. Ilyen értelemben nyilvánvaló, hogy minden nyíltan részeges ember az iszákosságra tanít; aki megszegi a szombatot, szüntelenül arra tanítja felebarátját, hogy megszenteltelenítse az Úr napját. Ez azonban még nem minden: a megrögzött törvénszegő ritkán elégszik meg azzal, hogy itt megálljon. Általában nemcsak a példájával, hanem a beszédével is a követésére tanítja az embereket, különösen, ha megkeményíti nyakát, és gyűlöli a dorgálást. Az ilyen bűnös gyakran a törvénszegés szószólójává lép elő: védelmébe veszi azt, amiről nem hajlandó lemondani. Mentséget keres a bűnre, amivel nem hagy fel, és így kifejezetten tanít minden bűnre, amit elkövet.

„Az a legkisebb lesz a mennyek országában” – azaz, nem lesz része benne. Idegen a mennyek földön levő országában, nem kap részt ebből az örökségből, nem részesül az igazságban, békességben és a Szentlélekben való örömben. Következésképpen nem lehet része abban a dicsőségben sem, amely majd megjelentetik.

[Róm 14,17]

[ld. 8,18†]

4. Ha azonban azok, akik így megszegik akár a legkisebb parancsolatot is, és erre tanítanak másokat, ha ezeknek sem lesz része Krisztus és Isten országában, ha ők is „kivettetnek a külső sötét-

ségre”, ahol „lesz majd sírás és fogcsikorgatás”, akkor hova jutnak azok, akikre mindenekelőtt utal a mi Urunk ezekkel a szavakkal? Azok, akik Istentől küldött tanítók képében megszegik az ő parancsolatait, és nyíltan erre tanítanak másokat is, romlottak lévén mind életükben, mind tanításukban?

[Mt 8,12]

5. Ezek többfélék lehetnek. Az első csoportba tartoznak azok, akik valamilyen szándékos, megrögzött bűnben élnek. Mármost, ha egy közönséges bűnös is tanít a példájával, mennyivel inkább teszi ezt egy bűnös lelkipásztor, még ha nem is próbálja védeni, enyhíteni vagy mentetetni bűnét! Ha még ezt is megteszi, akkor valójában gyilkos, igen, gyülekezetének főgyilkosa! A halál birodalmát népesíti be. Elsőrangú eszköze a sötétség fedelmének. Amikor e világból elmegy, „megrendül ott lent a pokol, * látva jöttét”. Nem is szállhat úgy le a mélységbe, hogy ne vonszolna maga után egész tömegeket.

[Ézs 14,9]

[Jel 9,11; 20,1†]

6. Ezek után következnek a jólelkű, a jóra való emberek, akik könnyű, ártalmatlan életet élnek; külső bűnnel és belső szentséggel nem bajlódnak; nem tűnnek ki semmilyen tekintetben, sem a vallásosságban, sem vallástalanságban; nagyon is rendesek mind a közös, mind a magánéletükben, de nem tesznek úgy, mintha szigorúbbak volnának felebarátaiknál. Az ilyenfajta lelkipásztor Isten legkisebb parancsolatai közül nem egyet, nem is néhányat, hanem törvényének az összes nagy és súlyos elemét megszegi, azokat, amelyek a kegyesség erejére vonatkoznak, amelyek felszólítanak, hogy „félelemmel töltsük el jövővénységünk idejét”, hogy „félelemmel és rettegéssel munkáljuk üdvösségünket”, hogy „legyen derekunk felövezve és lámpásunk meggyújtva”, és hogy „igyekezzünk bemenni a szoros kapun”. „Így tanítja az embereket”, mind életvitelével, mind igehirdetésével, melynek általános törekvése kellemes álomba ringatni azokat, akik keresztyénnek képzelik magukat, pedig nem azok; és meggyőzni hallgatóit, hogy aludjanak tovább és pihenjenek. Nem csoda hát, ha ő és követői együtt az örökkévaló tűzben ébrednek majd fel.

[2Tím 3,5]

[1Pt 1,17]

[Fil 2,12]

[Lk 12,35]

[13,24]

[Mt 5,19]

[ld. Mt 26,45;

Mk 14,41]

[ld. Ézs 33,14†]

7. De mindezekén túltesznek, és Krisztus evangéliumának ellenségei között a legelőkelőbb helyet foglalják el azok, akik nyíltan és világosan maga „a törvény felett ítélkeznek”, és „a törvényt rágalazzák”; akik arra tanítják az embereket, hogy eltöröljék (ἀῤυσαι, megsemmisít, felold, kötelezettség alól feloldoz) nemcsak az egyik parancsolatot – akár a legkisebbek, akár a legnagyobbak közül –, hanem az összeset egy csapásra; akik minden palástolás

[Jak 4,11]

* Ti. így az AV.

nélkül így tanítanak: „Mit tett Urunk a törvénnyel? eltörölte.” „Csak egy kötelességünk van: hogy higgyünk.” „A parancsolatok nem illenek a mostani időkre.” „A törvény immár senkit nem kötelez arra, hogy egy lépést is megtegyen, egy fillért is kiadjon, hogy egy morzsányit is megegyen vagy róla lemondjon.” Ez valóban önkényes kezelése a dolgoknak! Nyílt szembeszállás az Úrral; ezzel azt mondják neki, hogy nem tudta, hogyan kell átadnia az üzenetet, amiért elküldetett. „Uram, ne ródd fel nekik ezt a bűnt!”

[ApCsel 7,60]

[Lk 23,34]

8. Minden kísérő körülménye között az a legmeglepőbb ebben a hatalmas téveszmében, hogy akiket elkápráztatott, meg vannak róla győződve, hogy Krisztust tisztelik azzal, hogy törvényét megdöntik, és hogy az ő szolgálatát magasztalják, miközben a tanítását megrontják! Bizony, úgy tisztelik őt, mint Júdás tisztelte, amikor „így szólt: »Üdvözlégy, Mester!« – és megcsókolta őt”. És Jézus ugyanolyan jogosan mondhatná mindőjüknek: „Csókkal árulod el az Emberfiát?” Vérért hirdetni és koronáját elvenni, elvetni törvényének valamely részét az evangélium terjesztésének ürügyén ugyanannyi, mint csókkal elárulni őt. Nem is menekülhet e vád alól senki, aki a hitet prédikálva, akár közvetlenül, akár közvetve félresöpri az engedelmesség bármely részét, aki Krisztust hirdelve, érvényteleníti vagy meggyengíti Isten parancsolatai közül a legkisebbet is.

[ld. Róma 11,13]

[Mt 26,49]

[Lk 22,48]

9. Valóban nem lehet elég nagyra becsülni „az Isten választottainak hitét”. És mindannyiunknak ki kell jelentenünk: „Kegyelemből van üdvösségetek a hit által, nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék.” Kialtsunk hangosan minden megtérő bűnösnek: „Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülj!” Ugyanakkor gondunk legyen rá, hogy mindenki megtudja: csak „a szeretet által munkálkodó hitet” becsüljük, és hogy csak annyira van „üdvösségünk a hit által”, amennyire megszabadultunk a bűnnek mind a hatalma, mind a terhe alól. És amikor azt mondjuk: „Higgy és üdvözülj”, ezen nem azt értjük: „Higgy, és bűneidből egyenesen a mennybe lépsz be, minden közbülső szentség nélkül, mivel a hit foglalja el a szentség helyét”; hanem azt: higgy, és szent leszel; higgy az Úr Jézusban, és tiéd lesz a békesség és az erő együtt. Erőt kapsz attól, akiben hiszel, hogy lábbal tipord a bűnt; erőt, hogy szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, és hogy őt szolgálj minden erőddel. Erőt kapsz, hogy „állhatatosan jót cselekedve” törekedhess „dicsőségre, megbecsülésre és halhatatlanságra”. Cselekedni és tanítani is fogod Isten minden parancsolatát, a legkisebbtől a

[Tit 1,1]

[Ef 2,8–9]

[ApCsel 16,31]

[Gal 5,6]

[Mk 12,30]

[Róm 2,7]

legnagyobbig. Életeddel és szavaiddal is tanítani fogod az embereket, és így „nagy leszel a mennyek országában”.

[Mt 5,19]

IV. 1. Ha a mennyek országába, a dicsőségbe, megbecsülésbe és halhatatlanságba jutás bármilyen más útját tanítjuk, nevezzük akár „a hit útjának”, akár másnak, az az út valójában a kárhózatba visz. Nem hoz békét az embernek. Mivelhogy így szól az Úr : „Mert mondom nektek, ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókét és farizeusokét, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába.”

[Róm 2,7]

[Mt 7,13]

[Mt 5,20]

Az írástudók, akiket olyan gyakran említ az Újszövetség, mint Urunk állandó és bőszen ellenfeleit, nem csupán írnokok vagy írással foglalkozó emberek voltak, ahogy a szóból erre következtethetnénk. Nem is jogtudósok voltak, a szó köznapi értelmében (bár a νομικοί szót így szoktuk fordítani). Nem is ügyvédi munkát végeztek, ahogyan mi értjük ma ezt a szót. Isten törvényeiben voltak jártasak, nem az emberi törvényekben. Ezeket tanulmányozták: sajátos és meghatározott feladatuk abban állt, hogy olvassák fel és fejtsék ki a törvényt és a prófétákat, különösen a zsinagógákban. Ők voltak a zsidó nép rendes, kinevezett prédikátorai, úgyhogy a szó eredeti értelmét figyelembe véve hittudósoknak is mondhatnánk őket. Mert ők a hittudományt tették hivatásukká, és általában (miként nevükből is kitűnik) tanult emberek voltak, a zsidó nép legműveltebbjei.

2. A farizeusok régi felekezetet vagy közösséget alkottak a zsidókon belül: elnevezésük eredetileg a héber פֶּדָה szóból származik, ami azt jelenti: „elszakadni” vagy „megosztani”. Nem mintha formálisan elszakadtak volna a nemzeti egyháztól, vagy megosztották volna azt. Csupán szigorúbb életvitelük, lelkiismeretes érintkezés-módjuk különböztette meg őket a többiektől. Mert ők buzgón betartották a törvény legapróbb pontjait, tizedet fizettek a mentából, kaporból és köményből. És így a nép általában nagyon tisztelte, a legszentebb embereknek tartotta őket.

[ApCsel 26,5]

[Mt 23,23]

Az írástudók közül sokan a farizeusok közé tartoztak. Így maga Szent Pál, aki írástudónak tanult, először a társuszi egyetemen, azután pedig Jeruzsálemben, Gamáliel (a nemzet egyik legműveltebb írás- vagy törvénytudója) lábainál, kijelenti magáról a nagytanács előtt: „Én farizeus vagyok, farizeus fia”; Agrippa király előtt pedig: „kegyességünk legszigorúbb irányzata szerint éltem, mint farizeus”. Az írástudók egész csoportja általában egyetértett és összhangban cselekedett a farizeusokkal. Ezért látjuk azt, hogy Üdvözítőnk olyan gyakran együtt említi őket, mivel sok tekintetben ugyanolyan megítélés alá estek. A mostani igeszakasz, úgy

[ApCsel 22,3]

[23,6]

[26,5]

tetszik, legkiválóbb hitvallóknak mutatja fel őket: az előbbieket a legbölcsebbeknek, az utóbbiak pedig a legszentebbeknek számítottak.

3. Hogy valójában mi volt „az írástudók és farizeusok igazsága”, nem nehéz meghatározni. Urunk megőrzött egy hiteles beszámolót, melyet egyikük saját magáról adott. Az illető világosan és részletesen leírja saját igazságát, és nem feltételezhetjük, hogy bármit is kihagyott volna. Valójában „imádkozni” „ment fel a templomba”, de úgy belemerült saját erényeibe, hogy megfeledkezett eredeti szándékáról. Mert feltűnhet, hogy nem is rendszeresen imádkozik. Csupán elmondja Istennek, hogy ő milyen bölcs és jó. „Isten, hálát adok neked, hogy nem vagyok olyan, mint a többi ember: harácsoló, igazságtalan, házasságtörő^{*}, vagy mint ez a vámszedő is. Böjtölök kétszer egy héten, tizedet adok mindenből, amit szerzek.” Igazsága tehát három részből állt: először azt mondja: „nem vagyok olyan, mint a többi ember”. Nem vagyok „harácsoló”, nem vagyok „igazságtalan”, vagy „házasságtörő”, még olyan sem, „mint ez a vámszedő”. Másodszor: „böjtölök kétszer egy héten”; harmadszor pedig: „tizedet adok mindenből, amit szerzek”.

„Nem vagyok olyan, mint a többi ember.” Ez nem csekélység. Nem mindenki mondhatja ezt el magáról. Akárha azt állítaná: Nem hagyom, hogy magával sodorjon az ár: a szokás. Nem szokás, hanem értelem szerint élek, nem az emberek példája, hanem Isten ígéje szerint. „Nem vagyok harácsoló, igazságtalan, házasságtörő”, bármilyen gyakoriak is ezek a bűnök még azok között is, akik magukat Isten népének hívják (különösen a harácsolás harapózott el ma az országban: ez amolyan törvényes igazságtalanság, melyet emberi törvény nem büntethet, de általa mások tudatlanságával vagy szükségével visszaélve hajtunk hasznot); nem vagyok olyan, „mint ez a vámszedő is”, nem vagyok vétkes semmilyen nyílt vagy felfuvalkodott bűnben, nem vagyok nyilvánvaló bűnös, hanem tisztességes, becsületes emberként feddhetetlenül élek és viselem magam.

4. „Böjtölök kétszer egy héten.” Ez többet jelent, mint ahogy elsőre gondolnánk. Minden szigorúbb farizeus betartotta a heti böjtöket, vagyis a hétfőit és a csütörtöket. Az előbbi napon annak emlékére böjtöltek, hogy (hagyományos tanításuk szerint) Mózes ezen a napon kapta az Isten ujjával írt két kőtáblát; az utóbbin pedig annak emlékére, hogy széttörte azokat, amikor látta, hogy a

* Ti. így az AV. Vö. † és ‡.

nép az aranyborjú körül táncol. Ezeken a napokon semmi táplálékot nem vettek magukhoz egészen délután három óráig, amely órában kezdődött az esti áldozatok bemutatása a templomban. Addig az óráig szokásukhoz híven a templomban maradtak – annak valamelyik sarkában, szobájában vagy udvarában –, hogy készen álljanak az áldozatokban való segédkezésre, és bekapcsolódjanak minden nyilvános imádkozásba. A közbeeső időben általában azzal foglalatostkodtak, hogy magukban Istennel beszéltek, az Írásokat kutatták, olvassgatták a törvényt és a prófétákat, és ezeken elmélkedtek. Mindezt jelenti az, hogy „böjtölök kétszer egy héten” – a farizeusok igazságának második eleme.

5. „Tizedet fizetek mindenből, amit szerzek.” Ezt a farizeusok a leglelkiismeretesebben teljesítették. A legjelentéktelenebb dolgot sem hagyták volna ki – még a mentát, a kaprot vagy a köményt sem. Egy morzsát sem tartottak volna vissza abból, ami meggyőződésük szerint Istennek járt, hanem minden vagyonuk tizedét befizették évente, és minden jövedelmüket, bármi volt is az. [Mt 22,23]

Sőt, a szigorúbb farizeusok (miként a régi zsidó írások ismerői gyakran megállapították) azzal sem elégedtek meg, hogy vagyonuk tizedrészét odaadták Istennek a papok és lévíták révén, hanem még egy tizedrészt odaadtak Istennek a szegények révén, mégpedig állandóan. Ugyanannyit adtak alamizsnára, mint amennyit szokás szerint befizettek tizedre. És ezt is hasonlóképpen a legnagyobb lelkiismeretességgel végezték, hogy semmit vissza ne tartsanak belőle, hanem teljesen megadjanak Istennek mindent, ami Istené, mivel ezt így tartották helyesnek. Így aztán évről évre minden szerzeményüknek teljes egyötöd részét odaadták. [22,21]

6. Ez volt „az írástudók és farizeusok igazsága”: igazságuk számos tekintetben messze felülmúlta sokak elképzelését ezzel kapcsolatban. De mondhatják némelyek, hogy mindez hamis volt, tettetés, mert ezek az emberek mind képmutatók voltak. Bizonyára voltak közöttük azok is, olyanok, akik egyáltalán nem voltak vallásosak, nem félték Istent, nem kívántak a kedvében járni, akik nem keresték az Istentől való dicsőséget, hanem csak az emberektől nyert dicséretet. Ezek voltak azok, akiket Urunk oly sok alkalommal olyan komolyan elítél, olyan élesen bírál. Nem feltételezhetjük azonban, hogy mivel sok farizeus képmutató volt, mindegyik az lett volna. Valójában a képmutatás nem is feltétlenül lényeges része egy farizeus jellemének. Ez nem az ő felekezetiük megkülönböztető jegye. Az már sokkal inkább áll rájuk, hogy (miként Urunk elbeszélte) „elhitték magukban, hogy ők igazak, a többieket pedig lenézték”. Ez az ő igazi ismertetőjegyük. [Jn 12,43]
[ld. Lk 18,9#]

Csakhogy az ilyenfajta farizeus nem lehet képmutató. A szó mindennapi értelmében őszintének kell lennie, máskülönben nem „hihetné magában, hogy igaz”. Aki így dicsérte magát Istennek, kétségkívül igaznak gondolta magát. Következésképpen nem volt képmutató – nem volt tudatában semmi hamisságnak önmagában. Egyszerűen csak elmondta Istennek, amit gondolt, azaz, hogy ő összehasonlíthatatlanul jobb, mint mások.

[ApCsel 24,16] Szent Pál példája, ha más nem volna, elegendő arra, hogy minden kételyt eloszlasson ezzel kapcsolatban. Nemcsak keresztyénként mondhatta: „Arra törekszem, hogy lelkiismeretem mindenkor tiszta legyen Isten és emberek előtt”, hanem még farizeusként is: „Atyámiai, férfiak, én teljesen jó lelkiismerettel szolgáltam Istennek, mind e mai napig.” Ő őszinte volt tehát, mind farizeusként, mind keresztyénként. Az egyház üldözésekor sem volt képmutatóbb, mint amikor hirdette azt a hitet, melyet egykor üldözött. Tegyük hát ezt hozzá „az írástudók és farizeusok igazságához” – az őszinte hitet, hogy ők igazak, és mindenben „Istennek tetsző szolgálatot végeznek”.

[Jn 16,2]

7. És mégis azt mondja az Úr: „ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókét és farizeusokét, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába”. Milyen komoly és súlyos kijelentés! És mennyire meg kell ezt szívlelnie mindenkinek, aki Krisztus nevét viseli! Mielőtt azonban megnéznénk, hogyan múlhatja felül a mi igazságunk az övékét, vizsgáljuk meg, hogy egyáltalán elérjük-e azt.

[Lk 18,11]

Először is a farizeus nem volt „olyan, mint a többi ember”. A külső dolgokat tekintve kivételesen jó volt. Mi ilyenek vagyunk? Merünk-e egyáltalán kivételesek lenni? Nem úszunk-e inkább az árral? Nem mellőzzük-e igen sokszor a vallást és a józan ész egyaránt, mert nem akarunk feltűnést kelteni? Nem félünk-e gyakran jobban attól, hogy eltérünk a divattól, mint hogy eltérünk az üdvösség útjától? Van-e bátorságunk szembeszállni az árral? Szembehelyezkedni a világgal? „Istennek engedelmességek inkább, mint az embereknek?” Máskülönben a farizeus az első lépésnél lehangy bennünket. Jó, ha egyáltalán sikerül utolérnünk.

[ApCsel 5,29]

De nézzük meg közelebbről is. Ki tudnánk-e mi is jelenteni Isten előtt, amit ő mondott először, ami lényegében azt jelenti „Nem teszek semmi rosszat. Nem élek külső bűnben. Nem teszek semmit, amiért a szívem kárhozzatna.” Te sem? Biztos vagy benne? Nincs semmi olyan szokásod, amiért a saját szíved kárhozzat? Ha nem is vagy házasságtörő, ha nem vagy tisztátalan sem szóban, sem cselekedetben, vajon nem vagy-e igazságtalan? Az igaz-

ságosságnak, ahogy az irgalmasságnak is, ez a mércéje: „Tégy úgy másokkal, ahogy szeretnéd, hogy veled tegyenek.” E szerint jársz? Nem teszel soha olyat másokkal, amit nem szeretnéd, hogy veled tegyenek? Nem vagy-e égbekiáltóan igazságtalan? Nem harácsolsz soha? Nem használod ki mások tudatlanságát vagy szükségét? Sem vásárláskor, sem eladáskor? Ha kereskedsz: nem kérsz-e, vagy nem fogadsz-e el többet, mint amennyit portékád valóban ér? Nem kérsz, nem fogadsz-e el többet a tudatlantól, mint az eszestől; a kisgyermektől, mint a tapasztalt kereskedőtől? Ha igen, miért nem kárhoztat a szíved? Arcátlan harácsoló vagy! Nem kérsz-e többet a szokásos árnál attól, aki bajban van? Akinek azonnal kell az, amivel csak te tudod ellátni? Ha így teszel, az is szemérmetlen harácsolás. Akkor valójában meg sem közelítéd a farizeus igazságát.

[Mt 7,12]

8. Másodszor, a farizeus úgy vélte, hogy (mai nyelven szólva) buzgón él minden kegyelmi eszközzel. *Gyakran és sokat* böjtölt, „kétszer egy héten”, részt vett minden áldozat bemutatásán. Szüntelenül imádkozott magában és nyilvánosan is, és olvasta és hallgatta a Szentírást. Te eljutsz-e eddig? *Gyakran és sokat* böjtölsz? Kétszer egy héten? Attól tartok, nem! Legalább egyszer: „az év minden péntekén”. (Ahogy egyházunk világosan és vitathatatlanul utasítja minden tagját, hogy betartsa ezeket, a virrasztásokkal, illetve böjt negyven napjával, „az önmegtartóztatás napjaival” együtt.) Böjtölsz-e kétszer egy évben? Attól tartok, vannak köztetek, akik még erre sem hivatkozhatnak! Megragadsz-e minden alkalmat arra, hogy részt vehess a keresztyén áldozatban? Hányan mondják magukat keresztyénnek, és mégis rá sem hederítenek: hónapokig vagy talán évekig nem esznek abból a kenyérből és nem isznak abból a pohárból? Mindennap hallgatod-e vagy olvasod-e a Szentírást és elmélkedsz-e rajta? Imádkozol-e a nagy gyülekezetben? Akár naponta, ha van rá lehetőség? Ha pedig nem, amikor csak tudsz, különösen azon a napon, amelyről meg kell emlékezned, hogy megszenteld azt? Törekszel-e *megragadni* az alkalmakat? Örülsz-e, „ha azt mondják neked: Az Úr házába megyünk!”? Buzgó és kitartó vagy-e a személyes imádkozásban? Nem hagysz ki egyetlen napot sem? Nem álltok-e sokan olyan távol attól, hogy (a farizeussal együtt) órákat töltsetek imádkozással naponta, hogy azt gondoljátok, egy óra is bőven elég, még sok is? Töltesz-e naponta vagy hetente egy órát imádkozásban Atyáddal, aki titkon van? Vagy akár egy órát havonta? Töltöttél már egy teljes órát személyes imádkozással, mióta megszülettedél? Ó, nyomorult keresztyén! Vajon nem támad fel ama napon a farizeus,

[Lk 18,12]

[1Kor 11,28]

[Zsolt 1,2]

[Zsolt 35,18]

[2Móz 20,8]

[Zsolt 122,1]

[Mt 6,6]

[Mt 12,41] hogy elítéljen téged? Az ő igazsága annyival nagyobb a tiédnél,
[Zsolt 103,11] mint amilyen magasan van az ég a föld fölött!

9. Harmadszor pedig, a farizeus „tizedet fizetett” és alamizsnát osztott „mindenből, amit szerzett”. És milyen bőségesen! Tehát olyan ember volt, aki (a mi szavainkkal szólva) „sok jót tett”. Ebben felérünk-e vele? Melyikünk van olyan gazdag a jó cselekedetekben, mint ő? Melyikünk adja oda minden jövedelmének ötödét Istennek? Mind a tőkéből, mind a nyereségből? Ki az közülünk, aki (tegyük fel) évi száz fontból huszat Istennek és a szegényeknek ad; vagy ötvenből tizet: és így tovább, akár kisebb, akár nagyobb összegből? Mikor ér fel a mi igazságunk az írástudók és farizeusok igazságával az összes kegyelmi eszköz használatában, az istentiszteleteken való részvételben, Isten rendeleteinek megtartásában, a rossz kerülésében és a jó cselekvésében?

10. Jóllehet, ha csak felér vele, mire megyünk azzal? „Mert mondom nektek, ha a ti igazságotok messze felül nem múlja az írástudókét és farizeusokét, akkor semmiképpen sem mentek be a mennyek országába.” De hát hogyan múlhatná felül az övékét? Miben múlhatja felül egy keresztyén igazsága egy írástudóét vagy egy farizeusét?

A keresztyén igazság az övékét először is kiterjedésében múlja felül. A legtöbb farizeus, bár szigorúan megtartott sok mindent, ugyanakkor a vének hagyománya által felbátorodva félretett más ugyanolyan fontos dolgokat. Így hát végletesen lelkiismeretesek voltak a negyedik parancsolat betartásában – még egy kalászt sem morzsoltak volna szét szombatnapon –, de nem így a harmadik betartásában, nem sokra tartva sem az enyhe esküdözést, sem a hamis esküvést. Úgyhogy az ő igazságuk részleges volt – amíg egy valódi keresztyén igazsága egyetemes. Ő Isten törvényének nemcsak egy vagy némely részét tartja be, a többit elhagyva, hanem minden parancsolatát megtartja, mindet szereti, és többre értékeli az aranynál vagy drágaköveknél.

11. Meglehet, némely írástudó és farizeus igyekezte az összes parancsolatot megtartani, következképpen a törvény igazsága szempontjából, azaz a törvény betűje szerint feddhetetlen volt. A keresztyén ember igazsága azonban még így is felülmúlja az írástudó vagy farizeus minden igazságát, mivel betű és lélek szerint is betölti a törvényt, belső és külső engedelmissége által egyaránt. Ebben, a lelkiség tekintetében, nem lehet a kettőt összehasonlítani. Ezt bizonyítja Urunk oly mélységes erővel egész beszédén keresztül. Az ő igazságuk csupán külső volt; a keresztyén igazság a belső emberben van. A farizeus „megtisztította a pohár és a tál

külsejét”, míg a keresztyén belülről tiszta. A farizeus jó életével igyekezett Istent tisztelni, míg a keresztyén a szent szívével. Az egyik lerázta a bűn leveleit, és talán a gyümölcseit is, míg a másik a fejszét a fák gyökerére veti, mert nem elégszik meg a kegyesség látszatával, ha még oly lelkiismeretesen tartja is fenn, amíg nem érzi lelke legbensejében az Isten üdvösségre vezető életét, lelkét, erejét.

[Mt 23,25]

[Mt 3,10]

[ld. Róm 1,16]

Tehát kerülni a gonoszt, jót cselekedni, az istentiszteleti előírásokat és egyéb rendelkezéseket megtartani (ebből áll a farizeus igazsága) – ez mind csak a külsőt érinti; ezzel szemben a lelki szegénység, a sírás, a szelídség, az igazság éhezése és szomjazása, a felebarátaink iránti szeretet és a tisztaszívűség (a keresztyén igazság) mind a belsőre tartozik. És még a békességre igyekezés (vagy jó cselekvés) és az igazságért való szenvedés is csak akkor jár együtt a hozzájuk kapcsolt áldással, ha a belső lelkületből következnek és fakadnak, ha azt gyakorolják és erősítik meg. Úgyhogy amíg az írástudók és farizeusok igazsága csupán a külsőt, addig a keresztyén ember igazsága bizonyos értelemben csak a belsőt jellemzi – mivel önmagukban véve semmit sem érnek cselekedetei vagy szenvedései, hiszen Isten szemében csak azon indulatok alapján van értékük, amelyekből fakadnak.

[Mt 5,3-8]

[5,9-10]

12. Bárki vagy tehát, aki a szent és tiszteletreméltó keresztyén nevet viseled, vigyázz először is, hogy igazságod ne hogy alulmaradjon az írástudók és farizeusok igazságával szemben. Ne legyél „olyan, mint a többi ember”. Merj egyedül kiállni, vállalni, hogy „Példák dacára páratlanul jó”^{*} légy. Ha „a sokaság után indulsz”, csak a gonoszt követheted! Ne a megszokás vagy a divat vezéreljen, hanem az értelem és a hit. Mások gyakorlatát ne nézd: „ki-kimaga ad számot önmagáról az Istennek!” Ha valaki más lelkét megmentheted, mentsd, de egyet feltétlenül ments meg: a magadét! Ne járj a halál útján, mert széles az, és sokan járnak rajta. Mi több, erről a jelről ismerszik meg a halál útja. Széles-e, divatos-e, népes-e az az út, amelyen most jársz? Ha igen, kétségtelenül a pusztulásba vezet. Ő, ne „kárhózz el társaság miatt”; „szűnj meg gonoszt cselekedni”; menekülj a bűntől, mint a kígyótól. Legalább ártani ne árts. „Aki a bűnt cselekszi, az az ördögtől van.” Ne tarts velük! A külső bűnöket illetőleg az Isten kegyelme bizonyosan elég neked. Legalább „törekedj arra, hogy lelkiismereted mindenkor tiszta legyen Isten és emberek előtt”!

[2Móz 23,2†]

[ld. Róm 14,12]

[Mt 7,13]

[Ézs 1,16†]

[1Jn 3,8]

[2Kor 12,9]

[ApCsel 24,16]

* Samuel Wesley több verssorának összeollózása.

Másodszor igazságod ne maradjon alul azokéhoz képest, akik megtartják az istentiszteleti rendelkezéseket. Ha a munkád vagy
 [Lk 18,12] a testi erőnléted nem engedi, hogy „kétszer egy héten” böjtölj, azért légy hűséges a lelkedhez, és böjtölj olyan gyakran, ahogy erőd engedi. Ne hagyd ki egyetlen nyilvános vagy személyes lehetőséget sem arra, hogy kiöntsd szívedet imádságban. Ne hanyagold el egyetlen alkalmat sem, hogy egyél abból a kenyérből és igyál abból a pohárból, amely a Krisztus testével és vérével való közösségünk. Kutasd szorgalmasan a Szentírást: olvasd, amennyire csak tőled telik, és elmélkedj róla éjjel-nappal. Örömmel ragadj meg minden alkalmat arra, hogy hallgassd „a békéltetés ígét”, amit „Krisztus szolgálói és Isten titkainak sáfárai” hirdetnek. A kegyelem eszközeivel való élésben, Isten minden rendelkezésének szüntelen és lelkiismeretes betartásában érd fel (legalább, amíg felül nem tudod múlni) „az írástudók és farizeusok igazságát”.

Harmadszor, ne maradj alul a farizeusokkal szemben a jó cselekvésében. Adj alamizsnát mindenből, amid van! Éheznek valaki?
 [25,35–38] Adj ennie. Szomjazik? Adj innia. Meztelen? Ruházd fel! Ha van
 [1Jn 3,17] nek világi javaid, ne mérd szűken jótékonykodásodat. Cselekedj irgalmasságot, amennyire csak erődből telik. Miért ne tennél úgy, mint akár ez a farizeus? „Szereztek magatoknak barátokat” most, amíg még van idő, „a hamis mammonból, hogy amikor meghaltok”, amikor földi sátorházatok elbomol, „befogadjanak beneteket az örök hajlékokba”.

13. De ne állj meg itt! Igazságod múlja messze felül „az írástudókéét és a farizeusokéét”! Ne elégedj meg azzal, hogy „valamennyi törvényt megtartod, de egy ellen vétesz”; „a parancsolatokat... tartsd igaznak mindenképpen, a hamis ösvényt gyűlöld erősen”! *
 [Jak 2,10] Tégy meg mindent, amit parancsolt az Úr, és ezt tedd teljes erődből! Mindenre van erőd Krisztusban, aki téged megerősít, bár nélküle semmit sem tudsz cselekedni.

Mindenekfelett tisztaságában és lelkiségében igazságod múlja felül az övékéét. Mit tartasz a vallásosság leghűségesebb formájának? A legtökéletesebb külső igazságot? Menj ennél magasabbra és mélyebbre! Legyen a te vallásod a szív vallása! Legyél lelkileg szegény, légy tulajdon szemedben kicsi, hitvány és gyarló; porig alázva magadat, ámulj el Isten szeretetén, amely megjelent Krisztus Jézusban, a te Uradban. Légy komoly: fakadjon gondolataid, szavaid és cselekedeteid egész folyama abból a mélységes meggyő-

* Wesley a Genfi Zsoltárok angol fordítását idézi; Szcenzi Molnár Albert fordításában ez a 64. vers.

ződésből, hogy hatalmas szakadék szélén állsz, és mindenki más-
sal együtt azonmód belezuhansz, vagy az örök dicsőségbe, vagy
az örökkévaló lángba. Légy szelíd: teljen meg szíved kedvességgel,
gyengédséggel, engedékenységgel, hosszútűréssel mindenki iránt;
ugyanakkor szomjazzon egész bensőd Isten, az élő Isten után, azt
kívánva, hogy láthasd orcáját, és azzal megelégedj. Szeresd Istent
és szeress minden embert. Ilyen lelkülettel tégy és szenvedj el min-
dent. Így múlja felül igazságod „az írástudókét és farizeusokét”, és
akkor „nagy leszel a mennyek országában”.

[ld. Ézs 33,14~~z~~]

[Zsolt 42,3]

[17,15]

[Mt 5,19]

„Vigyázzatok: az alamizsnálkodást [†] ne az emberek előtt gyakoroljátok, hogy lássanak titeket, mert így nem kaptok jutalmat mennyei Atyátólól.

Amikor tehát adományt adsz, ne kürtöltess magad előtt, ahogyan a képmutatók teszik a zsinagógákban és az utcákon, hogy dicsérvék őket az emberek. Bizony mondom néktek: megkapták jutalmukat.

Te pedig, amikor adományt adsz, ne tudja a bal kezed, mit tesz a jobb, hogy adakozásod titokban történjék, a te Atyád pedig, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked nyilván. [†]

Amikor imádkoztok, ne legyetek olyanok, mint a képmutatók, akik szeretnek a zsinagógákban és az utcasarkon megállva imádkozni, hogy lássák őket az emberek. Bizony mondom néktek: megkapták jutalmukat.

Te pedig mikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál Atyádhoz titokban; Atyád pedig, aki látja, amit titokban teszel, megfizet neked nyilván. [†]

Amikor pedig imádkoztok, ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok, akik azt gondolják, hogy bőbeszédűségükért hallgattatnak meg.

Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlók, mert tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt még kérnétek tőle.

Ti tehát így imádkozzatok: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved, jöjjön el a te országod, legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is; mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma, és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vigy minket kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól; mert tied az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökké. Amen.

Mert ha az embereknek megbocsátjátok vétkeiket, nektek is megbocsát mennyei Atyátólól. Ha pedig nem bocsátotok meg az embereknek, Atyátólól sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.” (Máté 6,1–15)

1. Az előző részben Urunk a belső vallást és különböző elemeit írta le. Elénk tárta a lélek ama belső beállítódásait, amelyek a valódi keresztyénséget alkotják: azokat a belső indulatokat, amelyeket magában foglal a szentség, „amely nélkül senki sem látja

[Zsid 12,14] meg az Urat”, illetve amaz érzelmeket, amelyek ha a megfelelő forrásból, azaz a Krisztus Jézus által az Istenbe vetett hitből fakadnak, természetüknél és lényegüknél fogva szentek, jók és kedvesek Isten előtt. Ebben a részben, továbbmenve, azt mutatja be [1Tim 2,3] Urunk, hogy a tiszta és szent szándék mi módon tehet minden cselekedetünket, még az önmagában véve semleges cselekedeteinket is hasonlóképpen szentté, jóvá és kedvessé Isten előtt. Ha valamit ezek nélkül teszünk, jelenti ki Urunk általánosan szólva, az mit sem ér Isten szemében. Ha azonban bármely külső cselekedetünket így Istennek szentelünk, ő azt nagyra értékeli.

2. A szándék tisztaságának ezt a szükségességét először azokkal az általában vallásosnak számító cselekedetekkel kapcsolatban mutatja meg, amelyek valójában akkor azok, ha a megfelelő szándék vezérli őket. Ezek közül némelyeket általában kegyes cselekedeteknek nevezünk, a többit pedig könyörületes vagy irgalmas cselekedeteknek. Az utóbbi csoportból külön kiemeli az Úr az alamizsnálkodást; az előbbiből pedig az imádkozást és a böjtölést. Az utasítások azonban, amelyeket ezekkel kapcsolatban ad, ugyanúgy vonatkoznak minden akár könyörületes, akár irgalmas cselekedetre.

I. 1. Nézzük tehát először az irgalmasság cselekedeteit. „Vigyázatok,” mondja Urunk, „hogy az alamizsnálkodást ne az emberek előtt gyakoroljátok, hogy lássanak titeket; mert különben nem lesz jutalmatok a ti mennyei Atyátoknál”. Habár csak az alamizsnálkodás kerül itt szóba, mégis idetartozik minden irgalmas cselekedet, minden adományunk, szavunk vagy tettünk, amely felebarátunknak hasznára válik, amelyből valaki másnak bármilyen, akár testi, akár lelki előnye származik. Az éhezők táplálása, a mezítelenek felruházása, a jövevények befogadása vagy megsegítése, a betegek és foglyok meglátogatása, a lesújtottak vigasztalása, a tudatlankok tanítása, a gonoszok megrovása, a jót cselekvők bátorítása és buzdítása, vagy ha bármilyen más irgalmas cselekedet létezik, azt mindet magába foglalja ez az utasítás.

[Mt 25,35–36]

2. „Vigyázatok, hogy az alamizsnálkodást ne az emberek előtt gyakoroljátok, hogy lássanak titeket.” Nem pusztán azt tiltja itt az Úr, hogy az emberek szeme láttára cselekedjünk jót. Maga az a körülmény, hogy mások látják, amit cselekszünk, nem teszi azt sem jobbá, sem rosszabbá, de megrontja cselekedetünket, ha csak avégett, csak azt nézve, csak azzal a szándékkal tesszük, hogy az emberek „lássanak” minket. Azért mondom, hogy „csak azzal a szándékkal”, mert részben igyekezhetünk erre, törekedhetünk arra, hogy néhány cselekedetünk lássék, mégis tessék Istennek.

Lehet az a szándékunk, hogy „ragyogjon a mi világosságunk az emberek előtt”, ha lelkiismeretünk bizonyoságot tesz a Szentlélek által, hogy végső célunk azzal, hogy „lássák jó cselekedeteinket” az, hogy ők is „dicsőítsék a mi mennyei Atyánkat”. Vigyázz azonban arra, hogy a legkisebb dolgot se tedd a magad dicsőségére! Vigyázz, hogy irgalmas cselekedeteiben soha ne azt nézd, hogy milyen dicséretet kaphatsz az emberektől! Ha saját dicsőségedet keresed, ha az emberek tiszteletét igyekszed megnyerni, bármit teszel is ilyen szándékkal, az mit sem ér; azt nem az Úrért teszed, ő pedig nem fogadja el, s „nem kapsz jutalmat mennyei Atyádtól”.

[5,16]

[Róm 8,16]

[5,16]

[Jn 7,18]

3. „Amikor tehát adományt adsz, ne kürtöltess magad előtt, ahogyan a képmutatók teszik a zsinagógákban és az utcákon, hogy dicsérjék őket az emberek.” A „zsinagóga” szó itt nem istentiszteleti helyet jelent, hanem bármilyen nyilvános létesítményt, például piacot vagy pénzváltó helyet. Általános szokás volt a vagyonos zsidók, különösen a farizeusok körében, hogy kürtöltettek maguk előtt a város legnyilvánosabb helyein, amikor bármilyen nagyobb összeget szándékoztak adakozni. Ezt azzal az ürüggyel tették, hogy így próbálják a szegényeket összehívni, holott valójában azt akarták elérni, hogy az emberek dicsérjék őket. Ti azonban ne legyetek hozzájuk hasonlók! Ne kürtöltessetek magatok előtt! Ne legyen semmi hivalkodás jó cselekedeteitekben! Csak azt a tiszteséget keressétek, amely Istentől jön! Akik az emberek dicséretét keresik, már „megkapták jutalmukat”. Isten már nem fogja megdicsérni őket.

[Mt 6,2]

[6,8]

[Mt 6,2]

4. „Te pedig, amikor adományt adsz, ne tudja a bal kezed, mit tesz a jobb.” Ez a közmondás azt jelenti, hogy próbáld meg a jót a lehető legnagyobb titokban cselekedni: annyira, amennyire csak lehet úgy, hogy azért meg is cselekedj (mert megtenni mindenképpen meg kell: ne szalassz el semmilyen alkalmat a jó akár nyíltan, akár titkon való, de a leghathatósabb cselekvésére. Mert itt is kivételt kell tennünk. Ha magadban teljesen meg vagy győződve róla, hogy ha nem titkolod el a jót, amit tenni szándékozol, akkor még több jót tudsz tenni, vagy ezáltal mások is felbuzdulnak a jó cselekvésére, ebben az esetben ne titkold el: akkor ragyogjon a fényed, és „mindenkinek világítson a házban”. Ha azonban Isten dicsősége és az emberiség java az ellenkezőjére nem kötelez, cselekedj olyan rejtett módon és észrevétlenül, ahogy azt a dolog természete megengedi: „hogy a te adakozásod titokban történjék; a te Atyád pedig, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked nyilván”. Talán már a jelenvaló világban is – megannyi példáját jegyezték föl

[Mt 6,3; vö. †]

[5,16]

[6,4†]

ennek minden korban –, de az eljövendőben mindenképpen, az emberek és angyalok általános gyülekezete előtt.

II. 1. A könyörületes vagy irgalmas cselekedetek után Urunk rátér az úgynevezett kegyes cselekedetekre. Így szól: „amikor imádkoztok, ne legyetek olyanok, mint a képmutatók, akik szeretnek a zsinagógákban és az utcasarkokon megállva imádkozni, hogy lássák őket az emberek”. „Ne legyetek olyanok, mint a képmutatók.” Mindenekelőtt tehát a képmutatástól vagy kétszínűségtől kell óvakodnunk az imádkozásban. Vigyázz, ne mondj olyat, amit nem gondolsz komolyan! Fohászkodás közben szívünket emeljük fel Istenhez: e nélkül az imádságunk minden szava merő képmutatás. Amikor tehát imádkozni készülsz, vigyázz, hogy egyedüli célod az legyen, hogy Istennel beszélj, hozzá emeld fel szívedet, előtte öntsd ki lelkedet! Nem úgy, „mint a képmutatók, akik” népes „zsinagógákban”, pénzváltó helyeken vagy piacokon „és utcasarkokon szeretnek” vagy szoktak „imádkozni, hogy lássák őket az emberek”: ez az egyedüli indíték, szándék és cél vezérelte imádkozásukat. „Bizony mondom néktek, megkapták jutalmukat.” Már ne várjanak többet a mennyei Atyától.

2. Ahogyan az emberi dicséret utáni vágyakozás megfoszt bennünket a mennyei jutalomtól, attól, hogy irgalmas vagy kegyes cselekedeteinkre Isten áldását várhassuk, ugyanúgy szándékaink tisztaságát is megrontja bármiféle földi jutalom várása. Ha nyereségvágyból vagy érdekből imádkozunk, járunk istentiszteletre vagy segítünk a szegényeken, az egy hajszálnyival sem kedvesebb Isten előtt, mintha pusztán a dicséretért tennénk. Bármilyen földi szempont, bármilyen e világi indíték, bármi más cél azon kívül, hogy Isten dicsőségét és Istenért az emberek boldogságát előmozdítsuk, utálatossá tesz Isten előtt minden cselekedetet, akármilyen helyesnek tűnjék is az emberek szemében.

3. „Té pedig mikor imádkozol, menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál Atyádhoz titokban.” Megvan az ideje annak, hogy nyíltan magasztald Istent, a nagy gyülekezetben imádd és dicsérd őt. Ha viszont részletesebben és bőségesebben kívánod feltárni kéréseidet Isten előtt, akár este, akár reggel vagy délben, „menj be a belső szobádba, és ajtódat bezárva imádkozzál”. Vonulj félre, amennyire csak lehet. (Csak el ne mulaszd az imádkozást, akár van belső szobád, akár félre tudsz vonulni, akár nem. Ha lehetséges, imádkozz úgy, hogy senki se lásson, de ha ez nem lehet, akkor is imádkozz!) Így, „titokban imádkozzál Atyádhoz”, tárd ki előtte szívedet, „Atyád pedig, aki látja, amit titokban teszel, megfizet neked nyilván”.

4. „Amikor pedig imádkoztok”, akár titokban is, „ne szaporítsátok a szót, mint a pogányok”. Μὴ βατταλογήσητε: ne legyetek bőbeszédűek. Ne mondjátok el ugyanazt a dolgot újra meg újra, ne gondoljátok, mint a pogányok, hogy imádságaitok gyümölcse a hosszúságtól függ, mert ők „azt gondolják, hogy bőbeszédűségükért hallgattatnak meg”. [6,7]

Az Úr itt nem egyszerűen imádságaink hosszúságát, netán rövidejét helyteleníti. Hanem mindenekelőtt az oktalan hosszúságot, a semmitmondó vagy értelmetlen szóhalmazt, a hiába-való ismételtetéseket (nem minden ismétlést, hiszen Urunk maga is imádkozott háromszor ugyanazokkal a szavakkal), mint ahogyan a pogányoknak szokásuk isteneik nevét ismételtetni újra meg újra; mint ahogyan nemcsak a pápisták, hanem általában a keresztyének körében sokan újra és újra felmondják ugyanazt az imafüzért anélkül, hogy átéreznék, amit mondanak. Másodszor pedig azt az elképzelést marasztalja el, hogy bőbeszédűségünkért hallgattatunk meg, hogy Isten hosszra méri az imádságot, és azt találja a legkedvesebbnek, amelyikben a legtöbb szó sorjázik, amelyik a leghosszabban cseng a fülében. Az afféle babonásokat és balgaságokat a Krisztus nevééről nevezettek hagyják csak a pogányokra, akikre még soha nem ragyogott rá az evangélium dicsőséges világoSSága. [26,44]

5. „Ne legyetek tehát hozzájuk hasonlók.” Ti, akik már megízleltétek Isten kegyelmét Krisztus Jézusban, mélységesen meg vagytok győződve arról, hogy „tudja a ti Atyátok, mire van szükségetek, mielőtt még kérnétek tőle”. Következésképpen ne azért imádkozzatok, hogy eligazítsátok Istent, mintha ő nem tudná szükségeiteket, hanem inkább saját magatok eligazítására, hogy mind mélyebben belétek ivódják szükségeitek, és a szükségeiteket megelégitésére egyedül képes Istentől való állandó függésetek érzése. Nem azért kell imádkoznunk, hogy megindítsuk Istent – aki mindig készségesebben ad, mint ahogyan mi kérünk –, hanem hogy saját magunkat ösztönözzük, hogy készségesek és készek legyünk elfogadni a jó dolgokat, amelyeket ő elkészített nekünk. [ld. 2Kor 4,4] [Mt 6,8] [Zsid 6,4] [6,8] [1Kor 2,9]

III. 1. Az imádság valódi természetéről és céljairól szóló tanítást Urunk példával egészíti ki: méghozzá az imádságnak amaz isteni formájával, melyet e helyütt főként példaképpen, mutatóul állít elénk – „Ti tehát ekképpen * imádkozzatok.” Míg másutt a megadott szavak használatára utasít: „Ő pedig ezt mondta nekik: »Amikor imádkoztok, ezt mondjátok...«” [Mt 6,9] [Lk 11,2]

* Ti. így az AV.

2. Ez isteni imádságról általánosságban megjegyezhetjük először is, hogy mindent magában foglal, amiért csak okkal vagy nyílt szívvel imádkozhatunk. Mindaz, amit Istentől kérünk szükséges, és amit megbotránkoztatása nélkül kérhetünk tőle, közvetlenül vagy közvetve szerepel ebben az átfogó formulában. Másodszor tartalmazza mindazt, amit csak okkal vagy nyílt szívvel kívánhatunk, ami csak Isten dicsőségére van, ami csak szükséges és hasznos, nemcsak saját magunknak, hanem az ég és a föld minden teremtményének. Imádkozásunkkal valójában próbára tesszük kívánságainkat; aminek ugyanis nincs helye fohászkozásunkban, annak nincs helye kívánságaink között sem; amiért nem szabad imádkoznunk, arra nem is szabad kíváncsnunk. Harmadszor magába foglalja minden kötelességünket Isten és emberek iránt; hiszen ami csak tiszta és szent, amit csak Isten elvár az embertől, ami csak kedves öelötte, ami által csak hasznára lehetünk felebarátunknak, az nyíltan vagy burkoltan mind szerepel benne.

[Fil 4,8]

[Zsolt 19,15]

3. Maga az imádság három részből áll: a bevezetésből, a kérésekből és a doxológiából vagy befejezésből. A bevezetés („Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy”) fekteti le az imádkozás általános alapját: összegezi mindazt, amit Istentől tudnunk kell, mielőtt azzal a bizalommal fohászkozunk hozzá, hogy ő meghallgat bennünket. Ugyanakkor rámutat arra a belső magatartásra is, amellyel Istent megközelíthetjük, amely elengedhetetlenül fontos, ha szeretnénk, hogy akár imádkozásunk, akár életünk kedves legyen előtte.

[Mt 6,9]

4. „Mi Atyánk.” Ha ő Atya, akkor jó, akkor szereti gyermekeit. Ez az első nagy okunk az imádkozásra. Isten kész megáldani minket: kérjük tőle áldást. „Mi Atyánk” – Teremtőnk, létünk szerzője, aki a föld porából emelt ki bennünket, aki az élet leheletét lehelte belénk, hogy élő lelkekké legyünk. Ám ha ő alkotott bennünket, csak kérjük tőle, és ő nem fogja megvonni javait tulajdon keze munkáitól. „Mi Atyánk” – Gondviselőnk, aki napról napra fenntartja az életet, amit nekünk adott; akinek szüntelen szeretetéből kapunk most és minden pillanatban életet, leheletet és mindent. Térjünk hozzá bátran, „hogy irgalmat nyerjünk és kegyelmet találjunk, amikor segítségre van szükségünk”. Mindenekelőtt ő a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, és mindenkié, aki benne hisz; ő az, aki „ingyen igazít meg minket kegyelméből, miután megváltott minket a Krisztus Jézus által”; aki „eltörölte minden bűnünket”, és „meggyógyította minden betegségünket”; aki „kegyelme által gyermekeivé fogadott”, és „mivel fiak vagyunk, elküldte Fiának Lelkét szívünkbe, aki ezt kiáltja: »Abbá, Atya!«”; aki „újjászült

[1Móz 2,7†]

[Zsolt 84,12]

[ApCsel 17,25]

[Zsid 4,16]

[Róm 3,24]

[Zolt 51,11; 103,3]

[Gal 4,6]

minket... romolhatatlan magból”, és „Krisztus Jézusban” újjáteremtett minket. Ezért tudjuk, hogy ő mindig meghallgat bennünket; ezért imádkozunk hozzá „szüntelenül”. Imádkozunk, mert szeretünk. És „azért szeretünk, mert ő előbb szeretett minket”.

[1Pt 1,3] [Ef 2.10]
[Jn 11,42;
1Tessz 5,17]
[1Jn 4,19]

5. „Mi Atyánk” – nemcsak az *enyém*, aki most éppen hozzá kiáltok; hanem a *miénk*. A legtágabb értelemben. Ő „ minden test lélekének Istene”; Atyja az angyaloknak és az embereknek (ezt még a pogányok is elismerték róla: Πατήρ ἀνδρῶν τε Θεῶν τε)*, a világmindenség Atyja, minden családe a mennyen és földön. Éppen ezért nála nincs személyválogatás. Ő szereti minden művét. „Jó ... mindenkihez, irgalmas minden teremtményéhez.” „Gyönyörködik az istenfélőkben, azokban, akik az ő szeretetében bíznak”, akik szeretett Fia által bíznak benne, tudván, hogy megajándékozta őket szeretett Fiában. De „ha így szeretett minket az Isten, mi is tartozunk azzal, hogy szeressük egymást”. Igen, mindenkit, hiszen Isten „úgy szerette a világot, hogy megszületett Fiát adta”, hogy ő haljon meg, azok pedig „el ne vesszenek, hanem örök életük legyen”.

[4Móz 16,22†]
[1Pt 1,17]
[Róm 2,11]
[Zsolt 145,9][147,11]

[Ef 1,6]
[1Jn 4,11]

6. „Aki a mennyekben vagy” – magasan és felemelten; aki Isten vagy mindenek felett: áldott légy mindörökké. Aki trónolsz a föld pereme fölött, szemmel tartasz mindent égen és földön. Akinek szeme áthatol a teremtett lét mindségén, sőt a nemteremtett éjen is**; aki „tudja minden ő cselekedeteit” és az összes teremtmény minden cselekedetét, nemcsak a „világ kezdetétől fogva” (ami szegényes, gyatra fordítás), hanem ἀπ’ αἰῶνος, öröktől fogva mindörökké. Aki arra indítja a mennyei seregeket és az emberek fiait, hogy ámulattal és csodálattal kiáltsanak fel: „Ó, Isten gazdagságának, bölcsességének és ismeretének mélysége!” „Aki a mennyekben vagy” – mindenek Ura és uralkodója, aki mindent kormányozol, és mindennel rendelkezel, királyoknak Királya és uraknak Ura, boldog és egyetlen hatalmasság, aki hatalmat öltöttél magadra és mindent tetszésednek megfelelően cselekszel! A Mindenható, aki, amikor csak cselekedni akarsz, azt véghez is viszed. „A mennyekben” – igen, legfőképpen ott. A menny a te trónusod, az a hely, ahol tisztességed lakozik. De nem egyedül ott; hiszen betöltöd az eget és a földet, a teljes világmindenséget. Az

[Jn 3,16]
[ld. Ézs 6,1]
[Róm 9,5]
[Ézs 40,22]

[ApCsel 15,18†]

[Róm 11,33]

[Jel 19,16; 1Tim 6,15]
[Zsolt 65,7]

[ld. Fil 2,13]

* „Az emberek, istenek apja”, Homérosz, *Íliász*, I.544, Devcseri Gábor fordítása (Budapest, 1992, 20. o.).

** Ld. John Milton, *Elveszett Paradicsom*, II. 149–50., Jánosy István fordítása (in: *Válogatott művei*, Budapest, 1978, 86. o.)

ég és a föld telve van dicsőségeddel. Dicsőség legyen neked, ó fenséges Úr!*

[Zsolt 2,11] Éppen ezért „félelemmel szolgáljuk az Urat, reszketve vigadjunk”. Ezért úgy kell gondolkodnunk, beszélnünk és cselekednünk, mint akik szüntelenül az Úrnak, a Királynak a szeme előtt, a közvetlen jelenlétében vagyunk.

[Mt 6,9] 7. „Szenteltessék meg a te neved.” Ez az első az imádságot magát alkotó hat kérés közül. Isten neve nem más, mint Isten maga, mint a természete, amennyire azt ember felfedezheti. Ez tehát létezésével együtt minden tulajdonságát vagy tökéletességét is magában foglalja: örökkévalóságát, amelyet nagy és kimondhatatlan neve: Jehova jelöl, melyet János apostol így fordít: τὸ Ἄ καὶ τὸ Ὠ, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, azaz „az Alfa és az Omega, a kezdet és a vég, aki van, és aki volt, és aki eljövendő”. Ez jelenti „mindent átfogó teljességét”, amelyet

[Jel 1,8] [Ef 3,19]

[2Móz 3,14]

másik nagy neve is jelöl: „vagyok, aki vagyok”. Jelenti továbbá: mindenütt jelenvalóságát, mindenhatóságát, mert valójában ő az egyetlen cselekvő az anyagi világban, mivel minden anyag lényegileg élettelen és tétlen, csak annyira működik, amennyire Isten ujjá működteti. Ő minden cselekvés forrása minden teremtményben, láthatókban és láthatatlanokban, amelyek nem cselekedhetnének, és nem is létezhetnének az ő mindenható erejének közreműködése és befolyása nélkül. Nevének jelentése magában foglalja bölcsességét, amelyre világosan következtethetünk a látható dolgokból, a világegyetem jó rendjéből; a Hármasságát az Egységben és az Egységét a Hármasságban, amelyet már írott igéjének legelső sora felfed előttünk: בְּרֵאשִׁית אֱלֹהִים – ami szó szerint így hangoznék: „teremtette Istenek” (azaz a többes számú főnévhez egyes számú ige csatlakozik), valamint további kinyilatkoztatásainak minden egyes része, amelyet szent prófétái és apostolai szájába adott; végül pedig jelenti alapvető tisztaságát és szentségét, de mindenekelőtt szeretetét, amely dicsőségének kisugárzása.

[1Móz 1,1]

[Zsid 1,3]

Amikor azért fohászkodunk, hogy Isten, illetőleg „a neve szenteltessék meg” vagy dicsőíttessék, azt kérjük, hogy ismerjék meg őt a maga valóságában mindazok, akik erre képesek, minden értelmes lény, méghozzá ehhez az ismerethez méltó indulatokkal: hogy megkapja a neki járó tiszteletet, félelmet és szeretet mindenkitől fenn a mennyben és lenn a földön; minden angyaltól és embertől, akiket ezzel a céllal tett képessé arra, hogy megismerjék és szeresék őt egy örökkévalóságon át.

[vö. Józs 2,11]

* „Sanctus”, „Communion” (Úrvacsora), in: BCP.

8. „Jöjjön el a te országod.” Ez a kérés szorosan kapcsolódik az előzőhöz. Azért, hogy Isten neve megszenteltessék, imádkozunk, hogy jöjjön el az ő országa, a Krisztus országa. Ez az ország akkor jön el valaki életében, amikor az megtér, és hisz az evangéliumban, amikor Isten megtanítja őt, hogy megismerje nemcsak önmagát, hanem Jézus Krisztust is, mégpedig, mint a megfeszítettet. Amiképpen „az örök élet az, hogy megismeri az egyedül igaz Istent, és akit elküldött, a Jézus Krisztust”, úgy az Isten országa is kezdetét veszi itt a földön, a hívő szívében. A mindenható Úr Isten akkor uralkodik, ha megismerjük őt Krisztus Jézuson keresztül. Magára övezi hatalmas erejét, mellyel maga alá vethet mindeneket. Győzelmesen vonul a lélekben, hogy újra győzzön, amíg mindent lábai alá nem vetett, amíg foglyul nem ejt „minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmességre”.

Amikor azért Isten a Fiának „adja örökségül a népeket, birtokul a földkerekséget”; amikor leborul előtte „minden király, és minden nép őt szolgálja”; amikor „szilárdan fog állni az Úr házának hegye”, a Krisztus egyháza „a hegyek tetején”; amikor „a pogányok teljes számban” bejutnak és „üdvözülni fog az egész Izráel” – akkor fogjuk meglátni, hogy „uralkodik az Úr! Fenségbe öltözött”, és minden emberi lélek számára úgy jelenik meg, mint királyok Királya és uraknak Ura. Méltó tehát, hogy mindazok, akik „várva várják az ő megjelenését”, imádkozzanak, hogy sürgesse meg az időt, hogy hamar jöjjön el ez az ő országa, a kegyelem országa, és nyelje el mind a föld országait, hogy az egész emberiség elfogadja őt királyának, igazán higgven az ő nevében, hogy megteljen szívük igazsággal, békességgel és örömmel, szentséggel és boldogsággal, amíg innen az ő mennyei országába nem kerülnek, hogy ott uralkodjanak vele örökkön örökké.

Ezért is fohászunk ezekkel a szavakkal: „jöjjön el a te országod”. Imádkozunk az ő örökkévaló országának, a dicsőség mennyei birodalmának eljöveteleért, amely folytatja és beteljesíti a kegyelem földi országát. Következésképpen ezt a kérést az előzővel együtt az egész értelmes világ nevében mondjuk, mely érintett ebben a nagy eseményben, a dolgok végső helyreállításában, amikor Isten véget vet a bűnnek és nyomorúságnak, a betegségnek és halálnak, mindent kezébe vesz és felállítja birodalmát, amely örökre megmarad.

Éppen ezt fejezi ki ünnepélyesen temetkezési imádságunk: „Könyörgünk hozzád, hogyha tetszik, kegyelmes jóságodban töltsd be hamar választottaidnak számát, és hozd el a te országodat, hogy mindazokkal együtt, akik szent nevedbe vetett igaz hitben

költöztek el, tökéletes testi és lelki beteljesülést és boldogságot találjunk örök dicsőségében.”*

9. „Legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is.” Ez szükségképpen és azonnal bekövetkezik, ahol csak eljön az Isten országa, ahol csak Isten lakozik a lélekben hit által, és Krisztus uralkodik a szívben szeretet által.

Sokan, talán a legtöbben elsősre alighanem hajlamosak azt gondolni ezekről a szavakról, hogy csak belenyugvást fejeznek ki, vagy kérnek, készséget Isten akaratának elszenvedésére, bármi legyen is az ránk nézve. Ez pedig kétségkívül isteni, kiváló tulajdonság, Isten drága ajándéka. De ebben a kérdésben nem ezért könyörgünk, legalábbis nem elsődleges és fő értelmében. Az Isten akaratával való nem annyira szenvedő, hanem inkább cselekvő összhangért könyörgünk, amikor azt mondjuk: „Legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is.”

Hogyan teszik ezt Isten angyalai a mennyben? Akik most is örvendezve állják körül a trónját? *Készségesen* teszik; szeretik a parancsolatait, és örömmel figyelmeznék a szavára. Az az ételük és italuk, hogy az akaratát cselekedjék; ez az ő legnagyobb dicsőségük és örömük. *Szünet nélkül* teszik; semmi nem szakítja meg készséges szolgálatukat. Nem nyugszanak sem éjjel, sem nappal, hanem minden órát kihasználnak (emberi szavakkal szólva, hiszen a mi időegységeinknek, a nappaloknak, éjjeleknek, az óráknak nincs helyük az örökkévalóságban), hogy teljesítsék parancsait, hogy véghezvigyék szándékait és megtegyék az ő akaratát. És ezt *tökéletesen* teszik. Az angyali elmékben nincs bűn, nincs hiányosság. Igaz, hogy az ő „szemei előtt még a csillagok sem tiszták”, még az együtt vigadozó hajnali csillagok sem. „Szemei előtt”, azaz hozzá képest maguk az angyalok sem tiszták. Ez azonban nem azt jelenti, hogy *önmagukban* nem tiszták. Kétségtelenül azok; hibátlanok és feddhetetlenek. Isten akaratát mindig híven teljesítik, tökéletesen engedelmesek minden dologban.

[Jn 4,34] [Jel 4,8]
[Jób 25,5+] [38,7]

Ha más megvilágításban tekintünk erre, megfigyelhetjük, hogy Isten mennyei angyalai Isten *teljes* akaratát cselekszik. És nem is tesznek semmi mást, csak azt, ami teljes meggyőződésük szerint az ő akarata. Ezen kívül Isten teljes akaratát *úgy* cselekszik, ahogy ő akarja, neki tetsző módon, és sehogy máshogy. Igen, és csak *azért* teszik, mert ez az ő akarata; ezért és semmi másért.

10. Amikor tehát azért imádkozunk, hogy „legyen meg” Isten [Mt 6,10] „akarata, amint a mennyben, úgy a földön is”, ezt úgy értjük, hogy

* Burial (Temetkezés), 481 , in: BCP.

a föld minden lakója, az egész emberi nemzet olyan *készségesen* tegye Isten akaratát, mint a szent angyalok; hogy hozzájuk hasonlóan *szüntelenül* teljesítsék azt, készséges szolgálatukat soha nem szakítva félbe. Igen, és hogy *tökéletesen* tegyék; hogy „a békesség Istene... az örök szövetség vére által... tegye készségessé őket minden jóra, akaratának teljesítésére; és munkálja bennük azt, ami kedves őelőtte”.

[Zsid 13,20–21]

Másként szólva azért könyörgünk, hogy mi és az egész emberiség Isten teljes akaratát cselekedjük minden dologban, és semmi mást, a legkisebb dolgot sem, csak azt, ami Isten szent akarata, és ami neki tetsző. Azért könyörgünk, hogy *úgy* teljesíthessük Isten teljes akaratát, ahogy ő akarja, ahogyan őelőtte kedves; végül pedig, hogy *azért* tegyük, mert ez az ő akarata; hogy ez legyen az egyedüli oka és alapja, teljes és egyetlen indítéka mindannak, amit gondolunk, mondunk vagy cselekszünk.

[Róm 12,2]

11. „Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma.” Az előző három kérdésben az egész emberiségért könyörgtünk. Most már közvetlenül rátérünk saját szükségaink megelégitésének óhajtására. Nem mintha itt is utasításunk lenne rá, hogy csak saját magunkra szorítkozzunk a könyörgésben; nem, ezt és a következő kéréseket is mind alkalmazhatjuk Krisztus egész egyházára a földön.

[Mt 6,11]

A „kenyéren” érthetünk minden szükséges dolgot, akár testi, akár lelki szükségleteinket: τὰ πρὸς ζωὴν καὶ εὐσέβειαν, azaz mindazt, „ami az életre és a kegyességre való”. Nem pusztán azt a külső kenyeret értjük rajta, amit Urunk „veszendő eledelnek” nevez; hanem sokkal inkább a lelki kenyeret, az Isten kegyelmét, „az örök életre megmaradó eledelt”. Az egyház ősatyái közül sokan úgy ítélték meg, hogy a szentség kenyerét is értenünk kell rajta, amelyet kezdetben Krisztus egész egyháza naponként vett magához, és igen nagyra becsült, mint azt a nagyszerű csatornát, amelyen keresztül Isten az ő Lelkének kegyelmét közvetítette minden gyermekének lelkébe, mígnem a szeretet sokakban meghidegült.

[2Pt 1,3]

[Jn 6,27]

[Mt 24,12]

„Mindennapi kenyerünket.” A „mindennapi”-ként visszaadott szón a különböző szövegmagyarázók mást és mást értenek. Mindenesetre csaknem minden régi és újabb fordítás a legvilágosabb és legtermészetesebb jelentését őrizte meg: a mai és a soron következő minden napra elegendő.

12. „Add meg nekünk”; mert jogot semmire sem formálunk, hanem csak az ingyenkegyelem alapján kérünk. Nem érdemeljük meg a belélegzett levegőnket, a bennünket megtartó földet vagy

a fejünkre ragyogó napot. Elismerjük, egyedül a pokolra szolgáltunk rá. Isten azonban ingyen szeret bennünket. Ezért kérjük őt, hogy *adja* meg azt, amit mi nem tudunk *megszerezni* magunknak, és amit nem is *érdemeltünk ki* tőle.

Nem mintha Istennek akár jósága, akár hatalma okot adna rá, hogy tétlenek maradjunk. Az ő akarata, hogy teljes buzgalommal és minden igyekezetünkkel tegyünk meg mindent, akárha az eredmény saját bölcsességünk és erőnk természetes következménye lenne. Azután pedig, akárha mit sem tettünk volna, függünk tőle, minden jó és tökéletes ajándék adományozójától.

[Jak 1,17]

[Mt 6,34†]

„Ma”; mert a holnap felől nincs miért aggodalmaskodnunk. Éppen évégett osztotta fel bölcs Alkotónk az életet ezekre a kis, egymástól világosan elválasztott időszakokra, hogy ugyanis minden egyes napra úgy tekintsünk, mint Isten újabb ajándékára, egy újabb, az ő dicsőségének szentelhető életre, és hogy minden este hasonlatos legyen az élet lezárásához, mely mögött csupán az örökkévalóságot látjuk, semmi mást.

[Mt 6,12]

13. „És bocsásd meg vétkeinket, amiképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.” Mivel egyedül csak a bűn akadályozhatja meg, hogy Isten bősége kiáradjon minden teremtményére, ez a kérés természetes módon következik az előbbiből; és az összes akadály eltávolítása után még sokkal inkább bízhasunk a szeretet Istenében, hogy minden javainkat megkapjuk tőle.

[Mt 18,28]

„Vétkeinket.” Azeredetiszó tulajdonképpen „adósságot” jelent. A Szentírás gyakran nevezi így a bűnöket, mivel minden egyes bűn újabb adóssággal terhel meg bennünket Isten előtt, akinek már amúgy is, úgyszólván, tízezer talentummal tartozunk. Mít felelhetünk hát, ha majd így szól: „Fizesd meg, amivel tartozol!”? Teljeséggel képtelenek vagyunk fizetni, nincs miből, mert mindenünket eltékoztoltuk. Éppen ezért, ha törvényének teljes szigorával akar lesújtani ránk, ha behajtja járandóságát, meg kell parancsolnia, hogy kötözzék meg kezünket-lábunkat, és „adjanak át a hóhérok-nak”.

[ld. Lk 15,13]

[Ld. Jn 11,44]

[Mt 18,34]

Valójában már régen meg van kötve kezünk-lábunk saját bűneink láncával. Ha a magunk szemszögéből vizsgáljuk, vasláncok ezek, és rézbilincsek. Olyan sebek, amelyekkel összevagdossott és összemarcangolt bennünket a világ, a test és az ördög. Olyan betegségek, amelyek a vérünket és a lelkünket szívják, és amelyek a halál kamráiba visznek bennünket. Ha azonban Isten szempontjából nézzük őket, akkor óriási és megszámlálhatatlan adósságot képeznek. Nos tehát, mivel képtelenek vagyunk fizetni, kiáltunk hozzá, hogy „engedje el” mindannyiunknak.

[Péld 7,27]

[Lk 7,42]

A „megbocsátás”-nak fordított szó adósság elengedésére vagy lánc eloldására utal. Ha pedig az előbbit elnyerjük, az utóbbi természetes módon következik: ha elengedik az adósságunkat, lehullanak a láncok a kezünkről. Isten ingyenkegyelme által Krisztusban „megkapjuk bűneink bocsánatát”, „és örökséget nyerünk azok között, akik megszenteltettek”. A bűn elvesztette uralmát, már nincs hatalma azok fölött, akik „a kegyelem uralma alatt élnek”, azaz kedvesek Isten előtt. Mivel „nincs... már semmiféle kárhóztató ítélet azok ellen, akik a Krisztus Jézusban vannak”, megszabadulnak a bűntől és a büntethetőségtől is. „A törvény követelése teljesül bennük”, és már „nem test szerint járnak, hanem Lélek szerint”.

[ApCsel 26,18]

[Róm 6,14]

[8,1]

[8,4]

[Mt 6,12]

14. „Miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.” Ezekkel a szavakkal Urunk világosan kijelenti, milyen feltétellel, és milyen mértékben számíthatunk Isten megbocsátására. Minden bűnünk és vétünk megbocsáttatik, *ha* és *ahogyan* megbocsátunk másoknak. Először is Isten akkor bocsát meg nekünk, *ha* mi is megbocsátunk másoknak. Ez rendkívül fontos. Áldott Urunk még arra is vigyáz, nehogy valaha elfeledkezzünk erről, és ezért nemcsak az imádságba foglalja bele, hanem utána kétszer is megismétli: „Mert ha az embereknek megbocsátjátok vétkeiket, nektek is megbocsát mennyei Atyátok. Ha pedig nem bocsátotok meg az embereknek, mennyei Atyátok sem bocsátja meg a ti vétkeiteket.” Másodsor, Isten is úgy bocsát meg nekünk, *ahogyan* mi megbocsátunk másoknak. Ha tehát marad bennünk rosszindulat vagy keserűség, egy szemernyi szeretetlenség vagy harag, ha nem bocsátunk meg teljesen, egészen, szívből jövően mindenkinek mindenért, saját bűneink bocsánatát rövidítjük meg. Isten sem tud teljesen és egészen megbocsátani nekünk. Valamelyes irgalmat tanúsíthat irántunk. De nem fogja megbocsátani minden bűnünket és eltörölni minden vétkünket.

(Mt 6,14–15)

[ld. Jer 18,23]

Ha pedig nem bocsátjuk meg szívből felebarátaink vétkeit, miféle imádsággal fordulunk Istenhez, valahányszor kimondjuk ezeket a szavakat? Valójában nyíltan szembeszegülünk Istennel: kihívjuk, tegye velünk a legrosszabbat. „Bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek.” Akkor ennek magyarán szólva így kellene hangoznia: „Ne bocsáss meg nekünk egyáltalán; nincs szükségünk jóindulatodra. Kérünk, tartsd meg bűneinket emlékezetedben, és maradjon rajtunk haragod!” De valóban fohászokodhatsz így Istenhez? És nem taszított még

[Zsolt 55,16†] elevenen a pokolba? * Ó, ne kísértsd őt tovább! Most, igen, most azonnal bocsáss meg az ő kegyelme által, ahogy te is bocsánatra vágyódsz! Most könyörülj szolgatársadon, ahogy Isten is megkegyelmezett és megkegyelmez neked!

[Mt 18,33]

[6,13]

15. „És ne vigy minket kísértésbe, de szabadíts meg minket a gonosztól!” „Ne vigy minket kísértésbe!” A „kísértés”-ként visszaadott szó mindenféle próbát jelent. És az angolban a „*temptation*” (kísértés) szónak korábban semleges értelme volt, jóllehet ma már általában a bűnre való csábítást értjük rajta csak. Szent Jakab mindkét értelemben használja a szót: először az általános, azután a szűkebb értelmében. Az előbbi jelentést alkalmazza, amikor azt mondja: „Boldog ember az, aki a kísértés idején kitart, mert miután kiállta a próbát”, vagy miután Isten kipróbálta, „elnyeri az élet koronáját”.

(Jak 1,12)

[1,13–14]

Majd azonnal hozzáteszi, a szót az utóbbi értelmében használva: „Senki se mondja, amikor kísértésbe jut: az Isten kísért engem, mert az Isten gonosztól nem kísérhető, és ő maga sem kísért senkit a gonosszal. Mert mindenki saját kívánságától vonzva – ἐξελκόμενος –”, azaz Istentől, egyedüli biztonságától elvonva és elcsalogatva „esik kísértésbe” – amiképpen a hal is ráakad a horogra. Midőn így „vonzza és csalogatja” a bűn, tulajdonképpen akkor „esik kísértésbe”. A kísértés felhőként veszi körül, ellepi egész lelkét. Akkor mily nehezen szabadul a csapdából! Ezért könyörgünk Istenhez, hogy „ne vigyen minket kísértésbe”, vagyis (tekintve, hogy „Isten nem kísért senkit a gonosszal”) ne hagyja, hogy engedjünk a kísértésnek.

[1Jn 2,13]

[Ef 2,2]

„De szabadíts meg a gonosztól”: ἀπὸ τοῦ ποιηροῦ., azaz „a gonosztól”, e világ fejedelmétől és istenétől, aki hatalmas erővel működik az engedetlenség fiaiban. Azok azonban, akik hit által Isten gyermekei, megszabadulnak kezéből. A gonosz harcolhat ugyan ellenük, meg is teszi. De győzni nem győzhet, hacsak azok el nem árulják saját lelküket. Kínozhatja őket egy darabig, de nem pusztíthatja el őket, mert Isten velük van, aki végül is „igazságot szolgáltat választottainak, akik éjjel-nappal kiáltanak hozzá”: „Uram, amikor kísértetünk, ne engedd, hogy kísértésbe essünk. Te add meg nekünk a kimenekedés útját, hogy a gonosz ne illethesen bennünket.”

[Lk 18,7]

[1Jn 5,18]

16. Ennek az isteni imádságnak a befejezése, az úgynevezett doxológia ünnepélyes hálaadás, Isten jellemzőinek és cselekedeteinek tömör elismerése. „Mert tied az ország”, azaz egyedül te vagy úr minden létező vagy valaha teremtett dolog fölött; bizony,

* Ti. így az AV.

a te királyságod örök királyság, és uralmad megmarad nemzedékről nemzedékre. Tied „a hatalom”, a végrehajtó hatalom, amellyel kormányzol mindent a te örök országodban, amely által azt teszel, amit csak jónak látsz, uralkodásod minden helyén. És tied „a dicsőség”, a dicséret, mellyel neked tartozik minden teremtmény hatalmadért, birodalmaid fenségéért és minden csodadolgo-dért, amelyet öröktől fogva véghezvittél, és amelyet véghezviszel „örökkön örökké. Ámen”. Úgy legyen!

[ld. Dán 3,33]

[Zsolt 103,22†]

A komoly olvasó talán nem utasítja el, ha a következőket még csatolom:

Az Úr imádságának parafrázisa

Az Ég szava szerint

*Minden tudás, jövendölés, im, eltöröltetik,
Egyedül örök csak az irgalom,
Úr pusztító időn, romboló akaraton,
Végtelen jóságát dicsérni nem szűnünk,
Boldog-dicsőn itt él, velünk.*

*Mindenek Atyja, kinek szavára
Előállt a világ,
Kinek kegyelmét népek valahánya
Dicséri, sok-sok éven át:
Bár te tartasz fenn mindeneket,
S mindőnket kegyelmedbe vonsz,
Füled süket ránk nem lehet,
Táplálsz minket, s te adsz mosolyt.*

II.

*A mennyben ülsz Te, trónuson, mely fényes,
S lábadnál lakozik minden, mi él,
Ura vagy levegőnek, földnek, égnek,
S a pokol sötét hatalma véget ér.
Bölcs vagy, hatalmas s szerető, te, mindenek felett,
Ezért imádunk annyian,
Hirdetvén isteni természeted,
Dicsérünk mind, akiknek Tebenned ura van.*

III.

Valljunk meg Téged, ó, Mindenható,
Ki mozgatsz földet és eget,
Imádjuk nagy hatalmad, s áldjunk téged, te Jó,
S tekintetedtől hadd remegjenek
Mind, akik ismerik Atyád,
Áldva említsünk minden percben,
Jehova úr ma! Ujjongj, világ,
S ti, hajnalcsillagok, fénylő menetben.

IV.

Atyád örök szerelmének fia,
Öltözd fel hatalmad vasát,
A Föld minden lakója kegyelmed hirdesse ma,
Imádjuk véred szent áldozatát.
Engedd most látnunk, hogy szeretsz,
S hogy minden szív Úra te vagy,
Míg mindenütt imává lesz neved,
S kegyelmed által dicső leszel magad.

V.

Kegyelem, testi épség és erő,
Fény és szeretet Forrása, Te,
Mosson meg minket gyógyító erő,
És minden népnek jusson permete.
Hevítsd szívünket teljes szeretettel,
A hit munkáját tedd teljessé bennünk,
Hogy még a mennybéli sereggel
Is versenyezni tudjon földi engedelmünk.

VI.

Atyánk, ki kész vagy napra-nap
Mindent megadni gyermekidnek.
Te felruházod a liliomokat,
Még a hollófióka-sírás is eljut füleidhez.
Rád hagyjuk gondunk, mindet.
Általad élünk, ki minden szükségünk ismeri,
Ó, táplálj kegyelmeddel, s éhező szíveinknek
Az élet kenyerét szent kezéd mérje ki.

VII.

*Isten örök, ártatlan Báránya, Te,
Mielőtt elpusztul a Föld,
Létiünket véred szentelje be,
Véred, mely minden bűnt eltörölt.
Minden léleknek dicsőség neved,
Tanítsd meg nekünk részvéteket.
Mutasd meg így az embereknek,
Hogy bennünk lakozik, ki élő szeretet.*

VIII.

*Élet adója és Ura, kinek hatalma
S vezérlő gondja ingyen a miénk,
Ha fenyeget kísértés birodalma,
Gonosztól szabadíts, bűnből kivégy.
Tiéd vagyunk, Uram, s te a miénk,
Jóságod bennünk megmutatkozik,
Újítsd, nagyobbítsd, tölts el gyermekid szívét,
Béke, öröm, menny járja be zugait.*

IX.

*Áldás, dicséret, dicsőség, szeretet,
Néked, egyenlő s örök Három,
A mennyben és a Földön, idelent.
Tetteid visszhangozzák, itt, e világon.
Háromszor Szent, a királyság Tiéd,
És minden hatalom azonképp Reád szálljon,
S ha összeomlik föld és ég,
Dicsőséged majd semmivé ne váljon.*

Amikor pedig böjtöltök, ne nézzetek komoran, mint a képmutatók, akik eltorzítják arcukat, hogy lássák az emberek böjtölésüket. Bizony, mondom néktek: megkapták jutalmukat. Amikor pedig te böjtölsz, kend meg a fejedet, és mosd meg az arcodat, hogy böjtölésedet ne az emberek lássák, hanem Atyád, aki rejtve van; és Atyád, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked nyilván. [†] (Máté 6,16–18)

1. A Sátán a világ kezdete óta azon igyekezik, hogy elválassza, amit Isten egybekötött, hogy elkülönítse a belső vallást a külsőtől, és hogy a kettőt egymással szembeállítsa. Nem kis sikert aratott ezzel azok körében, akik előtt „szándékai ismeretlenek”.

[Mt 19,6]

[2Kor 2,11]

Minden korban sokan voltak, akikben volt Isten iránti buzgóság, de nem a helyes ismeret szerint, akik szigorúan ragaszkodtak „a törvény rendelkezéseihez”, a külső kötelességek teljesítéséhez, ugyanakkor egyáltalán nem vették figyelembe a belső igazságot, amely „Istentől van, a hit alapján”. Sokan pedig a másik végletbe estek, figyelmen kívül hagyva minden külső kötelességet, talán még rágalmazták is a törvényt, és ítékeztek fölötte, amennyiben az megköveteli ezek teljesítését.

[Róm 10,2]

[2,26]

[Fil 3,9]

[Jak 4,11]

2. A Sátánnak éppen ez a fondorlata állította szembe egymással a hitet és a cselekedeteket. És így számos, Isten iránt valóban buzgó ember egy időre beleesett a csapdába valamelyik oldalon. Néhányan az egekig magasztalták a hitet, a jó cselekedeteket teljesen kizárva, nemcsak mint megigazulásunk alapját (hiszen tudjuk, hogy Isten „ingyen igazítja meg” az embert „kegyelméből, miután megváltotta a Krisztus Jézus által”), hanem mint annak szükségszerű gyümölcsét is – sőt, mint aminek egyáltalán helye van a Jézus Krisztus vallásában. Mások, buzgón igyekezve elkerülni ezt a veszélyes hibát, átestek a ló másik oldalára: vagy azt állították, hogy a jó cselekedetek az alapját vagy legalábbis előfeltételét képezik a megigazulásnak, vagy pedig úgy beszéltek róluk, mintha mindent összevéve ezek tennék a Jézus Krisztus vallásának teljességét.

[Róm 3,24]

3. Ugyanilyen módon szembeállították egymással a vallás célját és eszközeit is. Némely jóakarátú ember, úgy látszik, a vallás

egészét akként tüntette fel, mint ami az egyházi imádkozásban való részvételből, az Úrvacsorával való élésből, a prédikációk meghallgatásából és a vallásos könyvek olvasásából áll, ugyanakkor elhanyagolták mindezek célját: az Isten és felebarátaik iránti szeretetet. És éppen ez erősített meg másokat abban, hogy mellőzzék, ha nem megvessék Isten annyiszor meggyalázott rendelkezéseit*, melyeknek éppen a célját ásták alá és hiúsították meg oly cudarul az emberek.

4. A kegyelem összes eszközei közül azonban aligha van még egy, amellyel kapcsolatban az emberek nagyobb túlzásba estek volna, mint amelyikről Urunk fent idézett szavaiban beszél: a vallásos böjtre gondolok. Hogy felmagasztalták ezt némelyek, ügyet sem vetve a Szentírásra vagy a józan észre! Mások pedig semmibe vették, mintegy azzal állva bosszút, hogy ugyanannyira lebecsülik, mint amennyire mások túlbecsülik. Emezek úgy beszélnek róla, mintha a mindenük volna, ha maga a cél nem is, de vele mindenképpen összekapcsolódik; amazok pedig semminek nézik, haszontalan fáradozásnak, melynek semmi köze a célhoz. Holott az igazság egész biztosan valahol a kettő között található. Nem minden ez, de nem is semmi. Nem ez a cél valóban, de értékes eszköz annak elérésében, olyan eszköz, amelyet Isten maga rendelt el, és amelyre éppen ezért, ha megfelelően használjuk, bizonyára áldását is adja.

Ahhoz, hogy ezt még jobban megvilágítsam, igyekszem bemutatni először is a böjtölés természetét, különböző fajtáit és fokozatait, másodsor az okait, alapjait és céljait, harmadszor az ellene felhozott legvalóságosabb kifogások cáfolatát, negyedszer pedig teljesítésének módját.

I. 1. Először tehát a böjt természetét, fajtáit és fokozatait mutatom be. Ami a böjt természetét illeti, minden ihletett író, akár az Ó-, akár az Újszövetségben a „böjtölni” szót egyetlen értelemben használja: nem enni, tartózkodni az ételtől. Ez olyan világos, hogy felesleges fáradság lenne idézni Dávid, Nehémiás, Ézsaiás és a többi próféták, valamint Urunk és apostolai szavait, akik mind egyetértenek ebben: a böjtölés azt jelenti, hogy egy bizonyos ideig nem eszünk.

2. A régiek ezt kiegészítették egyéb, nem szükségképpen kapcsolódó mozzanatokkal, úgymint: öltözködés elhanyagolása, az általában viselt ruhadíszek elhagyása, gyászruha öltése, hamu szó-

* Az angol eredetiben *ordinances*, értsd: szentségek, istentisztelet; ld. az I. köt. 201. oldalán található jegyzetet.

rása a fejre vagy zsákruha viselése. Az Újszövetségben azonban nem nagyon találkozunk ezekkel a jelentéktelen mozzanatokkal; arról sincs tudomásunk, hogy a tisztább korok keresztyénei ezeket hangsúlyozták volna, noha néhány vezeklő ezeket önkéntesen használta, mint belső megalázkodása külső jeleit. Még kevésbé fordult elő, hogy az apostolok vagy a velük egy korban élő keresztyének verték vagy tépték volna saját testüket. Az ilyenfajta „önintelem” nem volt ritka viszont a Baál imádói vagy papjai körében. A pogányok istenei csakugyan ördögök voltak, és az ilyen ördög-isten kétségkívül kedvét lelte benne, ha papjai „elkezdték hangosan kiáltozni, és szokásuk szerint összevagdosták magukat kardjukkal és dárdájukkal, míg el nem borította őket a vér”. Nem lehet ez azonban kedves az előtt, és nem is illik annak követőihez, aki „nem azért jött, hogy az emberek életét elveszítse, hanem hogy megmentse”.

(1Kir 18,28)

[Lk 9,56]

3. Ami a böjtölés fokozatait vagy mértékét illeti, több példánk is van olyanokra, akik egyvégtében több napon át böjtöltek. Így az évégett természetfeletti erővel felruházott Mózesről, Illésről és áldott Urunkról is feljegyzí az Írás, hogy megszakítás nélkül „negyven nap és negyven éjjel” böjtöltek. Am a Szentírás leggyakrabban az egy napos, reggeltől estig tartó böjtölési időszakot említi. És ezt a böjti gyakorlatot követték az őskeresztyének is. Emellett azonban tartottak még részleges böjtöket is (*semi-jejunia*, miként Tertullianus nevezi) a hét negyedik és hatodik napján (szerdán és pénteken) egész éven át; ezeken a napokon nem vettek magukhoz semmi táplálékot délután három óráig, amikor hazaértek szolgálatukból.

[2Móz 34,28;

1Kir 19,8; Mt 4,2]

4. Ehhez szorosan kapcsolódik az, amit Egyházunk az „önmegtartóztatás” szóval szokott jelölni; amelyet akkor alkalmazhatunk, amikor nem tudunk teljes böjtöt tartani, akár betegség, akár testi gyengeség miatt. Ilyenkor keveset eszünk, részben tartózkodunk az ételtől, kevesebb ételt veszünk magunkhoz, mint általában. Nem tudok rá felhozni egyetlen bibliai példát sem. De elítélni sem tudom, hiszen ezt az Ige sem teszi. Lehet haszna ennek is, és Isten áldását adhatja rá.

5. A böjtölés legalacsonyabb rendű formája, ha szabad így nevezni, az, amikor kedves ételeinktől tartózkodunk. Erre több bibliai példát is idézhetünk Dániel és atyjafiai példáján kívül, akik különleges megfontolásból, mégpedig, hogy „ne szennyezzék be magukat a király ételével, és azzal a borral, amit ő szokott inni” (ez volt a „mindennapi” eledel, amit „a király elrendelt” a számukra), „arra kérték” (sikeresen) „a főudvarmestert, hogy zöld-

(Dán 1,5) [8, 12]

ségféléket ehessenek, és vizet ihassanak”. Talán ennek a téves utánzásából fakadhat az ősi szokás, amelynek követői tartózkodnak a hús és a bor fogyasztásától a böjtölésre és önmegtartóztatásra szánt idő alatt; ha ugyan nem abból a feltételezésből fakad e gyakorlat, hogy ezek a legkívánatosabb ételek, és abból a hitből, hogy az Istenhez járulás ünnepélyes időszakaiiban a leghelyesebb a kevésbé kívánatos ételeket fogyasztani.

(3Móz 23,26–29)

(Zak 8,19)

6. A zsidó egyházban voltak *kijelölt* böjtök. Ilyen volt a hetedik hónap böjtje, amelynek betartását Isten maga rendelte el Izráel népe számára a legsúlyosabb büntetést helyezve kilátásba. „Azután így beszélt Mózeshez az Úr: ... a hetedik hónapnak a tizedike az engesztelés napja... gyötörjétek meg lelketeket *... hogy engesztelést végezzenek értetek Isteneteknek, az Úrnak színe előtt. Ha pedig valaki nem tartóztatja meg magát ezen a napon, azt ki kell irtani népe közül.” Későbbi korokban még több kijelölt böjt járult ehhez. Így említi Zakariás próféta nemcsak a „hetedik”, hanem „a negyedik, az ötödik... és a tizedik hónapban tartott böjtöt” is.

Az ókeresztyén egyházban is hasonlóképpen voltak kijelölt böjtök, éves és heti böjtök is. Az előbbi csoportba tartozott a húsvét előtti böjt, amelyet egyesek negyvennyolc óráig tartottak meg, mások egy egész hétig, sokan egészen két hétig, nem véve magukhoz táplálékot estig ezeken a napokon. Az utóbbiba sorolható a hét negyedik és hatodik napi böjtje, amelyet (Epiphanius tanúsága szerint vitathatatlanul) ἐν ὅλῃ τῆ οἰκουμένῃ, azaz „az egész lakott földön” megtartottak, legalábbis keresztyének lakta területeken. Egyházunk éves böjtjeihez tartozik „a nagyböjt negyven napja, a négy évszak első napjának böjtje”, a rogációk, és több nagy ünnep előestéje, illetve a heti böjt, „az év minden péntekén, kivéve karácsony napján”.

(2Krón 20,1–3)

(Jer 36,9)

Az állandó böjtök mellett azonban az istenfélő nemzetek rendszeresen tartanak alkalmi böjtöket, ahogy körülményeik megkívánják. Így amikor „hadba vonultak Jósáfát ellen a móábiak és az ammóniak a meúniak egy részével együtt... Jósáfát az Urat kezdte keresni, és böjtöt hirdetett egész Júdában”. „Jóákimnak, Jósiás fiának, Júda királyának ötödik esztendejében, a kilencedik hónapban” pedig, amikor féltek a babiloni királytól, Júda fejedelmei „kihirdették Jeruzsálem egész népének... hogy tartsanak böjtöt az Úr előtt”.

[Mik 6,8†]

Ehhez hasonlóan aki figyel az útjára, s alázatosan és hűségesen akar járni Istennel, gyakran talál rá alkalmat, hogy Atyja előtt

* Ti. így az AV.

titokban így meggyötörje lelkét. Főként az ilyen böjtre vonatkoznak az itteni utasítások.

II. 1. Tovább lépve, a második szakaszban a böjt alapjait, okait, és céljait mutatom be.

Először is azok, akik valamilyen erős érzelem hatása alatt állnak, akiket félelem, bánat vagy bármilyen heves indulat tölt el, gyakran úgy elmerülnek ebben, hogy „még az evésről is elfeledkeznek”.

[Zsolt 102,5]

Ilyenkor nemigen törődnek az étellel, még a test fenntartásához szükséges mértékben sem, nemhogy valamilyen finomsággal vagy csemegével, mivel egészen más gondolatok foglalják le őket. Így például amikor Saul azt mondta: „Igen nagy bajban vagyok. Megtámadtak a filiszteusok; az Isten pedig eltávozott tőlem”, akkor, mint meg van írva, „egész nap és egész éjjel nem evett semmit”. Így tettek azok is, akik együtt voltak Szent Pállal a hajón, amikor „erős vihar tombolt”, és már „elveszett megmenekülésük minden reménye”, „étlen várakoztak, és semmit sem ettek”, semmi rendes ételt nem fogyasztottak tizennégy napig egyfolytában. Hasonlóképpen „Dávid... és a vele levő emberek”, amikor meghallották, hogy „megfutamodott a hadinép a csatában, sokan elesetek és meghaltak a nép közül; meghalt Saul és a fia, Jónátán is”, akkor ők „zokogva gyászoltak és böjtöltek egészen estig Saul miatt és a fia, Jónátán miatt, meg az... Izráel háza miatt”.

(1Sám 18,15;20)

(ApCsel 27,[20];[33])

(2Sám 1,[4;11-]12)

Bizony, akiknek elméje nagyon elfoglalt, sokszor nehezen tűrik, ha megzavarják őket, és még a szükséges ételtől is undorodnak, mert az is eltereli gondolataikat arról, amiben el szeretnének mélyedni. Mint ahogy Saul, amikor az előbb említett esetben „egész hosszában a földre zuhant... semmi erő sem volt benne”, akkor is azt mondta: „Nem eszem”, de „szolgái, sőt az asszony is addig unszolták, míg végre hallgatott szavukra”.

[1Sám 28,20;23]

2. Ez tehát a böjt természetes oka. Aki nagy nyomorúságban van, akit elborít a bűne miatt érzett szomorúság és az Isten haragjától való erős félelem, az mindenféle szabály nélkül, anélkül, hogy tudná vagy átgondolná, hogy Isten parancsa-e vagy sem, „még az evésről is elfeledkezik”, és tartózkodni fog nemcsak a kívánatos, hanem még a szükséges ételtől is. Mint Szent Pál, aki, miután „kézen fogva vezették be Damaszkuszba, ott három napig nem látott, nem evett és nem ivott”.

(ApCsel 9,9)

[Zsolt 55,5;

Ef 2,12]

[Zsolt 107,18]

Bizony, tomboló viharban, amikor „halálos rémület fogja el” azt, aki régóta Isten nélkül él a világban, annak lelke „minden ételtől undorodik”; gyötrelmek, bosszúságnak érzi az evést. Türel-

metlen mindennel szemben, ami megzavarja szüntelen kiáltását:
 [Mt 8,25] „Uram! Ments meg! Elveszek!”

Milyen erőteljesen fejezi ezt ki egyházunk böjti homíliájának első része!

Midőn az emberek érzik önmagukban a bűn súlyos terhét, látják, hogy annak méltó jutalma a kárhozát, és lelki szemeik előtt megjelenik a pokol borzalma, megremegnek, megrendülnek, és szívük bánattal telik meg. Nem tehetnek mást, mint hogy magukat vádolják, kiöntsék bánatukat a Mindenható Isten előtt és hozzá könyörögjenek irgalomért. Ha ezt igaz komolysággal teszik, elméjüket óhanyyira lefoglalja (eltölti) részben a bánat és a szomorúság, részben az őszinte kívánság, hogy megmeneküljenek a pokolnak és kárhozatnak ettől a veszélyétől, hogy minden étel és ital utáni sóvárgásuk megszűnik bennük, annak helyét pedig a világi dolgoktól és a gyönyörtől való undor foglalja el; úgyhogy akkor már semmi mást nem tesznek, csak sírnak, gyászolnak és jajgatnak, és mind beszédükkel, mind testi magatartásukkal azt mutatják, hogy belefáradtak az életbe.*

3. A böjtt egy másik oka vagy alapja a következő. Sokan azok közül, akik immár félik Istent, mélységesen tudatában vannak, milyen gyakran vétkeztek ellene, amikor visszaéltek e máskülönben törvényes dolgokkal. Tudják, milyen sokat vétkeztek a falánkság által; milyen sokszor megszegték Istennek a mértékletességet, sőt a józanságot előíró szent törvényét; mennyire engedtek érzéki vágyaiknak, talán testi egészségüket is megrontva, de lelküknek mindenképpen komolyan ártva. Hiszen ezzel szüntelenül táplálták és növelték a nyüzsgő balgaságot, a felszínes gondolkodást, a léha kedélyeket, a legmélyebb dolgok gúnyos megvetését, a lelki dőreséget és vigyázatlanságot, azaz a lélek részegségét, amely a legnemesebb képességeiket is gúzsba kötötte, akárha bortól vagy pálinkától mámorosodtak volna meg. Azért tehát, hogy felszámolják az okozatot, megszüntetik az okot is; kerülnek minden mértéktelenséget. Amennyire csak lehetséges, tartózkodnak attól, ami csaknem az örök kárhozatba taszította őket. Gyakran teljesen lemondanak az ilyesmiről, mindig gondosan vigyázva rá, hogy józanok és mértékletesek legyenek mindenben.

* Homilies: „On Fasting” (A böjtölésről), 249. o.

4. Arra is jól emlékeznek, hogy a kenyérbőség mily nagy mértékben növeli a lelki vigyázatlanságot és könnyelműségét, az esztelen és szentségtelen vágyakat, sőt még a tisztátalan és gyarló szenvedélyeket is. Ezt a tapasztalat minden kétséget kizáróan megerősíti. Még a finom, előírásoknak megfelelő érzékiség is szüntelenül érzékivé teszi a lelket, egy szintre süllyeszti az állatokkal, amelyek kimúlnak. Lehetetlen kifejezni, milyen hatással vannak az elmére és a testre a változatos ételek és finomságok: kaphatóvá teszi őket minden adandó érzéki gyönyörre. Éppen ezért a bölcs ember fegyelmezi lelkét, nyugalomban tartja; leszoktatja azt mindazon alantas vágyak élvezetéről, amelyek természetüknél fogva hajlamosak azt a földhöz láncolni, sőt beszennyezni, és lealjasítani is. Ez tehát egy újabb állandó okunk a böjtölésre: hogy megvonjuk a táplálékot az érzékiségtől és a vágytól, hogy megsemmisítsük az esztelen és káros kívánságoknak, a gyarló és hiú szenvedélyeknek magát az indítékát.

[Ild. Ez 16,49]

[Zsolt 49,13;21]

5. Talán nem kellene teljesen kihagynunk (bár nem tudom, jól tesszük-e, ha nagyon hangsúlyozzuk) a böjtölésnek egy másik, némely jó emberek által erősen hangoztatott okát: ezek ugyanis azzal büntették magukat az Isten jó ajándékaival való visszaélést, hogy időnként teljességgel tartózkodtak azoktól; így egyfajta szent bosszút gyakoroltak magukon ama múltbeli ostobaságukért és hálátlanságukért, hogy az eredetileg egészségükre való dolgokat a vétkezés alkalmává tették. Feltételezik, hogy Dávid erre gondolt, amikor azt mondta: „Sírtam és böjttel gyötörtem” vagy büntettem „lelkemet”; és Szent Pál is, amikor megemlíti, milyen „bosszúállást” váltott ki az Isten szerint való szomorúság a korinthusiakból.

[Zsolt 69,11†]

[2Kor 7,11†]

6. A böjtölés ötödik és ennél nyomósabb oka az, hogy elősegíti az imádkozást; különösen, amikor hosszabb időt szánunk a magányos fohászoklásra. Főképpen akkor, amikor Istennek tesszük felemelni szolgálainak lelkét minden földi dolog fölé, néha pedig elragadnia őket mintegy a harmadik égig. És mert a böjt az imádság elősegítője, gyakran alkalmas eszköz Isten kezében arra, hogy megerősítsen és növeljen nemcsak egyetlen erényt, a testi tisztaságot (ahogy némelyek oly hiábavalón gondolják, anélkül, hogy akár a Szentírás, akár az józan ész vagy a tapasztalat alapján megindokolnák), hanem a lelki komolyságot is, a megfontoltságot, a fogékonyságot, a lelkiismeret érzékenységét; azt, hogy meghaljunk a világnak, és következképpen azt, hogy az Isten iránti szeretet, és minden szent és mennyei indulat erősödjék meg bennünk.

[2Kor 12,2]

7. Nem mintha feltétlenül természetes vagy szükségszerű kapcsolat volna a bőjt és az Istennek a bőjt révén közvetített áldásai között. Isten megkönyörül, akin akar; azt ad, amit jónak lát, és amilyen módon jónak látja. A bőjtöt pedig minden korban olyan eszközként jelölte ki, amellyel elfordíthatjuk haragját, és elnyerhetünk bármilyen áldást, amire éppen szükségünk van.

Hogy ez mily hatalmas eszköz Isten haragjának elfordítására, azt megtudhatjuk Aháb figyelemre méltó példájából. „Nem volt senki más olyan, aki annyira ráadta volna magát” – teljesen feladta magát, mint egy pénzen vett rabszolga – „annak a cselekvésére, amit rossznak lát az Úr”. Mégis, amikor „megszaggatta ruháját, a testére zsákruhát öltött, bőjtölt [...] és csendesen járt-kelt [...], így szólt az Úr igéje [...] Illéshez: Látod, mennyire megalázta magát előttem Aháb. Mivel megalázta magát előttem, az ő idejében nem hozom rá azt a veszedelmet”.

Dániel ugyancsak Isten haragjának elfordítása végett kereste őt „bőjtölve zsákruhában és hamuban”. Kitűnik ez egész imádságából, különösen annak fennkölt befejezéséből: „Urunk, igazságod (vagy kegyelmességed) szerint forduljon el lángoló haragod... szent hegyedtől... hallgasd meg... szolgálj imádságát és könyörgését, és ragyogjon rá orcád elpusztult szentélyedre... Uram, hallgass meg! Uram, bocsáss meg! Uram, figyelj ránk és cselekedj... önmagadért!”.

8. Nemcsak Isten népétől tanulhatjuk meg azonban, hogy amikor Urunk haragra gerjed, könyörgéssel és bőjtöléssel keressük őt, hanem még a pogányoktól is. Amikor Jónás kijelentette: „Még negyven nap és elpusztul Ninive, Ninive lakosai... bőjtöt hirdettek és zsákruhát öltött a város apraja-nagyja... Ninive királya fölkelt trónjáról, levetette magáról díszruháját, zsákruhát öltött magára és hamuba ült. Azután kihirdették Ninivében a király... rendeltére a következőket: az emberek és állatok, a szarvasmarhák és juhok semmit meg ne kóstoljanak, ne legeljenek, vizet se igyanak!” (nem mintha az állatok vétkeztek vagy megtérhettek volna, hanem hogy az ő példájuk figyelmeztesse az embert arra, hogy az ő bűne miatt fenyeget Isten haragja minden teremtményt). „Ki tudja, talán felénk fordul és megszán az Isten, lelohad lángoló haragja, és nem veszünk el!” És fáradságuk nem volt hiábavaló. Isten lángoló haragja elfordult róluk. „Isten látta, amit tettek” (annak a bűnbánatnak és hitnek a gyümölcsét, amit ő munkált bennük prófétája által), és „megbánta Isten, hogy veszedelembe akarta dönteni őket, és nem tette meg”.

9. Böjtölni azonban nemcsak az Isten haragjának elfordításáért lehet, hanem bármilyen áldás megnyeréséért is, amire szükségünk van. Így, amikor a Benjámin törzse az összes többi törzset legyőzte, „elvonultak Izráel fiai mindnyájan, az egész nép... az Úr színe előtt... böjtöltek azon a napon egész estig”, és akkor az Úr így szólt: „Vonuljatok föl, mert holnap a kezetekbe adom!”.
 Így volt akkor is, amikor a filiszteusok igája alatt Sámuel összegyűjtötte „egész Izráelt”, és „böjtöltek azon a napon” az Úr előtt. És amikor „előrenyomultak a filiszteusok, hogy megütközzenek Izráellel, az Úr... hatalmas hangon mennydörgött azon a napon a filiszteusok fölött, és úgy megzavarodtak, hogy vereséget szenvedtek Izráeltől”. És így szólt Ezsdrás: „Ekkor böjtöt hirdettem ott az Ahavá-folyó mellett, hogy megalázzuk magunkat Istenünk előtt, és jó utat kérjünk tőle magunknak, hozzátartozóinknak... ő pedig meghallgatott minket”. Nehémiás pedig így: „Böjtöltem és imádkoztam a menny Istene előtt... Adj ma sikert szolgáltnak, és add, hogy legyen hozzám irgalmas az az ember!” És Isten megadta, hogy irgalmat találjon a király előtt.

*(Bir 20,26; 28)**(1Sám 7,6;10)**(Ezsd 8,21; 23)**(Neh 1,4;11)*

10. Hasonlóképpen az apostolok is mindig összekapcsolták a böjtölést és a könyörgést, amikor valamilyen fontos feladathoz óhajtották Isten áldását. Azt olvassuk: „Antiókhában, az ottani gyülekezetben volt néhány próféta és tanító... egyszer, amikor ezek az Úrnak szolgáltak és böjtöltek” (kétségkívül útmutatásért éppen ebben a dologban), „ezt mondta a Szentlélek: »Válasszátok ki nekem Barnabást és Sault arra a munkára, amelyre elhívtam őket!« Akkor” (másodszori) „böjtölés, imádkozás és kézzrátétel után elbocsátották őket”.

*(Cselekedetek 13)**[ApCsel 13,1–3]*

Maga Pál és Barnabás is így tett, miként a következő fejezetben olvassuk, amikor „visszatértek Lisztrába, Ikóniumba és Antiókhába. Erősítették a tanítványok lelkét és bátorították őket..., miután pedig gyülekezetenként előjárókat választottak nekik, böjtölve és imádkozva az Úrnak ajánlották őket”.

[14,21–23]

Sőt, azt, hogy némely áldást csak ennek az eszköznek a használatával lehet elnyerni, máshogy pedig nem, Urunk határozottan kijelenti a tanítványoknak adott válaszában, amikor megkérdezték: „»Mi miért nem tudtuk kiüzni?« Ó így válaszolt: »kishitűségek miatt. Bizony mondom néktek: ha akkora hitetek volna, mint egy mustármag, és azt mondanátok ennek a hegynek: menj innen oda! – odamenne, és semmi sem volna nektek lehetetlen. Ez a fajta (ördög) pedig nem távozik el, csak imádságra és böjtölésre« – minthogy ezek a kijelölt eszközök annak a hitnek az elnyerésére, amely az ördögöket is alátok rendeli.

(Mt 17,19–21)

11. Ezek *kijelölt* kegyelmi eszközök, hiszen nem pusztán az értelem vagy az (úgynevezett) természetes lelkiismeret fénye vezette minden korban az Isten népét arra, hogy a bűntörlést használja a célokra. Időről időre maga Isten tanította őket erre, akaratának világos és egyértelmű kinyilatkoztatásával. Ilyen volt a következő figyelemre méltó kijelentés Jóel próféta által: „De még most is így szól az Úr: térjete meg hozzám teljes szívvel, bűntörlve, sírva és gyászolva! Ki tudja, hátha most is megbánja, és áldást hagy maga után?... Fújjátok meg a kürtöt a Sionon! Tartsatok szent bűntörlőt, hirdessétek ki, hogy ünnep lesz... Szánalomra indult országa iránt, és könyörült népén... Most már adok nektek gabonát, mustot és olajat... nem engedem többé, hogy gyalázzanak titeket a pogányok.”

[Jóel 2,12–19]

De nemcsak időleges áldásokat remélhet Isten népe ez eszközök használatakor. Mert ugyanakkor, amikor Isten megígérte az őt bűntörléssel, sírással és gyásszal keresőknek: „Kárpótollak azokért az évekért, amelyekben pusztított a sáska, a szöcske, a cserebogár és a hernyó: az a nagy sereg, amelyet rátok küldtem”, azt is hozzát teszi: „Ehettek majd jóllakásig, és dicséritek az Úrnak, Isteneteknek a nevét... Akkor megtudjátok, hogy én Izráellel vagyok, és hogy én, az Úr vagyok a ti Istenetek.” Rögtön ezután következik a nagyszerű evangéliumi ígélet: „Kitöltöm majd Lelkemet minden emberre. Fiaitok és leányaitok prófétálni fognak, véneitek álmokat álmodnak, ifjaitok látomásokat látnak. Még a szolgákra és szolgálókra is kitöltöm Lelkemet abban az időben.”

[2,25–27]

[3,1–2]

12. Nos, bármilyen okok készítették is a régi idők embereit arra, hogy buzgón és szüntelenül gyakorolják ezt a kötelességet, ezek ma is ugyanolyan erővel készítenek bennünket. Mindezeket túl azonban van még egy különleges okunk a „gyakori bűntörlésre”, még hozzá az, hogy az parancsolta ezt meg nekünk, akinek a nevét viseljük. Ezen a helyen Krisztus valóban nem szólít fel *kifejezetten* a bűntörlésre, az adakozásra vagy az imádkozásra. A bűntörlés, adakozás és imádkozás mikéntjére vonatkozó utasításai viszont felérnek az ilyen felszólítással. Mert ha megparancsolja, hogy bármit is *így* tegyünk, az megkérdőjelezhetetlen parancs a dolog megtételére is, hiszen lehetetlen *így* tenni valamit, ha *egyáltalán* meg sem tesszük. Következésképpen, amikor azt mondja, *ilyen módon* adakozz, imádkozz vagy bűntörlj, az világos parancs arra, hogy ezeket teljesítsük, illetve arra, hogy *olyan módon* teljesítsük őket, hogy semmiképpen ne veszítse el jutalmát.

[2Kor 11,27]

[ld. Mt 10,42]

Ez tehát újabb indíték és buzdítás e kötelesség teljesítésére; Urunk ugyanis kegyelmes ígérettel egészítette ki megfelelő gya-

korlását: „Atyád pedig, aki látja, ami titkon történik, megfizet neked nyilván.” Ezek a böjt világos okai, alapjai és céljai; ezt a bátorítást kaptuk a benne való kitartásra, nem törődve a számos kifogással, amelyet azok próbálnak meg folyvást felhozni, akik többek akarnak lenni Uruknál.

[Mt 6,18f]

III. 1. Ezek közül a leghihetőbbeket vizsgálom a következőkben. Először is gyakran mondják: „A keresztyén ember tartózkodjék a büntől, ne pedig az ételtől: ezt várja el tőle Isten.” Ezt tényleg elvárja, de amazt is. Éppen ezért ezt kellene cselekedni, és amazt sem elhagyni.

[ld. Mt 23,23]

Tekintsd meg okoskodásodat minden vonatkozásában, és akkor könnyen megítélheted erejét:

Ha a keresztyén embernek tartózkodnia kell a büntől, akkor nem kell tartózkodnia az ételtől.

Csakhogy a keresztyén embernek tartózkodnia kell a büntől; nem kell tehát tartózkodnia az ételtől.

Való igaz, hogy a keresztyén embernek tartózkodnia kell a büntől. De hogyan következik ebből, hogy nem kell tartózkodnia az ételtől? Bizony, tegye csak mindkettőt. Isten kegyelme által tartózkodjék mindig a büntől; és tartózkodjék gyakran az ételtől is, a tapasztalat és a Szentírás által világosan megmutatott okoknak és céloknak megfelelően.

2. „De nem jobb-e az” (szól a második kifogás), „ha a büszkeségtől és hiúságtól, az esztelen és káros kívánságoktól, az ingerlékenységtől és haragtól és elégedetlenségtől tartózkodunk, nem pedig az ételtől?” Ez vitathatatlanul így van. Itt azonban szükségem újra emlékeztünkbe idézni Uruk szavait: „Ezeket kellene cselekedni, és amazokat sem elhagyni.” És valóban, az utóbbi csak az előbbi szolgálja; eszköze annak a nagy célnak. Azért tartózkodunk az ételtől, hogy Isten kegyelme által, melyet ez a külső eszköz a kegyelem egyéb kijelölt csatornáival együtt közvetít a lelkünkbe, képesek legyünk tartózkodni minden olyan szenvedélytől és indulattól, amely nem kedves öelőtte. Azért tartóztatjuk meg magunkat az egyiktől, hogy mennyei erővel felruházva meg tudjuk tartóztatni magunkat a másiktól. Úgyhogy ez az okoskodás éppen az ellenkezőjét bizonyítja annak, amit vele bizonyítani szándékoztál. Valójában azt bizonyítja, hogy szükséges böjtlőnünk. Mert ha tartózkodnunk kell a gonosz indulatoktól és vágyaktól, akkor az ételtől is tartózkodnunk kell; hiszen az önmegtagadásnak ezeket az apró eseteit választotta Isten arra, hogy általuk megajándékozzon bennünket ama nagy üdvösséggel.

[1Tim 6,9]

[Mt 23,23]

[Lk 24,49]

3. „De nem így találjuk a valóságban.” (Ez a harmadik kifogás.) „Gyakran és sokat bűjtöltünk. Mégis, mit értünk el vele? Egy szemernyivel sem lettünk jobbak: nem nyertünk semmilyen áldást. Sőt, inkább akadályt jelent, mint segítséget. Ahelyett például, hogy a haragot vagy az ingerlékenységet megakadályozta volna, azt inkább olyannyira megnövelte, hogy sem másokat, sem magunkat nem tudtuk már elviselni.” Ez könnyen meglehet. Lehet úgy bűjtölni vagy könyörögni, hogy még rosszabb állapotba kerülj, mint előtte, hogy még boldogtalanabb és még szentségtelenebb legyél. A hiba azonban nem magában az eszközben, hanem használatának a módjában rejlik. Azért csak használd, de használd másképpen! Tedd, amit Isten parancsol, úgy, ahogy ő parancsolja, és akkor kétségtelenül nem lesz érvénytelenné ígérete, nem tartja többé vissza áldását; de ha te titokban „bűjtölsz... Atyád, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked nyilván”.

[ld. Zsolt 77,9]

[Mt 6,18†]

4. „De vajon nem merő babonáság-e azt gondolni” (szól a negyedik kifogás), „hogy Isten figyelembe vesz ilyen apróságokat?” Ha azt mondod, hogy ez így van, akkor Isten gyermekeinek egész nemzedékét kárhoztatod. De mondanád-e őket mind gyenge, babonás embernek? Lehetsz-e olyan vakmerő, hogy ezt állítsd Mózesről és Józsuéről, Sámuelről és Dávidról, Jósáféról, Ezsdrásról, Nehémiásról és a prófétákról mind? Sőt, egy még nagyobbról – magáról Isten Fiáról? Bizonyos, hogy Mesterünk és mindezek a szolgálói úgy gondolták, hogy a bűjtölés nem kis dolog, és hogy a magas rangúnál magasabb rangú látja ezt. Az apostolok is mind nyilvánvalóan ezen a véleményen voltak, miután megtekintettek „Lélekkel és bölcsességgel”. Mikor pedig „kenetet kaptak a Szenttől”, aki „megtanította őket mindenre”, akkor is „bűjtölésben”, valamint „az igazság jobb és bal felől való fegyvereivel” „ajánlották magukat, mint Isten szolgálói”. „Amikor elvétetett tőlük a vőlegény”, azokban a napokban bűjtöltek. Komoly bűjtölés és könyörgés nélkül (ahogy fentebb már láttuk) nem is cselekedtek semmit, ami Isten dicsőségét érintette, mint a munkások aratásba küldése esetében.

[ld. Préd 5,7†]

[ApCsel 6,3]

[1Jn 2,20]

[Jn 14,26]

[2Kor 6,4–5;7]

[Lk 5,35]

[vö. Mt 9,38]

5. „Ha viszont a bűjtölésnek valóban ilyen nagy jelentősége van, és ilyen áldás kíséri”, mondják némelyek, ötödször, „nem az-e a legjobb, ha mindig bűjtölünk? Ha nemcsak néha-néha teszszük, hanem szüntelen bűjtöt tartunk? Ha annyi önmegtartóztatást gyakorolunk, amennyit csak testi erőnk megenged?” Senkit nem beszélek le erről. Nyugodtan élj a legkevesebb és legegyszerűbb étellel, és gyakorolj ebben mindenkor annyi önmegtartóztatást, amennyit csak testi erőd megenged! És ez, Isten áldása által

megsegíthet több fent említett cél elérésében is. Komoly segítségredre lehet mind a testi tisztaság megtartásában, mind a mennyei dolgokkal való törődésben, hogy ragaszkodásodat a földiekről az odafelvalókra fordítsd. Ez azonban nem böjtölés, nem szentírású böjtölés; ezt sehol nem nevezi így a Biblia. Bizonyos mértékben megfelel a böjtölés néhány céljának, de akkor is különbözik tőle. Gyakorold mindenképpen, de miatta soha ne tégy félre Istennek valamely más parancsát, illetve valamely kijelölt kegyelmi eszközt, amelyet ítéletének elfordítására és áldások elnyerésére szánt gyermekeinek.

[Kol 3,2†]

6. Gyakorold tehát folyamatosan, belátásod szerint önmegtartóztatást, ami voltaképpen nem más, mint a keresztyén mértékletesség. Ennek azonban egyáltalán nem kell megzavarnia a komoly böjtölésre és könyörgésre szánt időszakokat. Példának okáért: szokásos önmegtartóztatásod vagy mértékletességod ne akadályozzon meg a titkon való böjtölésben, ha hirtelen hatalmas szomorúság és bűnbánat vagy rettenetes félelem és csüggedés árasztja el lelkedet. Az ilyen lelkiállapot szinte kényszerítene a böjtölésre, undorodnál kedvenc ételeidtól, alig bírnád megenni a szükséges táplálékot is, mígnem Isten „kiemel a pusztulás verméből... sziklára állítja lábadat, biztossá teszi lépteidet”. Ugyanez történnék, ha kívánság gyötörne, ha hevesen tusakodnál Istennel az áldásáért. Nem várnál senki utasítására, hogy ne egyél kenyeret addig, amíg ajkaid kérése meg nem adatik neked.

[Zsolt 40,2]

[1Móz 32,24-32]

7. Ha pedig ott lettél volna Ninivében, amikor az egész városban kihirdették: „Az emberek és állatok, a szarvasmarhák és juhok semmit meg ne kóstoljanak, ne legeljenek, vizet se igyanak... Kiáltsanak teljes erővel Istenhez”, akkor állandó böjtöd ok lett-e volna arra, hogy ne vegyél részt az általános megalázkodásban? Kétségkívül nem. Te is ugyanolyan gondot fordítottál volna rá, hogy ne egyél azon a napon, mint mindenki más.

[Jón 3,7-8]

Az önmegtartóztatás vagy az állandó böjtölés Izráel népének egy tagját sem mentette volna föl az alól, hogy böjtöljön a hetedik hónap tizedik napján, a nagy éves engesztelési napon. Nem tartalmaz ez alól kivételt a súlyos kijelentés: „Ha pedig valaki nem tartóztatja meg magát” (nem böjtöl) „ezen a napon, azt ki kell irtani népe közül”.

[3Móz 23,29]

Végül pedig, ha ott lettél volna az antiókhiai testvérek között abban az időben, amikor böjtöltek és könyörögtek Barnabás és Saul kiküldése előtt, el tudod képzelni, hogy mértékletességod vagy önmegtartóztatásod elegendő ok lett volna arra, hogy ne csatlakozz hozzájuk? Kétségkívül, ha ezt tetted volna, hamar kizár-

tak volna a keresztyének közösségéből. Megérdemelten küldtek volna el, mint aki „zavart támaszt az Isten gyülekezetében”.*

IV. 1. Befejezésül azt igyekszem megmutatni, milyen módon kell bűntőlünk, hogy az kedves áldozat legyen az Úr előtt. Először is *az Úrnak* tegyük, egyedül őreá szegezve tekintetünket. A szándékunk vele az legyen, és csakis az, hogy dicsőítsük mennyei Atyánkat; hogy kifejezzük bánatunkat és szegényünket, amiért számtalanszor megszegtük szent törvényét; hogy várjuk a növekedését a megtisztító kegyelmének, amely ragaszkodásunkat az odafelvalókra irányítja; hogy könyörgésünk komolyabb és őszintébb legyen; hogy elfordítsuk Isten haragját, és elnyerjük a drága és legnagyobb ígéreteket, amelyeket Krisztus Jézusban adott nekünk.

[Mt 6,9]

[Kol 3,2†]

[2Pt 1,4]

[ld. Lk 16,15]

[Jn 12,43]

Vigyázzunk, nehogy becsapjuk Istent, nehogy bűntőlésünk és könyörgésünk utálatos legyen előtte azzal, hogy belekeverünk bármiféle földi célt, különösen az emberektől nyert dicséret keresését. Ez ellen különösen is óva int áldott Urunk ezekkel a szavakkal: „Amikor pedig bűntöltök, ne nézzetek komoran”, ne vágjatok savanyú képet, „mint a képmutatók” (túl sokan voltak ilyenek az Isten népe között), „akik eltorzítják arcukat”, nemcsak természetellenesen elcsúfítják, hanem beszórják porral és hamuval, „hogy lássák az emberek bűntőlésüket”. Ez a fő, ha ugyan nem az egyetlen céljuk. „Bizony mondom néktek: megkapták jutalmukat” – mégpedig az emberek csodálatának és dicséretének formájában. „Amikor pedig te bűntölsz, kend meg a fejedet, és mosd meg az arcodat” – tegyél úgy, ahogy máskor is szoktál tenni – „hogy bűntölésedet ne az emberek lássák” (tartsd magad távol az ilyen szándéktól: ha persze akaraton kívül megtudják, nem számít; attól nem leszel sem jobb, sem rosszabb), „hanem Atyád, aki rejtve van; és Atyád, aki látja, ami titokban történik, megfizet neked nyilván”.

[Mt 6,16]

[Mt 6,17–18]

2. Ha azonban ezt a jutalmat óhajtjuk, óvakodjunk másodsorban attól, hogy azt képzeljük: bűntőlésünkkel bármit is *kérdemelhettünk* Istentől. Soha nem elég erre figyelmeztetni bennünket, mert a kívánság, hogy saját igazságunkat „igyekezzünk érvényesíteni”, hogy *tartozásból* és ne *kegyelemből* nyerjük el az üdvösséget, olyan mélyen gyökerezik a szívünkben. A bűntölés nem több, mint Isten által elrendelt módja annak, hogy várjuk az ő *ingyenkegyelmét*, és hogy ő anélkül, hogy megérdemelnénk, ígérete szerint *bőségesen* megadja nekünk az áldásait.

[Róm 10,3; 4,4]

* Utalás a Kr. u. 341. évi antiókhiai zsinat II. kánonjára.

3. Nem szabad azonban azt gondolnunk, hogy a pusztá külső cselekedet véghezvitelével áldást kaphatunk Istentől. „Ilyen az a böjt, amely nekem tetszik? – szól az Úr –. Ilyen az a nap, amelyen az ember a lelkét gyötri? Ha lehajtja fejét, mint a káka, zsákba öltözik, és hamut szór maga alá.” Vajon csak ezeket a – mégoly szigorúan teljesített – külső cselekedeteket kell érteni azon, hogy „a lelkét gyötri”? „Azt nevezed böjtnek, és az Úr kedves napjának?” Bizonyosan nem. Ha merőben külsődleges szolgálat, az mind kárba veszett fáradság. Az ilyen teljesítmény a testet valóban meggyötörheti. A léleknek viszont semmi haszna belőle.

[Ézs 58,5]

4. Sőt, a testet néha túlságosan is meggyötörhetjük, olyannyira, hogy alkalmatlanná válik annak a feladatnak elvégzésére, amire elhívattunk. Erre is buzgón kell vigyáznunk, hiszen óvni kell egészségünket mint Isten jó ajándékát. Éppen ezért legyünk körültekintők, amikor csak böjtölünk, hogy a böjtöt erőnkhez igazítsuk. Hiszen gyilkosságot nem ajánlhatunk fel Istennek áldozatul, és testünk elpusztításával nem segíthetjük a lelkünket.

De ilyen szent alkalmakkor nagy testi gyengeségünk ellenére is elkerülhetjük a másik véglelet, amelyért Isten elítéli azokat, akik régen panaszt emeltek őellene, amiért nem fogadta el a böjtölésüket. „Miért böjtölünk – mondják –, ha te nem látod meg, miért gyötörjük magunkat, ha te nem akarsz tudni róla?” „De hiszen ti a böjti napokon is megtaláljátok kedvteléseketek” – feleli az Úr. Ha nem tudjuk teljesen megtartóztatni magunkat, legalább tartózkodjunk a kívánatos ételektől, és akkor nem hiába fogjuk keresni az ő orcáját.

[58,3]

[ld. 2Kórón 7,14]

5. De legyen gondunk rá, hogy lelkünket is ugyanúgy meggyötörjük, mint a testünket. Legyen böjtölésünk minden, akár nyilvános, akár személyes alkalma olyan alkalom, amikor a töredelmes és megtört szív szent indulatait is gyakoroljuk. Legyen ez alkalom az őszinte gyászra, a bűn fölött érzett Isten szerint való megszomorodásra: olyanra, mint a korinthusiaké volt, amelyről ezt mondta az apostol: „Örülök. Nem annak, hogy megszomorodtatok, hanem hogy megtérésre szomorodtatok meg; mert Isten szerint szomorodtatok meg, és miattunk semmiben nem vallotok kárt.” „Mert az Isten szerinti szomorúság” (ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη) nem más, mint Isten Lelkének drága ajándéka, mely felemeli a lelket Istenhez, akitől az ered, „megbánhatatlan megtérést szerez az üdvösségre”. Igen, hadd munkálja bennünk az Isten szerinti szomorúság ezt a belső és külső bűnbánatot, a szívnek ezt a teljes megváltozását Isten képére, valóságos igazságban és szentségben való megújulását; és az életnek ugyanezt a megváltozását, amíg egész

[ld. 3Móz 23,27–32; Ézs 58,5]

[Zsolt 51,19]

(2Kor 7,9–10)

[Kol 3,10; Ef 4,24]

[Pt 1,15] magatartásunkban szentek nem leszünk, ahogyan ő is szent. Hadd munkálja bennünk ugyanezt az *igyekezetet*, hogy tisztának és feddhetetlennek találtsunk őbenne; ugyanezt az önmagunk tisztázását, de inkább életünkben, mint szavainkban, abban, hogy a gonosznak még a látszatától is őrizkedünk; ugyanezt a *méltatlankodást*, ugyanezt a heves undort a bűnnel szemben; ugyanezt a *félelmet* saját csalárd szívüinktől; ugyanezt a *vágyódást*, hogy mindenben Isten szent és neki tetsző akaratahoz igazodjunk; ugyanezt a *ragaszkodást* mindenhez, ami az ő dicsőségét és a mi Urunk Jézus Krisztus ismeretében növekedésünket szolgálhatja; és ugyanezt a *bosszúállást* [†] a Sátánnal és minden munkájával szemben, minden testi és lelki tisztátalansággal szemben.

[1Pt 5,6] 6. A bőjtöléshez pedig kapcsoljunk mindig buzgó imádkozást, kiöntve egész lelkünket Isten előtt, megvallva bűneinket és minden elfajulásukat, megalázva magunkat az ő hatalmas keze alatt, leleplezve előtte minden hiányosságunkat, minden bűnösségünket és tehetetlenségünket. Jó alkalom ez arra, hogy hosszasabban fohászkodjunk saját magunkért és testvéreinkért. Sirassuk népünk vétkeit, és kiáltunk hangosan Istenünk városáért: hogy az Úr építse újjá Siont, és orcáját ragyogtassa fel annak romjain. Megfigyelhetjük, hogy a régi időkben Isten emberei is mindig összekapcsolták a könyörgést és a bőjtölést; így tettek az apostolok is a fent említett példákban; és így tesz Urunk is az előttünk levő beszédekben.

[Zsid 13,16] 7. Ha pedig végezetül olyan bőjtöt akarunk tartani, amely kedves az Úr előtt, tegyük hozzá az adakozást is: az erőnknek megfelelő irgalmas cselekedeteket, amelyek az embereknek mind a testi, mind lelki épülését szolgálják. „Ilyen áldozatokban” is „gyönyörködik az Isten”. Ezt jelentette ki az angyal az otthonában bőjtölő és könyörgő Kornéliusznak is: „Imádságaid és alamizsnáid emlékeztetőül feljutottak az Isten elé.” És ezt jelenti ki maga Isten is kifejezetten és nyomatékosan: „Nekem az olyan bőjt tetszik, amikor... kibontod a járom köteleit, szabadon bocsátod az elnyomottakat, és összetörsz minden jármot! Oszd meg kenyeredet az éhezővel, vidd be házádba a szegény bujdosókat, ha mezítelent látsz, ruházd fel, és ne zárkózz el testvéred elől! Akkor eljön világosságod, mint a hajnalhasadás, és hamar beheged a te sebed. Igazságod jár előtted, és az Úr dicsősége lesz mögötted. Ha segítségül hívod az Urat, ő válaszol, ha kiáltasz, ezt mondja: Itt vagyok! Ha (amikor bőjtölsz) kenyeret adsz az éhezőnek, és jól tartod a nyomorultat, akkor fölragog a sötétben világosságod, és homályod olyan lesz, mint a déli napfény. Az Úr vezet majd szüntelen,

kopár földön is jóltart téged. Csontjaidat megerősíti, olyan leszel, mint a jól öntözött kert, mint a forrás, amelyből nem fogy ki a víz.”

(Ézs 58,6–11)

Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és ellopják, hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem ássák ki, és nem lopják el.

Mert ahol a kincséd van, ott lesz a szíved is.

A test lámpása a szem. Ezért ha a szemed tiszta, az egész tested világos lesz.

Ha pedig a szemed gonosz, az egész tested sötét lesz. Ha tehát a benned lévő világosság sötétség, milyen nagy akkor a sötétség!
(Máté 6,19–23)

1. Az általában „vallásosnak” mondott cselekedetek után, melyek valóban benső részét képezik az igaz vallásnak, ha tiszta és szent szándékból fakadnak, és ahhoz illő módon viszik véghez őket, Urunk áttér a „hétköznapi élet” dolgaira, és rámutat, milyen elengedhetetlenül fontos, hogy mindennapi tevékenységeinkben ugyanolyan tiszta szándék vezéreljen minket, mint az adakozásban, böjtölésben vagy imádkozásban.

Kétségkívül ugyanaz a tiszta szándék, „amely elfogadhatóvá teszi adakozásunkat és áhítatunkat, fáradozásunkat vagy tevékenységünket is bizonytal kedves áldozattá teszi Isten előtt. Ha valaki azért űzi foglalatosságát, hogy e világi rangot és javakat szerezzen magának, már nem Istent szolgálja tevékenységével... és semmi-vel sem tarthat nagyobb igényt az Istentől jövő jutalomra, mint aki azért adakozik, hogy *lássák*, vagy azért imádkozik, hogy *hallják* az emberek. Mert a hiú, földi szándékoknak éppúgy nincs helyük foglalatosságainkban, mint adakozásunkban és áhítatunkban sem... Ezek nemcsak akkor gonoszak, amikor jó cselekedeteinkkel”, vallásos cselekedeteinkkel „keverednek el, hanem ugyanilyen gonosz természetűek akkor is, amikor mindennapi tevékenységünkben jelennek meg. Ha megengedhető lenne ezek követése világi foglalatosságainkban, megengedhető lenne követésük áhítatunkban is. Mivel azonban adakozásunk és áhítatunk egyaránt csak akkor kedves szolgálat, ha tiszta szándékból fakad, ugyanígy mindennapos

tevékenységünk is csak úgy tekinthető Istennek való szolgálatnak, ha ugyanolyan szívbeli kegyességgel végezzük”.*

2. Ádott Urunk ezt írja le a legélénkebb modorban, erélyes és egyetemes érvényű szavakkal, melyeket az egész fejezeten keresztül magyaráz, alkalmaz és fejteget. „A test lámpása a szem. Ezért ha a szemed tiszta, az egész tested világos lesz. Ha pedig a szemed gonosz, az egész tested sötét lesz.” A szem a szándék: ami a szem a testnek, az a szándék a léleknek. Ahogy az egyik irányítja a test minden mozdulatát, úgy a másik a lélekét. Erről a lelki szemről akkor mondhatjuk, hogy „tisztá”, ha egyetlen dologra néz; ha nincs más szándékunk, mint megismerni „Istent, és akit elküldött, a Jézus Krisztust”; hogy méltó módon hozzá fordulva szeressük őt, ahogy ő is szeretett bennünket; hogy mindenben Istennek tetsző módon éljünk; hogy Istennek szolgáljunk (mert őt szeretjük) teljes szívünkkel, elménkkel és lelkünkkel és erőnkkel; és hogy Istenben gyönyörködjünk mindenek fölött, itt és az örökkévalóságban.

3. „Ha a szemed” ilyen „tisztá”, ha ennyire Istenre néz, „az egész tested világos lesz” „Az egész tested” – azaz mindaz, amit a szándék irányít, ahogy a testet a szem. Mindaz, ami vagy, mindaz, amit teszel: kívánságaid, indulataid, érzelmeid, gondolataid, szavaid és cselekedeteid. Ezek teljesen „világosak lesznek” telve valódi, isteni ismerettel. Ez az első dolog, amit itt a világosságon érthetünk. „Az Úr világossága által látsz világosságot”. „Isten ugyanis, aki” hajdan „ezt mondta: »Sötétségből világosság ragyogjon fel«, ő gyűjt világosságot a szívedben”. Megvilágítja lelki szemeidet az ő dicsőségének ismeretével. Az ő Lelke kijelenti neked Isten mélységeit. A Szent lehelete ad neked értelmet, és általa titkon megismered a bölcsességet. Bizony, a tőle kapott „kenet megmarad benned, és megtanít mindenre.

Hogyan támasztja ezt alá a tapasztalat? Még ha Isten már megvilágosította is lelki szemeinket, mily hamar elsötétedik balga szívünk, ha utána mégis Istenen kívül bármi mást keresünk vagy bármi másra vágyakozunk! Akkor újra beborítják lelkünket a fellegek. Újra elhatalmasodnak bennünk a kételyek és félelmek. Ide-oda hányódom, nem tudjuk, hogy mit tegyünk, vagy melyik ösvényen járjunk. Ha azonban csak Istent keressük, és utána vágyakozunk, eltűnnek a felhők és a kételyek. Mi, akik „egykor sötétség voltunk, most világosság vagyunk az Úrban”. Az éjszaka is világos lesz, mint a nappal és meglátjuk, hogy „az igazak ösvénye olyan,

* William Law, A Serious Call to a Devout and Holy Life (Istenfélő és szent életre sürgető intelem), első kiad. 1728 (újabban London, 1906, 1961).

mint a felragyogó világosság”. Isten megismerteti velünk, melyik úton járjunk, és „egyengeti előttünk az utat”.

[Péld 4,18]

[Zsolt 5,9]

4. A második dolog, amit „világosságon” érthetünk: a szentség. Ha minden dologban Istent keresed, meg is találod őt mindenben, ő pedig, minden szentség forrása lévén, szüntelenül betölt téged tulajdon képmásával, igazságossággal, irgalommal és igazsággal. Amíg Jézusra, és csak őrá nézel, betölt téged az az indulat, amely őbenne is megvolt. Lelked napról napra megújul alkotója képmására. Ha lelki szemedet le nem veszed róla, ha kitarasz, „mint aki látja a láthatatlant”, és semmi mást nem keresel sem égen, sem földön, akkor az Úr dicsőségét szemlélve, „ugyanarra a képre formálódasz át az Úr Lelke által dicsőségről dicsőségre”.

[1Móz 1,27]

[Fil 2,5]

[Kol 3,10]

[Zsid 11,27]

[2Kor 3,18]

Az is mindennapi megtapasztalás, hogy „kegyelemből van üdvösségünk a hit által”. Hit által nyílnak meg lelki szemeink, hogy meglássuk Isten dicsőséges szeretetének a fényét. És amíg rendületlenül feltekintünk Krisztusban Istenre, aki megbékéltette a világot önmagával, egyre inkább betölt bennünket az Isten és emberek iránti szeretet, a szelídség, gyengédség, türelem, a szent élet minden gyümölcse, amely Krisztus Jézus által az Atya Isten dicsőségét szolgálja.

[Ef 2,8]

[2Kor 5,19]

[Kol 3,12]

[Róm 6,22]

5. Harmadszor, ez a tiszta szeműeket betöltő világosság magában foglalja a boldogságot is, ugyanúgy, mint a szentséget. Bizony, „édes a világosság, és jó látni szemünkkel a napot”. De mennyivel inkább az látni az igazság napját, amint szüntelenül beragyogja a lelket! És ha van vigasztalás Krisztusban, ha van szeretetből fakadó figyelmeztetés, ha van minden értelmet meghaladó békeség, ha van dicsekvés azzal a reménységgel, hogy részesülünk az Isten dicsőségében, ez mind azé, akinek szeme tiszta. Így lesz „az egész teste világos”. A világosságban jár, ahogy Isten maga a világosságban van; mindig örül, szüntelenül imádkozik, és mindenért hálát ad, *gyönyörködve* mindabban, amit az Isten akarata neki szánt a Krisztus Jézusban.

[Préd 11,7]

[Mal 3,20]

[Fil 2,1]

[4,7]

[Róm 5,2]

[1Jn 1,7]

[1Thessz 5,16–18]

[Mt 6,23]

6. „Ha pedig a szemed gonosz, az egész tested sötét lesz”. „Ha a szemed gonosz” – látjuk, hogy nincs átmenet a tiszta és a gonosz szem között. Ha a szemed nem tiszta, akkor gonosz. Ha bármilyen dologunkban, amit teszünk, nem egyedül Istenre irányul a szándékunk, ha bármi mást keresünk, akkor „szennyes mind az elménk, mind a lelkiismeretünk”.

[Tit 1,15]

A szemünk tehát akkor gonosz, ha valamely cselekedetünkben más a célunk, nem pedig Isten; ha valami mást szándékozunk, nem pedig Istent megismerni, szeretni és az ő tetszését keresni, valamint neki szolgálni mindenben; ha mást akarunk, nem pedig

Istenben gyönyörködni, benne találni meg boldogságunkat most és mindörökké.

7. Ha a szemed nem egyedül Istenre szegezted, „az egész tested sötét lesz”. A lepel rajta marad szíveden. Elmédet egyre inkább elvakítja „e világ istene [...], s így nem látod meg a Krisztus dicsőségéről szóló evangélium világosságát”. Telve leszel tudatlansággal és tévelygéssel Isten dolgai tekintetében, nem leszel képes befogadni vagy megítélni azokat. És ha akarnád is Istent szolgálni, telve leszel bizonytalansággal, hogy mi módon tedd azt; mindeütt kétségekre és nehézségekre ütközöl, és nem látsz kiutat.

Bizony, ha a szemed nem tiszta, ha földi dolgokat keresel, telve leszel istentelenséggel és hamissággal, mivel kívánságaid, indulataid, érzelmeid mind irányt tévesztettek, mind sötétek, gyarlóak és hitványak. És beszéded is gonosz lesz, csakúgy, mint a szíved, nem lesz „sóval fűszerezett”, hogy „áldást hozzon azokra, akik hallják”, hanem üres, haszontalan, romlott, és megszomorítja Isten Szentlelkét.

8. „Romlás és nyomorúság jár nyomodban”, mert „a békesség útját nem ismered”. Nincs békességük, szilárd, bizonyos békességük azoknak, akik nem ismerik Istent. Nincs valódi, maradandó megelégedésük azoknak, akik nem őt keresik teljes szívvel. Ha veszendő dolgokra törekszel, „ami következik, az mind hiábavalóság”. Sőt, nemhogy hiábavalóság, hanem „a lélek gyötrelme”, mind a keresésükben, mind az élvezésükben. Akkor valóban hiábavaló árnyékként jársz-kelsz, bizony hiába vesződsz. Olyan sötétségben jársz, amit tapintani lehet. „Aludj tovább”, de pihenni nem tudsz. Az élet álmai fájhatnak, ezt már ismered, de megnyugvást nem adhatnak. Nincs nyugalom sem ezen a világon, sem az eljövendőn, csak egyedül Istenben, a lelkek középpontjában.

„Ha tehát a benned lévő világosság sötétség, milyen nagy akkor a sötétség!” Ha a szándék, amelynek meg kellene világosítania az egész lelket, megtöltenie azt ismerettel, szeretettel és békességgel, és amely valóban így is tesz mindaddig, amíg tiszta, amíg egyedül Istenre irányul – ha ez a szándék sötétséggé válik, ha bármi másra irányul Istenen kívül, és következésképpen a lelket világosság helyett sötétséggel, tudatlansággal és tévelygéssel, bűnnel és nyomorúsággal borítja el – ó, milyen nagy akkor az a sötétség! Akkor már maga a pokol mélyéből felszálló füst! A mélységben, a halál árnyékának földjén uralkodó végső éjszaka.

9. Ezért hát „ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön, ahol a moly és a rozsdá megemészti, és ahol a tolvajok kiássák és

ellopják”. Ha mégis így teszel, a szemed egyértelműen gonosz; azt nem egyedül Istenre szegezed. [Mt 6,19]

Isten legtöbb, akár a szívvel, akár az étellel kapcsolatos parancsolatát tekintve, Afrika és Amerika pogányai nagyjából egy szinten állnak az úgynevezett keresztyénekkal. A keresztyének (kevés kivételtől eltekintve) csaknem ugyanúgy tartják be ezeket, mint a pogányok. Példának okáért: Anglia általában keresztyénnek mondott lakosainak többsége ugyanolyan józan és mértékletes életet él, mint a Jó Reménység Foka körül élő pogányok nagy többsége. Hasonlóképpen a holland vagy francia keresztyének ugyanolyan alázatosak és tiszták, mint a csoktó vagy cseroki indiánok. Ha egybevetjük az európai népeket az amerikaiakkal, nem könnyű megmondani, hogy kik a különbek. Legalább az amerikaiaknak nincs túl sok előnyük, csakhogy ezt nem állíthatjuk a most taglalt parancsolat tekintetében. Ebben ugyanis a pogányok messze kiemelkednek. Ők nem kívánnak és nem keresnek mást, csak a legegyszerűbb ételmezt, a legegyszerűbb ruházatot. És ezt is csak napról napra. Nem tartalékolnak, nem halmoznak fel semmit; legfeljebb annyi gabonát tesznek félre az év egyik szakában, amennyire a következő aratásig szükségük lesz. Ezt a parancsolatot tehát a pogányok, noha nem ismerik, szüntelenül és lelkiismeretesen megtartják. „Nem gyűjtenek maguknak kincseket a földön”; nem halmoznak fel bíbort és gyolcsot, aranyat és ezüstöt, amelyet „a moly és a rozsdá megemész”, és a „tolvajok kiásnak és ellopnak”. Ezzel szemben hogyan tartják meg a keresztyének azt, amit a mindenható Isten parancsolatának vallanak? Egyáltalán nem; semmilyen mértékben; semmivel sem jobban, mintha soha nem adatott volna ilyen parancsolat az embernek. Még azok sem veszik ezt figyelembe, akik magukat jó keresztyénnek tartják, vagy akiket mások annak tartanak. Akárha jelentését még mindig az eredeti görög szöveg rejténé el, annyira rá sem hederítenek. Mutass egy keresztyén várost, ahol ötszázból akad akár egyetlen ember is, akit néha napján meg-megbök a lelkiismeret, amiért annyi kincset gyűjt össze, amennyit csak bír? Amiért csak a képességei szabnak határt vagyonszerzésének? Vannak persze olyanok, akik nem tennék ezt igazságtalanul; vannak sokan, akik se nem rabolnának, se nem lopnának; és olyanok is, akik nem csapnák be felebarátjukat, nem használnák ki sem tudatlanságát, sem szükségét. De itt egészen másról van szó. Ezek az emberek nem magát a dolgot, hanem csak annak ezt a módját helytelenítik. Nem abból csinálnak lelkiismereti kérdést, hogy „kincseket gyűjtenek a földön”, hanem hogy tisztességtelenül tegyék azt.

A Krisztus iránti engedetlenségtől nem riadnak vissza, legfeljebb a pogány erkölcs megsértésétől. Úgyhogy ezek a derék, becsületes emberek ugyanúgy nem engedelmeskednek e parancsolatnak, mint egy útonálló vagy betörő. Nem, soha nem is akartak engedelmeskedni. Ifjúságuktól fogva eszük ágában sem volt megtartani. Úgy nevelték fel őket keresztyén szülei, tanítóik és barátai, hogy egyáltalán nem tanították ki őket róla; ha csak arra nem, hogy amilyen hamar és amilyen mértékben csak lehet, megszegjék, és így tegyenek életük végéig.

[vö. Lk 18,21]

10. Nincs a világon ennél elképesztőbb példája a lelki elvakultságnak. A legtöbben ezek közül olvassák vagy hallgatják Isten Igéjét, sokuk minden vasárnap. Százszor is olvasták vagy hallották már ezeket az igéket, és még csak nem is gyanítják, hogy ezek őket kárhoztatják, mint ahogy azok az igék is, amelyek megtiltják a szülőknek, hogy feláldozzák fiaikat vagy lányukat a Moloknak.

[2Kör 23,10]

Ó, bárcsak Isten maga szólítaná meg saját hangján, hatalmas szavával ezeket a nyomorult önámítókat! Hogy végre felocsúdjának az ördög csapdájából, és lehulljanak a pikkelyek a szemükről!

[2Tim 2,26]

[ApCsel 9,18]

11. Azt kérdezed, mit jelent „kincseket gyűjteni a földön”? Ezt gondosan meg kell vizsgálnunk. Figyeljük meg először azt, mit nem tilt ez a parancs, hogy azután világosan lássuk, mi az, amit tilt.

[2Kör 8,21]

[Róm 13,7]

[13,8]

Először is, nem tiltja ez a parancs, hogy „gondunk legyen tisztességre minden ember előtt”, hogy gondoskodjunk arról, amivel meg tudjuk „adni mindenkinek, amivel tartozunk”, amit csak igazságosan követelhetnek tőlünk. Olyannyira, hogy Isten arra tanít bennünket, hogy „senkinek ne tartozunk semmivel”. Ezért tehát teljes buzgósággal teljesítsük hivatásunkat, hogy ne tartozunk senkinek semmivel: hiszen ez nem más, mint a közönséges igazságosság egyértelmű törvénye, amelyet Urunk betölteni jött, nem pedig „érvénytelenné tenni”.

[Mt 5,17]

Másodszor, azt sem tiltja ez a parancs, hogy gondoskodjunk a testi szükségueinkről, elegendő egyszerű és egészséges táplálékról és tiszta ruháról. Sőt, kötelességünk is, amennyire Isten erőt ad hozzá, hogy ezekről a dolgokról is gondoskodjunk; hogy végig „a magunk kenyereén éljünk” és „ne terheljünk meg senkit”.

[1Thessz 3,12;

2Kör 11,9]

[1Tim 5,8]

Harmadszor, az sem tilos, hogy gondoskodjunk gyermekeinkről és házuk népéről. Ez is kötelességünk, még a pogány erkölcs elvei alapján is. Mindenkinek gondoskodnia kell az élet legszükségesebb dolgairól felesége és gyermekei számára, és lehetővé tenni számukra, hogy maguk is gondoskodni tudjanak ezekről, ha

ő elmegy és már nem lesz többé. Mondom, *ezeokról*, az élet legszükségesebb dolgairól – tehát nem finomságokról, nem a felesleges dolgokról –, mégpedig ezekről is *szorgalmas munkával*, mert senkinek nem kötelessége őket vagy magamagát a fényűzéshez vagy henyéléshez valókkal ellátni. Ha viszont valaki nem gondoskodik gyermekeiről (és házának özvegyasszonyairól, akikről Szent Pál elsősorban beszél azokban a Timóteushoz intézett jól ismert igékben), az gyakorlatilag „megtagadta a hitet, és rosszabb a hitetlennél” vagy pogánynál.

[vö. Zsolt 39,14]

[1Tim 5,8]

Végül pedig nem tiltják ezek az igék, hogy időről időre összegyűjtsük azt, ami szükséges világi tevékenységünk folytatásához, olyan mértékben, amely kellőképpen megfelel a következő céloknak: először, hogy „senkinek ne tartozunk semmivel”; másodsorban hogy megszerezzük magunknak létszükségleteinket; harmadszor pedig, hogy ezekkel ellássuk házunk népét is, amíg élünk, és lehetővé tegyük számukra az ezekről való gondoskodást, amikor mi már Istennél leszünk.

[Róm 13,8]

12. Most már világosan megállapíthatjuk (kivéve, ha szándékosan elzárkózunk előle), hogy mit tilt itt az Úr. Kimondottan és teljes mértékben tiltja, hogy szándékosan többet szerezzünk az e világi javakból, mint amennyi az előbb felsorolt céloknak megfelel; azt, hogy nagyobb vagyont, több arany és ezüst szerzésén fáradozzunk, hogy többet gyűjtsünk, mint amennyit a fenti célok megkövetelnek. Ha ezeknek a szavaknak van egyáltalán értelmük, az csakis ez lehet, más nem. Aki tehát nem tartozik senkinek semmivel, megfelelőképpen tudja táplálni és ruházni magát és háza népét, képes ellátni magát világi tevékenységének emez ésszerű céloknak megfelelő folytatásához, aki tehát, mondom, ilyen körülmények között él, ámde mégis nagyjából keres magának a földön: nyíltan és megrögzötten megtagadja az Urat, aki őt megváltotta. Az ilyen ember valójában „megtagadta a hitet, és rosszabb” egy afrikai vagy amerikai „hitetlennél”.

[2 Pt 2,1]

13. Halljátok meg ezt mindnyájan, akik a világban lakotok, és szeretitek a világot, amelyben lakotok. Lehet, hogy „az emberek előtt magasztosak” vagytok, „Isten előtt” viszont „utálatosak”. Meddig tapad még lelketek a porhoz? Meddig gyűjtitek rakássá, ami nem a tiétek? Mikor ébredtek fel végre, és látjátok meg, hogy az őszinte, gondolkodó pogányok közelebb állnak az Isten országához, mint ti? Mikor lehet már meggyőzni benneteket, hogy a jobb részt válasszátok, azt, amelyiket nem lehet elvenni tőletek? Mikor törekedtek arra, hogy „a mennyben gyűjtsetek magatoknak kincseket”, megtagadva, gyűlölve, utálva minden mást? Ha „a

[ld. 1Jn 2,15]

[Lk 16,15]

[Zsolt 119,25†]

[Hab 2,6]

[Lk 10,42†]

[Mt 6,20]

földön akarsz kincseket gyűjteni”, nem *csupán* idődet és erődöt vesztegeted arra, ami nem kenyér: mert mi lesz a gyümölcse, ha sikerrel jársz is? Meggyilkoltad a saját lelkedet. Kioltottad benne a lelki élet legutolsó szikráját is. Így valóban, ha élsz is, a halálnak közepette élsz. * Élő ember vagy, de halott keresztyén. „Mert ahol a kincsed van, ott lesz a szíved is.” Szíved a földbe omlik; lelked a porhoz tapad. Nem az odafelvalókkal, hanem a földi dolgokkal törődsz; üres héjakkal, melyek megmérgeezhetik, de meg nem élíthetik az örökkévaló, Istennek teremtett lelket. Szereteted, örömed, vágyakozásod mind veszendő dolgokra irányul. Elvetted a mennyei kincset: elveszítetted Istent és Krisztust. Megnyerted a gazdagságot, és a pokol tüzét!

14. Ó, „milyen nehezen mennek be Isten országába a gazdagok”! Amikor Urunk tanítványai megdöbbenek ezen a kijelentésén, oly távol állt tőle a visszavonása, hogy még határozottabb kifejezésekkel megismételte ezt a fontos igazságot: „Könnyebb a tevének a tű fokán átmenni, mint gazdagnak az Isten országába bejutni!” Milyen nehéz azoknak, akiknek a szavait megtapsolják, hogy ne higgyék magukat bölcseknek! Milyen nehéz nekik, hogy ne gondolják jobbnak magukat a szegény, közönséges, tanulatlan gyülevész tömegnél! Milyen nehéz, hogy ne vagyonukban vagy az azzal kapcsolatos dolgokban keressék a boldogságukat; a test kívánságának, a szem kívánságának és az étellel való kérkedésnek a teljesítésében! Ó, ti gazdagok, hogyan menekülhetnétek meg a gyehehnával sújtó ítélettől? Csakhogy Istennél minden lehetséges.

15. És ha még nem is jársz sikerrel, mi lesz a gyümölcse *igyekezetednek*, hogy kincseket gyűjts a földön? „Akik pedig meg akarnak gazdagodni” (οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν, akik vágyakoznak, akik törekednek rá, akár sikerül nekik, akár nem), „kísértésbe meg csapdába”, az ördög törébe, kelepccéjébe, „sok esztelen és káros kívánságba” – ἐπιθυμίας [πολλὰς] ἀνοήτους – „esnek”, olyan kívánságokba, amelyeknek a józan észhez semmi közük, amelyek nem az értelmes, halhatatlan lények sajátjai, hanem csak az értelem nélküli vadállatokéi, „amelyek az embereket pusztulásba és romlásba döntik”, jelenlegi és örökkévaló nyomorúságba. Csak nyissuk ki a szemünket, és naponta láthatjuk a siralmas bizonyítékait ennek: embereket, akik a gazdagságra vágyódnak, törekedve, a pénz után sóvárogva, melynek szerelme „minden

* Ld. „Burial” (Temetkezés), BCP.

rossznak gyökere, sok fájdalmat okoztak önmaguknak”, és elébe mentek a pokolnak, amely felé tartanak.

[6,10]

Figyelemre méltó az a körütekintés, amivel itt az apostol fogalmaz. Nem korlátlanul minden *gazdagról* állítja ezt, hiszen lehet valaki gazdag önhibáján kívül is, a gondviselés jóvoltából, anélkül hogy bebeszólása lett volna. Pál igazában azokról beszél, akik οί βουλομένοι πλουτεῖν, „meg akarnak gazdagodni”, akik erre törekszenek. A gazdagság, bármilyen veszélyes is, nem mindig dönti „az embereket pusztulásba és romlásba”. De a *gazdagság utáni vágy* igen: akik szégyentelenül erre kíváncsoznak, és szándékosan erre törekednek, akár valóban megnyerik a világot, akár nem, a saját lelkükben mindenképpen kárt vallanak. Ezek azok, akik néhány aranyért vagy ezüstért eladják azt, aki vérével váltotta meg őket. A halállal és a pokollal kötnek szövetséget: és szövetségük megáll. Mert nap mint nap méltókká teszik magukat arra, hogy részesüljenek az ördögnek és angyalainak örökségéből.

[Mt 16,26]

[26,14–15]

[Ézs 28,15]

[ld. Mt 25,41]

16. Ó, ki figyelmeztetné a viperáknak ezt a fajzatát, hogy meneküljenek az eljövendő harag elől? Azok biztosan nem, akik a kapujuk előtt fekvő vagy lábuk előtt csúszva-mászva, azt kívánják, hogy bárcsak jóllaknának az ő asztalukról lehulló morzsákkal. Azok sem, akik hízelkednek kegyeikért, vagy rettegnek rosszálló pillantásuktól: senki, aki a földi dolgokkal törődik. Ha viszont van olyan keresztyén a földön, ha van olyan ember, aki legyőzte a világot, aki csak Istenre vágyódik és senkitől nem fél, csak attól, aki a lelket is, meg a testet is el tudja pusztítani a gyehennában – te, ó, Isten embere, szólj, és ne kíméld a torkod, harsogjon hangod, mint a kürt! Kiáltás hangosan, és mutasd meg ezeknek a tekintélyes bűnösöknek kétségbeejtő állapotukat! Lehet, hogy ezer közül csak egynek lesz füle a hallásra, csak egy kel fel és rázza ki magát a porból, tör ki ezekből a láncokból, amelyek a földhöz kötözik, és gyűjt végre a mennyben kincseket.

[Mt 3,7]

[Lk 16,20–21]

[Fil 3,19]

[1Jn 5,4]

[Mt 10,28]

[Ézs 58,1]

[13,13†]

17. Ha volna közöttük egy, aki Isten hatalmas ereje által felébredne, és megkérdezné: Mit tegyek, hogy üdvözüljek? – a válasz Isten Igéje szerint világos, teljes és határozott. Isten nem azt mondja neked: „Add el minden vagyonedat!” Valójában az, aki látja az emberek szívét, ezt egyetlenegy esetben tartotta szükségesnek kijelenteni: *az előkelő ember* esetében. De sosem fektette ezt le általános szabályként minden elkövetkező nemzedék minden gazdag embere számára. Általános utasítása először is ez: „Ne légy elbizakodott!” „Isten nem azt nézi, amit az ember.” Ó nem gazdagságod, vagyoned vagy pompád miatt fog nagyra becsülni, nem is bármilyen teljesítményed vagy képesíted miatt, amely

[ApCsel 16,30]

[Lk 18,18–22]

[Róm 11,20;

1Sám 16,7]

közvetve vagy közvetlenül gazdagságnak köszönhető, azzal megvásárolható vagy megszerezhető. Ez az ő szemében mind kár és szemét: legyen az a tiedben is. Vigyázz, ne gondold magad ezekért egy szemernyit sem bölcsőbbnek vagy jobbnak! Más mérlegen mérd magad: egyedül az Istentől kapott hit és szeretet mértéke szerint. Ha több adatott neked Isten ismeretéből vagy szeretetéből, mint másnak, akkor ez alapján, nem pedig más alapján vagy bölcsőbb és jobb, értékesebb és tiszteletre méltóbb, mint az, akit juhászok közé sorolnál. Ha azonban nincs meg ez a kincs, akkor ezért esztelenebbnek, hitványabbnak és valóban megvetésre méltóbbnak bizonyulsz – nem azt mondom, hogy a házad legalább szolgájánál, hanem: a kapuidnál fekvő, fekélyekkel borított koldusnál.

18. Másodszor, „ne a bizonytalan gazdagságban reménykedjétek”. Ne ettől várjatok segítséget, és ne ettől várjátok a boldogságot sem.

Mindenekelőtt segítséget ne ettől várj. Szörnyen tévedsz, ha az aranyban és ezüstben keresed. Ezek még a *világgal szemben* sem tudnak megsegíteni, nemhogy az ördöggel szemben. Tudd meg, hogy a világ és a világ fejedelme is csak nevet az ilyen ellene irányuló készülődésen. Keveset érnek ezek a nyomorúság napján – még ha megmaradnak is a megpróbáltatás órájában. De az sem bizonyos, hogy megmaradnak, mert leggyakrabban „szárnyuk támad, s az ég felé repülnek”? De ha nem is, milyen segítséget nyújthatnak az élet mindennapi gondjaiban? Hirtelen halállal elvételük tőled szemeidnek gyönyörűsége: ifjúságnak felesége, fiad, a te egyetlened vagy testi-lelki jó barátod. Vajon gazdagságod életre keltheti-e a lélektelen porhüvelyt, vagy visszahívhatja-e eltávozott lakóját? Megmenthet-e a betegségtől, szenvedéstől, fájdalomtól? Vagy ezek csak a szegényeket sújtják? Nem; nyájad legeltetőjét vagy földed művelőjét ritkábban kínozza nyavalya vagy fájdalom, mint téged. Nála ritkábban járnak ezek a hivatlan vendégek: és ha meg is jelennek ott, könnyebb őket elűzni a kis kunyhóból, mint a „felhősipkás tornyokból, büszke várakból”*. És amíg testedet fájdalom gyötri, vagy kínzó betegség emészti, mit tesz érted gazdagságod? Hadd válaszoljon erre a nyomorult pogány:

* W. Shakespeare, *A vihar*, IV, 1, 152 (Babits Mihály fordítása); az eredetiben Wesley fejből, kissé pontatlanul idézi.

*Ut lippum pictae tabulae, fomenta podagrum,
Auriculas citharae collecta sorde dolentes.**

19. Csakhogy ennél sokkal nagyobb baj közeleg. Meg kell halnod. Vissza kell hullnod a porba; visszatérsz a földbe, amelyből vétettél, és egygé válsz a föld sarával. Testednek vissza kell térnie a porba, olyan leszel, mint voltál, lelked pedig visszatér Istenhez, aki adta. És telik az idő: az évek csendben, de gyorsan tovaszállnak. Talán már a napod vége felé jársz: túl vagy már életed delén, és rád vetülnek az esti árnyak. Érzed magadban a biztosan közeledő enyészetet. Az élet rugói lassanként megkopnak. Ekkor vagyod hogyan tud megsegíteni? Megédesíti-e a halált? Megkönnyíti-e a félelmes órát? Éppen ellenkezőleg. „Ó, halál, milyen keserű emlékezni rád annak, aki békességben él javai közt!” Milyen elfogadhatatlan az ilyen ember számára az a borzalmas ítélet: „Még ez éjjel elkérik tőled a lelkedet!” Vagy megakadályozza-e a gazdagság a hivatlan csapást; elodázhathatja-e a rettenetes órát? Megmentheti-e lelkedet a halálból? Visszahozhatja-e az elmúlt éveket? Hozzátehet-e kijelölt idődhöz egy hónapot, egy napot, egy órát, egy percet is? Vagy javaid, melyeket itt kiválasztottál, követnek-e a nagy szakadék túloldalára? Nem: mezítelen jöttél ebbe a világba, mezítelen is kell elmenned.

[1Móz 3,19]

[Préd 12,7]

[Sirák fia 41,1]

[Lk 12,20]

[Zsolt 33,19]

[ld. Jób 1,21]

*Linquenda tellus, et domus et placens
Uxor: nec harum quas seris arborum
Te, praeter invisam cupressum,
Ulla brevem dominum sequetur.***

Még ha ezek az igazságok nem volnának is egyértelműen *megfigyelhetők*, csakhogy túlságosan egyértelműek ahhoz, hogy *letagadhatók* legyenek, ezért senki haldokló nem remélhet segítséget „a bizonytalan gazdagságban”.

[1Tim 6,17]

20. És boldogságot se reméljünk tőle. Mert ebben az esetben is csalártnak bizonyul, „ha a mérlegre kerül”. Erre a következtetésre valójában bármely értelmes ember eljuthat eddigi megfigye-

[Zsolt 62,10]

* Horatius, „Epistolák”, I/2 (in *Összes Művei*, Budapest, 1989, 278. o.): „élvezi... mint vak a festményt, mint köszvényes a táncot, / vagy szépen szóló citerát, aki megsüketült már” (Bede Anna fordítása).

** Horatius, „Ódák”, II/14 (i.m., 72.o.): „Elvesztetd egyszer majd csinos asszonyod, / házad, meződ, és akkor e fák közül, / miket, mulandó gazda, ápolsz, / egy se követ, csak a gyászos ciprus” (Bede Anna fordítása).

léseink alapján. Hiszen ha sem sok ezernyi arany vagy ezüst, sem a velük megszerezhető előnyök vagy gyönyörök nem akadályozhatják meg nyomorúságainkat, ebből nyilvánvalóan következik, hogy boldoggá sem tehetnek bennünket. Milyen boldogságot nyújthatnának annak, aki mindezek birtokában kénytelen felkiáltani:

*Új palotáimban is bú kísért,
S aranytetőm alatt gond, kín emészt. **

Valóban e tekintetben annyi tapasztalattal, erős és tagadhatatlan bizonyítékkal rendelkezünk, hogy nincs is szükségünk okoskodni. Hivatkozunk tehát a tényekre. Vajon csak a gazdag és nagy emberek boldogok? És mindegyik gazdagságának arányában boldogabb vagy kevésbé boldog? Boldogok ők egyáltalán? Csaknem azt mondtam, hogy minden embernél nyomorultabbak! Te gazdag, most az egyszer mondd ki az igazat, tiszta szívedből! Beszélj a magad és társaid nevében:

[ld. 1Kor 15,19]

*Bár bővelkedünk, valami ...
Ínség mégis mar mindönket !
E kíméletlen szükségben
Elsorvad s feléled minden. ***

Igen, így lesz, amíg csak hiábavaló életed fárasztó napjaira rá nem borul a halál éjszakája.

Ezért bizonyosan a legnagyobb dőreség a nap alatt a bizonytalan gazdagságtól boldogságot remélni! Nem győzöttél még meg erről? Lehetséges, hogy még mindig azt várod, hogy a pénzben találd meg a boldogságod, vagy abban, amit azzal megszerezhetsz? Micsoda? Boldoggá tehet az arany, az ezüst, az evés és ivás, a lovak és szolgák, a csillogó pompa, a különféle, úgymond, mulatságok és élvezetek? Akkor ennyi erővel elnyerhetnéd tőlük a halhatatlanságot is.

21. Holt alakoskodás az egész. Ne tékozzol rá figyelmedet! „Az élő Istenben reménykedj”; akkor „a Mindenható árnyékában pihenhetsz”, hűsége és igazsága lesz pajzsod és páncéled. Ő mindig biztos segítség a nyomorúságban olyan segítség, amely soha nem vall szégyent. Akkor, ha minden barátod meghal is, mondha-

[1Tím 4,10]

[Zsolt 91,1;4]

[46,2]

* Matthew Prior (1664–1721) „Solomon on the Vanity of the World” (Salamon a világ hívságairól) c. költeményéből.

** Matthew Prior „The Ladle” (A merőkanál) c. verséből.

tod: „Él az Úr, áldott az én kösziklám!” Ó enyhülést ad neked [18,47]
 betegyadon, amikor az emberi segítség mit sem ér; amikor a [Zsolt 41,4; 60,13]
 földi dolgok semmilyen támaszt nem nyújthatnak, ő „jobbulást ad
 neked, valahányszor betegen fekszel”. Megédesíti szenvedésedet, [41,4]
 vigasztalása erőt ad, hogy lángok között is ujjongj. És amikor ez
 a földi sátor már-már összeomlik, porrá válik, megtanít, hogy azt [2Kor 5,1]
 mondhasd: „Halál, hol a te diadalod? Halál, hol a te fullánkod?
 De hála az Istennek, aki a diadalt adja nekünk a mi Urunk Jézus
 Krisztus által!” [1Kor 15,55,57]

Ó, tőle remélj segítséget és boldogságot! A boldogság
 minden forrása belőle fakad. Bízz abban, aki παρέχουσι [ἰμῖν]
 πλουσίως πάντα εἰς ἀπόλαυσιν – „megélhetésünkre mindent bőse- [Zsolt 87,7]
 gesen megad nekünk” –, aki gazdag és ingyenkegyelméből saját [1Tim 6,17]
 kezével nyújtja ezeket nekünk, hogy mint ajándékait és mint sze-
 retetének zálogait elfogadva, „élvezhessünk” mindent, amink van.
 Az ő szeretete fűszerez meg mindent, amit megízlelünk, ad életet
 és édes ízt mindennek, miközben minden teremtmény nagy Terem-
 tőnkhez visz, és mind az egész világ a mennybe vezető létra lesz. A
 jobbában levő gyönyörűségekkel itatja át mindazt, amit kiáraszt [Zsolt 16,11]
 hálás gyermekeire, ők pedig, mivel közösségük van az Atyával és
 az ő Fiával, Jézus Krisztussal, neki örvendeznek mindenekben és [1Jn 1,3]
 mindenek fölött.

22. Harmadszor, ne törekedjetez *vagyonotok gyarapítására*.
 „Ne gyűjtsetek magatoknak kincseket a földön.” Ez nyomatékos, [Mt 6,19]
 szigorú parancs, ugyanolyan világos, mint az, hogy „ne paráznál- [2Móz 20,14]
 kodj”. Hogyan lehetséges akkor, hogy egy gazdag ember még
 gazdagabb legyen anélkül, hogy megtagadná az Urat, aki őt meg- [2Pt 2,1]
 váltotta? És hogyan lehetséges az, hogy valaki, aki már rendelkezik
 az életszükségletekkel, többet szerezzen, vagy többre törekedjék,
 büntetlenül? Urunk azt mondta: „Ne gyűjtsetek magatoknak kin- [Mt 6,19]
 cseket a földön!” Ha te ennek ellenére pénzt vagy javakat gyűjtesz,
 amelyeket „a moly és a rozsdá megemész, és a tolvajok kiásnak
 és ellopnak”; ha „házat házhoz ragasztasz, és mezőt mező mellé [6,19]
 szerzel”, miért nevezed magad keresztyénnek? Nem engedelmes- [Ézs 5,8]
 kedsz Jézus Krisztusnak. Nem is áll szándékodban. Akkor miért
 nevezed magad az ő nevéről? „Miért mondjátok nekem: Uram,
 Uram”, szól ő maga „ha nem teszitek, amit mondok?” [Lk 6,46]

23. Ha azt kérdezed: „De hát mit tegyünk javainkkal, ha nem
 szabad őket felhalmoznunk, és több van belőlük, mint amennyit
 fel tudunk használni? Dobjuk el talán javainkat?”, ez a válaszom:
 ha a tengerbe vetnéd őket, ha a tűzbe dobnád, hogy az meg-
 eméssze, akkor is jobb helyen lennének, mint ahol most vannak.

Nem tudsz annál ártalmasabb módot találni eldobásukra, mint hogy utódaidnak gyűjtsd őket össze, vagy magadra költsd ostoba haszontalanságokért. A eldobásnak e két módjánál rosszabb nincsen: ez ellenkezik leginkább Krisztus evangéliumával, s ez árt a legnagyobb mértékben lelkednek is. Hogy mennyire árt, kiválóan bemutatja egy néhai író:

„Ha pénzünket tékozzoljuk, nemcsak az a vétünk, hogy Isten adta talentumunkat vesztegetjük el [...], hanem további kárt okozunk magunknak: ezt a hasznos talentumot saját magunk megrontásának hatalmas eszközévé formáljuk, mert ha balgatagon költjük el, valamely helytelen indulat szítására vagy valamely hiú és esztelen kívánság kielégítésére fordítjuk, márpedig ezt keresztyénként meg kellene tagadnunk.

Ahogy az észességet és a jó adottságokat sem lehet csak elprédálni anélkül, hogy ez birtoklójukat még nagyobb balgaságok elkövetésére indítsa, úgy a pénzt sem lehet minden további nélkül elszórni, mert ha azt az értelem és a vallás eligazítása nélkül használják, az emberek ostobább és tékozlóbb életet fognak élni, mint éltek volna anélkül. Ha tehát nem arra költöd a pénzed, hogy másokkal jól cselekedj, biztosan ártasz magadnak. Úgy viselkedsz, mint aki nem hajlandó szíverősítőt adni beteg barátjának, mert ő maga nem ihatja anélkül, hogy felforrjon a vére. Így van ez a felesleges pénzzel is; ha azoknak adod, akiknek szükségük van rá, szíverősítő; ha magadra, szükségtelen dolgokra költöd, csak feltűzeli és megzavarja elmédet.

Ha a gazdagsággal igaz haszon vagy szükség nélkül élünk, csak ártunk magunknak, esztelen kívánságokat gerjesztve, gonosz indulatokat táplálva, ostoba szenvedélyeknek vagy hiú elménckedéseknek engedve. Hiszen a túlzott evés és ivás, a finom ruhák és gyönyörű házak, a díszünnepek és díszhintók, gyönyörök és multságok természetüknél fogva megrontják és megzavarják szívünket. Ezek etetik és táplálják természetünk minden balgaságát és esendőségét. Mind olyan dolgot erősítenek, amit gvengíteni kellene. Ellenkeznek azzal a szívbeli józansággal és kegyességgel, amely az isteni dolgok zamatát adja. Súlyos teherként nyomasztják elménket, úgy hogy már

nem vagyunk képesek és nem is akarjuk gondolatainkat és érzelmeinket a mennyei dolgokra irányítani.

Úgyhogy az így elköltött pénzt nem pusztán elpazaroljuk vagy elveszítjük, hanem rossz célokra adjuk, a következmény pedig nyomorúságos: megromlott és megzavarodott szívéünkkel képtelenek vagyunk az evangélium magasztos tanításait követni. Olyan ez, mintha azért tartanánk vissza a pénzt a szegényektől, hogy mérget vehessünk magunknak.”*

Ugyanígy nincs mentségük azoknak sem, akik *felhalmozzák* azt, amire értelmes cél híján nincs szükségük:

„Ha valakinek lennének olyan fölösleges kezei, szemei vagy lábai, amelyeket odaadhatna azoknak, akiknek szükségük van rájuk, és ahelyett hogy odaadná vak és béna testvéreinek, szekrénybe zárja, ugye joggal tekintenénk az ilyet szívtelen gazembernek? Ha inkább tetszenék neki mulatságképpen felhalmozni ezeket, mint hogy örök jutalomra tegyen szert azzal, hogy odaadja őket azoknak, akiknek szemre és kézre van szükségük, ugye joggal tekintenénk őrütnék az ilyet?

Nos, természete szerint a pénz erősen hasonlít a szemre és a lábra. Ha szekrénybe zárjuk... jöllehet a szegényeknek és nyomorultaknak szükségük lenne rá... kegyetlenségünk aligha áll messze azétól, aki inkább felhalmozza a kezeket és szemeket, semhogy odaadja azoknak, akiknek szükségük van rá. Ha mi is inkább öszegyűjtjük, ahelyett hogy azzal szerezzünk magunknak örökkévaló jutalmat, hogy jóra használjuk a pénzünket, vétkesek vagyunk annak őrütségében, aki inkább bezárja a szemeket és kezeket, semhogy örök áldást nyerjen magának azzal, hogy kiosztja a szükségben levőknek.”**

25. Vajon nem ez-e a másik oka annak, hogy a gazdag emberek olyan nehezen jutnak be a mennybe? Nagy többségük átok alatt van, Isten külön átka alatt, hiszen életvitelükkel nemcsak szüntelenül megrabolják Istent, hűtlenül kezelik és elpazarolják Uruk javait, és ezzel megromtják saját lelküket is, hanem megrabolják a

[Mt 19,23]

* W. Law, i.m., 50–51

** Uo.

[Zak 7,10] szegényt is, az éhezőt, a mezítelent, kihasználják az özvegyet és az árvát, és felelőssé teszik magukat mindazért a szükségért, nyomorúságért és bajért, amin segíthetnének, mégsem segítenek. Vajon nem kiált-e ellenük a földről mindazoknak a vére, akik annak hiányában vesznek el, amit ők vagy felhalmoznak, vagy feleslegesen eltékoznak. Ó, hogy fognak számot adni annak, aki megítéli majd az élőket és a holtakat?

[1Móz 4,10] 26. Negyedszer pedig, annak igaz felhasználását, amire neked magadnak nincs szükséged, megtudhatod az Urunk által felállított ellentétpár másik feléből: „Hanem gyűjtsetek magatoknak kincseket a mennyben, ahol sem a moly, sem a rozsdá nem emészti meg, és ahol a tolvajok sem ássák ki, és nem lopják el.” Amit csak meg tudsz takarítani, biztonságosabb helyre tedd, mint amit a világ tud nyújtani. Gyűjtsd kincseidet a mennyei bankban, és Isten ama napon visszafizeti neked. „Aki könyörül a nincstelenen, az Úrnak ad kölcsön, mert ő megtéríti jótéteményét.” Ezzel azt mondja, írd az én számlámra. Pedig „önmagaddal is tartozol nekem”.

[Mt 6,20] Adj a szegényeknek tiszta szemmel, igaz szívvel, és írd fel: „Ennyit adtam Istennek.” Hiszen „amikor megtettétek ezeket akár csak egygel is a legkisebb atyámfiai közül, velem tettétek meg”.

[Mt 25,40] Ez a „hű és okos sáfár” feladata: ne adja el házáat, földjét [Lk 12,42] vagy alaptőkéjét, legyen bár sok vagy kevés, hacsak valamilyen különös körülmény nem kényszeríti rá, és ne igyekezzék vagy ne kívánja azt gyarapítani, még kevésbé hiábavalóságokra eltékoznia, hanem csakis azokra a bölcs és értelmes célokra használja fel, amelyekre Ura kezébe adta. A bölcs sáfár, miután gondoskodott saját háza népe számára az életre és a kegyességre szükséges dolgokról, „barátokat szerez magának” mindazzal, ami időről időre marad neki „a hamis mammonból, hogy amikor meghal, befogadják az örök hajlékokba”; hogy amikor ez a földi sátor összeomlik, azok, akik előtte Ábrahám kebelére vitettek, miután az ő kenyérét ették, és az ő juhainak gyapját viselték és dicsérték Istent a vigasztalásért, üdvözölhessék őt a Paradicsomban és az „örökkévaló mennyi házban”, az „Istentől készített hajlékban”.

[2Pt 1,3] 27. „Megparancsoljuk” tehát a nagy Urunktól és Mesterünkötől kapott hatalommal „azoknak, akik e világban gazdagok... „hogy tegyenek jót (ἀγαθοεργεῖν)”, hogy a jó cselekedetek életét éljék! [Lk 16,9; 2Kor 5,1] „Legyetek irgalmasok, amint Atyátok is irgalmas,” aki nem szűnik meg jót cselekedni. „Legyetek irgalmasok!” – „Mennyire?” Erő- [Lk 16,22] tők szerint, minden Istentől kapott képességekkel. Egyedül ez legyen jó cselekedeteitek mércéje, nem pedig a világ szármalmas vezérelve vagy szokásai. Megparancsoljuk, hogy „legyetek gaz-

dagok a jó cselekedetekben”; hogy *bőségesen adakozzatok*, mivel bővelkedtek! Ingyen vettétek, ingyen adjátok; hogy csak a mennyben gyűjtsetek kincseket! „Adakozzatok szívesen” mindenkinek szüksége szerint! Osztogassatok, adjatok a szegényeknek, osszátok meg kenyereketek az éhezővel! Ruházzátok fel a mezítelent, vendégléjétek meg a jövevényt, vigyetek vagy küldjétek segélyt a börtönben sínylődőknek! Gyógyítsátok a betegeket: nem csodával, hanem Istennek az alkalmas segítségnyújtásotokra adott áldásával! Aki a nyomorúságban veszendő lett volna, annak áldása szálljon rátok! Védelmetek az elnyomottat, pártoljátok az árvák és özvegyek ügyét, és vidítsátok fel az özvegyek szívét!

[1Tim 6,18]

[Mt 10,8]

[Zsolt 112,9]

[Ézs 58,7]

[Ez 18,7; Zsid 13,2]

[ld. Jób 29,13]

[Ézs 1,17†]

[Jób 29,13]

[1Tim 6,18]

28. Buzdítunk *benneteket* az Úr Jézus Krisztus nevében, hogy „adakozzatok szívesen”, ΚΟΙΝΩΠΙΚΟΥΣ ΕΙΝΑΙ; hogy egy lélekkel legyetek (ha külső körülményeitek különböznek is) a régi idők híveivel, akik „kitartóan részt vettek” ΕΝ Τῆ ΚΟΙΝΩΝΙΑ, abban az áldott és szent „közösségben”, amelyben „senki sem mondott vagyonából bármit is a magáénak, hanem mindenük közös volt”. Légy Istennek és a szegényeknek sáfára, hű és bölcs sáfára az akkori hívőktől csak két pontban különbözve: hogy az Úr a kezedbe tett javaiból először szükségéidet elégíti meg, és hogy megadta neked az adakozás kegyelmi állapotát. Így „gyűjtsetek magatoknak jó alapot” nem erre a világra, hanem „a jövőre, hogy elnyerjétek az igazi életet”. Valójában Isten minden áldásának, legyen az földi vagy örökkévaló, igazi alapja az Úr Jézus Krisztus, az ő igazsága és vére, amit cselekedett és elszenvedett értünk. És „más alapot” ebben az értelemben „senki sem vethet”: sem apostol, sem mennyből jövő angyal. Az ő érdemei által azonban bármit teszünk az ő nevében, az jó jutalom alapja lesz azon a napon, amikor „mindegyik majd a maga jutalmát kapja fáradozásához méltóan”. Éppen ezért „ne a veszendő eledelért fáradozz, hanem az örök életre megmaradó eledelért”! Ezért „tedd meg mindazt, ami a kezed ügyébe esik” most, „és amihez erőd van”! Ezért

[ApCsel 2,42; 4,32]

[Lk 12,42]

[1Tim 6,19]

[1Kor 3,11]

[Gal 1,8]

[1Kor 3,8]

[Jn 6,27]

[Préd 9,10]

*Ne szalassz el alkalmat sohasem;
Szálltukban ragadj aranyperceket,
Pár évédért öröklét a béred!**

Törekedj „állhatatosan jót cselekedve dicsőségre, megbecsülésre és halhatatlanságra”! Állandóan, buzgón törekedve a jó cse-

* Samuel Wesley „On the Death of Mr. Morgan” (Morgan úr halálára) c. verséből.

[*Tit 2,14*] lekedetekre várd azt a boldog órát, amikor „így szól a király: Éheztem és ennem adtatok, szomjaztam és innom adtatok, jövevény voltam és befogadtatok, mezítelen voltam és felruháztatok, beteg voltam és meglátogattatok, börtönben voltam és eljöttetek hozzám”. „Jöjjetek, Atyám áldottai, örököljétek a világ kezdete óta számotokra elkészített országot!”

[*Mt 25,34–36*]

Senki sem szolgálhat két úrnak, mert vagy az egyiket gyűlöli, és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik, és a másikat megveti: nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak.

Ezért mondom nektek: ne aggódjatok életetekért, hogy mit egyetek, és mit igyatok, se testetekért, hogy mivel ruházkodjatok.

Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál?

Nézzétek meg az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem takarnak, és mennyei Atyátok eltartja őket. Nem vagytok-e ti sokkal értékesebbek náluk? Aggódásával pedig ki tudná közületek meghosszabbítani életét csak egy arasznyival is? Mit aggódtok a ruházatért is? Figyeljétek meg a mezei liliomokat,

hogyan növekednek: nem fáradoznak és nem fonnak,

De mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár csak egy is.

Ha pedig a mező fűvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik, így öltözteti az Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűek?

Ne aggódjatok tehát, és ne mondjátok: Mit együnk? – vagy:

Mit igyunk? – vagy: Mit öltünk magunkra?

Mіндеzt a pogányok kérdeztetik; a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre.

De keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek.

Ne aggódjatok tehát a holnapért, mert a holnap majd aggódik magáért: elég minden napnak a maga baja. (Máté 6,24–34)

1. Izráel fogságba hurcolása után Assíria királya különféle népeket telepített Samária városaiba, és ezt olvassuk róluk a Szentírásban: „Félték az Urat is, de tisztelték a maguk isteneit is.” „Ezek a népek”, mondja az ihletett író, „félték ugyan az Urat”, külsőleg szolgáltak neki (ami világos bizonyítéka annak, hogy volt bennük istenfélelem, csak nem a helyes ismeret szerint), „de tisztelték bálványaikat is. Még a fiaik és unokáik is azt teszik mindmáig, amit elődeik tettek”.

(2Kír 17,33;41)

Mennyire hasonlít sok mai keresztyén gyakorlata e régi pogányokéhoz! „Félik ugyan az Urat”, külsőleg szolgálnak is neki,

és ezzel mutatják, hogy van bennük némi istenfélelem, ugyanakkor „tisztelik a maguk isteneit is”. Vannak olyanok, akik „megtanítják őket” (ahogy voltak, akik megtanították az asszírokat is) „az ország Istene tiszteletének a módjára”, az Istenére, akinek nevét a mai napig viseli az ország, és akit valaha szent tisztelettel imádtak ott. „De” nem egyedül neki szolgálnak, ahhoz nem félik őt eléggé, hanem „mindegyik pogány nép megcsinálja a maga istenét is... mindegyik nép abban a városban, amelyben lakik”. „Ezek a népek félik ugyan az Urat”, nem tették félre az ő imáadásának külső formáját, „de tisztelik bálványaikat is”, ezüstöt és aranyat, emberi kéz csinálmányait. A pénznek, az élvezeteknek és a dicsőségnek, e világ isteneinek mégis több jut az emberek tiszteletéből, mint Izráel Istenének. Így vannak ezzel „fiaik és unokáik is”: „azt teszik mindmáig, amit elődeik tettek”.

[17,27]

[17,29]

[17,41]

2. Jóllehet, köznapi hanyagsággal fogalmazva, e boldogtalan pogányok „féltek az Urat”, figyeljük meg, a Szentlélek azonnal hozzát teszi, hogy a dolgok valódi természete és az igazság szerint: „Nem félik az Urat, és nem követik az ő rendelkezéseit és tisztelete módját a szerint a törvény és parancsolat szerint, amelyet az Úr parancsolt Jákób fiainak... Mert velük szövetséget kötött az Úr, és ezt parancsolta nekik: Ne féljétek más isteneket, és ne imádjátok azokat... Az Urat, a ti Isteneteket féljétek, és ő megment beneteket minden ellenségeitek kezéből!”

[17,34–35; 39]

Ezekről a boldogtalan, úgymond, keresztyén emberekről ugyanezt az ítéletet hozza Isten tévedhetetlen Lelke és valójában mindazok, akiknek lelki szemeit ő megvilágosította, hogy meg tudják ítélni Isten dolgait. Ha a dolgok valódi természete és az igazság szerint szólunk, „nem félik az Urat”, és nem szolgálnak neki. Mert „nem követik az ő rendelkezéseit és tisztelete módját a szerint a törvény és parancsolat szerint, amelyet az Úr parancsolt” nekik, amikor azt mondta: Az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj. „Más isteneknek szolgálnak” mind a mai napig. Márpedig „senki sem szolgálhat két Úrnak”.

[Ef 1,18]

[Lk 4,8][5Móz 7,4]

[Mt 6,24]

3. Milyen hiábavaló bárkinek is ezzel próbálkoznia – hogy két úrnak szolgáljon! Hát nem könnyű előre látnia az ilyen igyekezet elkerülhetetlen következményeit? „Vagy az egyiket gyűlöli, és a másikat szereti, vagy az egyikhez ragaszkodik, és a másikat megveti”. A mondat két részét, bár külön vannak választva, egymáshoz kapcsolódva kell érteni, hiszen az utóbbi az előbbinek a következménye. Az ember természetesen ahhoz „ragaszkodik”, akit szeret. Annyira ragaszkodik hozzá, hogy készségesen, hűségesen és buzgón szolgálja. Közben annyira legalább „megveti” azt az

[uo.]

urat, akit gyűlöl, hogy nem veszi igazán figyelembe parancsait, és ha egyáltalán engedelmeskedik azoknak, azt felületesen és nem-törődöm módon teszi. Ezért tehát, bármit is feltételeznek e világ bölcsei, „nem szolgálhattok Istennek és a mammonnak”.

4. Mammon volt a neve az egyik pogány istennek, aki a hiedelem szerint a gazdagság fölött rendelkezett.* Itt magát a gazdagságot, aranyat, ezüstöt vagy általában a pénzt kell érteni rajta, illetve a gyakori beszédfordulat révén mindazt, ami általa megszerzhető, úgymint: kényelem, tisztelet és érzéki örömök.

Mit értünk azonban „Isten szolgálatán”, illetve „mammon szolgálatán”?

Nem „szolgálhatunk Istennek”, ha nem hiszünk benne. Egyedül ez lehet az igaz alapja annak, hogy őt szolgáljuk. Ennek a szolgálatnak az első eleme tehát abban áll, hogy hiszünk Istenben, mint aki „megbékéltette a világot önmagával” Jézus Krisztus által, hiszünk őbenne mint szerető, bűnbocsátó Istenben.

[2Kor 5,19]

Az Istenbe vetett hit pedig feltételezi, hogy *bízunk* őbenne mint erősségünkben, aki nélkül semmit sem cselekedhetünk, aki minden pillanatban felruház minket mennyei erővel, amely nélkül lehetetlen kedvesnek lennünk őelőtte; hogy *bízunk* őbenne mint segítségünkben, mint egyetlen segítségünkben a nyomorúságban, mint aki körülvesz a szabadulás örömeivel, mint pajzsunkban, védelmezőnkben, aki felemeli fejünket ellenségeink felett.

[Zsolt 46,2]

[Jn 15,5][Lk 24,49]

[vö. Zsid 11,6]

[Zsolt 46,2]

[32,7]

[27,6]

Feltételezi továbbá, hogy *bízunk* Istenben mint boldogságunkban, mint lelkünk középpontjában, szívünk egyetlen nyugodalmában, az egyetlen jóban, amely be tudja tölteni képességeinket, és ki tudja elégíteni az általa belénk ültetett kívánságainkat.

Feltételezi azt is (ami szorosan kapcsolódik a másikhöz), hogy *bízunk* Istenben mint életünk céljában; hogy mindenben órá tekintünk; hogy mindent csak a benne való gyönyörködés eszközeként használunk; hogy bárhol is vagyunk, és bármit is teszünk, látjuk őt, a láthatatlant, amint tetszéssel tekint ránk, és hogy mindent neki tulajdonítunk a Krisztus Jézusban.

[Zsid 11,27]

5. Először tehát a hitet kell értenünk „Isten szolgálatán”. Másodsor pedig azt, hogy szeressük őt.

* Ez az elképzelés John Milton *Elveszett paradicsomára* (I.678–751; II.228–83) megy vissza; a középkor Mammont csupán a hét főbűn egyike, a kapzsiság démonaként „tisztelte”. Ez valószínűleg abból adódott, hogy az újszövetségi görög átvette az arámi „mamona” (nyereség, földi javak) szót, feltételezvé, hogy jelentése köztudott. Jelentőségteljes, hogy Károli eredetileg „e világi gazdagság”-ként adta vissza.

Nos, Istent úgy szeretni, ahogy a Szentírás leírja, ahogy maga Isten elvárja tőlünk – mely elvárással eleve kötelezi magát rá, hogy azt ki is munkálja bennünk –, azt jelenti, hogy őt az egyetlen Istenként szeretjük, azaz „teljes szívünkéből, teljes lelkünkéből, teljes elménkéből és teljes erőnkéből”. Azt jelenti, hogy egyedül Istent óhajtjuk, és csak önmagáért óhajtjuk, és minden mást csak az ő vonatkozásában óhajtunk; hogy őbenne örvendezünk; az Úrban gyönyörködünk; nemcsak benne keressük, hanem benne is találjuk meg a boldogságunkat; hogy úgy gyönyörködünk benne, mint aki tízezer közül is kitűnik; hogy elcsendesedünk benne, aki Istennünk és mindenünk – egyszóval olyan birtokunkká lesz, amely mindig boldoggá tesz bennünket.

[Mk 12,30]

[Zsolt 63,12†]

[37,4]

[Énekek 5,10;

Zsolt 37,7]

[ld. Ez 44,28]

6. Harmadszor, azt kell értenünk „Isten szolgálatán”, hogy utánozzuk vagy követjük őt.

Ahogy az egyházatya fogalmazott: *Optimus Dei cultus, imitari quem colis* – „Isten imádatának vagy szolgálatának legjobb módja, ha utánozzuk azt, akit imádunk.”*

Itt most arról beszélünk, hogy őt követjük vagy utánozzuk elménk lelke szerint. Mert itt kezdődik az Isten valóban keresztyén követése. Isten Lélek, és akik őt követik vagy utánozzák, azt lélekben és igazságban kell tenniük.

[ld. Ef 4,23†]

[Jn 4,24]

[1Jn 4,16]

[2Kor 3,18]

[Lk 6,36]

[1Pt 2,18†]

[Zsolt 145,9]

Isten szeretet, és ezért azok, akik elméjük lelke szerint utánozzák, ugyanerre a képre formálódnak át. Ők is irgalmasok, ahogyan ő irgalmas. Lelkük csupa szeretet. Kedvesek, jóindulatúak, könyörületesek, gyengédszívűek, mégpedig nemcsak a jók és méltányosak, hanem a szívtelenek iránt is. Igen, olyanok, mint ő, jók mindenkihez, és irgalmasok minden teremtményhez.

7. Még egy dolgot foglal magában „Isten szolgálata”: a neki való engedelmeséget; azaz a testünkben és lelkünkben való dicsőítést; külső parancsolatainak megtartását; utasításainak buzgó teljesítését; a lelkiismeretes kerülését mindannak, amit megtiltott; az élet minden hétköznapi tevékenységének tiszta szemmel és világos szívvel történő végzését – és ezeket mint áldozatokat szent, lángoló szeretettel ajánljuk fel Istennek Jézus Krisztus által.

[1Kor 6,20†]

[Mt 6,22]

8. Most pedig vizsgáljuk meg, mit is kell értenünk a „mammon szolgálatán”. Először is azt, hogy bizodalunkat a gazdagságba, a pénzbe vagy az azzal megszerezhető dolgokba mint erősségünkbe, mint eszközbe vetjük, mellyel minden dolgunkat teljesíteni aka-

* Wesley talán Szent Ágostonra utal, de az idézet pontatlan, ld. *De Civitate Dei*, VIII.17.

runk; tőle remélünk segítséget, tőle várunk vigaszt vagy szabadítást, ha bajban vagyunk.

Magában foglalja azt, hogy a világtól reméljük a boldogságot; hogy feltételezzük, az ember „élete” (vigasztalása) „a vagyonában van”; hogy a látható dolgokban keresünk nyugalmat, a testi bőségben megelégedést; hogy a világ dolgaitól várjuk azt a derűt, amelyet Istenen kívül sehol sem találhatunk meg.

[Lk 12,15†]

[Zsid 11,3]

Ha pedig így cselekszünk, mindenképpen a világot tesszük célunkká, végső céljává megannyi, ha nem az összes törekvésünknek, számos cselekedetünknek és szándékunknak – amelyben csak vagyonunk növelésére, az élvezetek vagy dicsőség hajszolására és egyre több ideig való dolog megnyerésére igyekszünk anélkül, hogy az örökkévaló dolgokkal törődnénk.

[2Kor 4,18]

9. Másodszor, a „mammon szolgálata” magában foglalja azt, hogy a világot szeretjük, mégpedig önmagáért sóvárgunk utána; hogy annak dolgaiban leljük kedvünket, ezekre törekszünk; hogy bennük keressük (minthogy megtalálni képtelenség) a boldogságunkat; hogy lelkünk teljes súlyával erre a megrepedt nádszálra támaszkodunk, pedig tapasztalatból tudjuk, hogy nem bír el, csak „belemegy a tenyerünkbe, és átszúrja” azt.

[1Jn 2,15]

[Ézs 36,6]

10. Harmadszor, a „mammon szolgálatán” a világhoz való hasonulást, a világhoz való igazodást értjük, azt, hogy nemcsak szándékaink, hanem kívánságaink, indulataink, érzelmeink is alkalmazkodnak a világhoz; hogy gondolkodásunk világiassá, érzékivé válik, és a földi dolgokhoz láncolódik le; hogy makacsul és mértéktelenül szeretjük önmagunkat; hogy túlbecsüljük önnön teljesítményeinket; hogy az emberek dicséretére ácsingózzunk, és benne gyönyörködünk; hogy félünk, menekülünk és undorodunk a fedéstől; hogy nem tűrjük el a dorgálást, könnyen haragra gerjedünk, és hamar visszafizetjük a rosszat rosszal.

[1Thessz 5,15]

11. A „mammon szolgálata” végül azt is jelenti, hogy engedelmeskedünk a világnak azáltal, hogy külsőleg igazodunk vezérelveikhez és szokásaihoz; hogy úgy járunk, ahogy mások, a közös úton, a széles, sima, kitaposott ösvényen; hogy a divatot követjük; hogy a sokaság után megyünk; hogy úgy cselekszünk, ahogy többi felebarátunk; másképpen szólva, a test és az érzékek hajlamait követjük, kielégítjük vágyainkat és hajlamainkat – hogy szavainkban és cselekedeteinkben általában csak saját magunkra áldozunk, csak saját kényelmünkre és örömünkre törekszünk.

[Mt 7,13]

[Ef 2,3]

Lehet-e valami napnál is világosabb annál, hogy következtetésként „nem szolgálhatunk Istennek és a mammonnak”?

[Mt 6,24]

12. Nem látja be mindenki, hogy *nyugodt lelkiismerettel* nem lehet mindkettőt szolgálni? Hogy ha Isten és a világ között ingadozik valaki, nem ez-e a legbiztosabb módja annak, hogy mindkettőben csalódjék, és sem egyikben, sem másikban ne leljen nyugalmat? Milyen kellemetlen annak a helyzete, akiben van istenfélelem, de nincs meg Isten szeretete, aki szolgálja őt ugyan, de nem teljes szívével, és így a vallásnak csak verítékében része-sül, az örömeiben nem! Eléggé vallásos ahhoz, hogy nyomorultul érezze magát, de ahhoz nem, hogy boldog legyen: vallásossága nem engedi, hogy örüljön a világnak, a világ meg nem engedi, hogy gyönyörködjék Istenben. Úgyhogy a kettő között tétovázva mindkettőt elveszíti, és nem lel békességet sem Istenben, sem a világban.

13. Nem látja be mindenki, hogy önmagához *következetesen* nem szolgálhatja egyszerre mindkettőt? Lehet-e annál szembe-szököbb következetlenséget elképzelni, mint amely szüntelenül megjelenik annak egész magatartásában, aki megkísérel engedelmeskedni mindkét úrnak, igyekszik „Istennek és a mammonnak” is szolgálni. Ez az ember valóban olyan „bűnös, aki kettős úton jár” – egy lépést erre, egyet amarra. Egyik kezével szüntelenül épít, míg a másikkal rombol. Szereti a bűnt, és gyűlöli is: mindig keresi Istent, mégis mindig menekül tőle. Akar is, meg nem is. Nem tud ugyanaz az ember lenni egy napig, de még egy óráig sem. Mindenféle kusza ellentmondás és meghasonlás kavarg benne. Ó, legyél következetes magadhoz, vagy így, vagy úgy. Fordulj vagy jobbra, vagy balra. Ha a „mammon” az Isten, szolgálj azt; ha pedig az Úr, szolgálj őt. De ne gondold, hogy szolgálhatod bármelyiket félszívvvel.

[ld. Sirák fia 2,12]

[1Móz 24,49]

[vö. 1Kír 18,21]

14. Nem látja be minden értelmes, gondolkodó ember, hogy *képtelenség* egyszerre „Istennek és a mammonnak” szolgálnia? Hiszen végső, teljességgel kibékíthetetlen ellentét feszül a kettejük között. Az egymást leginkább kizáró földi dolgok, a tűz és a víz, a világosság és a sötétség közötti különbség semmivé válik az Isten és a mammon közötti különbséghez képest. Úgyhogy ha valamilyen mértékben az egyiket szolgálod, a másikat szükségképpen megtagadod. Hiszel az Istenben Krisztus által? Benne *bízol-e*, aki erőd, segítséged, pajzsod, bőséges jutalmad? Ő a boldogságod? Ő a célod mindenben, mindenek fölött? Akkor nem *bízatsz* a gazdagságban. Ez teljességgel lehetetlen, amíg csak megvan benned az Istenbe vetett hit. Vagy a „gazdagságban bízol”? Akkor megtagadtad a hitet. Nem reménykedsz az élő Istenben. *Szereted* Istent? Benne keresed és találsz meg a boldogságot? Akkor nem sze-

[1Móz 15,1]

[vö. Mk 10,24†]

[1Tim 5,8; 4,10]

retheted a világot, sem azt ami a világban van. Megfeszítettél a világnak, és a világ is neked. Vagy „szereted a világot”? A földi dolgokkal törődsz? Azokban keresed a boldogságot? Akkor lehetetlen Istent szeretned. Akkor nincs meg benned az Atya szeretete. *Hasonlítasz* Istenhez? Irgalmas vagy, ahogy Atyád irgalmas? *Átformálód*s-e elméd megújulásával annak képére, aki teremtett téged? Akkor nem igazodhatsz e jelenvaló világhoz! Megtagad-tad annak minden szenvedélyét és kívánságát. Vagy a világhoz igazodsz? Lelked még mindig viseli a földinek a képét? Akkor nem újultál meg elméd lelke szerint. Akkor nem viseled magadon a mennyeknek képét. *Engedelmeskedsz* Istennek? Olyan buzgón cselekszed-e akarátát a földön, mint az angyalok a mennyben? Akkor lehetetlen, hogy *a mammonnak engedelmeskedj*. Akkor nyíltan szembefordulsz a világgal. Lábbal taposod kívánalmait és szokásait, nem követed azokat, és nem engeded, hogy azok vezéreljenek. Vagy a világot követed? Úgy élsz, mint mások? Tetszel az embereknek? Tetszel magadnak? Akkor nem lehetsz Isten szolgálja. Akkor uradtól és atyádtól, az ördögtől származol.

[1Jn 2,15]
[Gal 6,14][Kol 3,2]

[1Jn 2,15][Lk 6,36]

[Róm 12,2]

[Róm 12,2]

[Gal 5,24]

[Ef 4,23†]

[1Kor 15,49]

[Mt 6,10]

[Gal 1,10][Jn 8,44]

15. Ezért tehát az Urat, a te Istenedet imádd, és csak neki szolgálj. Verd ki a fejedből a gondolatot, hogy két úrnak is engedelmeskedhetsz, hogy Istennek és a mammonnak szolgálhatsz. Ne legyen más célod, más segítséged, más boldogságod, csak Isten. Ne keress semmit se földön, se égen, csak őt; ne törekedj semmi másra, csak hogy őt megismerd, szeresd, és benne gyönyörködj. És mivel ez minden dolgod itt a földön, az egyetlen értelmes cél, az egyetlen szándék, ami mindenben vezérel, „Ezért mondom nektek,” folytatja Urunk beszédét, „ne aggódjatok életetekért, hogy mit egyetek, és mit igyatok, se testetekért, hogy mivel ruházkodjatok”. Sokatmondó, jelentőségteljes utasítás ez, és ezért helyénvaló alaposan megvizsgálunk, hogy jól megérthessük.

[Lk 4,8]

[Mt 6,24]

[Mt 6,25]

16. Urunk ezzel nem azt mondja, hogy egyáltalán ne is törődjünk az élet nehézségeivel. A könnyelmű, gondatlan hozzáállásnál mi sem lehetne távolabb Jézus Krisztus egész vallásától. Azt sem kéri tőlünk, hogy „az igyekezetben” „restek legyünk”, hanyagok vagy késlekedők. Ez ugyancsak ellentétes lenne vallásának lelkületével és szellemével. A keresztyén ember ugyanúgy undorodik a restségtől, mint a részegségtől, és úgy menekül a tétlenségtől, mint a paráznaságtól. Jól tudja, hogy van az aggódásnak, a megfontolt törődésnek Istennek tetsző módja is, amely feltétlenül szükséges azoknak a külső tevékenységeknek az elvégzéséhez, amelyekre az isteni gondviselés elhívta őt.

[Róm 12,11]

Isten akarata, hogy mindenki azon munkálkodjék, hogy „a maga kenyereén éljen”, sőt, hogy minden ember gondoskodjék saját magáról és az övéiről. Hasonlóképpen az ő akarata az is, hogy „senkinek semmivel ne tartozunk”, hanem „gondunk legyen a tisztességre minden ember előtt”. Ezt azonban aligha lehet úgy véghezvinni, hogy ne töprengjünk, ne aggódjunk soha, ehhez komoly megfontolás és hosszas készülődés kell. Következésképpen nem azt ítéli el itt áldott Urunk, hogy magunkról és házunk népéről gondoskodunk, nem azt az aggódást kárhoztatja, hogy miképpen adhatjuk meg mindenkinek járandóságát. Sőt, ez jó és kedves a mi üdvözítő Istenünk színe előtt.

[1Tim 2,3]

Jó és kedves az Úr előtt, ha alaposan végiggondoljuk, megértjük teendőinket, megtervezzük feladatainkat, mielőtt belekezdénénk. Helyes dolog előkészíteni teendőinket és menet közben időnként megfontolni lépéseinket a hathatós megvalósítás végett. Ezt a fajta aggódást, úgymond, „a fej aggodalmát”, semmiképpen nem szándékozta elítélni Urunk.

17. Annál inkább elítéli viszont a „szív aggodalmát”: a gondterhelt nyugtalankodást, a kínzó szorongást, minden olyan gyöttrődést, amely kárt tesz a lélekben vagy a testben. Azt az aggódást tiltja csupán, amely – mint megannyiszor szomorúan tapasztalhatjuk – vérszegénységet és levertséget okoz; amely megelőlegzi a rettegett nyomorúságot, és idő előtt elkezd gyötörni bennünket. Urunk csak azt az aggódást tiltja, amely megmérgezi a ma áldásait a holnap lehetséges félelmeivel; amely nem képes élvezni a jelen bőségét a szűkös jövőtől való félelem miatt. Ez a fajta aggodás nem csupán sajtó betegség, a lélek ártalmas kórja, hanem Isten ellen való szörnyű vétség is, a legrútabb bűnök közé tartozó. Mindenek kegyes Kormányzójával és Intézőjével szembeni szegyen-telenség, mely szükségképpen feltételezi, hogy a nagy Bíró nem tesz igaz ítéletet, hogy nem cselekszik mindent helyesen. Egyértelműen feltételezi, hogy Isten híjával van vagy a bölcsességnek, ha nem tudja, mire van szükségünk, vagy a jóságnak, ha nem gondoskodik ezekről a benne bízók számára. Óvakodj tehát az ilyen aggodalmaskodástól! Ne engedj a kínzó nyugtalankodásnak, az emésztő gondolatoknak! Ez a világos, biztos szabály: ha aggódsz, ha félsz a jövőtől, *törvénybe ütközzöl*. Szegezd egyedül Istenre szemed, és tégy meg minden tőled telhetőt, hogy gondoskodj az emberek szemében minden tisztességes dologról. Azután pedig bízd az egészet jobb kezekre: hagyj mindent Istenre.

[1Móz 18,25]

[ld. Fil 4,6]

[ld. Róm 12,17]

18. „Ne aggódjatok”, ne nyugtalankodjatok még az „életetekért” sem, „hogy mit egyetek, és mit igyatok, se testetekért, hogy

mivel ruházkodjatok. Nem több-e az élet a tápláléknál, és a test a ruházatnál?” Ha Isten megadta neked az életet, a nagyobb ajándékot, hát nem adja-e meg az edelt is annak fenntartásához? Ha megadta neked a testet, miként kételkedhetsz abban, hogy megadja a ruhát is, amivel eltakarhatod azt? Annál is inkább, ha teljesen átadod magad neki, és teljes szívedből őt szolgálod. „Nézzétek meg”, lássátok itt a szemetek előtt „az égi madarakat: nem vetnek, nem is aratnak, csűrbe sem takarnak”, mégsem szenvednek hiányt semmiben, „és mennyei Atyátok eltartja őket. Nem vagytok-e ti sokkal értékesebbek náluk?” Ti, teremtmények, akik Istent felfogni képesek vagytok? Nem többet értek-e Isten szemében? Nem álltok-e magasabban a létezők létráján? „Aggódásával pedig ki tudná közületek meghosszabbítani életét csak egy arasznyival is?” Mi hasznod van tehát az ilyen aggodalmaskodásban? Minden tekintetben gyümölcstelen és hiábavaló.

„ Mit aggódtok a ruházatért is?” Nem dorgál-e meg titeket naponként az, ha bárhová fordítjátok szemeteket? „Figyeljétek meg a mezei liliomokat, hogyan növekednek: nem fáradoznak és nem fognak, de mondom nektek, hogy Salamon teljes dicsőségében sem öltözködött úgy, mint ezek közül akár csak egy is. Ha pedig a mező fűvét, amely ma van, és holnap a kemencébe vetik”, levágják, elégetik, és nem lesz többé, „így öltözteti az Isten, nem sokkal inkább titeket, kicsinyhitűek?” Ti, akiket Isten halhatatlanságra teremtett, és saját örökkévaló lényének képmásává! Valóban kicsinyhitűek vagytok. Máskülönben nem kételkedhetnétek szeretetében és gondoskodásában; nem, még egy szemvillanásnyira sem.

19. „Ne aggódjatok tehát, és ne mondjátok: Mit együnk”, ha nem gyűjtünk kincseket a földön? „Mit igyunk”, ha minden erőnkkel Istent szolgáljuk, ha szemünket egyedül Őrá szegezzük? „Mit öltünk magunkra”, ha nem igazodunk a világhoz, ha megbántjuk azokat, akik hasznunkra lehetnének? „Mindezt a pogányok kérdezzétek”, akik nem ismerik Istent. De tibennetek van belátás: „a ti mennyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre”. És meg is mutatta nektek annak biztos módját, hogy ezek mind meglegyenek nektek. „Keressétek először az ő országát és igazságát, és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek”.

20. „Keressétek először az Isten országát”. Mielőtt helyet szorítanál magadban bármilyen más gondolatnak vagy aggodalomnak, azon igyekezz, hogy a mi Urunk Jézus Krisztus Istene és Atyja, aki „egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz Őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen”: uralkodjék a szívedben, Ő nyilvánuljon meg a

lelkedben, ott lakozzék és igazgasson, hogy „leromboljon minden magaslatot, amelyet az Isten ismeretével szemben emeltek, és ejtsen foglyul minden gondolatot a Krisztus iránti engedelmességre”.
 [2Kor 10,5]
 Egyedül Isten uralkodjék életeden. Ne legyen vetélytársa az uralkodásban. Legyen övé egész szíved, és uralkodjék ő egyedül! Ő legyen egyetlen óhajtasod, örömed, szerelmed; hogy egész lényed szüntelenül így kiálthasson: „Uralkodik az Úr, a mi Istenünk, a Mindenható!”
 [Jel 19,6]

„Keressétek az ő országát és igazságát!” Az igazság gyümölcset hozza Isten uralkodása a szívben. És mi az igazság, ha nem szeretet? Az Isten és minden ember iránti szeretet, amely a Jézus Krisztusba vetett hitből fakad, és meghozza az alázatot, a szelídséget, gyengédséget, hosszútűrést, türelmet, a világnak való meghalást; és megképzí a szív mindenben helyes indulatát Isten és emberek iránt. Ezek által pedig megterem minden szent, szeretetre méltó, jóhírű cselekedetet, minden hitből eredő munkát és szeretetből jövő, Isten előtt kedves és embereknek hasznos fáradozást.
 [Kol 3,12]
 [Fil 4,8]
 [1Thessz 1,3][Tít 3,8]

„Az ő igazságát.” Ez az ő igazsága még mindig: az ingyenajándéka számunkra az igaz Jézus Krisztusért, mert egyedül ő szerezhette ezt meg nekünk. És ez az ő munkája: egyedül ő munkálja ezt bennünk Szentlelke ihletése által.
 [1Jn 2,1]
 [vö. ApCsel 20,28]

21. Ennek alapos megfigyelése megvilágíthat más olyan igéket, amelyeket eddig esetleg nem értettünk meg olyan világosan. Leveleiben a rómaiaknak a következőket írja Szent Pál a hitetlen zsidókkal kapcsolatban: „Mert az Isten igazságát nem ismervén, és az ő tulajdon igazságukat igyekezték érvényesíteni, az Isten igazságának nem engedelmeskedtek.” Megítélésem szerint az apostol szavait a következőképpen lehet magyarázni: Isten népe „nem ismerte az Isten igazságát”, nemcsak a Krisztus igazságát, amely minden hívőnek tulajdoníttatik, és amely által minden bűne eltöröltetik, ő maga pedig megbékél Istennel, hanem (és itt alighanem elsősorban erre kell gondolnunk) nem ismerte azt a belső igazságot, a szívnek azt a szentségét, amelynek legalkalmasabb elnevezése: „Isten igazsága”, mivel ez az ő ingyen ajándéka Krisztus által, és egyben az ő mindenható Lelke által végzett saját munkája. Mivel pedig ezek az emberek ezt nem ismerték, „a maguk igazságát igyekeztek érvényesíteni”. Annak a külső igazságnak az érvényesítésére törekedtek, amelyet nagyon is helyénvaló „a magukénak” nevezni, mert nem Isten Lelke munkálta azt, és az nem is az övé, és nem is kedves őelőtte. Ezt munkálhatták ők, a maguk természetes erejével, és amikor megtették, büzlött Isten orrában. Ebben bízva, mégsem „vetették alá magukat az Isten

igazságának”. Sőt, megkeményítették magukat az ellen a hit ellen, amely által egyedül lehetséges ezt elérni. „Mert a törvény végcélja Krisztus, minden hívő megigazulására.” Amikor Krisztus azt mondta: „Elvégeztetett”, véget vetett ennek a törvénynek – a külső rítusok és szertartások törvényének –, hogy vére, egyszer véghezvitt önfeláldozása által* „jobb igazságot támasszon”, sőt az Isten képmását helyezze be „minden hívő” lelkének legbensejébe.

[Róm 10,4]

[Jn 19,30]

[vö. Zsid 7,19]

[1Móz 1,27]

22. Ehhez szorosan kapcsolódnak az apostolnak a filippiekhez írt levelében foglalt szavai: „Szemétnek ítélek mindent, hogy Krisztust” és az ő örök országába való bemenetelt „megnyerjem. Hogy kitűnjék rólam őáltala”, a belé vetett hit által: „nincsen saját igazságom a törvény alapján, hanem a Krisztusba vetett hit által van igazságom Istentől a hit alapján”. „Nincsen saját igazságom a törvény alapján” – amely pusztán külső igazság, az a külsődleges vallásosság, amely korábban jellemzett, amikor abban reménykedtem, hogy Isten azért fog elfogadni, mert „a törvényben követelt igazság szempontjából feddhetetlen voltam”; „hanem a Krisztusba vetett hit által van igazságom Istentől a hit alapján”: a szívbeli szentség által, a léleknek minden kívánságában, indulatában és érzelmében való megújulása által, amely „Istentől” van. Ez nem az ember munkája, hanem az Istené „a hit alapján”: a Krisztusba vetett hit, a Jézus Krisztus mibennünk való kinyilatkoztatása és az ő vérebe vetett hit által; és egyedül e hit által nyerhetjük el bűnünk bocsánatát és az örökséget a szentek között.

[Fil 3, 6,8–9]

[ld. Gal 1,12]

[Róm 3,25]

[ApCsel 20,32]

23. „Keressétek először” Istennek ezt „az országát” a szívetekben, ezt az „igazságot”, amely Isten ajándéka és munkája, az Isten képmásának megújulása a lelketekben – „és ezek is mind ráadásul megadatnak nektek”: minden, a test számára szükséges dolog; olyan mérték mindenből, amelyet Isten a legjobbnak lát országának előmozdítására. „Ezek is mind ráadásul megadatnak”, és pedig ingyen és gazdagon. Ha Isten békéjét és szeretetét keresed, nemcsak azt találd meg, amit eleve keresel: a rendíthetetlen országot, hanem azt is, amit nem keresel, amit önmagáért egyáltalán nem keresel, hanem csakis a másik vonatkozásában. Az ő országához vezető utadon megtalálasz minden külső dolgot, amennyiben hasznos a számodra. Ezt a gondot Isten magára vállalta: vedd rá magad is minden gondodat. Ő ismeri szükségéidet, és bármiben szenvedsz is hiányt, ő késlekedés nélkül pótolni fogja.

[Zsid 12,28]

[1Pt 5,7]

24. „Ne aggódjatok tehát a holnapért.” Ne csak azért ne aggódj, hogy miként gyűjthetnél kincseket a földön, növelhetnéd e világi

[Mt 6,34]

* Ld. „Communion” (Úrvacsora), BCP.

javaidat, ne csak azért ne aggódj, hogy miként szerezhetsz több ételt, mint amennyit meg tudsz enni, vagy több ruhát, mint amennyit viselni tudsz, vagy több pénzt, mint amennyire napról napra szükséged van az élet egyszerű, értelmes céljaira, hanem a test számára nélkülözhetetlen dolgokért se nyugtalankodj. Ne gyötörd most magadat azzal, mit teszel majd valamely távoli időben. Lehet, hogy az az idő soha el nem jön, vagy nem is a te gondod lesz – mert te már előtte átkelsz minden hullámon, és megérkezel az örökkévalóságba. Azok a távoli dolgok nem *rád* tartoznak, hiszen te csak e nap teremtménye vagy.* Ebben az értelemben mi dolgozol hát a „holnappal”? Miért bosszankodnál feleslegesen? Isten megadja neked a mai napra, amire szükséged van ahhoz, hogy fenntartsd az életet, amit ő adott neked. Ennyi elég. Bíz magad az ő kezére. Ha még egy napig élsz, azon is gondoskodni fog rólad.

25. Mindenekelőtt azonban a jövő dolgaiért való aggódásod ürügyén soha ne hanyagold el jelenvaló kötelességeidet. Ez a legvégzetesebb módja „a holnapért való aggódásnak”. És az emberek mily gyakran elkövetik! Sokan, ha figyelmeztetjük őket, hogy lelkiismeretük mindenkor legyen tiszta Isten és emberek előtt, hogy tartózkodjanak attól, amiről tudják, hogy gonosz, nem átallnak így válaszolni: „Akkor hogyan éljünk? Ne gondoskodjunk magunkról és családjunkról?” És azt képzelik, ez elegendő indok arra, hogy megmaradjanak a tudatos, szándékos bűnben. Azt mondják, és talán még így is gondolják, hogy szolgálnák ők Istent, ha előbb-utóbb nem veszítenék el a kenyerüket. Készülnének ők az örökkévalóságra, de félnék attól, hogy szükségét szenvednek a létfontosságú dolgokban. Így az ördögöt szolgálják egy falat kenyérért, a pokolba rohannak a szükségtől való félelmükben, eldobják nyomorult lelküket, nehogy testük valaha is szűkölködjék.

Nincs tehát abban semmi különös, hogy akik így kiveszik a dolgot Isten kezéből, gyakran éppen a nagy keresésükben csalódnak: míg eldobják a mennyet a földi javak megszerzéséért, elveszítik az egyiket, de a másikat sem nyerik meg? Bölcs gondviselésében a féltékeny Isten ** gyakorta megengedi ezt. Úgyhogy azok, akik nem órá vetik gondjukat, akik a földi dolgokért aggódva keveset törődnek az örökkévalókkal, éppen a maguk választotta részt veszítik el. Szemlátomást átok kíséri minden vállalkozásukat: akármit tesznek is, nem boldogulnak. Olyannyira, hogy miután elhagyták Istent a

[ApCsel 24,16]

[2Móz 20,5]

[1Pt 5,7]

* Ld. Pindaros, VIII. Püthói óda, 95.

** Ti. így az AV; N.B. az eredeti Károli így: „bosszúálló Isten”.

világért, elveszítik, amit kerestek, és azt is, amit nem. Nem érik el Isten országát és igazságát, és nem gyarapodnak másban sem.

26. Van egy másik módja is „a holnapért való aggodásnak”, amelyet szintén tiltanak ezek az igék. Lehet helytelen az aggodásunk akkor is, ha a lelki dolgokra irányul, ha úgyannyira a majdan bekövetkezendőkkel vagyunk elfoglalva, hogy elhanyagoljuk mostani kötelességeinket. Milyen észrevétlenül beleeshetünk ebbe, ha nem vagyunk szüntelen józanok és nem imádkozunk! Milyen könnyen magával ragad minket az álmodozás: távoli terveket szövögetünk és szép jelenésekről ábrándozunk! Elmerengünk, hogy majd milyen jót teszünk itt és itt vagy ekkor és ekkor! Milyen hasznosak leszünk majd, mennyire bővelkedünk a jó cselekedetekben, ha körülményeink már megengedik! Milyen komolyan fogjuk Istent szolgálni, ha ez vagy az az akadály elhárul utunkból!

[ld. 1Pt 4,7]

Vagy talán a búskomorság gyötör: Isten mintegy elrejti arcát előled. Alig látod orcájának világosságát, és nem érzed megváltó szeretetének ízét. Ilyen lelkiállapotban milyen természetes azt mondani: „Ó, hogy fogom magasztalni az Urat, ha megvilágosítja orcáját rajtam! Hogy fogok másokat is buzdítani az ő dicséretére, amikor szeretete újból kiárad a szívembe! Akkor ezt és ezt fogom tenni: Isten nevében beszélek mindenütt, és nem szégyellem a Krisztus evangéliumát. Akkor majd kihasználom az alkalmas időt, a végsőig kihasználok minden talentumot, amelyet kaptam.” Ne áltasd magad! Ha most nem teszed meg, akkor sem fogod. „Aki hű a kevesen”, bárminemű is az, akár világi javak, akár Isten félelme vagy szeretete, „a sokon is hű az”. Ha viszont most elásol egy talentumot, akkor el fogsz ásni ötöt is. Azaz ásni, ha egyáltalán kapnál még; de ezt ne várd. „Mert akinek van”, vagyis, aki használja, amije van, „annak adatik, és bővelkedik, akinek pedig nincs”, vagyis nem használja azt a kegyelmet, amely már megadott neki, kisebb vagy nagyobb mértékben, „attól az is elvétetik, amije van”.

[Zsolt 89,16]

[ld. 4Móz 6,25†]

[Róm 5,5]

[Róm 1,16]

[Ef 5,16; Mt 25,15]

[Lk 16,10]

[ld. Mt 25,18]

[13,12]

27. És „ne aggodjatok a holnap” kísértései miatt sem. Ez is veszélyes csapda. Ne gondolkodj így: „Amikor ez s ez a kísértés jön, mit fogok tenni? Hogy fogok helytállni? Úgy érzem, nincs erőm a szembeszegüléshez: nem vagyok képes legyőzni azt az ellenséget.” Milyen igaz! *Most* nincs meg az az erőd ahhoz, amire *most* nincs szükséged. *Egyelőre* nem vagy képes legyőzni az ellenséget; de *egyelőre* nem is támad meg téged. Azzal a kegyelemmel, amely most a tiéd, nem tudnál megállni a kísértésekben, amelyek most nincsenek. Amikor azonban jön a kísértés, jön a kegyelem is. A nagyobb próbatételekben nagyobb lesz az erőd is. Amikor

megsokasodik a szenvedés, ugyanolyan arányban megsokasodik az Isten vigasztalása is. Az Isten kegyelme ezért mindenkor elég lesz neked. Ő nem hagy téged ma „erődön felül kísérteni, sőt a kísértéssel együtt el fogja készíteni a szabadulás útját is”. „Életemden át tart erőd”.

[ld. 2Kor 12,9]

[1Kor 10,13]

[5Móz 33,25]

[Mt 6,34]

28. „Mert a holnap majd aggódik magáért.” Azaz, amikor eljön a holnap, majd akkor aggódj érte. Él a mában. A legnagyobb eltökéltséggel ragadd meg mindig a jelen órát. Az a tiéd, az mindened. A múlt olyan, mint a semmi, mintha sohasem lett volna. A jövő is semmi neked. Nem a tiéd, talán soha nem is lesz az. Nem lehet arra építeni, ami még ezután lesz, mert „nem tudod, mit hoz az a nap”. Ezért élj a mában: ne vesztegess el egy órát sem; használd ki ezt a percet, mert ez a te részed. „Ki ismerhet mindent, mielőtt teremtettetett volna”, vagy „hogymi történik őutána a nap alatt”? Hol vannak most a nemzedékek, amelyek voltak a világ kezdete óta? Elmúltak, feledésbe merültek. *Voltak* ők is: leélték napjaikat; aztán lehullottak a földről, mint falevelek a fáról*. Elporladtak. Újabb és újabb nemzedék követte őket; azután ők is „őseiknek nemzedékéhez kerültek, soha többé nem látnak napvilágot”. Most rajtad a sor a földön. „Örvendezz, ifjú, míg fiatal vagy.” Örülj a jelennek abban gyönyörködve, akinek „esztendei nem fogynak el”. Most szegezd egyedül órá szemed, „akiben nincsen változás, sem fénynek és árnyéknak váltakozása”. Most add neki szívedet; most légy szent, mert ő is az. Most ragadd meg az áldott lehetőségét annak, hogy a neki tetsző és tökéletes akaratát cselekedd. Most „ítélj kárnak mindent, hogy Krisztust megnyerd”.

[Péld 27,1]

[Sirák fia 23,20]

[Préd 12,6]

[ld. Zsolt 49,19]

[Préd 11,9]

[ld. Zsid 1,12]

[Jak 1,17]

[Péld 23,26]

[1Pt 1,16]

[Róm 12,2]

[Fil 3,8]

[Mt 6,34]

29. Amit az Úr enged, hogy hozzon rád a nap, örömmel viseld azt az ő nevéért. Ne fürkészd a holnap szenvedését. „Elég minden napnak a maga baja.” Elég nagy baj, emberi szavakkal szólva, ha szidalom, szükség, kín vagy betegség ér. Isten szavaival élve azonban minden áldás: Isten bölcsessége által elkészített „olaj a fejnek”, amelyet különféle képpen osztogat szét gyermekei között, különféle lelki betegségeiknek megfelelően. És minden nap annyit ad, amennyi elegendő arra a napra, a beteg erejéhez és szükségéhez mérten. Ha tehát ma megkaparintod azt, ami holnapra van, ha ezt hozzáadod ahhoz, amit már megkaptál, akkor az több lesz, mint amit el tudsz viselni: így nem meggyógyítod, hanem elpusztítod saját lelkedet. Annyit végy el tehát éppen, amennyit ő ad neked ma: ma cselekedd és szenvedd el akaratát. Ma add át maga-

[ld. Zsolt 141,5]

* Ld. Homérosz, *Íliász*, VI.146. (Budapest, 1992, 110. o.).

dat, testedet, elmédet és lelkedet, Istennek Jézus Krisztus által, nem kívánva semmi mást, csak hogy Isten dicsőüljön meg teljes lényedben, minden cselekedetedben és minden szenvedésedben, nem törekedve másra, csak hogy megismerd Istent és az ő Fiát, Jézus Krisztust az Örökkévaló Lélek által, és minden igyekezeteddel őt szeretve, neki szolgálva és benne gyönyörködve most és mindörökké!

[ld. 1Thessz 5,23]

Az Atya Istennek pedig, aki alkotott engem és az egész világot, a Fiú Istennek, aki megváltott engem és minden embert, és a Szentlélek Istennek, aki megszentel engem Isten minden választottjával együtt: legyen tisztelet és dicsőség, fenség és hatalom örökkön örökké! Amen.

[1Tim 1,17]

Ne ítéljetez, hogy ne ítéltessetek! Mert milyen ítéllettel ítéltek, olyanul ítéltetek; és amilyen mértékkel mértek, nektek is olyannal mérnek. Miért nézed a szálkát atyádfia szemében, a magad szemében pedig miért nem veszed észre még a gerendát sem? Vagy hogyan mondhatod akkor atyádfiának: Hadd vegyem ki szemedből a szálkát! – mikor a magad szemében ott a gerenda: Képmutató, vedd ki előbb saját szemedből a gerendát, és akkor majd jól fogsz látni ahhoz, hogy kivehesd atyádfia szeméből a szálkát. Ne adjátok oda a kutyáknak azt, ami szent, gyöngyeiteket se dobjátok oda a disznók elé, nehogy lábukkal széttapossák azokat, majd megfordulva széttépjenek titeket.

Kérjetez és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitattik nektek! Mert aki kér, mind kap, aki keres, talál, és a zörgetőnek megnyitattik. Ugyan ki az közületek, aki ha kenyeret kér a fia, követ ad neki, vagy ha halat kér, kígyót ad neki? Ha tehát ti gonosz létekre tudtok jó ajándékot adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad jókat a ti mennyei Atyátok azoknak, akik kérik tőle? Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták. (Máté 7,1–12)

1. Áldott Urunk, miután eleget tett legfőbb szándékának, hogy először összegezze az igaz vallás lényegét, gondosan óvva azt az emberek ferdítése ellen, amelyekkel hatástalanítani akarják Isten Igéjét, illetőleg lefedtesse a külső cselekedeteinket vezérlő helyes szándékaink szabályait, most továbbhaladva rámutat e vallás legfőbb akadályaira, végezetül pedig illő alkalmazással zár.

2. Az ötödik fejezetben nagy Tanítónk teljes részletességgel írta le a belső vallást és annak különböző összetevőit. Ott élénk tárta az igaz keresztyénséget alkotó, belső lelki tulajdonságokat: a jellemvonásokat, amelyeket magába foglal az a szentség, „amely nélkül senki sem látja meg az Urat”; az érzéseket, amelyek ha a megfelelő forrásból, a Jézus Krisztus által Istenbe vetett élő hitből fakadnak, valójában alapvetően jók és Isten előtt kedvesek. A hatodikban bemutatta, hogy a tiszta és szent szándék mi módon

[Zsid 12,14]

tehet minden cselekedetünket, még az önmagában véve semleges cselekedeteinket is hasonlóképpen szentté, jóvá és kedvessé Isten előtt. Ha valamit ezek nélkül teszünk, jelenti ki Urunk, az mit sem ér Isten szemében. Ha azonban bármely külső cselekedetünket így Istennek szentelünk, ő azt nagyra értékeli.

3. A mostani fejezet első részében rámutat ennek a szentségnek a legáltalánosabb és legvégzetesebb akadályaira. A második részében pedig különböző példákön keresztül arra buzdít bennünket, hogy mindent legyőzve törekedjünk a mennyei elhívás jutalmára.

[*Fil 3,14*]

4. Az első akadály, amire figyelmeztet, az ítélezés: „Ne ítéletek, hogy ne ítéltessetek!”. Ne ítélezz mások fölött, hogy az Úr se ítéljezen fölötted, hogy ne hívd ki bosszúját saját magad ellen. „Mert amilyen ítélettel ítélték, olyannal ítéltettek; és amilyen mértékkel mértek, nektek is olyannal mérnek” – egyértelmű és igazságos szabály, amellyel Isten lehetővé teszi neked annak meghatározását, hogy ő hogyan bánik majd veled a nagy ítélet napján.

5. Nincs az életnek olyan állapota, nincs az időnek olyan szakasza – attól az órától kezdve, hogy először bűnbánatot tartottunk és hittünk az evangéliumnak, mindaddig, amíg a szeretetben tökéletessé nem leszünk –, amikor erre a figyelmeztetésre ne volna szüksége Isten minden gyermekének. Mert az ítélezésre való alkalmából soha nem lesz hiány. És bőségesen lesz kísértés is, amely sokszor olyan ügyesen van álcázva, hogy bűnbe esünk, mielőtt gyanítanánk a veszélyt. És ez bizony elmondhatatlanul sok bajt okoz: annak az életében mindig, aki ítélezik a másik fölött, hiszen tulajdon lelkének árt, és kiteszi magát Isten igazságos ítéletének; és sokszor azok életében is, akik fölött ítéleznek, akiknek ez ellankasztja a kezét és megroskasztja térdét, akadályt gördít elébük futásukban, ha teljesen le nem téríti őket az ösvényről, és viszsa nem veti őket a kárhozatba. Ő, „a keserűségnek ez a gyökere”, ha felnövekszik, milyen gyakran „fertőz meg sokakat”; akik így magát az igazság útját is káromolják, és meggyalázzák azt a fenséges nevet, amelyről neveztetünk.

[*ld. Zsid 12,12–13*]

[*12,15*]

[*2Pt 2,2*]

[*Ézs 52,5*]

6. Mégsem tűnik úgy, mintha Urunk ezt a figyelmeztetést egyedül vagy főként Isten gyermekeinek szánta volna, hanem inkább a világ gyermekeinek, az Istent nem ismerő embereknek. Ezek kénytelen-kelletlen hallanak azokról, akik nem e világból valók; akik az előbbieken leírt vallást követik; akik arra törekszenek, hogy alázatosak, komolyak, szelídek, irgalmasok és tisztaszívűek legyenek; akik komolyan óhajtják e mennyei indulatoknak azt a mérté-

[*Jn 17,16*]

[*Mt 5,5–8*]

két, amelyet még nem értek el, és ezért mindenféle jót tesznek mindenkivel, illetve türelmesen elszenvedik a rosszat. Aki idáig eljut, az nem rejthető el, miként „a hegyen épült város” sem. És akkor miért van az, hogy akik „látják jó cselekedeteiket”, nem „dicsőítik mennyei Atyjukat”? Milyen mentségük van arra, hogy nem lépnek az ő nyomdokaikba? Arra, hogy nem követik az ő példájukat, és nem követik őket, ahogy ők a Krisztust? Nos, mentséget keresve önmaguknak, kárhoztatják azokat, akiket pedig utánozniuk kellene. Azzal töltik idejüket, hogy kikutatják felebarátaik hibáit, ahelyett hogy maguk javulnának meg. Folyvást azon rágódnak, hogy mások letérnek az útról, míg ők maguk még el sem indultak rajta, vagy legalábbis nem jutnak előre, soha nem jutnak tovább az erőtlen kegyesség számalmas, halott látszatánál. [5,14] [5,16] [IKor 11,1] [ld. 2Tim 3,5]

7. Különösképpen ezeknek mondja Urunk: „Miért nézed a szálkát atyádfia szemében”, a gyengeségeket, a hibákat, a megfontolatlanságot Isten gyermekeiben, „a magad szemében pedig miért nem veszed észre még a gerendát sem”? Nem látod meg tulajdon gyalázatos megátalkodottságot, sátáni gőgödet, átkozott nyakasságot, bálványimádó világszeretetedet, amely egész életedet utálatossá teszi Isten szemében? Főképpen pedig, micsoda hanyag könnyelműséggel és közömbösséggel táncolsz a pokol szája fölött! Akkor hát „hogyan”, miféle kegyből, miféle tisztességből vagy szerénységből „mondhatod atyádfiának: Hadd vegyem ki szemedből a szálkát!” – az Isten iránti mértéktelen buzgóságot, a szélsőséges önmegtágadást, a világi gondoktól és foglalatosságoktól való túlzott elszakadást, az éjjel-nappal való imádkozás vagy az örök élet igéi szakadatlan hallgatásának óhajtását – „mikor a magad szemében ott a gerenda!” Nem olyan száлка, mint ezek közül valamelyik. „Képmutató!”, aki tettetted a másokkal való törődést, és saját lelkeddel sem törödsz; aki nagy buzgóságot tanúsítasz Isten ügye iránt, holott igazán nem is szereted, nem is féled őt! „Vedd ki előbb saját szemedből a gerendát.” Vesd ki a megátalkodottság gerendáját! Ismerd meg magadat! Lásd meg, és érezd meg, hogy bűnös vagy! Érezd át, hogy belső csupa romlottság, hogy mindenestől romlottak és utálatosak tetteid, és az Isten haragja marad rajtad. Vesd ki a gőg gerendáját! Alázd meg magad! Omolj össze, mintegy a porban és hamuban! Legyél egyre kisebb, hitványabb, gyarlóbb és alávalóbb saját szemedben! Vesd ki a nyakasság gerendáját! Tanuld meg, mit jelent: „Ha valaki énutánam akar jönni, tagadja meg magát!” Tagadd meg magad, és vedd fel naponta keresztedet! Kíáltson fel lelked: „Nem azért szálltam le a mennyből” (mert onnan szálltál le, te halhatatlan [Zsolt 5,10†] [Zsolt 53,2] [Jn 3,36] [ld. Jób 42,6] [Mt 16,24] [Lk 9,23]

lélek, akár tudatában vagy, akár nem), „hogy a magam akaratát tegyem, hanem hogy annak az akaratát, aki elküldött engem”.
 [Jn 6,38] Vesd ki a világ szeretetének gerendáját! Ne szeresd a világot, se azt, ami a világban van! Légy megfeszítve a világnak, és a világ is neked! A világot csak *használd*, de *évezni* Istent *évezd!** Benne keresd minden boldogságodat! Mindenekelőtt pedig vesd ki ama nagy gerendát, ama tunya könnyelműséget és közömbösséget!
 [1Jn 2,15] Fontold meg jól az „egy szükséges dolgot”, azt az egy dolgot, amire aligha gondoltál valaha! Tudd és érezd, hogy száználmas, gyarló, bűnös féreg vagy csupán, aki a nagy mélység fölött remegsz! Mi vagy te? Halálra született bűnös, szél fújta falevél, gyorsan tűnő lehelet, amely egy kis ideig látszik, s már el is száll a levegőben, eltűnik örökre! Ezt lásd be! „És akkor majd jól fogsz látni ahhoz, hogy kivehesd atyádfia szeméből a szálkát.” Akkor, ha már saját lelked gondjaitól megszabadultál, tudni fogod, hogyan igazíthatod helyre atyádfiát is.
 [Gal 6,14] [ld. Lk 10,42] [Jak 4,14] [Mt 7,5]

8. De hát mi a pontos jelentése a szónak: „ne ítéltetek”? Miféle *ítéletet* tilt meg itt Urunk? Ez ugyanis nem azonos a gonosz beszéddel, bár gyakran kapcsolódik hozzá. A gonosz beszéd azt jelenti, hogy rossz híret keltjük valakinek, aki nincs jelen; az ítékezés ugyanakkor utalhat jelen lévő személyre ugyanúgy, mint távol lévőre. Nem is feltételezi szükségképpen a beszédet, elég csak *rosszat gondolni* másról. Nem mintha mindenféle, másokról alkotott rossz gondolat olyan ítélet volna, melyet Urunk itt kárhoztat. Ha látom, hogy valaki rabol vagy gyilkol, vagy hallom, hogy Isten nevét káromolja, nem állhatom meg, hogy rosszat gondoljak a rablóról vagy gyilkosról. Ez azonban nem gonosz ítélezés: nincs benne semmi bűn, a szelíd érzülettel ellenkező.

9. Ha a szeretettel ellentétesen gondolkozunk valakiről, ez az az ítélezés, amelyet az Úr itt elmarasztal; és ez sokféle lehet. Először gondolhatunk például valakit hibásnak, holott nem az. Felróhatunk neki (legalábbis gondolatban) dolgokat, amelyekben nem vétkes – szavakat, amelyeket soha nem mondott ki, vagy tetteket, amelyeket soha nem követett el. Vagy vélhetjük cselekvésének *módját* helytelennek, holott valójában nem is volt az. És ha nem is tudjuk igazságosan vádolni semmivel akár a tettben magában, akár annak módjában, feltételezhetjük, hogy a *szándéka* nem volt jó, és ennek alapján elítélhetjük, amikor pedig a szívek vizsgálója látja az illető isteni szentségét és tisztaságát.
 [Jer 17,10] [ld. 2Kor 1,12]

* Lásd Blaise Pascal, *Gondolatok*, 571 (Budapest, 1983, 276. o.).

10. Nemcsak ártatlanok kárhozzátásával eshetünk azonban az ítélkezés bűnébe, hanem, másodsor, akkor is, hogyha nagyobb mértékben ítéljük el a vétkest, mint ahogy rászolgált. Az ítélkezésnek ez a fajtája ugyancsak vét az igazságosság és az irgalom ellen, de olyan vétség, amelytől csupán a legerősebb és leggyengédebb szeretet óvhat meg bennünket. E nélkül könnyűszerrel feltételezzük az elismerten vétkesről, hogy a ténylegesnél vétkeesebb. Alábecsüljük a benne lévő jót. Sőt, vonakodunk elhinni, hogy bármi jó is maradhat abban, akiben valami rosszat találtunk.

11. Mindez nyilvánvaló hiányát mutatja annak a szeretetnek, amely οὐλογίζεται τὸ κακόν „nem rója fel a rosszat”, amely soha semmiféle igazságtalan vagy szeretetlen következtetést nem von le. A szeretet nem jut arra a következtetésre, ha valaki egyszer nyíltan bűnbe esik, hogy neki ez nyilván szokása, valójában megörögzött bűnös. Ha pedig megörögzött bűnös volt is valaha, a szeretet nem gondolja azt, hogy még mindig az, még kevésbé azt, hogy ha most éppen bűnös, akkor más bűnökben is az. Ezek a gonosz feltételezések mind részét képezik annak a bűnös ítélkezésnek, amely ellen óva int Urunk, és amelyet a legnagyobb gonddal kerülünk kell, ha szeretjük Istent vagy a saját lelkünket.

[1Kor 13,5]

12. Tegyük fel azonban, hogy nem ítéljük el az ártatlant, és a bűnöst sem jobban, mint amennyire rászolgált, de még ekkor sem biztos, hogy teljesen elkerültük a csapdát, hiszen van a bűnös ítélkezésnek egy harmadik fajtája is, amely abban áll, hogy valakit kellő bizonyíték hiányában ítélünk el. És legyenek az általunk feltételezett tények bármilyen igazak is, az nem mentesít bennünket. Mert nem feltételezni, hanem bizonyítani kellett volna őket, és ennek megtörténte előtt nem lett volna szabad ítéletet mondanunk. Ismétlem, ennek megtörténte előtt, mert akkor sincs mentségünk, bármilyen erős bizonyítékul szolgálnak is a tények, ha azt a bizonyítékot az ítélethozatal előtt nem mutattuk be és nem hasonlítottuk össze a másik oldal bizonyítékaival. Akkor sincs mentségünk, ha a vádlott meghallgatása előtt hozunk végleges ítéletet. Erre még egy zsidó is megtaníthatna bennünket, megmagyarázva, hogy mit ért a pusztai igazságosság irgalom és testvéri szeretet nélkül. „Elítéli-e az embert a mi törvényünk”, kérdezi Nikodémus, „míg ki nem hallgatták, és meg nem tudták tőle, hogy mit tett?” Sőt, amikor a zsidó nemzet feje el akarta ítélni foglyát, még egy pogány is válaszolhatott így: „A rómaiaknak nem szokásuk bárkit is” elítélni, „amíg a vádlott szemtől szembe nem áll vádlóival, és alkalmat nem kap arra, hogy védekezzen a vád ellen”.

(Jn 7,51)

[ApCsel 25,16]

13. Valóban, akkor sem esnénk könnyen a bűnös ítélkezésbe, ha csupán azt a szabályt tartanánk be, amelyhez állítása szerint egy másik pogány római a maga gyakorlatát mérte: „Úgyannyira távol áll tőlem”, mondja, „hogy könnyűszerrel elhiggyem valakinek egy másik ember ellen mondott tanúságát, hogy még a saját maga ellen mondott tanúságát sem hiszem el könnyűszerrel vagy azonmódulag. Mindig hagyom, hogy meggondolja magát, és sokszor még védőügyvédet is engedélyezek” ♦. Menj el, te, akit keresztyénnek neveznek, és cselekedj hasonlóképpen, nehogy felkeljenek a pogányok ama napon, és téged kárhoztassanak.

[ld. Lk 10,37]
[ld. Mt 12,41†]

14. De mily ritkán kárhoztatnánk vagy ítélnénk el egymást, vagy legalábbis mily hamar lehetne orvosolni ezt a gonoszságot, ha az Urunktól tanult világos, határozott szabály szerint járnánk el! „Ha vétkezik atyádfia ellened” (vagy úgy hallottad, vagy úgy hiszed, hogy vétkezett), „intsd meg négyszemközt”. Ez az első lépés, amit meg kell tenned. „Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egy vagy két embert, hogy két vagy három tanú szava erősítsen meg minden vallomást.” Ez a második lépés. „Ha nem hallgat rájuk, mondd meg a gyülekezetnek”, akár a gyülekezet előljáróinak, akár az egész közösségnek. Ezzel megtetted kötelességed. Ezután ne gondoldj rá többet, hanem hagyd Istenre az egészet.

[Mt 18,15–17]

15. Tegyük fel azonban, hogy Isten kegyelme által „kivetted a gerendát saját szemedből”, és most már „jól látsz ahhoz, hogy kivedd a szálkát vagy a gerendát atyádfia szeméből”, vigyázz mégis, nehogy kárt szenvedj saját magadban, miközben neki próbálsz segíteni. Akkor se „add oda a kutyáknak azt, ami szent”. Könnyűszerrel senkit ne számíts a kutyák közé. Ha azonban nyilvánvalóan kitűnik, hogy rászolgáltak erre a névre, akkor „gyöngyeidet se dobd oda a disznók elé”. Óvakodj attól a buzgóságtól, amely nem a helyes ismeret szerint való, mert ez a másik nagy akadály azok útjában, akik tökéletesek akarnak lenni, ahogy mennyei Atyjuk is tökéletes. Ha pedig ezt kívánják, azt is kívánniuk kell, hogy az egész emberiség részesüljön a közös áldásban. És amikor mi magunk először részesülünk a mennyei ajándékból, a „nem látható dolgokról” való isteni bizonyosságból, csodálkozunk, hogy miért nem látja az egész emberiség mindazokat a dolgokat, amelyek előttünk olyan világosak; és fel sem merül bennünk, hogy ne nyissuk fel szemét mindenkinek, akivel csak szóba ereszkedünk. Így aztán késlekedés nélkül meg akarunk rohamozni mindenkit,

[Mt 7,6]

[uo.]
[Róm 10,2]

[Mt 5,48]

[ld. Zsid 11,1]

♦ Seneca [ennél pontosabban nem határozza meg Wesley az utalását].

akivel találkozunk, és kényszeríteni akarjuk őket rá, hogy lássanak, akár akarnak, akár nem. E féktelen buzgóság kudarcától azután gyakran szenved a lelkünk. Erőnk ilyen hiábavaló pazarlásának megakadályozására fűzi hozzá Urunk e szükséges figyelmeztetést (amely szükséges ugyan mindenkinek, de leginkább azoknak, akik most az első szeretet tüzeiben égnek): „Ne adjátok oda a kutyáknak azt, ami szent, gyöngyeiteket se dobjátok oda a disznók elé, nehogy lábukkal széttaposásák azokat, majd megfordulva széttépjenek titeket”.

[Jel 2,4]

16. „Ne adjátok oda a kutyáknak azt, ami szent!” Óvakodj annak gondolatától, hogy bárki is rászolgált e névre, amíg olyan végső és vitathatatlan bizonyíték nem áll rendelkezésedre, amelynek többé már nem állhatsz ellene. Ha azonban világosan és tagadhatatlanul bebizonyosodik, hogy szentségtelen, gonosz emberről van szó, akik nemcsak idegenek Istentől, hanem ellenségei is neki, illetve minden igazságnak és valóságos szentségnek; „Ne adjátok oda azt, ami szent”, τὸ ἅγιον, a nyomatékosan szentnek nevezett dolgot azoknak. Az evangélium szent, különleges tanításait, amelyek „örök idők és nemzedékek óta rejtve voltak”, és amelyeket most csak Jézus Krisztus kijelentése és az ő Szentlélekének ihletése által ismerhetünk, nem szabad áruba bocsátani olyan embereknek, akik még azt sem tudják, hogy van-e Szentlélek. Krisztus követői persze aligha tudják megállni, hogy e dolgokat hirdessék a nagy gyülekezetben, ahol ezek közül is jelen lehetnek néhányan. Szólnunk kell, akár hallgatnak ránk az emberek, akár nem törődnek vele. Nem ez a helyzet azonban a visszahúzódó keresztyénekkal. Ők nem állnak ilyen szörnyű hírben, és nincs is semmiféle kötelezettségük arra, hogy ráerőltessék e nagy-szerű és dicsőséges igazságokat azokra, akik ellenkeznek velük és gyalázkodnak, akikben mélyen gyökerező gyűlölség van velük szemben. Nem, nem is szabad e híveknek ezt tenniük, hanem inkább úgy kell az ellenkedőket vezetniük, hogy el is tudják viselni. Ne kezdj társalogni velük a bűnök bocsánatáról vagy a Szentlélek ajándékáról; beszélj velük a maguk módján, saját elveik szerint. Az értelmes, tisztességes, de igaztalan epikureusnak beszélj „az igazságról és önmegtartóztatásról meg a jövőendő ítéletről”. Ez a legvalószínűbb módja annak, hogy elérd: „Félix megrémüljön.” A fennköltebb kérdéseket hagyj meg a nagyobb tudásúaknak.

[Ef 4,24]

[Kol 1,26]

[ApCsel 19,2]

[ld. Zsolt 40,10]

[Ez 2,7]

[ld. Jn 16,12]

[ApCsel 24,25]

17. „Gyöngyeiteket se dobjátok oda a disznók elé.” Vonakodj erősen ilyen ítéletet mondani bárkiről is. Ha viszont a tény egyértelmű és tagadhatatlan, ha minden kétségen felül áll, ha a disznók meg sem próbálják álcázni magukat, hanem azzal dicsekszenek,

- [Fil 3,19] ami a gyalázatuk, és nem is mutatnak tisztaságot sem szívükben, sem életükben, hanem gátlástalanul mindenféle tisztátalan tevékenységre vetemednek, akkor „gyöngyeidet ne dobd” eléjük. Ne beszélj nekik az Isten országának titkairól, azokról, amelyeket
- [Ef 4,19] „szem nem látott, fül nem hallott”, és amelyeket következőképpen, más módjuk az ismeret befogadására nem lévén, lelki érzékeik nem lévén, fel sem foghatnak szívükkel. Ne beszélj nekik azokról az ígéretekről, „amelyek nekünk drágák, sőt a legnagyobbak”, amelyeket Isten szeretett Fiában ajándékozott nekünk. Miféle fogalmuk lehet nekik arról, mit jelent „az isteni természet részesesivé” lenni, nekik, akik még arra sem törekszenek, hogy „megmeneküljenek attól a pusztulástól, amelyet a kívánság okoz a világban”?
- [uo.] Amennyi ismeretük a disznóknak van a gyöngyökről, és amennyire kívánják azokat, úgy kíváncsiak ők is az Isten mélységei után, és úgy ismerik az evangélium titkait ők, akik elmerültek e világ mocsarában, a világi gyönyörökben, kívánságokban és törekvésekben. Ó, „gyöngyeiteket” ne „dobjátok oda” ezek elé, „nehogy lábukkal széttapossák azokat”, nehogy teljességgel megvessék azt, amit nem érthetnek, és gonoszul szóljanak azokról, amiket nem ismernek. Sőt, valószínűleg nem is ez lenne az egyetlen baj, ami ebből származna. Az sem lenne különös, ha természetüknek megfelelően „megfordulva széttépnének titeket”, ha gonosszal fizetnének nektek a jóért, átokkal az áldásért, és gyűlölettel jóindulatotokért. A test törekvése ennyire ellenséges Istennel és Isten minden dolgával szemben. Ilyen bánásmódra számíthatsz a részükről, ha abban a megbocsáthatatlan sértésben részesíted őket, hogy megkísérled megmenteni lelküket a haláltól, kiragadni őket, mint az üszkös fadarabot a tűzből!
- [Mt 7,6]
- [Róm 8,7]
- [Jak 5,20]
- [Ám 4,11; Zak 3,2]

18. De még azok miatt se csüggedj el teljesen, akik jelenleg „megfordulva széttépnék”. Mert ha már minden érvelésed és meggyőzésed kudarcot vall, marad még egy gyógyszer, ami gyakran hatásosnak bizonyul ott, ahol semmilyen más módszer nem használható. Az imádság. Bármit óhajtasz vagy akarsz tehát, akár másoknak, akár saját lelkednek, „kérjétek és adatik nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitvatik nektek”. Ennek hanyagolása képezi a szentség harmadik nagy akadályát. Még mindig „nincs semmink, mert nem kérjük”. Milyen szelídek és jóságosak, milyen alázatos szívűek, milyen szeretetteljesek lennétek Isten és az emberek iránt e mai napon is, ha csak kértétek volna; ha az imádkozásban állhatatosak volnátok! Ezért legalább most: „Kérjétek és adatik” „Kérj”, hogy teljesen átélhesd és tökéletesen gyakorolhasd az Urunk által itt olyan csodálatosan leírt vallás egészét.

[Róm 12,12]

Akkor megadatik neked, hogy szent legyél, ahogy ő is szent, szívedben és egész magatartásodban. „Keressetek” az általa rendelt módon, a Szentírás tudakozásával, Isten Igéjének hallgatásával, az azon való elmélkedéssel, böjtöléssel, az úrvacsorai közösséggel, és akkor bizonyosan „találtok”. Megtaláljátok azt a nagyértékű gyöngyöt, a világot legyőző hitet, a békességet, melyet a világ nem adhat, és a szeretetet, örökségetek zálogát. „Zörgessetek”: tartsatok ki az imádkozásban és az Úr minden útjában. Ne fáradjatok el és ne lankadjatok elmétekben. Nekifeszülve fussatok a cél felé. Ne fogadjátok el az elutasítást. Ne engedjétek el őt, amíg meg nem áld benneteket. „És megnyitvatik nektek” az irgalom, a szentség, a menny kapuja.

[1Pt 1,15]

[ld. Mt 13,46]

[1Jn 5,4] [Jn 14,27]

[ld. Ef 1,14]

[Fil 3,14]

[1Móz 32,26]

19. Megkeményedett, Isten jóságában kételkedő szívünk iránti irgalmasságában Urunk készségesen részletezi ezt a pontot, megismételve és megerősítve, amit eddig mondott. „Mert aki kér, mind kap”, úgyhogy senkinek nem kell szűkölködni az áldásokban; „aki keres”, az mind „talál”: megtalálja Isten szeretetét és képmását; „és a zörgetőnek”, mindenkinek, aki zörget, megnyílnak az igazság kapui. Úgyhogy nincs oka senkinek a csüggedésre, mintha hiába kérne, keresne vagy zörgetne. Csak ne felejtünk el „szüntelen imádkozni”, keresni, zörgetni, és ebbe „nem szabad belefáradnunk”. Akkor szilárdan áll az ígélet. Olyan rendíthetetlen, mint az ég tartóoszlopai. Sőt, még annál is rendíthetlenebb, mert az ég és a föld elmúlnak, de az ő beszédei nem múlnak el.

[Mt 7,8]

[Zsolt 118,19]

[Lk 18,1]

[Mt 24,35]

20. Hogy elejét vegye minden hitetlenségnek, a következő versekben áldott Urunk ismét példával szemlélteti korábbi szavait, azzal, hogy mi játszódik le tulajdon szívünkben. „Ugyan ki az közöttetek,” kérdezi, „aki ha kenyeret kér a fia, követ ad neki”? Megengedi-e a természetes szeretet is, hogy visszautasítsuk annak az ésszerű kérését, akit szeretünk? „Vagy ha halat kér, kígyót ad neki”? Adna-e neki ártalmas dolgokat a hasznosak helyett? Úgyhogy már csak abból is, amit mi magunk érzünk és teszünk, teljes bizonyosságot nyerhetünk arra nézve, hogy egyfelől semmi rossz következménye nem lehet annak, ha kérünk, másfelől pedig az a jó következménye lesz, hogy minden szükségünk teljesen betölte-tik. „Ha tehát ti gonosz létekre tudtok jó ajándékokat adni gyermekeiteknek, mennyivel inkább ad jókat a ti mennyei Atyátok”, aki maga a tiszta, vegyítetlen, lényegi jóság, „azoknak, akik kérik tőle”? Vagy (ahogy egy másik alkalommal mondja Urunk) „mennyivel inkább ad mennyei Atyátok Szentlelket azoknak, akik kérik tőle”? A Szentlélek magában foglal minden jót, minden bölcses-séget, békességet, örömet és szeretetet; ő maga a szentség és

[Mt 7,9–10]

[Mt 7,11]

[Lk 11,13]

[IKor 2,9] boldogság teljes kincsháza, mindaz, amit Isten készített az őt szeretőknek.

21. Ahhoz viszont, hogy imádságotok teljes súllyal essen latba Istennél, vigyázzatok, hogy szeressetek minden embert; máskülönben inkább átkot, mint áldást fogtok vonni saját fejetekre; és nem várhattok semmilyen áldást Istentől, amíg nincs bennetek szeretet felebarátotok iránt. Ezért késlekedés nélkül távolítsátok el ezt az akadályt! Biztosítsátok szeretetetekről egymást és minden embert! És ne csak szóval szeressétek őket, hanem cselekedetekkel és valóságosan. „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták.”

[IJn 3,18]

[Mt 7,12]

22. Ez az a királyi törvény, az irgalmasság és igazságosság arany szabálya, melyet még a pogány uralkodó is felíratott palotájának kapuja fölé*: olyan szabály, amelyről sokan hiszik, hogy természetes módon bele van vésve minden egyes, a világra jövő ember elméjébe. Annyi mindenesetre bizonyos, hogy alig halljuk meg, máris helyeslésre talál minden ember lelkiismeretében és értelmében; olyannyira, hogy senki nem sértheti meg tudatosan anélkül, hogy saját keblében hordozza kárhoztatását.

[Ld. Jn 1,9]

[Lk 1,70]

23. „Ez a törvény, és ezt tanítják a próféták.” Mindazt, ami meg van írva a törvényben, amit Isten régtől fogva kijelentett az emberiségnek, minden rendeletet, amit Isten adott „szent prófétái által örök időktől fogva”, magában foglalja ez a néhány szó, mindazt tartalmazza ez a rövid utasítás. És, ha jól értjük, összefoglalja az egész vallást, melynek megalapítására Urunk a földre eljött.

24. Lehet pozitív vagy negatív értelemben is érteni. Ha negatív értelemben vesszük, azt jelenti: „Ha nem akarod, hogy valamit tegyenek veled az emberek, te se tedd azt velük.” Íme egy világos, kézenfekvő, mindig könnyen alkalmazható szabály. Minden, felebarátoddal kapcsolatos ügyedben tedd magadévá az ő álláspontját. Képzeld el, hogy megváltoznak a körülmények, és te kerülsz az ő mostani helyébe. És akkor jól vigyázz, ne engedj meg magadnak olyan indulatot, ne hagyja el olyan szó ajkadat, ne tégy olyat, amit őbenne elítélnél fordított helyzetben. Ha közvetlen, pozitív értelmét tekintjük, a világos jelentés a következő: „Amit értelemszerűen elvárhatnál tőle, ha az ő helyében lennél, azt tedd meg minden erődből, minden emberrel.”

* Ti. Alexander Severus római császár (222–35).

25. Most pedig nézzük meg ennek alkalmazását egy vagy két nyilvánvaló esetben. A maga lelkiismerete szerint mindenki tudja, hogy egyikőnk sem szíveli, ha mások *ítélkeznek* fölötté, ha minden ok nélkül vagy könnyen rosszat gondolnak róla, még kevésbé szeretné, ha rosszat mondanának róla, szétkürtölnék vélt vagy valós hibáit vagy gyengeségeit. Alkalmazd ezt magadra. Ne tedd mással azt, amit nem szeretnél, hogy ő tegyen veled; és többé nem fogsz *ítélkezni* felebarátod fölött, soha nem gondolsz ok nélkül vagy könnyen rosszat bárkiről is; még kevésbé fogsz rosszat beszélni. Soha nem hozod szóba sem egy távol levő személynek még a valódi hibáját sem, kivéve, ha meggyőződésed, hogy ez feltétlenül szükséges mások okulására.

26. Ismétlem: mindannyian azt kívánjuk, hogy mindenki szeressen és megbecsüljön minket, és az igazságosság, irgalmasság és igazság szerint viselné magát velünk. És okkal várjuk el, hogy tegyenek velünk minden jót, amit megtehetnek anélkül, hogy saját maguknak kárt okoznának; hogy a külső dolgokban (az ismert szabály szerint) az ő fölöslegük adjon elsőbbséget a mi gondtalanságunknak, az ő gondtalanságuk adjon elsőbbséget a mi életszükségleteinknek, és az ő életszükségleteik adjanak elsőbbséget a mi nyomorúságunknak. Nos, járjunk el mi is e szabály szerint: tegyünk úgy másokkal, ahogy szeretnénk, hogy velünk tegyenek. Szeressünk és tiszteljünk minden embert. Vezérelje az igazságosság, irgalmasság és igazság minden gondolatunkat és cselekedetünket. A fölöslegünk adjon elsőbbséget felebarátaink gondtalanságának (és akkor kinek lesz még fölöslege?); a mi gondtalanságunk az ő életszükségleteiknek, és a mi életszükségleteink az ő nyomorúságunknak.

27. Ez a tiszta és valódi erkölcs. Ezt cselekedd és élsz. „Békeség és irgalmasság mindazoknak, akik e szabály szerint élnek”, mert ők „az Isten Izráele”. Azt viszont figyeljük meg, hogy senki nem követheti e szabályt (és nem is követhette a világ kezdete óta), senki nem szeretheti felebarátját, mint önmagát, ha előbb nem szereti Istent. És senki nem szeretheti Istent, ha nem hisz Krisztusban, ha nincs megváltva az ő vére által, és nem tesz Isten

[Lk 10,28]

[Gal 6,16]

[Ef 1,7]

[Róm 8,16]

[ApCsel 16,31]

[Gal 5,6]

[Mk 12,30-31] nedet, mivel ő szeretett téged; szeretni fogod felebarátodat, mint önmagadat. És akkor abban leled dicsőséged és örömed, hogy gyakorold és növeld ezt a szeretetet, nem pusztán azzal, hogy tartózkodsz mindattól, ami ezzel ellentétes – minden szeretetlen gondolattól, szótól és cselekedettől –, hanem azzal is, hogy mindenkiel olyan szeretettel bánasz, ahogy szeretnéd, hogy veled bánjanak.

Menjete be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják. (Máté 7,13–14)

1. Miután Urunk figyelmeztetett bennünket az igaz hittel való első találkozásunkkor ránk leselkedő veszélyekre, illetve a belülről, szívünk gonoszságából természetes módon fakadó akadályokra, most, továbbhaladva, ismerteti a külső akadályokat, különösen a rossz példát és rossz tanácsot. Ezek egyike vagy másika vetett viszsza a kárhozatba ezrével valaha jól futókat, sőt sok olyat is, aki már nem volt kezdő a hitben, aki valamelyest haladt már az igazság útján. Éppen ezért nagyon a lelkünkre köti az Úr idevágó figyelmeztetését, és különféle kifejezésekkel újra és újra elismétli, nehogy véletlenül elkerülje a figyelmünket. Így lényegében az előbbtitől óv, amikor azt mondja: „Menjete be a szoros kapun! Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják.” Az utóbbtitől véd, amikor így szól: „Óvakodjatok a hamis prófétáktól.” Most csak az előbbtit fogjuk megvizsgálni.

[Gal 5,7]

2. „Menjete be,” mondja áldott Urunk, „a szoros kapun! Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak. Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják”.

[Mt 7,15]

3. Ezekben a szavakban először is megfigyelhetjük a pokolba vezető útnak a legfőbb jellemzőit: „Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak”; másodsor, a mennybe vezető útnak a legfőbb jellemzőit: „Mert szoros az a kapu és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják”; harmadsor pedig az erre alapozott komoly buzdítást: „Menjete be a szoros kapun!”

[7,13]

I. 1. Először is figyeljük meg a pokolba vezető útnak a legfőbb jellemzőit: „Mert tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak.”

2. Valóban tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, mert a pokol kapuja a bűn, a kárhozatba vezető út pedig a gonoszság. És milyen tágas kapu a bűn kapuja! Milyen széles a gonoszság útja! Isten parancsolata „végtelen”, amely kiterjed nemcsak minden cselekedetünkre, hanem minden ajkunkat elhagyó szóra, sőt minden szívünkben támadt gondolatra. A bűn pedig ugyanolyan határtalan, mint a parancsolat, minthogy a parancsolat minden megszegése: bűn. Sőt inkább ezerszer szélesebb annál, mivel a parancsolat megtartásának egyetlen módja van, hiszen csak akkor tartjuk meg helyesen, ha mind a megtett dolog, mind megtételének módja és minden egyéb körülmény helyes. Ugyanakkor minden parancsolat megszegésének ezer módja van, úgy-hogy ez a kapu valóban tágas.

[Zsolt 119,96]

3. Vizsgáljuk meg ezt kissé részletesebben. Mily tágan kiterjednek amaz ősbűnök, amelyekből az összes többi származik: „a test törekvése, amely ellenségeskedés az Istennel”, a szív gőgje, az önféjűség és a világ szeretete! Gátat vethetünk-e ezeknek? Nem áradnak-e szét összes gondolatunkban, nem vegyülnek-e bele minden jellemvonásunkba? Nem ezek teszik-e többé-kevésbé minden indulatunk kovászát? Ha közelről és alaposan megvizsgáljuk magunkat, nem azt látjuk-e, hogy a keserűség eme gyökerei szüntelen növekednek, megfertőzik minden szavunkat és bemocskolják minden cselekedetünket? És sarjadékaik hogy elszaporodnak minden korban és nemzetben! Úgyannyira, hogy „az egész föld merő sötéttséggel és csalárdsággal telik meg”*.

[Róm 8,7]

[ld. 1Kor 5,6]

[Zsid 12,15]

[vö. Zsolt 74,20]

4. Ó, ki tudná felsorolni átkozott gyümölcszeit! Összeszámolni mind az Isten, mind felebarátaink ellen elkövetett bűnöket, nem azokat, amiket a képzelet festhet, hanem amelyeket naponta tapasztalunk szomorúságunkra! Nem kell az egész földet sem bejárunk, hogy rájuk találjunk. Tekintsd meg bármelyik királyságot, bármelyik országot, várost vagy falvat! Milyen bőséges a bűnök aratása! És ne azok közül a helységek közül válassz, amelyeket még mindig mohamedán vagy pogány sötétség borít, hanem azokban nézz körül, amelyek Krisztus nevét viselik, és azt vallják, hogy látják az ő dicsőségéről szóló evangélium világosságát. Ne is menjetek tovább saját országunknál, a városnál, amelyben most éppen vagyunk! Keresztyénnek nevezzük magunkat, azok

[2Kor 4,4]

* Wesley a Genfi Zsoltárok angol változatát idézi, ld. Szenczi fordítását.

közül is a legtisztábbaknak; protestánsok, reformált keresztyének vagyunk! De ó, jaj! Ki reformálja meg nézeteink után szívünket és életünket is? Nincs-e ok rá? Hiszen nincs száma bűneinknek! Méghozzá a legsötétebb fajtából valók! Nem sokasodik-e köztünk napról napra mindenféle durva utálatosság? Nem lepik-e el a különféle bűnök a földet, ahogyan a tengert víz borítja? Ki tarthatná számon őket? Eredj inkább, és számold meg az eső cseppjeit vagy a tenger fövenyét! Ilyen „tágas az a kapu”, ilyen „széles az az út, amely a kárhozatba visz”.

[vö. Ézs 11,9;
Hab 2,14]

5. „És sokan vannak”, akik bemennek ezen a kapun, akik ezen az úton járnak – csaknem annyian, ahányan bemennek a halál kapuján, és a halál kamráiba hullnak. Mert hiábavaló tagadni (noha elismerni szégyen és szomorúság), hogy még ebben a keresztyénnek nevezett országban is korra és nemre, hivatásra és foglalkozásra, rendre és rangra, vagyoni állapotra való tekintet nélkül az emberek nagy többsége a kárhozatba vezető úton jár. E város lakóinak zöme a mai napig bűnben él – az állítólag megtartott törvény valamiféle kézzelfogható, megrögzött, tudatos megszegésében; valamiféle külső törvénysértésben, a legdurvább, szemmel látható istentelenségben vagy álnokságban; az Isten vagy ember iránti kötelességük nyílt semmibe vételében. Akik pedig így élnek, ezt senki nem tagadhatja, a kárhozatba vezető úton járnak. És vegyük még hozzájuk azokat, akiknek „az a nevük, hogy élnek, pedig halottak”, soha nem éltek még Istennek; akik kívülről szépek látszanak az emberek előtt, de belül tele vannak mindenféle tisztátalansággal, tele göggel vagy hiúsággal, haraggal vagy bosszúvággyal, becsvággyal vagy irigységgel; akik inkább magukat szeretik, inkább a világot szeretik, inkább az élvezeteket szeretik, mint Istent. Lehet, hogy az emberek előtt valóban magasztosak, de az Úr előtt utálatosak. És a világ eme szentjei hogy megszaportítják a pokol gyermekeinek számát! Sőt vegyük hozzá mindazokat, akik, legyenek bármilyenek más tekintetben, tartsák meg a kegyességnek több vagy kevesebb látszatát, „az Isten igazságát nem ismervén, és az ő tulajdon igazságukat” – mint az Istennel való megbékélésük és az Istentől való elfogadásuk alapját – „igyekeztvén érvényesíteni nem engedelmességek Isten igazságának, amely hit által van”. Nos mindezeket a dolgokat összevéve, milyen szörnyűségesen igaz Urunk állítása: „Tágas az a kapu és széles az az út, amely a kárhozatba visz, és sokan vannak, akik azon járnak.”

[ld. Péld 7,27]

[Jel 3,1][Róm 6,11]

[Mt 23,27]

[2Tim 3,2–4]

[Lk 16,15]

[2Tim 3,5]

[Róm 10,3f]

6. És ez nem pusztán az aljanépet* érinti, az emberiség szármalmas, hitvány, ostoba részét. Bizony a világ kiválóságai, nagy földeknek és megannyi igavonó baromnak birtokosai még csak nem is óhajtanak mentséget kapni ez ítélet alól. Épp ellenkezőleg, számos „test szerint”, azaz emberi megítélés szerint „böles”, erőben, bátorságban, gazdagságban „hatalmas vagy nemes ember”, akit [vö. 1Kor 1,26†] „elhívott” a világ, a test és az ördög a széles útra, nem tagadta meg az engedelmisséget eme hívásnak. Sőt, minél magasabbra emelkedtek vagyonban és hatalomban, annál mélyebbre sülyedtek gonoszságban. Minél több áldást kapnak Istentől, annál több bűnt követnek el, tisztességüket vagy gazdagságukat, műveltségüket vagy bölcsességüket nem üdvösségük munkálására használva fel eszközül, hanem inkább arra, hogy kitűnjenek a kicsapongásban – önvesztükre.

[Fil 2,12]

II. 1. És éppen azért mennek sokan közülük továbbra is a „széles úton”, mert széles; és figyelmen kívül hagyják azt, hogy éppen ez a kárhozatba vivő útnak a legfőbb jellemzője. „Sokan vannak”, mondja Urunk, „akik azon járnak” – és éppen ezért inkább menekülniük kellene róla, sőt, éppen azért, „mert szoros az a kapu, és keskeny az az út, amely az életre visz, és kevesen vannak, akik azt megtalálják”.

[Mt 7,13–14]

2. Ez pedig a mennybe vezető útnak a legfőbb jellemzője. Olyan keskeny az az út, amely az életre visz, az örök életre, olyan szoros a kapu, hogy semmi tisztátalan, semmi szentségtelen nem léphet be rajta. Egy bűnös sem léphet be ezen a kapun, amíg meg nem váltatott minden bűnéből. Nem csak külső bűneiből, [1Pt 1,18] „atyáitól örökölt” gonosz „életmódjától”. Nem elegendő az, hogy [Ézs 1,16–17] „nem tesz többé rosszat”, és megtanult „jót tenni”. Nemcsak minden bűnös cselekedetből és minden gonosz és hiábavaló beszéd-től kell megszabadulnia, hanem belsőleg kell megváltoznia, elméjének lelke szerint kell teljesen megújulnia. Máskülönben nem [Ef 4,23†] [vö. Lk 24,26†] mehet be az élet kapuján, nem mehet be a dicsőségbe.

3. Mert „keskeny az az út, amely az életre visz” – az egyetemes szentség útja. Valóban keskeny a lelki szegénység útja, a szent sírás útja, a szelídség útja, az igazság éhezésének és szomjazásának útja. Keskeny az irgalom, a tettetés nélkül való szeretet, a tisztaszívűség útja, a mindenkivel való jó cselekvés útja és a

[Mt 5,3–7][2Kor 6,6;
Mt 5,8][Gal 6,10]

* Ld. Horatius, Ódák III.1 (*Összes művei*, Budapest, 1989, 82. o.); N.B. ez a fajta szóhasználat közhelyszámba ment a XVIII. századi angol felsőbb és középosztályi körökben; maga Wesley is bele-belecsúszott, jóllehet tudatosan azonosította magát „Krisztus szegényeivel”.

gonoszság, mindenféle gonoszság igazságért való elszenvedésének örömmel járt útja.

[ld. Mt 5,10]

4. „És kevesen vannak, akik megtalálják azt.” Ó, jaj, milyen kevesen találják meg még a pogány tisztesség útját is! Milyen kevesen vannak, akik nem tesznek másokkal olyat, amit nem akarnak, hogy velük tegyenek! Milyen kevesen, akik tiszták Isten előtt az igazságtalan vagy szeretetlen cselekedetektől! Milyen kevesen, akik „nem vétkeznek nyelvükkel”; akik nem szólnak barátságatlanul vagy igaztalanul! Az emberi nemzetnek mily csekély része ártatlan még a külső vétkekben is! És mennyivel kevesebben vannak, akik rendben, tisztán, szentül tartják szívüket Isten előtt! Hol vannak azok, akiket az ő mindent átható szemei valóban alázasnak látnak? Akik Megváltó Istenük jelenlétében bűnbánatot tartanak porban és hamuban? Akik mélységesen és állhatatosan komolyak, átérzik gyarlóságukat, és „félelemmel töltik el jövővénységük idejét”? Akik valóban nyájasak és szelídek, akiket soha „nem győz le a rossz, hanem ők győzik le a rosszat a jóval”? Akik szakadatlanul Isten után szomjúhoznak, és akik szüntelenül meg akarnak újulni az ő hasonlatosságára? Milyen kevesen vannak szerte a földön, akiknek lelkét eltölti a szeretet az egész emberiség iránt; és akik minden erejükkel szeretik Istent; akik neki adták szívüket, és semmi másban nem gyönyörködnek sem égen, sem földön! Milyen ritkák az Istent és társaikat szerető emberek, aki minden erejét arra fordítja, hogy jót tegyen mindenkivel; és aki kész mindent elszenvedni, még magát a halált is, hogy egyetlen lelkét is megmentsen az örök haláltól!

[Mt 7,12]

[ld. Sirák fia 19,16]

[ld. Jób 42,6]

[1Pt 1,17]

[Róm 12,21]

[Zsolt 42,2-3]

[Mk 12,30]

[ld. Zsolt 73,25]

[Gal 6,10]

5. Míg azonban ilyen kevesen járnak az élet útján, és ilyen sokan a kárhozát útján, nagy a veszélye annak, hogy magával sodorjon bennünket is a példák árja. Még egyetlen példa is, ha szüntelenül előttünk van, képes befolyásolni minket, különösen, ha az még természetesnek is tetszik és összhangban van saját hajlamainkkal. Milyen óriási az ereje akkor a temérdek, szüntelenül szembetűnő példának, amely saját szívünkkel is összeesküszik, hogy magával rántsón a természet áradatába ! Milyen nehéz lehet akkor megállni az árral szemben, és „tisztán megőrizni magunkat a világtól”!

[Jak 1,27]

6. Ami még tovább nehezíti a helyzetet, hogy nem a bárdolatlan, esztelen emberek, vagy legalábbis nem csak ők mutatnak ilyen példát, özönlenek a lefelé vezető úton: az udvariasak is, a jól neveltek, az előkelők, a bölcsek, a világ dolgait értő emberek, a nagy tudású, mélyen és sokat tanult, gondolkodó és ékesszóló emberek! Ezek mind vagy majdnem mind rosszallnak minket! És

mi hogyan állhatunk meg velük szemben? Nem hull-e manna nyel-
vükről? * És nem tanulták-e ki a nyájás meggyőzés összes forté-
lyát? És az érvelését is, hiszen mind igen jártasak a szócsatákban
és vitatkozásokban. Nekik mi sem könnyebb, mint bebizonyítani,
hogy az út azért *helyes*, mert *széles*; hogy aki a tömeggel tart, rossz-
szat nem tehet; csak az tehet rosszat, aki nem követi őket; hogy
te bizonyosan a *rossz* úton jársz, mert *keskeny* az, és olyan kevesen
találnak rá. Ezek az emberek világosan be fogják bizonyítani, hogy
a rossz jó, és a jó rossz; hogy a szentség útja a kárhozat útja, és a
világ útja az egyedüli út a mennybe.

[2Móz 23,2]

7. Ó, hogyan tudnák tanulatlan, tudatlan emberek megvédeni
ügyüket ilyen ellenlábásokkal szemben! És ezek még csak nem
is az egyedüliek, akikkel vitatkozniuk kell nekik, a feladatra oly
esélyteleneknek, hiszen van még sok erős, hatalmas és nemes
ember, meg bölcs is, aki a kárhozat útján jár. Ők persze a rövi-
debb útját választják a meggyőzésnek, az értelemmel és az okos-
kodással nem bajlódnak. Ők a velük szemben állóknak általában
nem az értelmére, hanem a félelmeire akarnak hatni – és ezzel a
módszerrel, ha már az érveléssel nem mennek semmire, ritkán val-
lanak kudarcot, mivel ez minden ember képességeinek megfelel-
végtére félni mindenki képes, akár tud érvelni, akár nem. És azok,
akik nem bíznak rendületlenül Istenben, nem támaszkodnak biz-
tosan az ő erejére és szeretetére, nem tehetik, hogy ne féljenek
véteni a világi hatalom birtokosaival szemben. Nem csoda tehát,
ha ezeknek a példáját mint törvényt követik mindazok, akik nem
ismerik Istent!

8. Hasonló módon megannyi gazdag ember ugyancsak a szé-
les úton jár. Ők az emberek reménységeire és ostoba kívánságaira
hatnak, ugyanolyan erővel és eredménnyel, mint a hatalmasok és
nemesek a félelmeikre. Úgyhogy aligha tarthatsz ki az Isten orszá-
gának útján, hacsak meg nem halsz mindennek ideleenn, hacsak
meg nem feszítettetsz a világ számára, és a világ is meg nem feszítte-
tik számodra, ha csak nem kívánczol semmi másra Istenen kívül.

[ld. Róm 6,2]

[Gal 6,14]

9. Mert milyen sötét, milyen nyomasztó, milyen ijesztő a kilá-
tás az ellenkező oldalról! Szoros kapu! Keskeny út! És kevés, aki
rátalál a kapura! Kevesen járnak az úton! Ráadásul az a kevés

* John Milton, *Elveszett Paradicsom*, II,112–12: „...Szemben áll már / az embe-
ribb, csinosabb Béliál – / az Égből nála nem veszett kecsesebb / személy, ki színleg
méltóságra termett, / s hőstettre; ám egészében csalárd úr; / bár manna hull a
nyelvéről, de érti / jóvá mint fessen át gonoszt, miként / csavarjon, öljön el okos
tanácsot...” (i.m., 84–85. o.)

se nem bölcs, se nem művelt, se nem ékesszóló. Képtelenek meggyőzőn vagy világosan érvelni: nem tudnak hathatósan elővezetni érvet. Nem tudják, hogyan bizonyítsák be, amit hisznek, vagy hogyan magyarázzák meg, amit állításuk szerint megtapasztalnak. Az ilyen szószólók nemigen viszik előbbre, inkább hiteltelenítik vállalt ügyüket.

10. Ehhez vegyük még hozzá, hogy ezek nem nemes, tiszteletre méltó emberek: ha azok volnának, balgaságukat még elnéznénk nekik. Semmi befolyással, tekintéllyel nem rendelkeznek, nem számítanak a világban. Közönségesek és alantasak, rangjuk nincsen, még ha akarnák, se lenne erejük ártani neked. Éppen ezért nincs is miért félni tőlük; és nincs mit remélni sem tőlük, hiszen legtöbben közülük azt mondanák: „Ezüstöm és aranyam nincsen” –

[ApCsel 3,6]

[ld. Lk 6,22]

[ld. 1Kor 4,13]

III. 1. Ezért buzdít minket olyan komolyan Urunk: „Menjete be a szoros kapun.” Vagy (ahogy másutt fogalmazza meg ugyanezt a serkentést): „Igyekeztek bemenni”: ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν, buzgón igyekeztek, akárha haláltusában volnátok. „Mert sokan akarnak majd bemenni”, folytatja Urunk, de mivel hanyagul igyekeznek, „nem tudnak”.

[Lk 13,24]

2. Igaz, hogy az ezeket közvetlenül követő szavakban talán egy másik okát is sejteti annak, hogy miért „nem tudnak bemenni”. Miután ugyanis így szólt: „Mert mondom nektek, hogy sokan akarnak majd bemenni, de nem tudnak”, hozzáteszi: „Mikor már a gazda felkél, és bezárja az ajtót, és kezdetek kívül állani” (ἀρξῆσθε ἔξω ἐστάναι, ami helyesebb: „megálltok kívül”, mert az ἀρξῆσθε csupán díszítő töltelékszónak tűnik), „és zörgetni kezdtetek az ajtón, és így szóltok: Uram, nyiss ajtót nekünk! De ő így válaszol nektek: nem tudom, honnan valók vagytok... Távozzatok tőlem mindnyájan, ti gonosztevők!”

[13,25†]

[13,25]

(Lk 13,24–27)

3. Felszínesen nézve, e szavakból úgy tűnhet, hogy a kinn rekedést nem annyira az akarás módja, hanem inkább annak teljes hiánya váltotta ki. De az eredmény valójában ugyanaz. Azt az utasítást kapják, hogy távozzanak, mert „gonosztevők” voltak, mert a széles úton jártak; más szavakkal, mert nem tusakodva igyekez-

[Mt 7,14] tek bemenni a szoros kapun. Akarni valószínűleg *akarták* a bemenetelt az ajtó bezárulása előtt, de nem eléggé. Sőt *igyekeztek* is bemenni, miután bezárult az ajtó; akkor viszont már túl késő volt.

4. Ezért hát „igyekeztek” most, e mai napon „bemenni a szoros kapun”. És hogy ezt elérjétek, döntsétek el szívetekben, és helyezzétek mindig előtérbe gondolataitokban azt, hogy ha a széles úton jártok, a kárhozatba vivő úton meneteltek. Ha sokan járnak veletek, olyan bizonyos, amiképpen Isten igaz, hogy mind ők, mind ti a pokol felé haladtok. Ha az emberek nagy többségével
[Jel 20,3]
[ld. 1Kor 1,26] méész, a feneketlen mélység felé tartasz. Sok bölcs, sok gazdag, hatalmas és nemes ember jár veled egy úton? Nem is kell tovább tépelődnöd: ebből a jelből tudhatod, hogy ez az út nem az életre vezet. Íme egy rövid, egyértelmű, tévedhetetlen szabály, mielőtt a részletekbe bocsátkoznál. Bármilyen foglalkozásnak élsz is, rendkívülivé kell válnod, máskülönben elkárhozol. A pokolba vezető útban nincsen semmi rendkívüli; a mennybe vezető út viszont szín tiszta rendkívüliség. Ha akárcsak egyetlen lépést is megteszel Isten felé, nem leszel olyan, mint a többi ember. De ne ezt nézd! Sokkal jobb egyedül állni, mint a mélységbe zuhanni! Fusd tehát állhatatossággal az előtted levő pályát, még ha kevés társad van is rajta! Nem lesz ez mindig így. Egy kevés idő még, és megérkezel „az angyalok ezreihez; az elsőszülöttek ünnepi seregéhez és gyülekezetéhez... és a tökéletességre jutott igazak lelkeihez”.

5. „Igyekeztek” tehát „bemenni a szoros kapun”, mint akiket mélységesen átjár annak a kimondhatatlan veszélynek az érzése, amely lelketeket fenyegeti mindaddig, amíg széles úton jártok, amíg nincs meg bennetek a lelki szegénység és az a belső vallás, amelyet a sokaság, gazdagok és bölcsök bolondságnak tartanak.
[Mt 5,3] „Igyekeztek bemenni”, bánat és szégyen töltsön el, amiért ilyen sokáig futottatok együtt a balga tömeggel, teljességgel elhanyagolva, ha ugyan meg nem vetve azt a „szentséget, amely nélkül senki sem láthatja meg az Urat”. *Igyekeztek*, mintegy szent félelemtől tusakodva, nehogy „az ő nyugalomába, az Isten népére ezután váró nyugalomba való bemenetel ígérete” ellenére „lemaradjatok róla”. *Igyekeztek* a kívánság teljes buzgóságával, „kimondhatatlan fohászokdásokkal”. *Igyekeztek* szüntelen imádkozással, mindenkor, minden helyen Isten felé tárva szíveteket, és nem hagyva neki nyugtot, mígnem „színét meglátjátok felségének, és ha álmotokból felserkentek, megelégedtek jóvoltában” *.

[Zsid 12,14]
[4,1-9]
[Róm 8,26]
[1Thessz 5,17]
[ld. Zsolt 17,15†]

* Wesley a Genfi Zsoltárokat idézi. ld. Senczi fordítását.

6. Végezetül: „Igyekeztek bemenni a szoros kapun”, nemcsak a léleknek, a bűnbánatnak, a bánatnak, a szégyennek, a kívánságnak, a félelemnek, a szünet nélkül való imádkozásnak ezzel a tusakodásával, hanem azzal is, hogy „a hálaadás útján jártok”, hogy minden erőttel Isten útjait követitek, az ártatlanság, a kegyesség és az irgalmasság útját. Őrizkedjetez mindentől, ami gonosznak látszik; tegyetek meg minden tőletek telhető jót mindenkiel; tagadjátok meg magatokat, saját akaratotokat mindenben, és vegyétek fel kereszteteket naponta! Legyetek készek levágni jobb kezetezket, kivájni jobb szemetezket és elvetni magatoktól, elveszíteni javaitokat, barátokat, egészséget, mindent a földön, hogy bemehessetek a mennyek országába!

[Zsolt 50,23]

[1Thessz 5,22]

[Gal 6,10]

[Lk 9,23]

[Mt 5,29–30]

*Óvakodjatok a hamis prófétáktól, akik juhok ruhájában jönnek hoz-
zátok, de belül ragadozó farkasok. Gyümölcsseikről ismeritek meg
őket. Tüskebokorról szednek-e szőlőt, vagy bogáncskóróról fügét?*

*Tehát minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz
gyümölcsöt terem. Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, rossz fa
sem hozhat jó gyümölcsöt. Amelyik fa nem terem jó gyümölcsöt, azt
kivágják, és tűzre vetik. Tehát gyümölcsseikről ismeritek meg őket.
(Máté 7,15–20)*

1. Aligha lehet kifejezni vagy felfogni, mily számtalan lélek rohan a vesztébe, amiért nem hagyja magát meggyőzni, hogy *keskeny* úton járjon, még ha az az út az örök üdvösségre vezet is. És ugyanezt figyelhetjük meg nap mint nap. Olyan balga és őrült az emberiség, hogy még mindig ezrek és ezrek sietnek a pokol felé vezető úton csak azért, mert széles. Ők maguk azért járnak rajta, mert mások is azt teszik: mivel oly sokan elvesznek, szaporítják ők is ezek számát. Mily riasztó hatással van a példaadás a gyöngye, boldogtalan emberekre! Szüntelenül benépesíti a halál birodalmát, és az örök pusztulásba taszítja a lelkeket.

[Mt 7,13]

2. Azért, hogy erre figyelmeztesse az emberiséget, hogy a lehető legtöbb embert óvjon meg ettől a terjedő ragálytól, Isten megparancsolta őrzőinek, hogy hangosan kiáltsanak, és mutassák meg az embereknek, milyen veszedelemben forognak. Evégett küldte szolgálait, a prófétákat nemzedékről nemzedékre, hogy mutassák meg a keskeny ösvényt, és óvjanak mindenkit attól, hogy a világhoz igazodjanak. De mi van akkor, ha az őrzők maguk is beleesnek a csapdába, amire nekik kellene figyelmeztetniük másokat? Mi van akkor, ha a próféták „csalárdságokat” prófétálnak? Ha „félrevezetik” a népet? Mi legyen, ha az örök életre vezető útként mutatják meg azt, ami valójában az örök halálba vezet? És arra intenek másokat, hogy hozzájuk hasonlóan ők is a széles, nem pedig a keskeny úton járjanak?

[Ézs 58,1]

[ld. Róm 12,2]

[Ézs 30,10†]

[Jer 23,13,32]

3. Vajon hallatlan, szokatlan dolog ez? Nem, Isten tudja, hogy nem az. Szinte össze se lehetne számolni eseteit. Minden korban és nemzetben találunk rá példát. De milyen szörnyű ez! Amikor

Isten küldöttei az ördög szószólóivá válnak! Amikor azok, akiknek az embereket a mennybe vivő útra kellene vezetniük, valójában a pokol felé vezető útra terelik őket! Olyanok ők, mint az egyiptomi sáskák, amelyek „megeszik a maradékot, amelyet a jég-eső megkímélt”. Felfalják az emberek maradékát, akik megmenekültek, akiket nem pusztított el a hamis példa. Nem ok nélkül óv tehát bennünket olyan komolysággal ezektől bölcs és kegyes mes-
 [2Móz 10,5]
 [Mt 7,15] terünk: „Óvakodjatok,” mondja, „a hamis prófétáktól, akik juhok ruhájában jönnek hozzátok, de belül ragadozó farkasok”.

4. Különösen fontos intés ez. Hogy még inkább megszívleljük, vizsgáljuk meg először, kik ezek a hamis próféták; másodsor, milyen formában jelennek meg; harmadszor, hogyan tudhatjuk meg, kik ők valójában, tetszetős megjelenésük ellenére.

I. 1. Először vizsgáljuk meg tehát, kik ezek a hamis próféták. Ezt annál is inkább meg kell tennünk, mert éppen ezek az emberek törekedtek „kiforgatni” a Szentírást „a maguk (bár nemcsak a maguk) veszére”. Hogy elejét vegyem minden vitatkozásnak, nem fogom felborzolni a kedélyeket (amint szokásuk némelyeknek), és nem fogok pontatlan, szónokias felkiáltásokat alkalmazni az egyszerű emberek szívének megtévesztésére, hanem inkább nyers, egyértelmű igazságokat fogok kimondani, amelyeket senki sem tagadhat, ha egy csöppnyi értelem vagy szerénység is szorult belé; és amelyek igen szoros összefüggésben állnak az előző beszéd gondolatmenetével. Túl sokan értelmezték ugyanis ezeket az igéket az előző szakaszra való tekintet nélkül, mintha semmi módon nem kapcsolódnának az igehirdetéshez, amelynek végét képezik.
 [2Pt 3,16]

2. „Prófétákon” itt (mint oly sok más helyen a Szentírásban, de különösen az Újszövetségben) nem azokat értjük, akik megmondják a jövőt, hanem akik Isten nevében szólnak, akiket megvallásuk szerint Isten küldött, hogy megtanítsák másoknak a menny felé vezető utat.

A „hamis próféták” azonban a hamis útról tanítják, hogy a mennybe vezet, olyan utat tanítanak, amely nem oda visz; vagy (ami lényegében ugyanaz) nem az igazat tanítják.

3. Minden széles út csalhatatlanul hamis. Ez tehát világos, kétségbevonhatatlan szabály: „akik arra tanítják az embereket, hogy széles úton járjanak, amelyen sokan járnak, hamis próféták”. Ismétlem, a mennybe vezető igaz út: keskeny út. Ez pedig egy másik világos, biztos szabály: „Akik nem arra tanítják az embereket, hogy a keskeny úton járjanak, hogy váljanak rendkívülivé azok, hamis próféták.”

4. Még pontosabban: a mennybe vezető egyetlen igaz út az, amelyet az előző igehirdetésünkben is leírtunk. Következésképpen hamis próféták azok, akik nem arra tanítják az embereket, hogy *ezen az úton* járjanak.

Mármost az előző igehirdetésben leírtak szerint a mennybe az alázat, a sírás, a szelídség és a szent vágyakozás útja, az Isten és ember iránti szeretetnek, a jó cselekvésének és a gonosz Krisztusért való elszenvetésének útja vezet. Hamis próféták tehát mindazok, akik *ezen kívül* bármilyen más utat tanítanak, mint amely a mennybe vezet.

[Mt 5,3–10]

5. Nem számít, minek nevezik azt a másik utat. Nevezhetik akár így is: „hit” vagy „jó cselekedetek”, „hit és jó cselekedetek” vagy „bűnbánat”, „bűnbánat, hit és új engedelmesség”. Ezek mind szép szavak. De ha ezek vagy bármely más meghatározás örve alatt az embereknek bármilyen *ettől* eltérő utat tanítanak, akkor bizony hamis próféták.

6. Mennyivel inkább esnek ez ítélet alá azok, akik rosszat beszélnek erről a jó útról! Mindenekelőtt azonban azok, akik a homlokegyenest ellenkező utat tanítják – a gőg, a léhaság, a szenvedély útját, a világi kívánságokét, az élvezetekét, nem pedig Isten szeretetét, a felebarátunk iránti szeretetlenségét, a jó cselekedetekkel kapcsolatos nemtörődömségét és az igazságért való szenvedés vagy üldöztetés nem vállalását!

7. Ha azt kérdezik: „De hát ki tanított valaha ilyet?” Vagy: „Ki tanítja ezt mint mennybe vezető utat?” Így felelek: tízezer bölcs és tiszteletre méltó ember, méghozzá felekezetre való tekintet nélkül mindazok, akik arra bátorítják a büszke, léha, szenvedélyes, világ-szerető, élvezethajszoló, igazágtalan vagy szeretetlen, könnyelmű, gondtalan, ártalmatlan, haszontalan teremtményt, aki nem tűri, hogy az igazság nevében megrójják, és biztosra veszi, a menny felé vezető úton jár. Ezek hamis próféták a szó legmélyebb értelmében. Isten és az ember árulói. Magának a Sátánnak elsőszülöttei, Apollüónnak, a vesztőnek legidősebb fiai. Messze felülmúlják a közönséges torokmetszőket, mert az emberek lelkét gyilkolják. Az éjszaka birodalmában burjánzanak, és amikor követik az általuk elpusztított nyomorult lelkeket, „megrendül ott lent a holtak hazája, látva jöttüket”.

[Jel 9,11]

[Ézs 14,9]

II. 1. De vajon saját alakjukban jönnek-e el most? Semmi esetre sem. Ha így volna, nem tudnának pusztítani. Akkor megriadnál, és mentenéd az életedet. Éppen ezért egészen más külsőt öltenek magukra, és ez a második vizsgálónk: „juhok ruhájában jönnek hozzátok, de belül ragadozó farkasok”.

[Mt 7,15]

2. „Juhok ruhájában jönnek hozzátok”, vagyis az ártalmatlanság látszatát keltve. A legszelídebb, legbékésebb módon jönnek, az ellenségeskedés minden jele vagy nyoma nélkül. Ki tudja elképzelni, hogy ezek a csendes teremtmények bárkinek is kárt okoznának? Meglehet, nem olyan buzgók és készségesek a jó cselekvésében, ahogy kívánnánk. Mégsem látod okát annak, hogy ártalmas szándékaikra gyanakodj. Ez azonban még nem minden.

3. Másodsorban a hasznosság látszatát keltve jönnek. Valóban ez az elhívásuk, hogy tudniillik jót tegyenek. Éppen erre vannak elválasztva. Ténylegesen arra küldettek, hogy őrizzék lelkedet, és oktassanak az örök életre. Az minden dolguk, hogy „szertejárjanak, jót tegyenek, és meggyógyítsanak mindenkit, aki az ördög igájában vergődik”. És hozzá is szoktál, hogy mindig ennek fényében mint Isten küldötteit lásd őket, akik áldást hoznak neked.

[ApCsel 10,38]

4. Harmadsorban, a vallásosság látszatát keltve jönnek. Mindent csak a lelkiismeretért tesznek! Biztosítanak róla, hogy kizárólag Isten iránti buzgóságból – hazudtolják meg az Istent. Pusztán a vallás féltése készíti őket arra, hogy gyökerestől kiirtsák azt. Bármit szólnak, csak az igazság iránti szeretetből teszik, vagy attól való félelmükben, hogy csorbát szenved az. És esetleg az egyházra való tekintettel, ama szándéktól vezérelve, hogy megvédjék azt minden ellenségétől.

5. Mindenekelőtt pedig a szeretet látszatát keltve jönnek. Mindent az erőfeszítést csakis a *te* javadért teszik. Nem is kellene veled bajlódniuk, de hát annyira szeretnek. Hosszan ömlengnek jóakarataidról, arról, mennyire féltenek a téged a fenyegető veszélytől, és abbéli őszinte óhajukról, hogy megóvjanak a tévelygéstől, nehogy új és hamis tanok rabságába ess. Sajnálják, ha egy ilyen *jó szándékú* ember bármiféle túlzásba esnék, furcsa és érthetetlen nézetek zavarnák meg vagy a rajongás vakítaná el. Ezért tanácsolják ők azt, hogy maradj csak meg az arany középúton, és vigyázz, „ne légy fölöttébb igaz,” mert „belepusztulsz!”*

[Préd 7,16]

III. 1. De hát honnan ismerhetjük meg őket valóságos mivoltukban, ha ily tetszetős külső mögé rejtőznek? Ez volna a harmadik javasolt taglalnivalónk.

Áldott Urunk látta, milyen szükséges mindenkinek felismerni a hamis prófétákat, bármilyen álarcot hordanak is. Azt is látta, a legtöbb ember aligha tud egy igazságot végigvezetni a következtetések hosszú láncolatán át. Éppen ezért nyújt nekünk rövid,

* Burkolt utalás némely anglikán lekipásztorra, aki gúnyt űzött Wesleyék erkölcsi maximalizmusából.

egyszerű szabályt, melyet könnyen megérthetnek és könnyen alkalmazhatnak bármilyen alkalommal a legszerényebb képességűek is: „Gyümölcsseikről ismeritek meg őket.”

[Mt 7,16]

2. Ezt a szabályt könnyen alkalmazhatjuk bármilyen alkalommal. Ahhoz, hogy megtudjuk bárkiről, aki Isten nevében szól, hogy hamis vagy igazi próféta-e, könnyen megfigyelhetjük először is: milyen gyümölcssei vannak a tanításának saját életében? Milyen hatással van az az életére? Szent és feddhetetlen mindenben? Milyen hatással van a szívére? Kitűnik-e általános magatartásából, hogy hajlandóságai szentek, mennyeiek, isteniek? Hogy az az indulat van-e benne, ami a Krisztus Jézusban is megvolt? Hogy Istent és társait szerető, szelíd, alázatos, türelmes, jó cselekedetekre törekvő ember?

[Ef 5,27]

[Fil 2,5]

[Tit 2,14]

3. Könnyű megfigyelni, másodsorban, milyen gyümölcssei vannak az illető tanításának a hallgatóira – legalábbis legtöbb hallgatójára, nem mindre; hiszen maguk az apostolok sem térítettek meg mindenkit, aki hallgatta őket. Őbennük megvan-e az az indulat, amely Krisztus Jézusban is megvolt? Úgy járnak-e, ahogy ő is járt? És ennek az embernek a tanításait hallgatva kezdtek-e így jární? Kívül-belül gonoszak voltak, amíg nem hallgatták őt? Ha így van, világosan bizonyítja, hogy az illető igaz próféta, Istentől küldött tanító. Ha viszont nem így van, ha nem tanítja sem magát, sem másokat hathatósan arra, hogy Istent szeressék és szolgálják, az nyilvánvaló bizonyítéka annak, hogy hamis próféta; hogy nem Isten küldte.

[1Ján 2,6†]

4. Kemény beszéd ez! Milyen kevesen szenvedhetik! Ezzel Urunk is tisztában volt, és ezért kész részletekbe menően alátámasztani több világos és meggyőző érvel. „Tüskebokorról szednek-e szőlőt”, kérdi, „vagy bogáncskóróról füget?” Azt várod, hogy ezek a gonosz emberek jó gyümölcsöt teremjenek? Ennyi erővel azt is várhatod, hogy a tüskebokor szőlőt teremjen, a bogáncskórón pedig füge nőjön! „Tehát minden jó fa jó gyümölcsöt terem, a rossz fa pedig rossz gyümölcsöt terem.” Minden igaz próféta, minden tanító, akit én küldök, megtermi a szentség jó gyümölcsét. A hamis próféták, a nem általam küldött tanítók ellenben csak bűnt és álnokságot teremnek. „Nem hozhat a jó fa rossz gyümölcsöt, rossz fa sem hozhat jó gyümölcsöt.” Az igaz próféta, az Istentől küldött tanító nemcsak néhanapján terem jó gyümölcsöt, hanem mindig; nem véletlenül, hanem mintegy szükségképpen. A hamis próféta úgyszintén, akit nem Isten küldött, nemcsak néha terem rossz gyümölcsöt, és nem véletlenszerűen, hanem mindig és szükségképpen. „Amelyik fa nem terem jó gyümölcsöt, azt

[ld. Jn 6,60]

(Mt 7,16)

(7,17)

(7,18)

(7,19) kivágják, és tűzre vetik.” Kétségtelenül ez lesz a sorsa azoknak a prófétáknak, akik nem teremnek jó gyümölcsöt, akik nem szabadítanak meg lelkeket a bűnből, akik nem vezetik a bűnösöket megtérésre. „Tehát”, legyen ez örök szabály: „gyümölcsseikről ismeritek meg őket”. Azok, akik a gőgös, indulatos, irgalmatlan, világot szerető embereket ténylegesen arra vezetik, hogy alázatos, szelíd, Istent és társaikat szerető emberek legyenek – az ilyenek igaz próféták, őket Isten küldte, és éppen ezért meg is erősíti a szavukat. Másfelől azonban akiknek addigi hamis hallgatói hamisak is maradnak, de legalábbis nincs meg bennük „az írástudókét és farizeusokét messze felül múló igazság” – az ilyenek hamis próféták, nem Isten küldte őket, szavuk tehát a földre hull. És a kegyelem csodája nélkül mind ők, mind hallgatói a feneketlen mélységbe zuhannak.

[ld. Mt 5,20]
[Jer 14,14 23,21]
[Jel 20,3]

5. Ó, „óvakodjatok” az ilyen „hamis prófétáktól”! Mert noha [Mt 7,15] „juhok ruhájában jönnek hozzátok, de belül ragadozó farkasok”. Csak elpusztítják és felfalják a nyáját: darabokra tépik őket, ha nincs, aki segítsen rajtuk. Nem vezetnek, nem vezethetnek téged a menny felé. Hogyan tehetnék, ha ők maguk sem ismerik az utat? Ó, vigyázz, le ne térítsenek téged az útról, hogy „ne veszítsd el, amit elértél munkáddal”!

[2Jn 8]

6. De talán azt kérdezed: „Ha ilyen nagy veszéllyel jár ezeket hallgatni, hallgassam-e őket egyáltalán?” Súlyos kérdés, gondos vizsgálatot érdemel, és csak nyugodt megfontolás, alapos mérlegelés után szabad megválaszolni. Éveken keresztül szinte féltem bármit is mondani róla, nem tudván elszánni magam egyik vagy másik út mellett, vagy ítéletet mondani felőle. Több ok is azonnal felmerül, és arra késztet, hogy azt mondjam: „Ne hallgasd őket.” Amit azonban Urunk a maga idejének hamis tanítóiról mond, ennek az ellenkezőjére látszik utalni. „Akkor Jézus így szólt a sokasághoz és tanítványaihoz: Az írástudók és farizeusok a Mózes székébe ültek”, ők egyházatok hivatalos, kijelölt tanítói. „Tehát mindazt, amit mondanak, tegyétek meg, és tartsátok meg, de cselekedeteiket ne kövessétek, mert beszélnek ugyan róla, de nem teszik”. Mármost, hogy ezek hamis tanítók voltak a szó legszorosabb értelmében, Urunk megmutatta egész szolgálata során, ahogy mostani szavaival is kifejezi: „beszélnek ugyan róla, de nem teszik”. A gyümölcsseikről, mindenki előtt nyilvánvaló gyümölcsseikről tehát aligha ismerhették félre őket a tanítványok. Ennek megfelelően az Úr újból és újból figyelmezteti őket, hogy „óvakodjanak” ezektől „a hamis prófétáktól”. Mégsem tiltja meg nekik, hogy még őket is hallgassák. Sőt, egyenesen megparancsolja azt nekik szavai-

[Mt 23,1–3]

val: „Mindazt, amit mondanak, tegyétek meg, és tartsátok meg.” Hiszen ha nem hallgatják őket, nem tudhatják, még kevésbé tehetik meg, vagy tarthatják meg „mindazt, amit mondanak”. Itt tehát Urunk maga adott világos utasítást mind apostolainak, mind a sokaságnak arra nézve, hogy bizonyos körülmények között még a hamis prófétákat, akikről tudják és elismerik, hogy azok, még őket is hallgassák.

7. Mondhatná valaki, hogy az Úr azt parancsolta nekik, hogy csak akkor hallgassák meg őket, amikor a Szentírást olvassák fel a gyülekezetnek. Erre azt felelem, hogy amikor így felolvastak a Szentírásból, általában magyarázatot is fűztek hozzá. És itt nincs semmiféle utalás arra, hogy az egyiket meg kellett volna hallgatniuk, a másikat pedig nem. Sőt, maguk a szavak: „mindazt, amit mondanak”, kizárják az ilyenfajta megszorítást.

8. Továbbá gyakran kapják feladatul hamis, tagadhatatlanul hamis próféták a szentségek kiszolgálását (ó, fájdalom kimondani is, mert ezeknek nem így kellene lenniük). Éppen ezért, ha arra utasítanánk az embereket, hogy ne hallgassák őket, valójában Isten rendelésétől, a sákramentumtól szakítanánk el őket. Ezt pedig ki merészelné, tekintve, hogy a szentség érvényessége nem annak jószágától függ, aki azt kiszolgálja, hanem annak hűségétől, aki azt elrendelte; aki az általa kijelölt eszközök révén akar és fog találkozni velünk.* Éppen ezért tartózkodnék attól is, hogy azt mondjam: „Ne is hallgassátok a hamis prófétákat.” Még ezek által is, akik maguk átok alatt vannak, Isten adhat és adja is az ő áldását. Hiszen már megtapasztaltuk, hogy a kenyér, amit megtörnek, „a Krisztus testével való közösségünk”, a pohár pedig, amit Isten megáldott, még az ő szentségtelen ajkaik által is a Krisztus vérével való közösségünk lett.

[1Kor 10,16]

9. Én tehát csak azt mondhatom: bármely adott esetben várj Istenre alázatos, őszinte könyörgésben, azután pedig cselekedj annak fényében, ami megadatik neked. Tedd azt, ami meggyőződésed szerint leginkább szolgálja lelki hasznodat. Óvakodj az elhamarkodott ítélettől: könnyűszerrel ne gondolj senkit hamis prófétának. Ha pedig valóban teljes bizonyosságra jutsz, vigyázz, ne legyen a szívedben helye sem haragnak, sem megvetésnek. Erről magadnak győződj meg Isten jelenlétében és félelmében. Csupán annyit mondhatok: ha úgy tapasztalod, hogy az ilyen embe-

* Ti. az Anglikán Egyház szerint a lelkipásztor méltatlansága nem korlátozza a sákramentumok hatását, ld. XXVI. tétel, „The Thirty-nine Articles” (A harminckilenc tétel), in: BCP.

rek hallgatása kárára van a lelkednek, akkor ne hallgasd őket; akkor csendesen húzódj vissza, és hallgasd azokat, akik hasznodra vannak. Másfelől viszont, ha úgy találod, hogy nem ártalmas a lelkednek, akkor továbbra is hallgathatod őket. Csakhogy „vigyázz, hogyan hallgatod”! Óvakodj tőlük és tanításaiktól! Félelemmel és rettegéssel hallgasd őket, nehogy *téged* is megtévesszenek, és hozzájuk hasonlóan magad is kiszolgáltatass a tévelygés hatalmának. Mivel szüntelenül összekeverik az igazságot a hazugsággal, milyen könnyen elhiszed mindkettőt! Hallgasd buzgó és szüntelen könyörgéssel azt, aki egyedül taníthat bölcsességet az embernek. És vigyázz arra, hogy bármit hallasz, „a törvényre és intelemre figyelj”! Ne fogadj el semmit, amíg próbára nem tetted, semmit, amíg meg nem méred a „szentély mérlegén”. Ne higgy egy szavuknak sem, ha a Szentírás meghatározott szakaszai azt világosan meg nem erősítik. Teljességgel vess el mindent, ami azzal ellenkezik, s amit az Ige meg nem erősít. Különösképpen vess el mindent a legnagyobb utálattal, amit az üdvösség útjának neveznek, de vagy különbözik attól, vagy kevesebb annál, amit beszédében Urunk kijelölt.

10. Nem fejezhetem be anélkül, hogy néhány egyszerű szóval megszólítanám azokat, akikről eddig beszéltünk. * Ő, ti hamis próféták, ti száraz csontok, halljátok meg végre egyszer az Úr beszédét! Meddig szóltok még hazugságot Isten nevében, azt állítva, hogy az Úr szólt, pedig ő nem is beszélt általatok? Meddig nem szüntök meg elferdíteni az Úr egyenes útjait, azt állítva, hogy a sötétség világosság, és a világosság sötétség? Meddig tanítjátok még a halál útját, az élet útjának nevezve azt? Meddig adjátok át a Sátánnak a lelkeket, azt állítva, hogy Istenhez viszitek őket?

11. „Jaj nektek, világtalanok vak vezetői!” „Mert bezárjátok a mennyek országát az emberek előtt: ti magatok nem mentek be, és azokat sem engeditek be, akik be akarnak menni.” Akik igyekeznek bemenni a szoros kapun, azokat visszahívjátok a széles útra. Akik alig tettek meg egy lépést Isten útján, azokat ördögi módon intitek, nehogy „túl messzire menjenek”. Akik épp csak elkezdték éhezni és szomjazni az igazságot, azokat figyelmeztetitek, hogy ne legyenek „fölköttebb igazak”. Így eléritek, hogy már a küszöbön megbotoľjanak, sőt, hogy elessenek, és ne tudjanak fölkelni. Ő, miért teszitek ezt? Mit használ nektek az ő vérük, ha leszálnak a sírgödörbe? Nyomorúságos haszon ez *nektek*. Ők

* Ti. az anglikán papságról.

„meghalnak ugyan bűneik miatt, de a vérüket Isten *töletek* kéri számon”!

[Ez 3,18]

12. Hol van a szemetek? Hol az értelmetek? Addig csaltatok meg másokat, míg magatokat is megcsaltátok? Ki kérte ezt tőletek, hogy olyan utat *tanúsatok*, amit soha nem *ismertetek*? Annyira „ki vagytok szolgáltatva a tévelygés hatalmának”, hogy nemcsak tanítjátok, hanem „hiszitek is a hazugságot”? És még azzal áztatjátok magatokat, hogy Isten küldött benneteket? Nem, ha az Úr küldött volna, „az Úr munkája” a ti kezetek által „célhoz jutott” volna. Él az Úr, ha az Isten követői volnátok, „beteljesítené szavatokat”. Az Úr munkája azonban nem jut célhoz a kezetek által: nem vezetitek a bűnösöket megtérésre. Az Úr nem váltja be szavatokat, mert nem szabadítottok meg lelkeket a halálból.

[2Thessz 2,11]

[ld. Ézs 53,10]

[Ez 13,6]

13. Hogyan térhettek ki Urunk beszédének ereje elől? – oly erőteljes, oly éles, oly nyilvánvaló! Hogyan bújhattok ki alóla, hogy „gyümölcsseitekről ismerjétek meg magatokat”? Rossz fák romlott gyümölcssei! És hogyan is lehetne másképp? „Tüskebokorról szednek-e szőlőt, vagy bogáncskóróról fügét”? Vegyétek magatokra, tirátok illik! Ó, terméketlen fák, miért foglaljátok a földet hiába? „Minden jó fa jó gyümölcsöt terem.” Nem látjátok, hogy itt nincs kivétel? Vegyétek eszetekbe hát, hogy nem vagytok jó fák, mert nem teremtek jó gyümölcsöt. „A rossz fa pedig rossz gyümölcsöt terem.” És ti így tesztek kezdettől fogva. Amikor mintegy Isten nevében szóltok, azzal csak az ördög indulatait, ha ugyan nem munkáit erősítitek meg hallgatóitokban. Ó, fogadjátok el annak figyelmeztetését, akinek a nevében szóltok, mielőtt beteljesedne az ítélet, amit kimondott! „Amelyik fa nem terem jó gyümölcsöt, azt kivágják, és tűzre vetik.”

[Mt 7,16]

[Lk 13,7]

14. Drága testvéreim, ne keményítsétek meg szíveteket! Túl sokáig tartottátok behunyva szemeketek a világosság elől! Nyissátok fel most, mielőtt még késő, mielőtt kivettettek a külső sötétségre! Ne legyetek tekintettel semmilyen földi megfontolásra: az örökkévalóság forog kockán! Nekiiramodtatok, mielőtt valaki is küldött volna benneteket. Ó, ne menjetek tovább! Ne folytassátok magatok és hallgatóitok elvesztését! Fáradozásotoknak nincs gyümölcse! És miért? Azért, mert az Úr nincs veletek. De megvívhatjátok ezt a háborút saját zsoldotokon? Lehetetlen. Akkor hát alázzátok meg magatokat előtte! Kiáltsatok hozzá a porból, hogy először a *ti* lelketeket elevenítse meg, *nektek* adja meg a szeretet által munkálkodó hitet, amely alázatos és szelíd, tiszta és irgalmas, jó cselekedetekre törekszik; örvend háborúságban, megrovásban, nyomorúságban és az igazságért való üldözésben. Akkor „a dicső-

[Zsolt 95,8;

Zsid 3,8]

[Mt 8,12; 22,13;
25,30]

[ld. 1Kor 9,7]

[Gal 5,6]

[Tit 2,14]

[Mt 5,10]

[1Pt 4,14] ség Lelke, az Isten Lelke megnyugszik rajtatok”, és kitűnik, hogy Isten küldött benneteket. Akkor valóban végezheted „az evangélista munkáját”, „betöltheted szolgálatodat”. Akkor olyan lesz az Isten Igéje a szádban, „mint a sziklazúzó pöröly”. Akkor tudni fogják gyümölcseidről, hogy az Úr prófétája vagy, és a gyermekekről is, akiket az Úr adott neked. És mivel „sokakat az igazságra vezetél”, fényleni fogsz, „mint a csillagok, mindörökké”!

[2Tim 4,5]

[Jer 23,29]

[Ézs 8,18]

[Dán 12,3]

*Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki azt mondja
nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az
én mennyei Atyám akaratát. Sokan mondják majd nekem
ama napon: Uram, Uram, nem a te nevedben prófétáltunk-e,
nem a te nevedben űztünk-e ki ördögöket, és nem a te
nevedben tettünk-e sok csodát? És akkor kijelentem nekik:
Sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem, ti gonosztevők!
Aki tehát hallja tőlem ezeket a beszédeket, és cselekszi azokat,
hasonló lesz az okos emberhez, aki kősziklára építette a házát. És
ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek és nekidől-
tek annak a háznak, de nem omlott össze, mert kősziklára volt
alapozva. Aki pedig hallja tőlem ezeket a beszédeket, de nem cselek-
sz, hasonló lesz a bolond emberhez, aki homokra építette a házát.
És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek, és
beleütköztek abba a házba; az összeomlott, és teljesen elpusztult.
(Máté 7,21–27)*

1. Isteni Tanítónk most, miután kijelentette Isten teljes akaratát az üdvösség útjáról, és megvizsgálta az azon jární óhajtók előtt álló legfőbb akadályokat, most ezekkel a súlyos igékkel zárja le egész beszédét; ilyenképpen mintegy megpecsételi próféciaját, rányomva egész tekintélyének bélyegét arra, amit átadott, hogy az szilárdan megálljon nemzedékről nemzedékre.

2. Mert így szól Urunk, nehogy azt képzelje valaki, hogy létezik ezen kívül bármely más út: „Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki azt mondja nekem: Uram, Uram, hanem csak az, aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát. Sokan mondják majd nekem ama napon: Uram, Uram, nem a te nevedben prófétáltunk-e, nem a te nevedben űztünk-e ki ördögöket, és nem a te nevedben tettünk-e sok csodát? És akkor kijelentem nekik: Sohasem ismertelek titeket, távozzatok tőlem, ti gonosztevők! [...] Aki pedig hallja tőlem ezeket a beszédeket, de nem cselekszi, hasonló lesz a bolond emberhez, aki homokra építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek, és beleütköztek abba a házba; az összeomlott, és teljesen elpusztult.”

3. Az itt következő igemagyarázatban szeretném először megvizsgálni annak az esetét, aki a homokra építi a házát, másodsor, rámutatni annak a bölcsességére, aki kősziklára építkeznek, harmadszor pedig gyakorlati alkalmazással zárni.

I. 1. Először tehát, nézzük annak az esetét, aki házát homokra építi. Róla mondja Urunk: „Nem mindenki megy be a mennyek országába, aki azt mondja nekem: Uram, Uram!” Ez pedig olyan rendelkezés, amely el nem múlik; örök időre állította fel az Úr. Éppen ezért páratlanul fontos felfognunk eme szavak igaz jelentőségét. Mít is értsünk a kifejezésen: „aki azt mondja nekem: Uram, Uram”? Ez kétségtől az jelenti: „aki azon gondolkodik, hogy más úton jut a mennybe, mint amit én most leírtam”. Magában foglal tehát (hogy a lelegején kezdjük) minden jó szót, minden szavakban megnyilvánuló vallásosságot. Tartalmazza mindazokat a hitvallásokat, amelyeket felmondunk, hitünk megvallásait, valahány imádságunkat, Istennek felolvasott vagy elrebegett hálaadásainkat. Mondhatjuk naponta: jó az Úr, és adhatunk hálát minden nap az Úrnak szeretetért, az emberekkel tett csodáiért. * Beszélhetünk hatalmas cselekedeteiről, és szólhatunk üdvözítő munkájáról nap mint nap. Megmutathatjuk Isten beszédének értelmét lelkiekhez lelkieket szabván. Elmagyarázhatjuk országának titkait, amelyek rejtve voltak a világ kezdete óta. Szólhatunk angyalok nyelvén, az embereké helyett az Isten mélységeiről. Hirdethetjük a bűnösöknek: „Íme az Isten Báránya, aki hordozza a világ bűnét.” Sőt, tehetjük mindezt az Isten erejének olyan mértékével, és Lelkének olyan megnyilvánulásával, hogy sok lelket megmenthetünk a haláltól, és sok vétket elfedezhetünk. Mégis, meglehet, mindez nem ér többet annál, hogy azt mondjuk: „Uram, Uram!” Bár sikeresen prédikáltam másoknak, én magam gonosz életű maradok. Isten kezével sok lelket menthetek ki a pokolból, én magam mégis oda zuhanok munkám végeztével. Elvezethetek sok más embert Isten országába, én magam mégsem lépek be oda soha. Olvasó, ha Isten valaha is megáldotta szavamat *tenéked*, imádkozz, hogy legyen irgalmas *énhozzám*, bűnőshöz.

2. Azt mondani: „Uram, Uram”, jelentheti másodsor azt, hogy nem teszünk semmi rosszat. Örízkehetünk az elbizakodottság minden bűnétől, a külsődleges gonoszság minden fajtájától. Tartózkodhatunk a szólásnak és cselekvésnek minden, a Szentírásban tiltott módjától. Mondhatjuk mindazoknak, akik között

* Feleletek (responsumok) a BCP szerinti reggeli imádságban (Morning Prayer).

élünk: „Közületek ki tud rám bűnt bizonyítani?” Lelkiismeretünk lehet tiszta minden külső vétektől Isten és ember iránt. Lehetünk mentesek minden tisztátalanságtól, istentelenségtől és hamisságtól, ami a külső cselekedeteket illeti, vagy pedig (ahogy az apostol tesz bizonyosságot magáról) „a törvényben követelt igazság”, vagyis a külsődleges igazság „szempontjából feddhetetlenek” vagyunk – ettől azonban még nem igazulunk meg. Ez még mindig nem több annál, hogy azt mondjuk: „Uram, Uram.” És ha nem jutunk ennél tovább, soha nem „mehetünk be a mennyek országába”.

[Jn 8,46]

[ApCsel 24,16]

[Fil 3,6]

[Mt 5,20]

3. Azt mondani: „Uram, Uram”, harmadszor jelenthet sok úgynevezett jó cselekedetet. Részt vehet valaki az úrvacsorában, meghallgathat tömérdek kiváló prédikációt, és lehet, hogy egyetlen alkalmat sem hagy ki, amikor Isten egyéb rendelkezéseivel élhet. Tehetek jót felebarátommal, megoszthatom kenyeremet az éhezővel, és felruházhatom a mezítelent. Törekedhetek a jó cselekedetekre olyannyira, hogy minden vagyonomat „szétoosztom a szegényeknek”. Sőt, tehetem mindezt azzal a kívánsággal, hogy Isten tetszését elnyerjem, és azzal az őszinte hittel, hogy valóban meg is nyerem a tetszését (kétségkívül így van ez azokkal, akikről Urunk úgy beszél, mint akik azt mondják: „Uram, Uram!”); ugyanakkor mégsem részesülök a dicsőségben, amely majdan megjelenetik.

[Ézs 58,7]

[1Kor 13,3]

[Róm 8,18+]

4. Ha ezen valaki elcsodálkozik, vallja be, hogy idegen tőle Jézus Krisztus egész vallása, különösen az Urunk által ebben az ígihirdetésében róla megfestett tökéletes kép. Hiszen mindenével együtt mégis mennyire elmarad az itt leírt valóságos igazságtól és szentségtől! Milyen távol áll attól a belső mennyei országtól, amely most megnyílt a hívő lélekben! Amely először úgy vettetik el a lélekben, mint egy mustármag, azután pedig ágakat hajt, amelyek gazdagon termik az igazság gyümölcseit, minden jó hajlandóságot, szót és cselekedetet.

[Ef 4,24]

[Mk 4,32]

[Fil 1,11]

5. Mégis, bármilyen világosan jelentette is ki ezt Urunk, bármilyen gyakran ismételte is el, hogy senki nem mehet be a mennyek országába, ha nincs meg benne az Isten országa, jól tudta, hogy sokan nem fogják elfogadni ezt a mondást, ezért is erősíti meg újra. „Sokan” (mondja, azaz nem egy ember, nem is csak néhányan, tehát ez nem is kivételes vagy ritka eset) „mondják majd nekem ama napon”: nemcsak sokszor imádkoztunk, mondtuk a te dicséretedet, őrizkedtünk a gonosztól, gyakoroltuk magunkat a jó cselekvésében, hanem ennél sokkal többet is tettünk: „a te nevedben prófétáltunk. A te nevedben úztünk ki ördögöket; a te nevedben tettünk sok csodát”. „Prófétáltunk”: kijelentettük aka-

ratodat az embereknek, megmutattuk a bűnösöknek a békességhez és dicsőséghez vezető utat. És ezt „a te nevedben” tettük, a te evangéliumod igazságának megfelelően. Sőt a te hatalmaddal, aki meg is erősítetted Igédet a mennyből elküldött Szentlélekkel. Mert „a te nevedben” (vagy neved *által*), a te Igéd és Lelked ereje által „űztünk ki ördögöket”; olyan lelkekből, amelyeket azok már rég magukénak tartottak, és amelyeket teljesen, háborítatlanul birtokoltak. „És a te nevedben”, a te erőddel, nem a sajátunkkal „tettünk sok csodát”, olyannyira, hogy „a halottak” is meghallották „az Isten Fiának a hangját” általunk, és életre keltek. „És akkor kijelentem nekik: sohasem ismertelek titeket”, még akkor sem, amikor ördögöket űztetek ki az én nevemben. Még akkor sem ismertelek benneteket, mint enyéimet, mert szívetek nem felelt meg Istennek. Ti magatok nem voltatok szelídek és alázatosak, nem szerettétek Istent és az embereket, nem újultatok meg az Isten képére. Nem voltatok szentek, ahogy én szent vagyok. „Távozzatok tőlem, ti”, akik mindezek ellenére csak „gonosztevők” (ἀνομίαι) vagytok. Megszegtétek törvényemet – a szent és tökéletes szeretet törvényét.

[Jn 5,25]
[ld. Ez 37,10]

[Mt 11,29]

[Kol 3,10]
[ld. 1Pt 1,16]

6. A kifogásnak még a lehetőségét is kizárandó, Urunk ezt a következő hasonlattal erősíti meg: „Aki pedig hallja tőlem ezeket a beszédeket, de nem cselekszi, hasonló lesz a bolond emberhez, aki homokra építette a házát. És ömlött a zápor, és jöttek az árvizek, feltámadtak a szelek, és beleütköztek abba a házba”, ahogy bizonyára be is következik minden ember életében előbb vagy utóbb: jönnek a külső nyomorúság, a belső kísértés árvizei és a góg, a harag, a félelem meg a sóvárgás viharai. „Az pedig összeomlott, és teljesen elpusztult”; olyan nagy lett a romlása, hogy örökre vesztét okozta. Ez az osztályrésze mindazoknak, akik belenyugszanak bármibe, ami a fent leírt vallásnál kevesebb. És annál *nagyobb* lesz a romlásuk, mivel „hallották ezeket a beszédeket, de nem cselekedték meg”.

II. 1. Másodszor, annak az embernek a bölcsességét szeretném megmutatni, aki megcselekszi ezeket, aki „kősziklára építi a házát”. Az az ember valóban bölcs, aki „cselekszi az én mennyei Atyám akaratát”. Az igazán bölcs, akinek „igazsága felülmúlja az írástudókét és farizeusokét”. Az ilyen ember lelki szegény: úgy ismeri magát, ahogyan őt is megismerte az Isten. Látja és átérzi minden bűnét, teljes büntethetőségét, míg el nem mossa azt az engesztelő vér. Tudatában van elveszett állapotának, Isten rajta maradó haragjának, és annak, hogy teljességgel képtelen önmagán segíteni, míg be nem tölti a békesség és a Szentlélekben való

[Mt 5,20; 5,3]
[1Kor 13,12]

[Jn 3,36]

öröm. Szelíd és kedves, mindenkivel türelmes, soha nem fizet „a gonoszért gonosszal, vagy a gyalázkodásért gyalázkodással, hanem ellenkezőleg: áldást mond”, míg le nem gőzi a rosszat a jóval. Lelke semmi más után nem szomjazik a földön, egyedül Isten, az élő Isten után. Szívből szeret minden embert, és kész életét adni ellenségeiért. Szereti az Urat, Istenét teljes szívéből, teljes elméjéből, lelkéből és erejéből. Csak egyedül az mehet be a menynek országába, aki ilyen lelkülettel tesz jót mindenkivel; és aki, mikor emiatt „megvetik és elhagyják az emberek”, amikor gyűlölik, gúnyolják és üldözik, „örül és ujjong”, tudva, kiben hisz, és bizonyos lévén abban, hogy ez a pillanatnyi, könnyű szenvedés „minden mértéket meghaladó nagy, örök dicsőséget szerez neki”.

[Róm 14,17]

[1Pt 3,9;

Róm 12,21]

[Zsolt 42,3]

[Mk 12,30]

[Gal 6,10]

[ld Ézs 53,3]

[Mt 5,12]

[2Tim 1,12]

[2Kor 4,17]

2. Valóban, mennyire bölcs az ilyen ember! Ismeri önmagát: örökkévaló lélek, aki Istentől jött ki, és küldetett egy agyagházba, nem azért, hogy a maga akaratát cselekedje, hanem hogy azét, aki őt küldte. Ismeri a világot: azt a helyet, ahol néhány napot vagy évet kell eltöltenie, nem mint annak lakosa, hanem mint idegen és jövevény, útban az örök hajlékok felé; és ennek megfelelően él a világgal, de nem él vele vissza, és tudja, hogy annak ábrázata elmúlik. Ismeri Istent: Atyját és barátját, minden jónak szülőatyját, minden testben lakozó léleknek középpontját, minden értelmes lény egyedüli boldogságát. A napnál is világosabban látja, hogy az ember célja ez: dicsőíteni azt, aki önmagáért alkotta őt, és szeretni azt, gyönyörködni benne örökké. Ugyanilyen világosan látja azt is, milyen eszközzel érheti el azt a célt, hogy a dicsőség Istenében gyönyörködjék: azzal, hogy megismeri, szereti és követi Istent, és hisz az általa küldött Jézus Krisztusban.

[Jób 4,19]

[Jn 6,38]

[Zsid 11,13]

[Lk 16,9]

[1Kor 7,31]

[Jn 6,29;17,3]

3. Az ilyen ember bölcs, még Isten szemében is, mert „kősziklára építi a házat”, a rendíthetetlen Kősziklára, az örök Kőszálra, az Úr Jézus Krisztusra, akit méltán nevezünk így, mert nem változik. Ő „tegnap, ma és mindörökké ugyanaz”. Róla tett bizonyosságot Isten embere hajdan, és az ő szavait idéző apostol is: „te vetettél, Uram, alapot a földnek kezdetben, és a te kezded alkotása az ég. Azok elpusztulnak, de te megmaradsz, és azok mind elavulnak, mint a ruha, és összegöngyölítéd őket, mint egy palástot, és mint a ruha, elválnak; te pedig ugyanaz maradsz; és esztendeid nem fogynak el”. Bölcs tehát az az ember, aki őrá épít, őt mint az egyetlen alapot veti meg; aki csak az ő vérére és igazságára épít, arra, amit értünk tett és szenvedett. E sarokköhöz rögzíti hitét, és lelkének teljes súlyával erre támaszkodik. Istentől megtanulta kimondani: Uram, vétkeztem; a pokol legmélyét érdemlem. De „Isten ingyen igazított meg kegyelméből, miután megváltott a

[Mt 7,24†]

[ld. 4Móz 20,11;

1Kor 10,4; Jn 19,34]

[Mal 3,6; Zsid 13,8]

(Zsid 1,10–12)

[ld. Ézs 7,9;

1Kor 3,11; Ef 4,20]

[Róm 3,24] Krisztus Jézus által”. „Azt az életet pedig, amit most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem.” „Az az élet, amit most élek”: azaz az egy isteni, menygyei élet, olyan élet, amely „el van rejtve a Krisztussal együtt az Istenben”. Most, még ha testben is, olyan életet élek, amely telve van szeretettel, tiszta szeretettel Isten és emberek iránt – szent és boldog, Istent dicsérő és mindent az ő dicsőségére cselekvő élet.

[vö. Mik 4,3] 4. De az ilyen ember se gondolja, hogy nem kell többé háborút látnia, hogy kísértésbe már nem eshet többé. Az az Istenre marad, hogy megbizonyítsa a kegyelmet, amit adott: próbára tegye őt, mint a tűzben izzított aranyat. Nem esik ritkábban kísértésbe, mint akik nem ismerik Istent, sőt, talán még többször is. Mert a Sátán a végsőig megpróbálja azokat, akiket nem képes elpusztítani. Ennek megfelelően „ömlik” majd „a zápor”, de csak olyankor és olyan módon, ahogy az jónak tetszik, de nem a levegőég fejedelmének, hanem annak, aki „királyi hatalmával mindenben uralkodik”. „Jönnek az árvizek”, tombolnak félelmesen és háborognak hullámaik. De ezeknek is azt fogja mondani az Úr, az örök-kévaló Király, aki trónol az áradat fölött: „Eddig jöhetsz, tovább nem! Ez ellene áll büszke hullámaidnak!” „Feltámadnak a szelek, és nekidőlnek annak a háznak”, mintha alapjairól akarnák felszakítani. De nem diadalmaskodhatnak: nem omlik össze; mivel kősziklára épült. Ez az ember Krisztusra épített hit és szeretet által; ezért nem fog összeomlani. „Nem fél, ha megindul is a föld, és hegyek omlanak a tenger mélyébe; ha háborognak és tajtékosnak is vizei, és tombolásától megrendülnek a hegyek”; ő akkor is „a Felséges rejtekében lakik, a Mindenható árnyékában pihen”.

[Zsolt 103,19]
[Zsolt 29,10]
[Jób 38,11]
[Zsolt 46,3–4]
[91,1]

III. 1. Milyen közlőrl érint tehát minden embert, hogy ezeket a dolgokat gyakorlati módon alkalmazza magára! Hogy buzgón megvizsgálja, milyen alapra épít, kősziklára, vagy pedig homokra! Milyen fontos, hogy *te* magad is feltedd a kérdést: mi az *én* reménységem alapja? Mire építem hitemet, hogy a mennyek országába jutok? Nem homokra építettem-é? Az *ortodoxiamra* vagy helyes vélekedéseimre (amelyeket gyalázatos nyelvrontással *hitnek* neveztem); arra, hogy, tegyük fel, sokkal ésszerűbb vagy biblikusabb álláspontra helyezkedtem, mint sokan mások? Ó, jaj! Micsoda örölség ez? Ez maga a homokra építés, sőt, inkább a tenger habjára építés! Mondjuk, ez s ez a meggyőződés. Nem olyasmire építem ezzel is a reménységemet, ami ugyanúgy képtelen azt megerősíteni? Talán arra, hogy az egyház, amelyhez tartozom, „igen kiváló, a valódi igei példa szerint megreformált, a legtisztább tanítással, a legegyszerűbb liturgiával, a legapostolibb kormányzási

formával rendelkező egyház”. Ezek mind kétségkívül okot adnak arra, hogy dicsérjük Istent, hiszen hozzásegítenek a szentség eléréséhez. Csakhogy maga a szentség nem ezekben áll. Ha azonban nincs különösebb köze a szentségnek hozzájuk, semmi hasznom belőlük. Sőt, annál kevesebb méntségem van, és annál nagyobb kárhozzátásnak vagyok kitéve. Ezért tehát, ha erre az alapra építem reménységemet, még mindig homokra építkezem.

2. Nem lehet és nem szabad erre alapoznod. Mi másra építheted akkor üdvösséged reménységét? Ártatlanságodra? Arra, hogy nem ártasz senkinek? Hogy nem sértesz, nem bántsz meg senkit? Nos, tegyük fel, hogy ez így igaz. Minden dolгодban igazságosan jársz el; tetőtől talpig becsületes ember vagy; mindenkinek megadod, ami neki jár; nem csalsz meg és nem rabolsz ki senkit; igazságosan bánasz minden emberrel. A lelkiismeretedet is tisztán tartod Isten előtt: tudatosan nem élsz semmiféle bűnben. Ez idáig nagyon jó. De még mindig nem elég. Eljuthatsz idáig, és mégsem jutsz be a mennybe. Ha mindez az ártatlanság a helyes elvből fakad, akkor ez a Krisztus vallásának csak a *legkisebb része*. Bened azonban nem is a helyes elvből fakad, éppen ezért nem is része egyáltalán a vallásnak. Úgyhogy ha erre alapozod üdvösséged reménységét, még mindig homokra építesz.

3. Lépsz-e tovább? Azontúl, hogy nem teszel rosszat, megtartod-e Isten minden rendelkezését is? Részt veszel-e minden adandó alkalommal az úrvacsorában? Imádkozol-e nyilvánosan és magányosan? Böjtölsz-e gyakran? Hallgatod-e és kutatod-e a Szentírást, és elmélkedsz-e rajta? Ezeket a dolgokat tenned is kellett volna attól a perctől fogva, hogy szemedet először emelted az ég felé. Csakhogy ezek sem érnek semmit önmagukban. Semmit nem érnek anélkül, ami a törvényben ezeknél fontosabb. Márpedig ezekről megfeledekeztél. Legalábbis nem tapasztalod meg őket: a hűséget, irgalmasságot és Isten szeretetét, a szívbeli szentséget, a lélekben megnyílt mennyországot. Ezért tehát még mindig homokra építesz.

[Mt 23,23]

4. Mindenekelőtt és -fölött pedig, törekszel-e jó cselekedetekre? Jót teszel-e mindenkivel, amíg időd van? Enni adsz-e az éhezőknek, felruházod-e a mezítelent, meglátogatod-e az árvákat és özvegyeket nyomorúságukban? Elmész-e a betegekhez? Segítesz-e börtönben sánylóddóknek? Fogadsz-e be jövevényeket? Barátom, ülj feljebb, „prófétálsz-e” a Krisztus nevében? Úgy prédikálsz-e az igazságot, ahogy az megvalósult Jézusban? És az ő Lelkének hatása kíséri-e szavadat, és Isten erejévé teszi-e azt az üdvösségre? Képesse tesz téged arra, hogy kihozd a bűnösöket a

[Tit 2,14][Gal 6,10]

[Jak 1,27]

[Mt 25,35]

[Lk 14,10]

[Mt 7,22][Ef 4,21]

[Róm 1,16]

[ApCsel 26,18]

[Ef 2,8]

[Tit 3,5]

[Fil 3,8]

[Lk 23,42]

[Mk 16,9]

[Lk 17,5]

[Mt 17,20]

[Jak 2,14]

[1Jn 3,3]

sötétségből a világosságra, és a Sátán hatalmából az Isten orszá-
gába? Akkor eredj el, és tanuld meg azt, amit oly sokszor taní-
tottál: „Kegyelemből van üdvösségetek, a hit által.” Isten „nem
az általunk véghezvitt igaz cselekedetekért, hanem az ő irgalmá-
ból üdvözített minket”. Tanulj meg mezítenül függeni Krisztus
keresztjén, minden tettetted kárnak és szemétnak ítélve. Járulj
hozzá a haldokló lator lelkületével, a parázna nőével, akiben hét
ördög lakozott, máskülönben még mindig homokon rostokolsz, és
miután másokat megmentettél, elveszítéd saját lelkedet.

5. Uram! Növedd hitemet, ha már hiszek! Különben pedig adj
nekem hitet, csak akkorát bár, mint egy mustármag! „Mit használ”
azonban, „ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nin-
csenek? Vajon üdvözítheti-e őt egyedül” ez „a hit”? Ó, nem! Az
a hit, amelynek nincsenek cselekedetei, amely nem terem külső
és belső szentséget, amely nem nyomja rá Isten képének pecsétjét
a szívre, és nem tisztít meg bennünket, amint ő is tiszta; az a hit,
amely nem hozza az előző fejezetekben leírt teljes vallást, az nem
az evangélium hite, nem a keresztyén hit, nem a dicsőségre vezető
hit. Ó, óvakodjatok ettől jobban, mint az ördög összes többi csap-
dájától: hogy a szentségtelen, nem üdvözítő hitre alapozzatok! Ha
erre támaszkodsz, örökre elvesztél: még mindig homokra építéd
a házat. Amikor „ömlik a zápor, és jönnek az árvizek, feltámad-
nak a szelek, és beleütköznek abba a házba, az” bizonyosan össze-
omlik, és „teljesen elpusztul”.

6. Építs tehát kösziklára! Isten kegyelme által ismerd meg
önmagad! Tudd és érezd, hogy gonoszságban formáltattál, és
vétekben fogant téged anyád, és hogy te magad is bünt bűnre
halmoztál, amióta csak meg tudod különböztetni a jót a rossztól.
Ismerd el, hogy rászolgáltál az örök halálra, és add fel minden
reményedet arra, hogy valaha is képes leszel magadat megmen-
teni. Legyen az minden reményed, hogy annak vére megmos, és
annak Lelke megtisztít, aki „bűneidet maga vitte fel testében a
fára”. Ha pedig tudod, hogy ő vette el bűneidet, annál inkább
alázd meg magad előtte szüntelenül átérzve, hogy teljes egészé-
ben tőle függ minden jó gondolatod, szavad és cselekedeted, és
hogy semmi jóra nem vagy képes, ha ő nem „öntözget mindunta-
lan”.

7. Gyötrődj bűneid felett, és sírj Isten után, amíg az szomorúsá-
godat örömmre nem fordítja. És még akkor is sírj a sírókkal, és sírj
azokért, akik nem sírnak önmagukért. Sirasd az emberiség bűneit
és nyomorúságát. És lásd meg közvetlenül szemeid előtt az örök-
kévalóság hatalmas, feneketlen és parttalan óceánját, amely már

[Zsolt 51,7]

[Ézs 7,16; Zsid 5,14]

[1Pt 2,24]

[vö. Ézs 27,3]

[Jak 4,9; Jn 16,20]

[Róm 12,15]

sok millió embert elnyelt, és tátongva igyekeznek elnyelni azokat, akik még megmaradtak. Lásd meg egyfelől az Isten hajlékát, örökévaló mennyei házát, másfelől pedig a poklot és a pusztulást leplezetlenül. És ebből értsd meg minden pillanat fontosságát, amely épp csak megjelenik, s már el is tűnik örökre!

[2Kor 5,1]

[Jób 26,6]

8. Komolyságodat pedig toldd meg a bölcsesség szelídségével. Egyenlő mértékkel mérd minden indulatodat, de különösen haragodat, szomorúságodat és félelmeidet. Nyugodj meg mindabban, ami Isten akarata. Tanulj meg minden körülményeid között elégedettnek lenni. Légy szelíd a jókhoz, barátságos mindenkihez, de különösen a gonosz és hálátlan emberekhez. Óvakodj nemcsak a haragnak olyan külső kifejezésétől, mint hogy azt mondd testvérednek: „Ráka” vagy „ostoba!”, hanem minden, a szeretettel ellentétes belső érzelemtől, még ha az nem is jut tovább a szívednél. Haragudj a bűnre, mint ami nyílt meggyalázása a mennyei Felségnek, de szeresd a bűnöst, mint Urunk, aki elnézte a farizeusokat „haraggal, bánkódván szívük keménysége miatt”. Bánkódott a bűnösök miatt, és haragudott a bűnre. Így „ha haragszol is, ne vétkezz”!

[Fil 4,11]

[2Tim 2,24]

[Mt 5,22]

[Mk 3,5†]

[Ef 4,26]

9. Éhezz és szomjazz, de ne „a veszendő eledelre... hanem az örök életre megmaradó eledelre”. Tipord lábaddal a világot, és ami abban van – minden gazdagságát, tisztességét és gyönyörét. Mit neked a világ? Hadd temessék el a halottak az ő halottaikat: te pedig kövesd az Isten képét. És vigyázz, ki ne oltsa ez az áldott szomjúságot, ha már fellángolt lelkedben, a világ szerinti vallásosság, a látszat, a külszín vallásossága, ez a szálnalmas, unalmas színjáték, a forma, a külsőségek vallása, amitől a szív még mindig a porhoz tapad, és ugyanolyan földi és testi, mint valaha. Semmi ne elégítsen meg, csupán a kegyesség ereje, csupán a hit, amely lélek és élet; csupán az, hogy te Istenben, Isten pedig tebenned lakozik; az, hogy az örökkévalóság polgára vagy; hogy a meghintés vére által behatolsz „a kárpit mögé” és „a mennyieiek világában ülsz Krisztus Jézusért”.

[Jn 6,27]

[vö. Lk 9,60;

Mt 8,22]

[2Tim 3,5]

[Jak 3,15]

[Jn 6,63]

[Zsid 12,24]

[6,19]

[Ef 2,6]

10. Mármost, látva, hogy mindenre van erőd Krisztusban, aki téged megerősít, légy irgalmas, ahogy mennyei Atyád is az. Szeresd felebarátodat, mint önmagadat. Szeresd barátaidat és ellenségeidet, mint a saját lelkedet. És szereteted legyen *hosszútűrő* és türelmes mindenkihez. Legyen szereteted *kedves*, szelíd, jóindulatú: töltsön el téged a legszeretetremlétebb nyájassággal és a legbuzgóbb, leggyengédebb ragaszkodással. „Örüljön együtt az igazsággal”, a kegyesség szerint való igazsággal, akárhol is található az. Gyönyörködjél mindabban, ami dicsőséget hoz Istennek,

[Fil 4,13][Lk 6,36]

[3Móz 19,18;

Mt 19,19]

[1Thessz 5,14]

[1Kor 13,6]

[Tit 1,1]

és elősegíti a békességet és jóakaratot az emberek között. Szeretben „mindent fedezz el”, halottakról és távollevőkről csak jót szólva; „mindent higgy”, ami bármi módon tisztázhatja felebarátod jellemét; „mindent remélj”, ami előnyére válik; és „mindent tűrj el”, diadalmaskodva minden ellenállás fölött. Hiszen az igaz „szeretet soha el nem múlik”, sem az időben, sem az örökkévalóságban.

[1Kor 13,7-8]

11. Légy tehát „tiszt szívű”, hit által tisztulj meg minden szentségtelen indulattól, „tisztítsd meg magadat minden testi és lelki tisztátalanságtól, és Isten félelmében tedd teljessé a te megszentelődésedet”. Mivel kegyelmének ereje megtisztított a gőgtől a mélységes lelki szegénység által, a haragtól és minden szeretetlen vagy heves indulattól a szelídség és irgalmasság által, az igazság éhezése és szomjazása által pedig minden kívánságtól azon kívül, hogy Isten tetszését keresd, és őbenne gyönyörködj, immár szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből és teljes erődből.

[2Kor 7,1]

[Mt 5,3]

[5,6]

[Mk 12,30]

12. Egyszóval: legyen vallásod a szív vallása. Töltse el lelked legmélyét. Légy a magad szemei előtt (kimondhatatlanul) kicsiny és alábbvaló, hitvány és szájalmas, ejtsen ámulatba és alázzon porig Istennek a Krisztus Jézusban megjelent szeretete. Légy komoly. Fakadjon minden gondolatod, szavad és cselekedeted abból a mélységes meggyőződésből, hogy a nagy szakadék szélén állsz, minden emberrel együtt, egy lépés és mindannyian belezuhanatok: vagy az örökkévaló dicsőségbe, vagy az örök kárhozatba. Lelkedet töltse el szelídség, jóság, türelem, hosszútűrés mindenki iránt; ugyanakkor egész lényed szomjazzon Isten, az élő Isten után; kívánd, hogy színét megláthasd felségének, és ha álmodból felserkentél, elégedj meg jóvoltában.* Légy Istent és társaidat szerető ember. Ezzel a lelkülettel tégy és szenvedj el mindent. Így mutasd meg hitedet cselekedeteidből: így „cselekedd mennyei Atyád akaratát”. És milyen bizonyos, hogy Istennel jársz most a földön, vele is fogsz uralkodni dicsőségben.

[2Sám 6,22†]

[Róm 8,39]

[Lk 16,26]

[Zsolt 42,3]

[17,15]

[Jak 2,18]

[vö. 1Móz 5,24;

2Tím 2,12]

* Wesley a Genfi Zsoltárokat idézi. ld. Szenczi fordítását.

TARTALOM

A szerkesztő jegyzete.....	5
Előszó	7
XXI. Máté 5, 1–4	9
XXII. Máté 5, 5–7	25
XXIII. Máté 5, 8–12	41
XXIV. Máté 5, 13–16	57
XXV. Máté 5, 17–20	73
XXVI. Máté 6, 1–15	91
XXVII. Máté 6, 16–18	109
XXVIII. Máté 6, 19–23	127
XXIX. Máté 6, 24–34	145
XXX. Máté 7, 1–12	161
XXXI. Máté 7, 13–14	173
XXXII. Máté 7, 15–20	183
XXXIII. Máté 7, 21–27	193